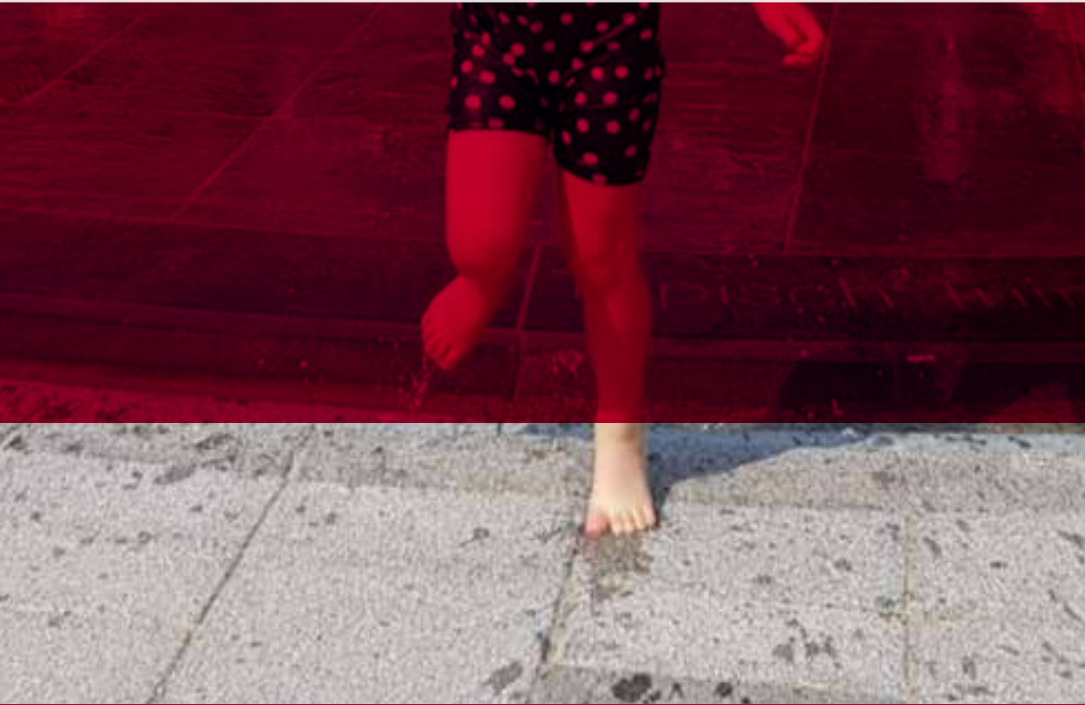

Begroting | 2023

INHOUDSOPGAVE

Een brief aan alle bredanaars.....	5
Inleiding Bredase Begroting 2023	7
Vitaal en Sociaal Breda.....	21
Ondernemend Breda	57
Duurzaam wonen in Breda.....	85
Basis op Orde in Breda	109
Organisatie en financiën van Breda	135
Paragrafen.....	147
Financiële begroting 2023.....	195
Bijlagen	221
Duurzaamheid.....	249
Colofon.....	279

Beste Bredanaars,

In het bestuursakkoord 'Dichtbij Doen, Samen Sterk Vooruit' is afgesproken wat we de komende vier jaar gaan doen in Breda. We gaan bijvoorbeeld beter samenwerken met inwoners en ondernemers, meer huizen bouwen en de stad nog veiliger maken. We willen als dat kan ook de kosten voor onze inwoners verlagen. Bijvoorbeeld door grofvuil gratis op te halen en door de rioolheffing te verlagen.

In deze begroting leest u hoe we onze plannen gaan betalen. We laten ook zien hoe de gemeente omgaat met belangrijke vraagstukken, zoals de hoge prijzen voor gas en stroom.

Onze plannen waarmaken

Veel mensen vinden het fijn om te wonen en te werken in Breda. Daarom gaan we de stad en de dorpen verder ontwikkelen. We bouwen meer huizen. Ook maken we de stad mooier. We trekken de Mark bijvoorbeeld door tot aan het Seelig-terrein. We ontwikkelen ook nieuwe gebieden in de stad: 't Zoet, het Chassékwartier, de Gasthuisvelden en het Havenkwartier. Verder openen we in 2023 het Talentencentrum.

We willen dat iedereen in Breda kan (blijven) wonen. Daarom bouwen we vooral betaalbare huizen. Ook tijdelijke huizen kunnen daarbij helpen. We zorgen ervoor dat huizen niet meer zo makkelijk opgekocht kunnen worden door mensen die daar vooral veel geld mee willen verdienen. De gemeente neemt ook meer mensen in dienst, zodat we aanvragen sneller kunnen afhandelen en projecten sneller kunnen uitvoeren.

Breda kan nog veel mooier worden. De gemeente zorgt voor een schone en groene stad met prachtige pleinen, plantsoenen en parken. Daar moeten we met elkaar zuinig op zijn. We verwachten dus ook van onze inwoners dat ze helpen om alles mooi en schoon te houden.

Onze inwoners zijn continu in beweging. Ze doen boodschappen, brengen hun kinderen naar school en gaan naar hun werk. We stimuleren dat ze dat te voet, met de fiets of met de bus doen. Maar er is ook ruimte voor de auto. Vanaf 1 januari wordt de eerste parkeervergunning gratis. Daarmee verlagen we de kosten voor onze inwoners. Tegelijk ontstaat hiermee ruimte voor extra groen.

We willen dat onze wijken en dorpen leefbaar en veilig zijn. In sommige wijken is daarvoor extra aandacht nodig. De afgelopen maanden hebben we met veel inwoners gesproken om te horen wat er leeft. Samen hebben we bekeken hoe we

de situatie in sommige wijken kunnen verbeteren. In april 2023 maken we één plan met al deze ideeën erin. Zo zorgen we samen voor een stad waar iedereen kan en wil wonen en werken. We beginnen met onze jeugd: binnen één generatie willen we onze stad verbeteren.

Veel bedrijven zijn hard geraakt door corona. Sommige ondernemers hebben hier nog elke dag last van. De gemeente kijkt hoe we deze mensen kunnen helpen. Gelukkig gaat het met de meeste bedrijven weer goed. Soms doen ze het zelfs beter dan vóór corona. Veel bedrijven zijn op zoek naar nieuw personeel. Wie in Breda een baan zoekt, heeft daardoor veel keuze. De komende jaren willen we vooral bedrijven naar Breda halen die zich bezighouden met toegepaste technologie en creativiteit. Dat zijn de banen van de toekomst.

Voor sommige mensen blijft het lastig om een nieuwe baan te vinden. Andere mensen hebben wel een baan, maar willen liever iets heel anders doen. De gemeente blijft deze mensen begeleiden naar werk. Dat doen we samen met scholen en bedrijven. We bieden ook extra ruimte aan nieuwe, jonge bedrijven, zodat ze verder kunnen groeien. Daar kunnen we talenten en creatieve mensen samenbrengen.

We gaan komend jaar ook onze dienstverlening verbeteren. In de wijken en dorpen praten onze boa's bijvoorbeeld vaker met mensen op straat. Zo horen ze wat er leeft en kunnen ze snel in actie komen bij ongewenste situaties. We zorgen er ook voor dat inwoners meer zaken digitaal kunnen regelen met de gemeente.

Dat past bij alle digitale ontwikkelingen en innovaties waar we mee bezig zijn. Komend jaar werken we onder andere verder aan onze digitale infrastructuur. Daarnaast willen we onze inwoners stimuleren om wat minder met hun telefoon of tablet bezig te zijn en wat meer aandacht te besteden aan de mensen om hen heen.

We willen dat onze inwoners zich gezond en fit voelen. We verleiden hen om gezonder te leven, zodat ze minder snel ziek worden. Natuurlijk krijgt iedereen nog steeds de zorg die hij nodig heeft. In 2023 bekijken we hoe iedereen die dat nodig heeft zorg, hulp en ondersteuning kan krijgen vanuit de Wmo. We gaan ook de jeugdzorg beter regelen. Zo krijgen kinderen de hulp die ze nodig hebben en blijft deze zorg betaalbaar. We maken daar afspraken over met cliënten, instellingen en professionals.

De theaters en musea in Breda hebben het door corona erg zwaar gehad. Ze hadden veel minder publiek en bezoekers. Nog steeds komen er minder mensen naar voorstellingen en tentoonstellingen. In 2023 kijken we hoe we de theaters en musea financieel kunnen steunen.

De Grote Kerk is een icoon in de binnenstad. Afgelopen zomer kwamen de wielrenners van La Vuelta Hollanda door de kerk. Die beelden gingen de hele wereld over. De komende jaren willen we zorgen voor meer nieuwe belevingen in de Grote Kerk. Daar maken we een plan voor. Ook is er in 2023 eenmalig extra geld beschikbaar voor de Grote Kerk.

Grote maatschappelijke vraagstukken

De komende jaren hebben we ook te maken met grote maatschappelijke vraagstukken. Die hebben invloed op het leven van alle Bredanaars. We moeten samen aan de slag om deze vraagstukken op te lossen. Daarbij hebben we elkaar hard nodig.

Door de oorlog in Oekraïne is de prijs van gas en stroom enorm gestegen. Voor veel inwoners, ondernemers en bedrijven wordt het steeds lastiger om deze rekeningen te betalen. Ook grondstoffen en diensten worden steeds duurder. Wij helpen en ondersteunen onze inwoners waar dat nodig is. Daarbij kijken we vooral naar de lange termijn. Als we nu verduurzamen, is onze energierekening straks veel lager.

Om mensen hierbij te helpen, gaan we in 2023 al 250 koophuizen in Doornbos-Linie en de Hoge Vucht verduurzamen. Daarnaast investeren we onder andere in het Ulvenhoutse Bos. Zo kunnen ook onze kinderen en kleinkinderen opgroeien in een groene omgeving. We bouwen ook nieuwe huizen, bijvoorbeeld in Bavel. De enorme prijsstijging van gas en stroom heeft ons ook wakker geschud. We moeten méér doen om zelf stroom op te wekken én om minder energie te verbruiken. Dit doen we samen met onze inwoners en bedrijven.

In Oekraïne en op veel andere plekken in de wereld is het onrustig. Mensen vluchten daar weg en komen naar Nederland. Tegelijkertijd hebben we hier een tekort aan huizen. De gemeente Breda doet wat ze kan om iedereen zo goed mogelijk aan een huis te helpen. Op meerdere plekken bouwen we hiervoor tijdelijke huizen.

Dichtbij doen, samen sterk vooruit

De afgelopen maanden leek het wel alsof de ene crisis na de andere voorbijkwam. Wij kijken liever verder vooruit om problemen te voorkomen. Daarom willen we dicht bij onze inwoners staan, zodat we in actie kunnen komen vóórdat er iets misgaat. De komende tijd gaan we met nog meer inwoners, ondernemers en instellingen praten. Zo kunnen we samen sterk vooruit.

Hoe graag we het ook zouden willen: ook de gemeente kan niet in de toekomst kijken. Dingen zullen anders lopen dan verwacht. Misschien kunnen we niet al onze plannen meteen uitvoeren door een tekort aan personeel en grondstoffen. We moeten dus realistisch blijven kijken wat wél kan. Waar nodig maken we de juiste keuzes om onze plannen zo goed mogelijk waar te maken.

In deze begroting laten we zien hoe we de plannen uit het bestuursakkoord gaan uitvoeren. We investeren in de stad en kijken steeds wat Breda echt nodig heeft. Van de regering krijgen we vanaf 2026 waarschijnlijk meer geld. Los daarvan blijven we onze inwoners, ondernemers en instellingen waar nodig steunen. We zorgen ook voor de middenklasse, die het steeds lastiger krijgt. **Dat doen we door dicht bij onze inwoners te blijven. Zo gaan we ook komend jaar samen sterk vooruit.**

Met vriendelijke groet,
Het college van Burgemeester en Wethouders

INLEIDING BREDASE BEGROTING 2023

Bijna vier maanden geleden zetten we met het bestuursakkoord 'Dichtbij Doen, Samen Sterk Vooruit' de koers uit voor de lopende vier jaar. Een koers die recht doet aan de stem van onze inwoners, met een coalitie die recht doet aan een brede afspiegeling van de maatschappij. Een akkoord met plannen om de stad en haar dorpen, samen met onze partners, nog beter te maken. Dit doen we dichtbij onze inwoners en ondernemers, door meer betaalbare woningen te realiseren, de lastendruk waar dat kan te verlagen (onder andere door het gratis ophalen van grofvuil en het verlagen van rioolheffing) en de stad nog veiliger te maken.

Deze begroting valt in het eerste jaar van een nieuwe bestuursperiode. Een jaar zonder voorjaarsnota. Maar een jaar waarin de coalitie een bestuursakkoord met ambities voor de komende vier jaren heeft gepresenteerd, dat de raad heeft vastgesteld. In deze begroting leest u hoe we komend jaar gaan werken aan de ambities uit het bestuursakkoord en hoe die uitvoering zich financieel vertaalt. Daarnaast schetsen we onze kijk op grote, actuele maatschappelijke vraagstukken waarmee we op dit moment te maken hebben.

Realiseren van onze ambities

Wonen en gebiedsontwikkeling zijn niet voor niks de onderwerpen van hoofdstuk 1 van het bestuursakkoord. Breda heeft een aantrekkelijk werk- en leefklimaat en gaat de komende jaren flink groeien. We hebben grootstedelijke ambities die we ook vertalen naar onze wijken en dorpen. Komend jaar verdiepen en trekken we de Mark door tot aan het Seelig-terrein. De Mark wordt de blauw-groene ader van onze stad. Daarnaast zetten we de eerste stappen met 't Zoet, het Chassékwartier, de Gasthuisvelden en het Havenkwartier. Grote gebiedsontwikkelingen die de komende jaren het gezicht van onze stad bepalen. In 2023 realiseren we bovendien het Talentencentrum.

Deze gebiedsontwikkelingen zijn hard nodig. Want de krapte op de Nederlandse woningmarkt is nog nooit zo groot geweest en in Breda tikt de huidige vierkantemeterprijs bijna die van de Randstad aan. We willen dat iedereen in Breda kan (blijven) wonen, daarom heeft het realiseren van betaalbare woningen voor ons prioriteit. Woningen voor onze automonteurs, onze verpleegkundigen en onze onderwijzers. Onze woonvisie dateert uit een tijd dat werd verondersteld dat 'de woningmarkt af was'. De vraag naar woningen is echter gestegen en de woningvoorraad is onvoldoende. De woonvisie verdient een flinke update. We komen in 2023 daarom met een nieuwe woonvisie. Ook gaan we in 2023 de opkoopbescherming invoeren om speculatie op de Bredase woningmarkt te stoppen. Naast een nieuwe woonvisie zetten we vol in op realisatie, waar ook tijdelijke woningen onderdeel van uitmaken. Hiervoor vergroten we onze capaciteit door meer medewerkers aan te nemen, zodat we aanvragen sneller kunnen afhandelen en de doorlooptijd van onze projecten kunnen versnellen.

Onze openbare ruimte is het visitekaartje van onze stad en verdient een flinke kwaliteitsimpuls. We gaan voor strakke straten en prachtige pleinen. Een stad in een groen park vraagt dat we daar met elkaar zuinig op zijn. We houden als gemeente de stad schoon, maar verwachten ook van onze inwoners dat ze verantwoordelijkheid nemen en bijvoorbeeld hun afval in de bak gooien en niet zomaar op straat. Zowel in onze exploitatie als in onze investeringen gaan we hiermee komend jaar aan de slag. We werken aan het onderhoud van onze openbare ruimte in onze dorpen en wijken.

Opgeruimde straten verhogen de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van onze wijken. Onze inwoners brengen hun kinderen naar school, gaan naar hun werk en doen hun dagelijkse boodschappen. Ze verplaatsen zich in en rond de stad op verschillende manieren. We stimuleren het gebruik van de fiets, de benenwagen en het openbaar vervoer, maar er is ook ruimte nodig voor de auto. Per 1 januari 2023 wordt de eerste parkeervergunning gratis. Met deze verlichting komen we bewoners tegemoet. Tegelijkertijd creëren we hiermee in onze straten ruimte voor extra groen.

Niet alleen op fysiek vlak willen we een aantrekkelijke stad zijn en blijven. Ook het sociale aspect van onze wijken en dorpen draagt in grote mate bij aan de leefbaarheid en veiligheid van Breda. We geloven erin dat in bepaalde wijken met wat extra aandacht veel winst te behalen valt. Met Verbeter Breda hebben bewoners en instellingen de afgelopen maanden veel tijd geïnvesteerd in het ophalen van wat er leeft en het bedenken van integrale acties die een positieve impuls geven aan de wijken en haar inwoners. In april 2023 komen de partners van Verbeter Breda samen tot een uitvoeringsprogramma waar we ook als gemeente actief als partner aan bijdragen. Hiermee zetten we een grote stap om de toenemende tweedeling in onze stad tegen te gaan. Samen zorgen we voor een verbonden stad waar iedereen kan en wil wonen en werken. We beginnen met onze jeugd: in één generatie een betere stad!

Corona heeft een flink aantal bedrijven hard geraakt en er zijn nog steeds ondernemers die dagelijks de gevolgen ervaren. We zijn doorlopend met deze groep in gesprek en kijken waar ze onze ondersteuning nodig hebben. Toch heeft Breda de

coronacrisis over het algemeen best goed doorstaan, de meeste bedrijven draaien weer op volle toeren en presteren alweer op en soms zelfs boven het niveau van voor de crisis. Werknemers hebben de banen letterlijk voor het uitkiezen en het is voor veel werkgevers een grote uitdaging om goed personeel aan te trekken en te behouden. In Breda kunnen we ieders inzet goed gebruiken, of je nu kapper bent of advocaat! Breda richt zich met de economische visie op sectoren die zich bezighouden met toegepaste technologie en creativiteit. Deze bedrijven hebben groeipotentie en creëren de banen van de toekomst. Tegelijkertijd zijn we trots op al onze talenten. We hebben iedereen namelijk hard nodig en blijven onze inwoners stimuleren om aan de slag te gaan. Dan gaat het aan de ene kant om mensen voor wie het lastig blijft om een baan te vinden, en aan de andere kant om werknemers die andere talenten willen inzetten dan dat ze nu doen. We blijven ons inzetten op het begeleiden naar werk. Ook werken we als lokale overheid nadrukkelijk samen met het onderwijs en onze ondernemers. We bieden ruimte voor nieuwe bedrijven om zich te vestigen en verder te ontwikkelen en innoveren. Komend jaar realiseren we extra plekken waar startups en scale-ups kunnen doorgroeien en waar we verschillende talenten en creatievelingen samenbrengen. We richten ons op jonge bedrijven die uit kunnen groeien tot pareltjes. Hiermee versterken we ons profiel als stad van de toegepaste technologie en creativiteit.

Komend jaar gaan we onze dienstverlening op meerdere fronten verbeteren. Dat doen we zowel fysiek als digitaal, want met de groei die Breda de komende jaren door gaat maken is een digitaal stadskantoor niet meer weg te denken. Dat betekent niet dat we geen persoonlijk contact meer hebben met onze inwoners. Integendeel, persoonlijk contact wordt juist steeds belangrijker om goed op de hoogte te blijven van alles wat er in de Bredase samenleving speelt. Eerstelijns contact in onze wijken en dorpen gebeurt vaak op straat, bijvoorbeeld met onze boa's. Hun werk is noodzakelijk, toezichthouden moet en de samenleving verwacht van ons kordaat optreden bij ongewenste situaties. Handhaving met charme, daar zetten we de komende tijd op in. Tijdens de coronacrisis hebben we gezien dat deze aanpak werkt.

Niet alleen met ons eigen werk maken we een sprong door meer en betere digitale dienstverlening te bieden, ook de stad is volop met digitale innovatie bezig. Het komend jaar gaan we verder met de acties uit het masterplan Bredata, we zorgen voor een goede digitale infrastructuur en bouwen verder aan onze 'Digital Twin'. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat er ruimte moet zijn voor rust. Momenten waarop je even niet 'aan staat'. We zijn de hele dag connected, maar zijn we nog wel connected met elkaar? Samen met Stichting NUMBER FIVE van Prinses Laurentien zetten we de eerste stappen om onze inwoners zich hiervan beter bewust te maken.

Het Nederlandse zorglandschap is volop in beweging. We willen het tij keren en ons richten op voorkomen in plaats van genezen. Preventie staat in onze aanpak daarom voorop. We zetten in op het stimuleren van en verleiden tot een gezonde levensstijl.

Als je zorg nodig hebt moet je die krijgen, maar wat je zelf kunt hoeft niet onnodig uit handen te worden genomen. Dit loopt namelijk niet alleen in de papieren, maar houdt zorg weg bij mensen waar die echt voor bedoeld is. In 2023 werken we verder uit hoe we de zorg, hulp en ondersteuning vanuit de Wmo beschikbaar houden voor de mensen die dit ook echt nodig hebben. En maken we nieuw beleid voor de komende jaren. Daarnaast werken we samen met onze regiogemeenten en partners in de stad aan een transitie van de jeugdzorg, met als doel om meer grip te krijgen. Hierbij staan het kind en de hulpvraag altijd centraal. We zien dat budget en uitvoering onder spanning staan en treffen komend jaar voorbereidingen om dit te keren. We gaan samen met alle betrokken partijen, waaronder cliënten, instellingen en professionals, handen en voeten geven aan onze uitgangspunten.

We zijn een grenzeloze, groene en gastvrije stad met een prachtig cultuuraanbod. Een divers aanbod waarbij iedereen mee kan en mag doen. Tegelijkertijd zien we dat onze culturele instellingen en aanbieders het de afgelopen tijd erg zwaar hebben gehad. De coronacrisis heeft gezorgd voor een terugloop van bezoekers en publiek. Waar de terrassen deze zomer weer vol zaten weten mensen de weg naar voorstellingen en musea nog niet altijd terug te vinden. In 2023 kijken we hoe we hier met de overgebleven coronamiddelen bij kunnen helpen.

Onze Witte Dame, de Grote Kerk, is een icoon in onze binnenstad en staat symbool voor onze gastvrijheid en ons Nassauverleden. In de zomer van dit jaar liepen de ridders van La Vuelta Hollanda met hun fiets door de kerk en gingen die beelden de wereld over. Breda werd goed op de kaart gezet. Hiermee koesterden we niet alleen haar uiterlijk, maar creëerden we ook in de kerk een nieuwe beleving, iets wat we de komende jaren vaker willen doen. In 2023 komt er daarom eenmalig extra geld vrij voor de exploitatie van de Grote Kerk en werken we samen aan een meerjarenvisie.

Grote maatschappelijke vraagstukken

De komende tijd zal zich echter niet alleen kenmerken als de tijd waarin we onze ambities realiseren. In rap tempo stapelen de verschillende maatschappelijke vraagstukken zich namelijk op en worden bepaalde situaties steeds urgenter. Vraagstukken die invloed hebben op het leven van onze Bredanaars. We gaan samen met onze partners, inwoners en ondernemers in de stad de

actuele maatschappelijke vraagstukken aan. We dragen hiervoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid en hebben elkaar hierbij hard nodig.

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne breken de gas- en energieprijzen record na record. De energierekening van een groot deel van onze inwoners, ondernemers en instellingen stijgt naar ongekennde hoogte. Het wordt voor een steeds groter deel van onze samenleving steeds lastiger om de eindjes aan elkaar te knopen. En niet alleen onze inwoners hebben hier last van, ook onze ondernemers zien de prijzen voor grondstoffen en diensten de pan uit rijzen. We kijken samen met onze partners waar we de pijn kunnen verlichten, sluiten aan bij de steunmaatregelen die het kabinet tijdens Prinsjesdag heeft aangekondigd en kijken zelf hoe we op lokaal niveau keuzes maken en mensen ondersteunen. Tegelijkertijd zijn we er ons van bewust dat niet alle prijsstijgingen opgevangen en gecompenseerd kunnen worden. Daarnaast vinden we het in deze tijd belangrijk dat we niet alleen pleisters plakken die effect hebben op de korte termijn, maar dat maatregelen die we nemen ook op de lange termijn een positieve bijdrage leveren. Bijvoorbeeld aan het verminderen van ons energieverbruik door verduurzamingsingrepen.

De energiecrisis raakt veel mensen in hun portemonnee. Hierdoor komt de bestaanszekerheid van veel van onze inwoners onder druk te staan. Daarom halen we de investeringen van het Volkshuisvestingsfonds naar voren en starten we al in 2023 met het verduurzamen van ongeveer 250 koopwoningen in Doornbos-Linie en Hoge Vucht. Daarnaast zullen we rekenschap moeten geven dat we ons moeten verhouden tot onze omgeving. Alleen door het terugdringen van onze uitstoot kunnen we ons als stad blijven ontwikkelen. In komend jaar starten we onder meer met de gebiedsgerichte aanpak van het Ulvenhouts bos. Om ervoor te zorgen dat ook onze komende generatie opgroeit in een natuurrijke omgeving. Maar ook met het oog op het realiseren van nieuwe woningen, bijvoorbeeld in Bavel. Tegelijkertijd kan deze grote transitie niet alleen op onze schouders rusten, we doen daarom een nadrukkelijke oproep aan het Rijk om met integrale plannen te komen. Door de prijsstijging van fossiele brandstoffen en de afhankelijkheid van buitenlandse levering zijn veel inwoners en ondernemers met hun neus op de feiten gedrukt. Er moet een enorme versnelling komen op het opwekken, distribueren en verminderen van ons energiegebruik. Dit vraagt wat van onze gemeentelijke organisatie, maar ook van onze inwoners, ondernemers en instellingen. Als gemeente nemen we hierin een stimulerende en faciliterende rol. Onze lokale plannen op het gebied van klimaat zijn te lezen in de klimaatbegroting, die onderdeel uitmaakt van dit product.

In Oekraïne en op veel andere plekken in de wereld is het onstuimig. Dat leidt in Nederland tot een grote uitdaging op het gebied van opvang en huisvesting. We zien een stroom ontheemden, vluchtelingen, statushouders en asielzoekers die Nederland bereiken en tegelijkertijd hebben we te maken met een grote schaarste aan woningen. Vanuit het Rijk is de oproep gedaan naar de regio's en gemeenten om een actieve en grotere rol te spelen. Breda wil haar deel bijdragen. Zowel in de opvang op korte en lange termijn als in het creëren van een doorbraak in het tekort aan woningen voor de brede groep spoedzoekers. Dat doen we onder meer door met de realisatie van tijdelijke woningen op meerdere locaties.

Dichtbij doen, samen sterk vooruit

Waar we een aantal maanden geleden nog bezig waren met de coronacrisis lijkt het alsof de crisissen ons in Nederland nu letterlijk om de oren vliegen. Sommige zaken zijn urgent en moeten direct worden opgepakt, maar door alles te bekijken vanuit een 'crisisbril' verliezen we soms ook de focus op de lange termijn. We trekken lering uit de coronacrisis en kijken naar wat we structureel kunnen doen in onze aanpak van vraagstukken. We kiezen voor een bestuursstijl dicht bij onze mensen. Een crisis vóór zijn lukt alleen als we de signalen uit de stad snel op weten te halen. Daarbij maken we gebruik van de grote netwerken die we in onze stad hebben opgebouwd. Signalen uit de stad geven ons lokale inzichten en helpen ons om samen met onze inwoners, ondernemers en instellingen zaken snel op te pakken. De komende tijd investeren we in het uitbreiden en onderhouden van deze netwerken. Vanuit de gedachte dat we dichtbij doen, om samen sterk vooruit te komen.

We zijn er ons van bewust dat de gevolgen van de huidige omstandigheden en onvoorspelbaarheden die zich in de toekomst nog zullen voordoen ervoor zorgen dat we op een aantal fronten veel tegenwind gaan ervaren. We zien dat de uitvoering van sommige zaken steeds verder onder druk komt te staan door krapte op de arbeidsmarkt, maar ook door schaarste aan grondstoffen. Ook als gemeente hebben we te maken met een tekort aan beschikbaar gekwalificeerd personeel en zien we inkooprijzen stijgen. We doen er alles aan om te zorgen dat dit onze dienstverlening zo min mogelijk raakt. Tegelijkertijd hebben we geen glazen bol die de impact van deze ontwikkelingen op de stad voorspelt. We houden vast aan onze ambities, maar kunnen mogelijk niet voorkomen dat dit we in de toekomst moeten bijsturen. De ambities van Breda worden niet alleen door ons, maar ook door marktpartijen en partijen uit de stad gedragen en gerealiseerd. Een onzekere toekomst kan op den duur ook bij hen verlamd gaan werken als ze bepaalde stappen minder snel of niet meer durven te zetten. We geven daarom ook een winstwaarschuwing af. We moeten realistisch blijven, sommige zaken zijn niet van vandaag op morgen op te lossen en vragen nu eenmaal om meer tijd. Tijd om de impact op onze ambities met scenario's zo goed mogelijk te doorgronden, zodat we op de juiste momenten de juiste keuzes maken en tijd om die keuzes uit te voeren.

In deze begroting maken we keuzes die bijdragen aan het realiseren van onze ambities uit het bestuursakkoord. We investeren in de stad, houden koers en focussen op wat Breda echt nodig heeft. Voor 2026 gaan we ervan uit dat het Rijk meer middelen beschikbaar zal stellen. Tegelijkertijd kijken we niet weg voor het deel van onze inwoners, ondernemers en instellingen dat in zwaar weer terecht is gekomen en houden we de vinger aan de pols bij de middenklasse. Een groep die we vaak niet horen, maar die het wel steeds lastiger krijgt. We doen dit door dicht bij onze inwoners te blijven, zo gaan we ook komend jaar samen sterk vooruit!

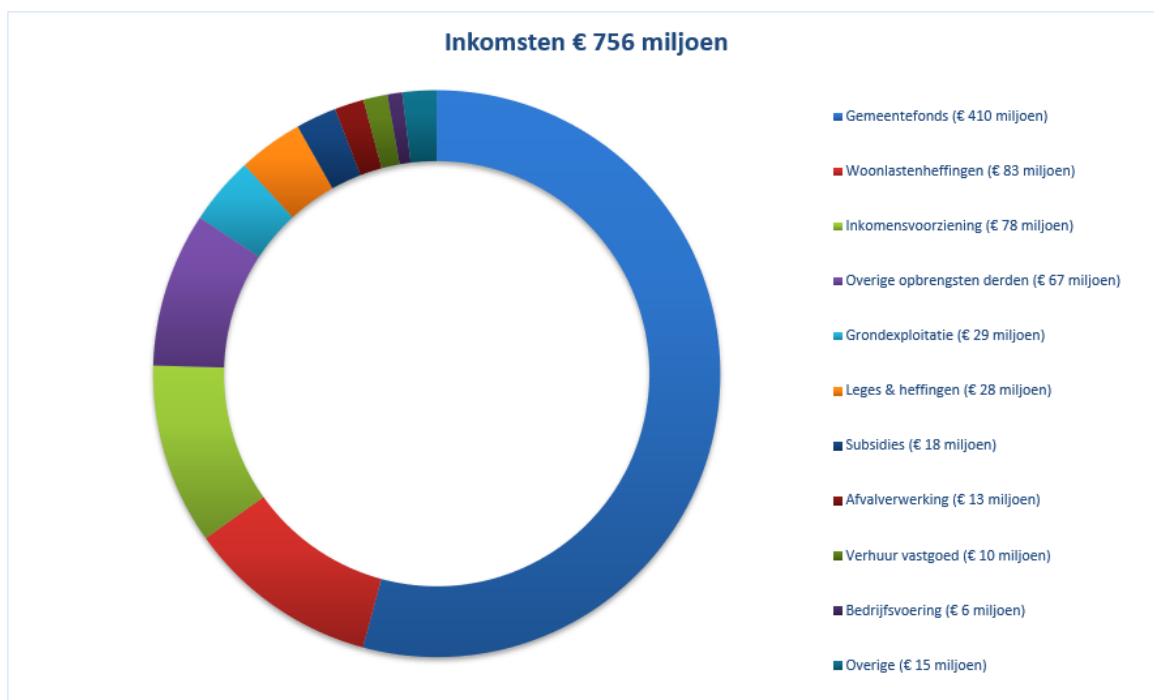
WAT BETEKENT DEZE BEGROTING VOOR DE BREDANAAR?

Een Bredenaar betaalt in 2023 aan woonlastenheffingen:

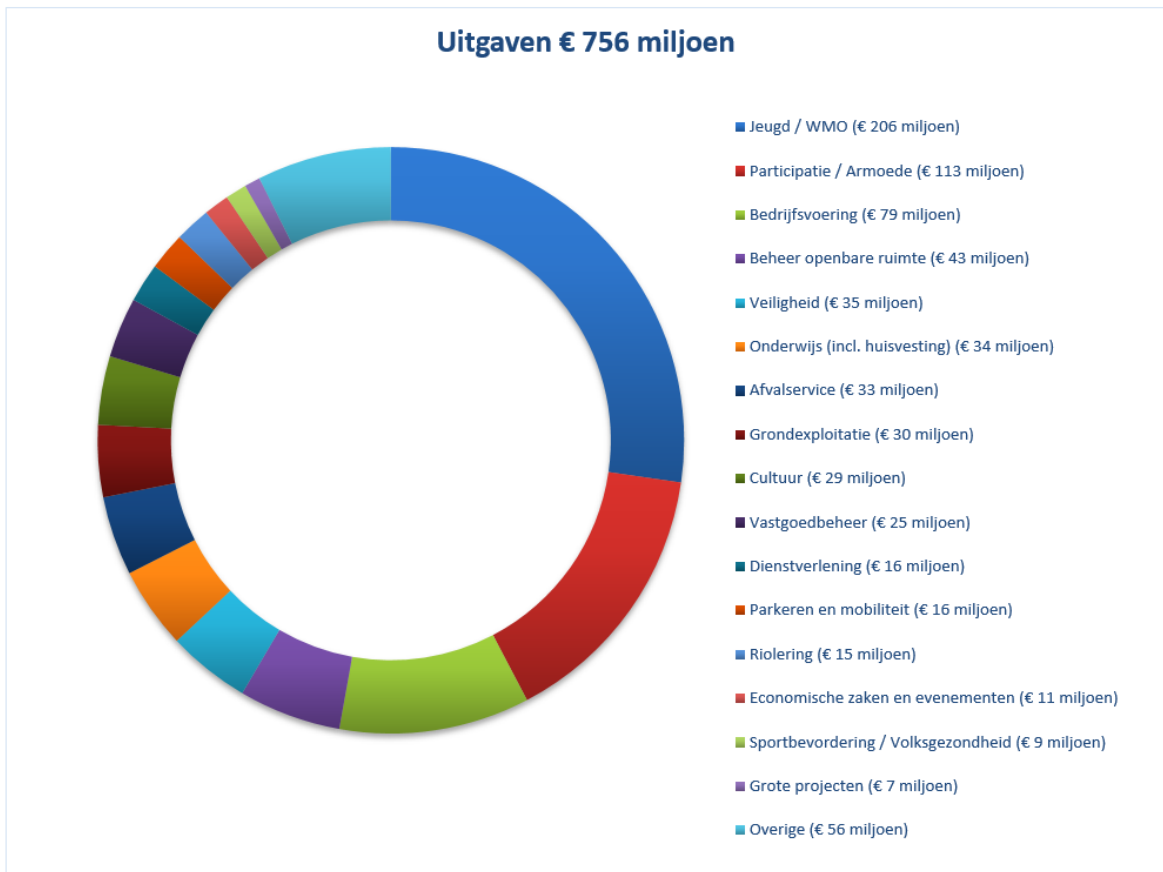
- De onroerende zaakbelasting (OZB) blijft gelijk zoals afgesproken. Bredanaars met een eigen huis met een WOZ-waarde van € 240.000 gaan hierdoor bij benadering per jaar € 154,32 betalen.
- De afvalstoffenheffing wordt ten opzichte van 2022 geïndexeerd met 2% en bedraagt voor een eenpersoonshuishouden € 244,20 en voor een meerpersoonshuishouden € 361,56.
- De rioolheffing daalt met 17,5% en bedraagt € 190,08 voor waterverbruik tot 500m³.

De totale gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden dalen in 2023 met 4,50% ten opzichte van 2022. Voor een eenpersoonshuishouden dalen de gemiddelde woonlasten met 5,94% ten opzichte van 2022. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van de woonlasten verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen.

HOE ZIEN ONZE INKOMSTEN EN UITGAVEN ERUIT?

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in onze inkomsten. Deze zijn ingedeeld in twee categorieën: inkomsten van het Rijk en de overige inkomsten. De inkomsten van het Rijk zijn de belangrijkste categorie en bestaan uit de algemene uitkering en de specifieke rijksbijdragen (bijvoorbeeld voor bijstandsuitkeringen). De overige inkomsten omvatten de woonlastenheffingen (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing), parkeerinkomsten, subsidies, huuropbrengsten en overige opbrengsten.

De totale uitgaven bedragen € 756 miljoen. In bovenstaand overzicht is uitgesplitst waaraan we het geld uitgeven. De uitgaven zijn gebaseerd op de geraamde lasten voor de verschillende programma's. De uitgaven betreffen salariskosten, uitkeringen, subsidies, programmatische uitgaven, renten en afschrijvingen en stortingen in reserves en voorzieningen. Een nadere toelichting op de uitgaven is per programma opgenomen.

HOE ZIET ONZE ACTUELE FINANCIËLE POSITIE ERUIT?

In het bestuursakkoord 2022-2026 zijn naar eer en geweten een aantal keuzes gemaakt voor de komende vier jaar. Keuzes waarvan wij denken dat ze nodig zijn om Breda, zowel nu als in de toekomst, te laten blijven floreren. De gekozen richting zorgt voor een gezonde boekhouding, zowel voor dit jaar als voor de komende jaren. Daarnaast maken wij nu een aantal aanvullende keuzes. Dit zijn geen aanvullende impulsen voor (nieuw) beleid, maar om de basis op orde te houden. Deze keuzes zorgen ervoor dat er in de jaren t/m 2025 vrije ruimte beschikbaar is. Deze vrije ruimte is van belang vanwege de prijsstijgingen waar inwoners en ondernemers mee te kampen krijgen. We weten dat er nog aanvullende zaken op ons afkomen, alleen kennen we de exacte gevolgen nog niet.

De laatste jaarschijf van deze begroting is niet sluitend doordat het Rijk de opschalingskorting voor dat jaar niet heeft bevroren en doordat het accres landelijk op € 1 miljard is vastgekleit (lager dan de jaren ervoor). Hier vinden landelijk gesprekken over plaats met het ministerie. De septembercirculaire vanuit het Rijk zal hier meer duidelijkheid over geven.

De keuzes leiden tot het volgende financiële beeld:

Bedragen x € 1 miljoen

	2023	2024	2025	2026
Bestuursakkoord 2022-2026	0,10	0,17	0,52	0,02
Meicirculaire 2022 (incl. zekerheid / lagere uitgaven rijk)	12,71	20,62	28,57	15,10
Verhoging loonprijscompensatie naar 2,9%	-3,50	-7,10	-10,90	-14,90
Actualisatie treasury, toeristenbelasting, CAO, OZB en dividend	0,05	-0,21	-0,47	-0,41
Meerjarenbegroting raad, rekenkamer en griffie 2023-2026	-0,24	-0,25	-0,27	-0,34

Stijging kosten brandverzekering	-0,33	-0,25	-0,25	-0,25
Stijging contractkosten ICT	-0,66	-0,66	-0,66	-0,66
Collectie Breda	-0,05	-0,05	-0,05	-
Aansluiting warmtenet Ennatuurlijk	-0,22	pm	pm	pm
Taakstelling Gasthuisvelden (niet realiseren begrote opbrengst)	-0,30	-	-	-
Later realiseren volledige ombuiging voorliggend veld (2023 lager)	-0,40	-	-	-
Later realiseren ombuiging sportcoaches (niet 2023)	-0,30	-	-	-
Wmo HV / Begeleiding	-0,50	-	-	-
Integratie Atea	-0,21	-0,21	-0,21	-0,21
Hogere bijdrage vervoerskosten KCV / Deeltaxi	-0,26	pm	pm	pm
Verhoging onderhoudsvoorziening	-0,15	-0,15	-0,15	-0,15
Huisvesting uitvoeringsorganisaties en leegstand	-1,00	-	-	-
Tekort wagenpark (diverse oorzaken)	-0,99	pm	pm	pm
Placemaking en beheer 't Zoet / tijdelijk gebruik Haveneiland	-0,28	-0,28	-	-
Subsidie Grote Kerk	-0,15	pm	pm	pm
Herinrichtingsinitiatieven van bewoners	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Tekort panden en gronden (Gasthuisvelden en Havenkwartier)	-0,75	-0,53	-0,49	-0,48
Begrotingssaldo	2,49	11,00	15,53	-2,38

TOELICHTING

Hieronder wordt een aantal zaken toegelicht, in de begrotingsprogramma's worden alle keuzes verder toegelicht:

Hogere bijdrage vervoerskosten KCV / Deeltaxi

Dit betreft een combinatie van inschatting van daadwerkelijk gebruik in 2023 op basis van huidige trends/tendensen, in combinatie met de aangekondigde indexering van de prijzen (en die zijn enorm vanwege de fors gestegen brandstofprijzen). In 2024 volgt de nieuwe aanbesteding, die fors hoger uit gaat pakken. We kunnen deze stijging mogelijk (licht) dempen met aanvullende beperkende maatregelen. Dit zullen we in 2023 nader uitwerken.

Verhoging onderhoudsvoorziening

Gezien de prijsstijgingen van arbeid en materiaal, dient de onderhoudsvoorziening verhoogd te worden. Circa 67% van de hogere lasten betreft onderhoud aan gebouwen voor gesubsidieerd gebruik (o.a. sport en cultuur) en gebouwen in bruikleen (o.a. wijkcentra en cultureel erfgoed). 9% betreft marktconforme (commerciële) verhuur en circa 24% betreft gebouwen voor eigen gebruik.

Huisvesting uitvoeringsorganisaties en leegstand

De hogere lasten betreffen o.a. nutsvoorzieningen, leegstand, klein onderhoud en groot onderhoud. Deze tijdelijke situatie is voor de periode totdat de nieuwbouw voor de uitvoeringsorganisaties gereed is.

Tekort wagenpark

Het wagen- en machinepark is een centrale facilitaire dienst die zorgt voor het gehele wagen- en machinepark van de gemeente Breda. De afgelopen jaren is er sprake van een structureel tekort. Dit tekort is in 2022 behoorlijk toegenomen. De reden is voornamelijk de prijsstijgingen. De prijsstijgingen zullen in 2023 ook aanwezig zijn. We baseren ons nu op de prijzen zoals nu bekend. We werken aan toekomstscenario's voor de inzet en het gebruik van ons wagenpark. Eventuele extra benodigde middelen om het wagenpark te moderniseren en optimaliseren zullen daarna beschikbaar worden gesteld.

Placemaking en beheer 't Zoet en tijdelijk gebruik Haveneiland

Voor beheer en placemaking 't Zoet stellen we voor 2023 en 2024 middelen beschikbaar. Daarnaast zal de Provincie hier haar aandeel in nemen. Ook zijn er middelen nodig voor het tijdelijk gebruik op het Haveneiland in 2023.

Subsidie Grote Kerk

Voor de huidige taken zijn niet voldoende middelen beschikbaar om een gezonde exploitatie te kunnen uitvoeren.

WAARIN GAAN WE INVESTEREN EN HOEVEEL?

Bedragen x € 1.000

Strategische investeringsplanning	2023	2024	2025	2026
Ambitie	7.829	9.230	5.117	6.675
Plan	26.043	39.386	39.062	27.520
Project	22.361	16.396	3.466	2.910
Uitvoering	44.490	6.121	6.006	2.615
Totaal gemeentelijke investeringen	100.723	71.133	53.651	39.720
Beschikbare dekkingsmiddelen	84.469	71.133	53.651	39.720
Overprogrammering	19%	0%	0%	0%

Het is van groot belang dat we blijven investeren in de stad om de gewenste ambities en doelen te realiseren. We programmeren in 2023 voor € 100,7 miljoen aan investeringen in de stad en in de periode 2023-2026 zelfs voor € 265,2 miljoen. Hierin zijn onder andere de grote ontwikkelingen zoals het Talentencentrum, Nieuwe Mark, Crossmark, multifunctionele accommodatie in Bavel, woningbouwimpuls, beheer openbare ruimte waaronder riolering en mobiliteit opgenomen. Daarnaast zetten we € 1,2 miljoen uit de reserve bovenwijkse voorzieningen in voor daaraan gerelateerde investeringen.

We weten uit ervaring dat niet alle geplande investeringen ook daadwerkelijk conform programmering tot investeringsuitgaven leiden. Door diverse omstandigheden lopen geplande investeringen vertraging op, denk o.a. aan nieuwe wetgeving, langere doorlooptijden procedures en participatietrajecten. We weten echter vooraf niet welke investeringen vertragen. Daarom kiezen we in het strategisch investeringsplan (SIP) voor de systematiek van overprogrammering. Dit met als doel het beschikbare investeringsvolume zoveel als mogelijk in de stad te kunnen besteden. Uiteraard sluiten deze extra geprogrammeerde investeringen ook volledig aan bij de geformuleerde ambities en beleidsdoelstellingen van onze mooie stad.

In onderstaande tabel zijn de additionele investeringen opgenomen voor 2023. De additionele investeringen na 2023 zijn nog indicatief en zijn vooralsnog pm geraamd. Bij de diverse begrotingsprogramma's wordt inzicht en toelichting gegeven op de diverse geplande investeringsprojecten in de periode 2023-2026. In de financiële begroting (bijlage SIP) wordt toelichting gegeven op het Strategisch Investeringsplan als instrumentarium en is het volledige overzicht van investeringen voor de periode 2023-2041 opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Ambitie	2023
Cultuurcluster Klavers Jansen (voorbereidingskosten)	500
Riethil 12 (maatregelen i.v.m. tijdelijk langer gebruik erfgoed)	300
Parkeergarages	1.576
Ommetje Haagse Beemden, subsidie groene schoolpleinen	100
Van Gogh Nationaal Park (landschapsbiografie met vervolgprojecten)	375
Nieuwe eisen honk- en softbalbond nodig bij renovatie	100
Diverse kleine noodzakelijke investeringen w.o. beveiligingscamera's	250
Wagenpark Licht (aanvullend)	250
Subtotaal	3.451
Plan	
Mobiliteitshub Havenkwartier (aanvullend i.r.t. Rijksbijdrage woningbouwimpuls)	476
Eigen vastgoed (toegankelijkheid/wetgeving, sportaccommodaties voorzieningen)	825
Openbare ruimte (civieltechnische kunstwerken en speeltoestellen)	100
Openbare ruimte (vervanging wegen)	1.579
Groot onderhoud Willemsbrug (en daarnaast € 1.950 geraamd in 2024)	50
Realisatie ecologische hoofdstructuur	1.761
Landschapsverbetering Singelstuctuur	400
Natuur & landschap, diverse projecten	267

Natuur & landschap, beleidsdoelen Hitte/Droogte, Wateroverlast, Waterrecreatie	500
Digitaal platform Stadsarchief/Erfgoed	120
Samenwerkingsovereenkomst Anders Wonen	120
Subtotaal	6.198
Project	
Integraal huisvestingsplan (voorbereidingskosten)	100
Wagenpark (voldoen aan milieu-eisen binnenstad)	655
Subtotaal	755
Uitvoering	
Hoogspanningsverbinding 150KV (aanvullend)	850
Aankoopprogramma strategische gronden	5.000
Subtotaal	5.850
Totaal knelpunten en ontwikkelingen	16.254

HOE ZIET ONS WEERSTANDSVERMOGEN EN ONS RISICOPROFIEL ERUIT?

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om de risico's op te kunnen vangen. Dit wordt bepaald door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. De weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de algemene reserve, het positief begrotingsaldo en de post onvoorzien.

Bedragen x € 1 miljoen

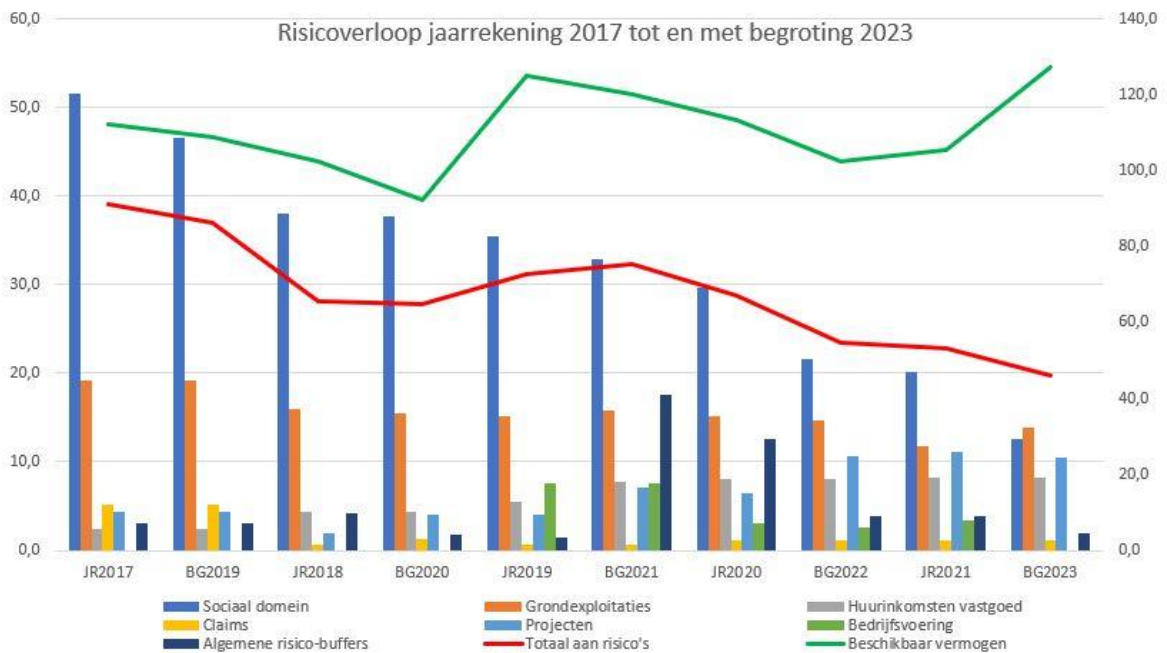
	2023	2024	2025	2026
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	99,4	100,5	122,1	127,4
Risicoprofiel				46,0
Totaal beschikbaar weerstandsvermogen				81,4

Risico's belemmeren ons in het bereiken van onze doelen. Daarom willen we de risico's in beeld hebben en zo goed mogelijk inschatten. Voor een stabiel financieel beleid reserveren we een deel van ons eigen vermogen (de reserves) om financiële risico's op te vangen.

Het risicoprofiel in de jaarrekening 2021 (laatste risico-actualisatie) was € 53,3 miljoen. In deze begroting kunnen we dit bedrag op basis van de meest actuele cijfers verlagen met € 7,3 miljoen door het toewijzen van extra budgetten of het nemen van risicobeperkende maatregelen. Het gaat daarbij onder meer om extra rijksmiddelen en maatregelen om tekorten terug te dringen.

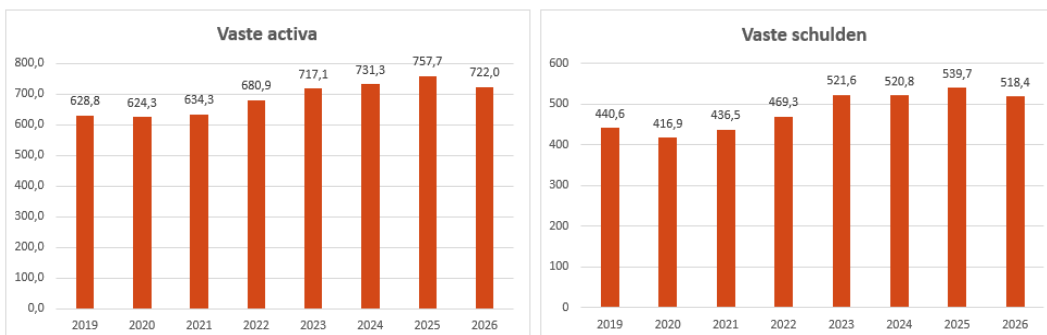
De belangrijkste wijzigingen zijn als volgt. In het sociaal domein daalt het risicoprofiel met € 7,5 miljoen. Het herstel van de economie en de werkgelegenheid verlagen het risico. Ook zijn bij het bestuursakkoord extra middelen voor de WMO beschikbaar gesteld. Het risicoprofiel van de bedrijfsvoering daalt met € 3,4 miljoen, omdat de taakstelling is gerealiseerd. Het buffer risico corona daalt met € 1,9 miljoen, omdat er steeds meer grip is op het beheersen van de crisis. Bij vastgoedontwikkeling stijgt het risicoprofiel met € 2,1 miljoen o.a. door de toegenomen onzekerheid rondom de kostenstijging. Het geactualiseerde risicoprofiel komt daarmee uit op € 46,0 miljoen.

Om de risico's van € 46,0 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2026 € 127,4 miljoen beschikbaar. Het weerstandsvermogen is dan € 81,4 miljoen (€ 127,4 miljoen min € 46,0 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we de beleidsuitvoering kunnen voortzetten. Bij de jaarrekening 2021 bedroeg het weerstandsvermogen € 52,0 miljoen.

WAT IS DE ONTWIKKELING VAN DE BALANSPOSITIES?

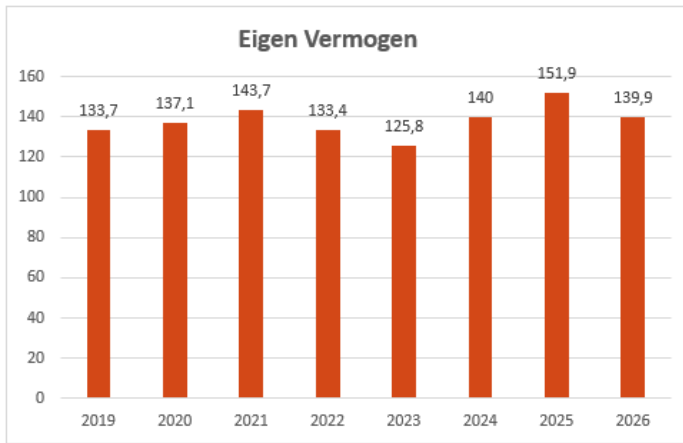
De balans geeft inzicht in de omvang van bezittingen van de gemeente Breda en hoe die bezittingen worden gefinancierd. De ontwikkeling van de reserves en de schuldpositie heeft invloed op de financiële positie van de gemeente. We zetten in op investeringen in de stad. Door deze investeringen nemen onze bezittingen toe. In onze financiële positie zien we dat terug in de stijging van de vaste activa. Alleen in het laatste jaar van de begroting zien we een daling optreden.

Met de toename van de investeringen zie we ook een toename van de vaste schulden. Door lagere begrote investeringen in 2026 dan de jaren ervoor zien we een afname van de vaste schulden in 2026. Wat voor deze ontwikkeling van belang is, is de beoordeling in hoeverre we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het kengetal de netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich vanaf 2020 als volgt:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Netto schuldquote	61,50%	60,84%	68,63%	74,66%	74,41%	75,95%	75,57%
Gecorrigeerde netto schuldquote	39,90%	40,59%	49,21%	56,28%	56,86%	59,40%	59,27%

De bandbreedte voor de netto schuldquote ligt tussen de 0% en 100%. Het laat zien dat we, ook bij de stijging van de schuldpositie in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen.

Het eigen vermogen (bestaat uit algemene reserve, bestemmingsreserves en nog te bestemmen resultaat) neemt vanaf 2023 geleidelijk toe. Deze stijging wordt veroorzaakt door middelen beschikbaar gekomen bij de meircirculaire. Inzicht in de omvang van de reserves (eigen vermogen) wordt ook wel geduid in het kengetal solvabiliteit. Deze ontwikkelt zich vanaf 2020 als volgt:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Solvabiliteitsratio	18,41%	18,54%	17,04%	15,38%	16,83%	17,69%	17,00%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,84%	23,52%	21,25%	18,82%	20,34%	21,07%	20,24%

Het kengetal solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van algemene reserves en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. De signaleringswaarde ligt op 20%. De solvabiliteitsratio stijgt vanaf 2023. De stijging is een vertaling van de gezonde huishouding waardoor het eigen vermogen toeneemt.

Solide financiën

Kengetallen moeten in hun samenhang worden gezien. Het beschikbare weerstandsvermogen laat zien dat we in staat zijn onze risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen biedt zelfs ruimte om indien nodig of wenselijk een klein deel van de algemene reserve in te zetten voor andere doelen. De netto-schuldquote laat zien dat we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Voor de solvabiliteit hebben we aandacht, deze laat vanaf 2023 een stijgende lijn zien. Voorts is er sprake van een structureel sluitende begroting. De combinatie van deze factoren laat zien dat onze financiën solide zijn.

TOTAALOVERZICHT BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Jaarrekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's												
Vitaal en Sociaal Breda	356.204	149.891	377.146	150.664	346.248	131.625	337.255	129.208	336.783	129.409	332.912	129.443
Ondernemend Breda	76.504	18.060	83.135	15.788	80.205	14.708	81.202	13.928	70.955	4.243	68.318	1.806
Duurzaam wonen in Breda	58.209	46.429	49.331	30.839	62.498	43.630	43.076	26.070	41.778	23.949	36.078	24.482
Basis op orde in Breda	162.519	98.301	163.458	93.958	166.376	90.095	166.097	91.221	171.076	92.619	167.131	94.288
Totaal Programma's	653.436	312.681	673.070	291.249	655.327	280.058	627.630	260.427	620.593	250.220	604.439	250.019
Overhead	75.198	8.104	76.450	6.067	79.362	6.348	78.982	6.428	78.097	6.428	77.415	6.428
Algemene uitkeringen		380.551	0	407.196		409.510		429.948		449.265		424.358
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.123	38.518	3.088	38.646	3.074	39.805	3.074	40.641	3.074	41.546	3.074	42.512
Onvoorzien			584		1.000		1.000		1.000		1.000	
Overige algemene dekkingsmiddelen	310	90	532		339		10.618		22.527		34.444	

Saldo van de financieringsfunctie	2.767	5.484	3.540	5.005	3.815	4.709	3.962	4.533	3.984	4.353	3.947	4.171
Dividend		479		600		513		513		513		513
Vennootschapsbelasting	4.481		755		997		740		339		80	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	739.316	745.907	758.019	748.763	743.914	740.942	726.006	742.490	729.614	752.325	724.399	728.001
Mutaties Reserves	7.277	16.584	16.423	30.271	9.244	14.703	9.593	4.113	10.493	3.313	9.493	3.513
Begrotingssaldo	746.593	762.492	774.442	779.033	753.158	755.645	735.599	746.603	740.106	755.638	733.892	731.514
Resultaat Jaarrekening	15.898											
Resultaat Begroting			4.591		2.486		11.003		15.531		-2.378	

In bovenstaand overzicht is programma 5 ingevolge artikel 8 van het BBV nader uitgesplitst naar algemene dekkingsmiddelen (bestaande uit lokale heffingen, algemene uitkeringen, dividend, saldo van de financieringsfunctie en overige algemene dekkingsmiddelen), alsmede de kosten van overhead, vennootschapsbelasting en de post onvoorzien. De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel kennen. De belangrijkste daarvan zijn de uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerendezaakbelastingen (OZB). Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere opbrengsten zonder specifiek bestedingsdoel.

Vitaal en sociaal

Begroting | 2023

VITAAL EN SOCIAAL BREDA

ONZE AMBITIE

De gemeente voert onder andere de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning uit. Dat doen we vanuit een samenwerking tussen 3 ketens. Daarnaast bouwen we aan krachtige en bloeiende wijken en dorpen, waarin mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar zorgen. We investeren in goed onderwijs, kansen voor iedereen en een leven lang leren en ontwikkelen. Dagelijks helpen we duizenden mensen om zo goed mogelijk op eigen benen te staan en/of te ondersteunen, mee te doen in de samenleving, de weg naar werk te vinden, te bouwen aan een kansrijke toekomst en in veiligheid te leven. We zien dat er veel goed gaat en dat we voor veel inwoners het verschil kunnen maken. Daar zijn we blij mee en trots op.

Daarnaast zien we ook kansen om verder te groeien en ontwikkelen. Vooral in een duurzame aanpak van sociale problematiek. We bekijken dit vanuit de wijken (met Verbeter Breda als krachtig en langdurig programma), én vanuit onze bestaande aanpak binnen het sociaal domein. Daarbij zien we ten minste 2 belangrijke ontwikkelingen die onze aandacht vragen:

- **Integralere samenwerking** en aanpak bij meervoudige problematiek.
- **Effectievere preventie** door aandacht voor Bestaanszekerheid, Kansengelijkheid en Gezondheid, naast de aandacht voor de wettelijke taken.

De VNG geeft ons richting op het gebied van preventie en integrale samenwerking. We willen bestaanszekerheid herstellen en investeren fors in armoedebestrijding en een succesvollere toeleiding naar werk, omdat we ervan overtuigd zijn dat werk de beste bestaanszekerheid biedt. We willen de kansengelijkheid vergroten door te investeren in jeugd en onderwijs, en op specifieke plekken waar jongeren nu minder kansen lijken te hebben. We kiezen voor professioneel waar het moet en voor dichtbij en laagdrempelig waar het kan, en bewegen naar de voorkant. Verder willen we een gezond leven makkelijker maken door gezonde keuzes aantrekkelijker te maken en daarmee zorg en hulp te voorkomen. We richten ons op verleiding en faciliteren dat.

Deze grote opgaven vragen om nauwe samenwerking, partnerschap en toewijding van alle partijen: maatschappelijke partners, wijkorganisaties, vrijwilligers, mantelzorgers, gecontracteerde aanbieders, ondernemers, zorgverzekeraars, overheden en niet in de laatste plaats: de inwoners zelf. Wanneer iemand zelf in beweging wil komen, letterlijk of figuurlijk, en hij vindt geen aansluiting of ingang, dan stopt de beweging. Wanneer de gemeente een beweging verwacht van een inwoner, en die inwoner beweegt niet, dan is er ook geen kans op succes. Daarom onderzoeken we gezamenlijk hoe we maximale beweging kunnen krijgen in de richting die we op willen. Een beweging naar stabielere bases, rust over inkomen, duurzaam werk, en het voorkomen of oplossen van schulden. Een beweging naar talentontwikkeling, goed onderwijs, kansrijke opleidingen en banen. Een beweging van zorg naar gezondheid, van behandelen naar preventie. En een beweging van grote generieke voorzieningen, naar een menselijke maat, dichtbij en vertrouwd, in krachtige wijken en dorpen in Breda. Niet voor 1 of 2 jaar, maar voor een bestendige en hoopvolle toekomst, waarin iedereen in Breda zichzelf kan zijn en vanuit zijn eigen identiteit waarde toevoegt aan de stad.

Thema Opgroeien

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen meer investeren in een kindvriendelijke stad. Al onze jeugdigen moeten gelijke kansen krijgen om zich te ontplooiën en actief mee te kunnen doen in de maatschappij. We versterken het gewone leven van kinderen en opvoeders, en streven naar normaliseren. We helpen bij het realiseren van een veilige en stabiele thuissituatie, waarbij de ouders of opvoeders verantwoordelijk zijn. Dit doen we door verdere stappen te zetten in de transformatie van de jeugdhulp, zowel preventief als curatief.

Deze uitgangspunten sluiten aan bij het bestuursakkoord en het beleidsplan 'Samen voor onze toekomst 2020-2023'. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen (hervormingsagenda Jeugd 2022-2028). Het brede jeugdbeleid en het jeugdhulpstelsel vullen elkaar aan. Zo investeren we in de ontwikkeling van kinderen én in preventie, om dreigende problemen tijdig op te sporen en zoveel mogelijk op te lossen. We sluiten aan bij de doorontwikkeling van het kader 'Breda, Samen Doen (2021-2022)'. We werken de samenhang uit tussen algemene jeugdvoorzieningen, preventie, lichte ondersteuning en intensieve hulp

bij grotere problemen, beperkingen en ontwikkelingsstoornissen. Om ook de kinderen met de meest complexe zorgvragen goed te kunnen helpen, investeren we in regionale en bovenregionale samenwerking, tussen gemeenten onderling in onze jeugdhulpregio West-Brabant-Oost én met andere jeugdhulpregio's. De centrale pijlers daarbij zijn de volgende thema's:

1. Familie

Kinderen in Breda groeien gezond en veilig op in de eigen thuissituatie. Waar dat niet lukt, zorgen we voor een passende woonplek die perspectief biedt, bij voorkeur in een gezinsvorm. We hebben de volgende doelstellingen:

- Meer kinderen in Breda groeien op in de eigen thuissituatie. Het aantal uithuisplaatsingen daalt in 4 jaar tijd met 5%.
- Het aantal noodzakelijke plaatsingen in crisis-, verblijfs- en gesloten jeugdhulp daalt in 4 jaar tijd (exclusief plaatsingen in gezinshuizen en pleeggezinnen).
- De verblijfsduur van verblijf met zorg (dus: verblijf elders dan thuis) is verkort met 2% ten opzichte van 2018.
- Het aantal pleegzorg- en gezinshuisplaatsingen stijgt met 5% ten opzichte van 2020. In totaal zien we graag een daling van het aantal uithuisplaatsingen. Als een uithuisplaatsing toch nodig is, is dat bij voorkeur vaker in een meer gezinsachtige situatie opgroeien dan in een zorginstelling. Daarom is onze doelstelling op het gebied van pleeggezinnen en gezinshuizen een stijging.
- Het aantal pleegouders stijgt met 5% ten opzichte van 2020.

2. Onderwijs(zorg)

Elke jeugdige kan onderwijs volgen. Is extra ondersteuning vanuit jeugdhulp nodig, dan organiseren we dit zo veel mogelijk binnen de schoolsetting, in afstemming met de thuissituatie. Ook hebben we oog voor de langetermijneffecten van corona. Via het Nationaal Plan Onderwijs (NPO) geven we hier invulling aan. We hebben de volgende doelstellingen:

- Kinderen zitten niet thuis zonder passend aanbod vanuit onderwijs en/of jeugdhulp.
- Geen enkel kind zit zonder vrijstelling van onderwijs in een jeugdhulptraject buiten de schoolsetting.

3. Jeugdhulp

Kinderen en hun gezinnen kunnen in Breda de weg vinden naar de nodige ondersteuning en bescherming. Jeugdhulp die nodig is, is goed bereikbaar en tijdig beschikbaar. Er is extra aandacht voor een passende doorstroming van jongeren in de jeugdhulp die 18 jaar worden en overgaan naar ondersteuning via de Wmo of Participatiewet. We hebben de volgende doelstellingen:

- Met preventie en ondersteuning aan kinderen en gezinnen met opvoed- en opgroevragen zorgen we voor normalisatie en een sterker sociaal netwerk.
- De instroom in de specialistische jeugdhulp is in 4 jaar tijd 5% gedaald ten opzichte van 2018.
- De inzet van jeugdhulp leidt tot herstel van het eigen leven. De uitstroom van kinderen uit de specialistische jeugdhulp stijgt in 4 jaar tijd met 10% ten opzichte van 2018.

4. Veiligheid

Ons uitgangspunt is dat kinderen in Breda veilig opgroeien. Wij zorgen ervoor dat we hen goed beschermen door preventieve en passende hulp in te zetten. Waar mogelijk gebeurt dat op vrijwillige basis, waar nodig wordt gedwongen hulpverlening ingeschakeld. We hebben de volgende doelstellingen:

- Kinderen en gezinnen met veiligheidsproblematiek krijgen meer effectieve hulp op vrijwillige basis. Het aantal kinderbeschermingsmaatregelen neemt in 4 jaar tijd af met 7% ten opzichte van 2018.
- Het aantal kinderbeschermingsmaatregelen langer dan een jaar neemt in 4 jaar tijd af met 25% ten opzichte van 2018.
- Het aantal jeugdreclasseringsmaatregelen neemt in 4 jaar tijd af met 5% ten opzichte van 2018.

5. Jeugdparticipatie, Spelen en Gezond leven

We blijven werken aan een bredere aanpak die participatie, spelen en gezond leven stimuleert. Voor een prettig leefklimaat en een kindvriendelijke stad werken we aan:

- Goede speel- en groenvoorzieningen.
- Sport- en culturele activiteiten.
- Opvang en onderwijs.
- Bibliotheekwerk en advies.
- Voorlichting over gezondheid en welzijn.
- Hulp en ondersteuning bij lichte en zware opvoedproblemen.
- Actief meedenken over en bijdragen aan de stad.

Onze ambitie is voor iedere jongere een duurzaam perspectief. In 2023 loopt het huidige beleidsplan af. We ontwikkelen dit plan verder met de uitgangspunten van het bestuursakkoord.

Onderwijs

- Als gemeente zorgen we voor de juiste randvoorwaarden voor goed onderwijs. Veerkracht, kansengelijkheid en talentontwikkeling staan centraal.
- We stellen een onderwijsvisie op, samen met partners uit de stad. Hierbij nemen we de lessen uit coronatijd mee, net als de problemen die scholen ervaren, bijvoorbeeld om personeel te vinden.
- We bestrijden achterstanden onder andere door voorschoolse educatie en door de inzet van het Nationaal Programma Onderwijs. We hebben aandacht voor vroegtijdig schoolverlaten en de gevolgen van laaggeletterdheid.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We werken verder aan onze ambities en doelstellingen. Hieronder staat op hoofdlijnen wat we in 2023 gaan doen:

1. Familie

We zien dat 'zo thuis als mogelijk opgroeien' om extra aandacht vraagt. Deze opgave pakken we op met onze netwerkpartners en op regionaal niveau (Regio WBO). We zijn zuinig op de huidige pleeggezinnen en gezinshouders, en blijven ook in 2023 op zoek naar nieuwe. Verder investeren we in een betere regionale matching van kinderen en open plaatsen. Ook willen we onderzoeken wat kan helpen om pleeggezinnen te behouden. Daarbij denken we aan het 'Mockingbird family model', waarbij pleeggezinnen samen een steunend netwerk vormen. Tegelijkertijd maken we werk van de praktische zaken, zoals de bijzondere kosten waar pleegouders mee te maken hebben.

We erkennen het belang van informele netwerken en steunfiguren om gezond te kunnen groeien, zeker wanneer blijkt dat jongeren even niet meer thuis kunnen wonen. Kinderen met ondersteunende netwerken zijn daarnaast veerkrachtiger, beter bestand tegen stress en kansrijker om op te groeien tot gezonde volwassenen. Bij gebrek aan zo'n netwerk ervaren jongeren zelf veel last, maar vaak ook hun omgeving. Het is dus belangrijk om het contact met dit netwerk in stand te houden of waar nodig te organiseren. Daarom kijken we bij een dreigende uithuisplaatsing en/of de terugkeer naar huis altijd eerst naar wat iemands netwerk kan betekenen. Dat doen we door het netwerk te screenen en/of een JIM in te zetten (jouw ingebrachte mentor). De JIM richt zich specifiek op een jongere in een kwetsbare situatie en de inzet van iemand die hij of zij vertrouwt. Deze aanpak leggen we in 2023 verder vast binnen het jeugdhulpstelsel.

2. Onderwijs(zorg)

We stellen specialistische expertise beschikbaar op scholen, onder andere vanuit onze consultatie- en adviesfuncties. Dat doen we door afspraken te maken tussen scholen, het Regionaal Samenwerkingsverband (RSV), het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), het Team Regisseurs Jeugd (TRJ), de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de geestelijke gezondheidszorg (ggz) en de leerplicht. Deze afspraken maken we op school- en wijkniveau. Ook bieden we preventief collectieve ondersteuning in de directe leefomgeving, waaronder het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen. We zorgen voor een efficiëntere inzet van ondersteuning en jeugdhulp in het onderwijs en werken aan het vervangen van individuele ondersteuning en jeugdhulp op school door collectieve onderwijs-zorgarrangementen in te zetten. Daarbij hebben we uiteraard ook aandacht voor de langetermijneffecten van corona. Samen met onze partners in het onderwijs werken we aan:

- Een goed pedagogisch en didactisch klimaat voor alle leerlingen.
- Meer kansengelijkheid door te investeren in lees- en rekenvaardigheid.
- Maatwerk per school en per wijk op het gebied van jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en jongerenwerk.
- Een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, inclusief plaatsen voor jeugdigen die ondersteuning vanuit jeugdhulp nodig hebben.

We werken van 0 tot en met 27 jaar en hebben dus aandacht voor voor- en voorschoolse educatie, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs, speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en alle andere vormen van educatie.

3. Jeugdhulp

Speciale aandacht blijft nodig voor de doelgroep 18-/18+. De lopende zorg gaat dan onder andere wetten vallen. Op dit moment zien we nog te veel verschillen in uitvoering, beleid en wetgeving, waardoor deze overgang voor jongeren niet altijd goed loopt. Dat willen we in 2023 verbeteren.

Het huidige huisvestingsklimaat maakt het voor jongeren (18-/18+) uit de hulpverlening extra lastig om door te stromen naar een zelfstandige vorm van wonen. Een project als Kamers met Kansen biedt huisvesting (een kamer) met vrijwillige begeleiding. Laagdrempelige hulpverlening met vrijwillig inzetbare coaches blijkt een passend vervolg en een aanvulling op de jeugdhulpverlening. We willen onderzoeken of het huidige aantal plaatsen toereikend is en wat er nodig is om dit aanbod uit te kunnen breiden. Ook hebben we aandacht voor het bieden van de juiste hulp op de juiste plek. We willen voorkomen dat hulp altijd als stepped care (van licht naar zwaar) wordt georganiseerd. Wij willen hulp aanbieden als matched care, waarbij eerder specialistische hulp kan worden ingezet (value based healthcare).

4. Veiligheid

Preventieve aanpak jeugd

We willen dat jeugdigen (t/m 27 jaar) hun talenten en mogelijkheden voldoende kunnen ontplooiën. Zo kunnen zij een waardevolle bijdrage leveren aan de maatschappij. De preventieve aanpak jeugd speelt hierbij een belangrijke rol. We ontwikkelen interventies die ervoor zorgen dat het goed blijft gaan met jeugdigen waar het goed mee gaat en die ervoor zorgen dat het beter gaat met jeugdigen waar het minder goed mee gaat. Daarbij sluiten we aan bij hun eigen kansen en mogelijkheden. Beschermende factoren willen we versterken en activeren. Waar nodig bieden we ondersteuning die aansluit bij de behoeften van de jeugdigen zelf.

De komende jaren ontwikkelen we een langdurige aanpak voor jeugdigen, gezinnen en de wijk. Daarbij is een aantal zaken belangrijk, zoals de zichtbaarheid in de wijken (outreaching werken), snel schakelen met de partners in de wijk en initiatieven evalueren en monitoren, waarbij we behouden wat werkt en loslaten wat niet werkt. We richten ons daarbij op de samenwerking en de verbinding.

De preventieve aanpak moet een onderdeel worden van de vaste basisinfrastructuur. Preventie heeft daarom een belangrijke verbinding met de thematafel Opgroeien. We organiseren structurele bijeenkomsten waarbij we stadsbreed met elkaar zaken signaleren, initiëren, bijsturen en evalueren. Daarnaast halen we hier input op van jongeren en gezinnen. Daarmee organiseren we activiteiten die zijn gericht op talentontwikkeling, het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag en het bieden van ondersteuning.

We willen aansluiten bij initiatieven vanuit de wijk. Zo krijgen we steeds meer zicht op de kwetsbare en risicovolle jeugd en de behoefte vanuit de wijken. Daarnaast zorgt dit voor onderling vertrouwen, waarbij we de huidige kloof willen verkleinen.

Het jongerenwerk helpt om overlastgevend en grensoverschrijdend gedrag door jongeren te voorkomen. We herzien de capaciteit en inzet van het jongerenwerk en breiden deze uit.

Daarnaast hebben we aandacht voor het doorbreken van criminele carrières. Deze aanpak is gericht op het voorkomen van jonge aanwas. We kijken hierbij in het bijzonder naar de wijken waar de risico's het hoogst zijn.

Momenteel ontvangen veel kinderen jeugdhulp. De meest complexe vormen van jeugdhulp worden vaak ingezet in gezinnen waar onder andere een scheiding speelt. We willen voorkomen dat ouders/verzorgers in een conflict belanden en dat de kinderen hiervan schade ondervinden. Daarom maken we een beweging naar de voorkant:

- We zorgen voor eerlijke en overzichtelijke informatie over scheiden voor ouders, jeugdigen en professionals.
- We maken een plan voor deskundigheidsbevordering.
- We werken met een preventiepiramide. Dit is een hulpmiddel waarbij we een interventie (hulpaanbod) indelen van meer algemeen en voor iedereen toegankelijk tot heel specifiek en echt maatwerk voor één individu.
- We werken samen met rechters, advocaten en jeugdprofessionals om ervoor te zorgen dat ouders die willen scheiden vrijwillig een ouderschapsplan opstellen.
- We bieden ondersteuning aan ouders/verzorgers die in een conflict dreigen te komen waar hun kinderen onder kunnen lijden.

Jeugdbeschermingsketen

Wordt een kind bedreigd in zijn ontwikkeling of is de thuissituatie onveilig, dan is bescherming nodig. De gemeente leidt dan toe naar niet-vrijblijvende hulp. Waar nodig kan een kinderrechtser een kinderbeschermingsmaatregel opleggen: een ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing of gezagsbeëindigende maatregel. Hierbij werken we samen met de Raad voor de Kinderbescherming, de Gecertificeerde Instellingen en Veilig Thuis. Met deze partijen werken we ook samen aan het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dit scenario is naar aanleiding van een toezegging aan de Tweede Kamer door de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Rechtsbescherming geschreven, met als doel de jeugdbescherming

slimmer en effectiever te organiseren. Het geeft op hoofdlijnen weer hoe de kind- en gezinsbescherming er over 5-10 jaar uit zou kunnen zien. We pakken dit als regio West-Brabant-Oost (WBO) zo veel mogelijk samen met de regio West-Brabant-West (WBW) op. Voor de financiering en de uitwerking werken we samen met de Wmo-keten. We willen ook onze samenwerking en inzet op het gebied van complexe scheidingen en de lokale aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties verstevigen. Ook daarvoor werken we intensief samen met de jeugdbeschermingsketen.

Door de ondertoezichtstelling (Inspectie Justitie en Veiligheid) van alle jeugdbeschermingsregio's in Brabant investeren we in de samenwerking op uitvoerend niveau om onze doelstellingen te halen:

- Op tijd een vaste jeugdbeschermer.
- Jeugdhulp inzetten binnen acceptabele termijnen.

De ondertoezichtstelling wordt dit jaar mogelijk opgeheven. De afspraken en investeringen vanuit het herstelplan worden adequaat opgepakt door Jeugdbescherming Brabant (JBB). We blijven ook in 2023 en verder de ontwikkelingen van de Gecertificeerde Instellingen en vooral die van JBB actief volgen.

Crisisinterventies

Per 1 juli 2022 is het Crisisinterventieteam (CIT), dat interventies uitvoert bij crises onder jeugdigen in het vrijwillig kader, onderdeel van de gemeenten WBO en gepositioneerd bij gemeente Breda. Komend jaar werken we aan de borging hiervan, met onder andere voldoende capaciteit. We werken hierin samen met onze jeugdbeschermingspartners en maken gebruik van elkaars expertise. Het gaat immers om jeugdigen in kwetsbare situaties. Juist bij uithuisplaatsingen en crisisplaatsingen blijft de inzet van het informele netwerk een aandachtspunt.

5. Jeugdparticipatie, Spelen en Gezond leven

Breda wil de meest kindvriendelijke stad van Nederland worden. Daarom willen we jeugdigen meer mee laten denken, doen en beslissen over de toekomst van de stad. We bieden hun de ruimte om individueel en collectief hun bijdrage te leveren aan onze maatschappij. Dit doen we samen met onder meer de maatschappelijke partners in de stad. We zoeken de jeugdigen op in hun leefwereld: in de wijk, op school en online. Jeugdigen die in een jeugdhulpinstelling verblijven, zoeken we daar op. Een paar keer per jaar krijgen de jeugdigen de mogelijkheid om in de raadszaal hun bijdrage te presenteren aan de gemeente.

Tijdens de vakantieperiodes zorgen we voor diverse activiteiten voor jeugdigen. De maatschappelijke partners werken samen aan een divers aanbod van sport, kunst en cultuur. Dit aanbod sluit aan op de behoefte die de jeugdigen vooraf hebben aangegeven. We doen immers alles voor, door en met hen.

Kinderen groeien spelenderwijs op. Letterlijk: door buiten te spelen, te sporten of gewoon rond te hangen, leren en bewegen kinderen met elkaar. Daarom willen we als gemeente het aanbod van speel- en sportgelegenheden in de publieke ruimte bruikbaar, vindbaar en veilig houden.

Cultuur hoort ook bij spelen. Het is een vorm van vrijetijdsbesteding die niet iedereen van huis uit meekrijgt. We willen dat jeugdigen, net als iedereen, kunnen genieten van bijvoorbeeld een theatervoorstelling en zich hierdoor kunnen laten inspireren.

Een gezonde leefstijl is een must voor iedereen, ook voor kinderen. Wij bevorderen graag een gezonde levensstijl en willen gezonde kantines op middelbare scholen. Daarbij zoeken we graag de samenwerking op met boeren. We willen onderzoeken of scholen zelf moestuinen kunnen aanleggen, te beginnen bij de basisscholen. Kinderen leren zo gezond te eten.

Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO)

We zien de noodzaak om op regionaal, bovenregionaal en landelijk niveau de niet-vrij toegankelijke jeugdhulp te verankeren. Deze is bedoeld voor de complexe meervoudige jeugdhulp. Alle gemeenten hebben hiervoor een landelijk kader bepaald: de Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO). Daarmee hebben zij afgesproken waaraan de samenwerking binnen regio's en tussen regio's minimaal moet voldoen en wanneer er sprake is van een kwalitatief goede samenwerking. De NvO borgt een aantal deelprojecten:

- Het opstellen en uitvoeren van een regiovisie WBO.
- De inkoop van de niet-vrij toegankelijke jeugdhulp.
- Het organiseren van een niet-vrijblijvende manier van regionaal samenwerken (governance).

Deze onderwerpen worden het komend jaar verder opgepakt in samenwerking met de regio WBO, in overleg met onze netwerkpartners. Daarbij borgen wij de belangen van de gemeente Breda. Dit betekent een aanpassing in de manier van werken voor de toegang, de samenwerking in de uitvoering, de frontoffice en de backoffice. Waar het om een niet-vrijblijvende manier van samenwerken gaat, vraagt dit om aandacht voor het juridisch kader.

Onderwijs

Onderwijsvisie

Wij stimuleren en faciliteren de doorlopende leerlijn van een opgroeiend kind onder andere via onderstaande randvoorwaarden.

Onderwijsachterstandenbeleid

De Thematafel Leert is dé plek om het onderwijsachterstandenbeleid vorm te geven met de partners uit de voorschoolse educatie (VVE). We vormen een netwerk voor signalering van de (taal)ontwikkeling en laaggeletterdheid. In het VVE-registratie-coördinatiepunt komt dit netwerk van jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang, het onderwijs en het welzijnswerk samen en worden de VVE-indicaties afgegeven.

In 2023 kunnen 350 kinderen terecht op een (vroeg) voorschoolse educatie-plek. Dat is gelijk aan 2022. Het doel is om peuters met een mogelijke (taal)achterstand, ook wel 'doelgroepkinderen' genoemd, beter voor te bereiden op de basisschool en er voor te zorgen dat kleuters zonder achterstand naar groep 3 kunnen. Onze partners gaan in 2023 extra focussen op de overgang van opvang naar de basisschool. Daarnaast investeren we in de kwaliteit van de geboden begeleiding in de VVE-groepen.

Nationaal Programma Onderwijs

Het Nationaal Programma Onderwijs is bedoeld om leerachterstanden en sociaal-emotionele problemen onder leerlingen te verminderen. Hierbij werken we samen met de onderwijsinstellingen. Vanuit de gemeente zetten we hiervoor verschillende lijnen in: Hulpverlening en zorg op school, Veiligheid in en om de school, Gezond leven op en rond de school en Brede Ontwikkeling. In 2023 werken we succesvolle pilots binnen deze lijnen verder uit. Voorbeelden zijn: de inzet van extra CJG'ers rondom de scholen, de versterking van de inzet van jeugd- en jongerenwerk op scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, de versterking van de zorgstructuur op scholen voor primair onderwijs, en de Uitvindfabriek.

Aan de hand van eerste tranche van een lokale subsidieregeling van circa € 0,7 miljoen gaan we aan de slag met het verstevigen van het netwerk van partners in de stad en de scholen. Door de sport- en cultuursector, professionals in zorg en ondersteuning, sociaal maatschappelijk werk en ouders dichter op de school te organiseren, willen we de veerkracht van de kinderen en jongeren en het onderwijsveld te versterken.

Jeugd- en jongerenparticipatie

Jeugd en jongeren betrekken we bij het maken van beleid voor de stad. We willen dat ze meedenken, meedoen en zeker ook meebeslissen. Dit doen we onder andere via de Toekomststoel. We zoeken contact met jongeren om te horen wat er speelt, wat zij belangrijk vinden voor Breda en welke verbetervoorstellen ze hebben.

Tegengaan vroegtijdig schoolverlaten/Leerplicht

We willen dat jongeren mee kunnen doen en actief zijn in de Bredase samenleving. Voor (dreigende) voortijdige schoolverlaters in Breda is er een passende plek om ervaring op te doen, de weg terug naar een opleiding of naar werk te vinden en hun toekomstperspectief te verbeteren. Daarnaast wordt de samenwerking met Breda verder versterkt door de samenwerking met de partners aan de thematafel Breda tegengaan voortijdig schoolverlaten en door casusoverleg. Via het Regionaal Bureau Leren hebben we de jongeren die zonder diploma uitvallen in beeld. We stimuleren hen om weer aan de slag te gaan.

FIKS is een Bredase uitwerking van de landelijke Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Jongeren volgen 20 weken een programma van 20 uur per week en voeren een opdracht uit bij een maatschappelijke organisatie. Ook werken we samen met Libreon om 350 jongeren een MDT-traject op school en bij Bredase partners te laten uitvoeren.

Taal en laaggeletterdheid

De gemeente, taalaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen aan taal en laaggeletterdheid in Breda. We willen dat volwassenen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen de weg naar cursusaanbod kunnen vinden. Dit geldt ook voor digitale vaardigheden. De weg naar het cursusaanbod kan via het inloopspreekuur van het Digi-Taalhuis en de Digi-Taalpunten in de wijken. Daar kan iedereen terecht met vragen over het leren van basisvaardigheden. Hiervoor werken we aan

de naamsbekendheid van het Digi-Taalhuis en de Digi-Taalpunten in de wijken. Verder werken we aan bewustwording van laaggeletterdheid in Breda, onder andere via het Taalpanel. We blijven daarnaast de communicatie in Breda eenvoudiger maken.

Rijke Schooldag

Minister Wiersma van Onderwijs heeft Breda geselecteerd als een van de voorloper-gemeenten op het gebied van Rijke Schooldag. Scholen, gemeente, sport- en cultuuraanbieders, kinderopvangorganisaties en andere organisaties werken via de Rijke Schooldag samen om de talentontwikkeling te stimuleren en kansen voor kinderen te vergroten. In Breda gaat het concreet om veertien basisscholen die een gevarieerd aanvullend aanbod aanbieden dat bestaat uit tal van activiteiten dat leerlingen ondersteunt op het gebied van zelfvertrouwen en brede talentontwikkeling.

Leerlingenvervoer

De Wet op het passend onderwijs stelt dat alle leerlingen recht hebben op een passende onderwijsplek zo dicht mogelijk bij huis. Dat is belangrijk voor de ontwikkeling van de leerling. Schoolbesturen hebben een zorgplicht en moeten iedere leerling die extra ondersteuning nodig heeft, een passende onderwijsplek aanbieden. De gemeente is verantwoordelijk voor leerlingenvervoer tussen huis en school. Daarvoor is er een regeling waarop besloten kan worden op welke voorwaarden ouders van leerlingen aanspraak kunnen maken op bekostiging van de vervoerskosten. In Breda gaan we met de nieuwe verordening en in samenspel met de scholen, zoveel mogelijk uit van de individuele mogelijkheden van de leerling voor wat betreft zelfredzaamheid en zelfstandigheid. Dat doen we in 2023 met een nieuwe verordening, maar ook met een breder pallet aan vervoersmogelijkheden (naast taxibusvervoer bijvoorbeeld ook een fiets of een busabbonnement). Ouders, leerling en school kijken naar de mogelijkheden en stellen een vervoersontwikkelplan op.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Hervormingsagenda

Het Rijk heeft de hoge uitgaven binnen de jeugdhulp onderzocht. Dat leidde tot het AEF-rapport, waaruit niet-vrijblijvende aanbevelingen zijn gekomen. Op dit moment werkt het Rijk samen met stakeholders aan de hervormingsagenda jeugd. Dit wordt een belangrijk kaderstellend document.

Binnen de gemeente Breda en binnen de regio WBO zijn wij continu bezig om het jeugdhulpaanbod te optimaliseren. We voorzien dat onze regionale en lokale ambities mogelijk botsen met de kaders die het Rijk stelt.

Krapte op de arbeidsmarkt

De hele branche heeft te maken met een tekort aan gekwalificeerd personeel. Ook diverse ketenpartners kampen met deze uitdaging. Wij vinden dat jeugdigen hier niet onder mogen lijden. Organisaties leggen hun prioriteit bij de uitvoering, waardoor hun deelname aan nieuwe projecten en innovaties af kan nemen of zelfs stil komt te staan.

Verschillende partijen willen onderzoeken hoe zij deze uitdaging kunnen oplossen. Daarbij denken zij aan: meer verbinding en samenhang aanbrengen binnen dezelfde soort jeugdhulp, functies aantrekkelijker maken en de samenwerking zoeken met de onderwijsinstellingen om stageplaatsen te bieden aan studenten en minorprogramma's te ontwikkelen. Het is belangrijk dat studenten gemeentelijke ervaring én praktijkervaring opdoen. Als gemeente willen we helpen door geschikte organisaties samen te brengen en mee te denken over geschikte stageplaatsen, binnen en buiten de gemeente.

Gevolgen corona

De gevolgen van corona zijn voelbaar onder jongeren. Via het NPO proberen we oplossingen te bieden. Tegelijkertijd zien we dat de kwetsbaarheid groot is. Daarbij zijn de middelen die scholen en de gemeente in kunnen zetten tijdelijk, terwijl veel ondersteuningsbehoefte structureel lijkt te zijn.

Leerlingenvervoer

De inzet van de nieuwe verordening Leerlingenvervoer vraagt nieuwe inzet van scholen en ouders.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Deelname cultuur door kinderen (audit nr 1)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	57	41		

Toelichting: We bepalen op dit moment geen streefwaarde voor deze indicator. We volgen de ontwikkelingen. Inmiddels beschikken we over een monitor voor de keten Jeugd Breda, waarin we de realisatie van de gestelde beleidsdoelen op de verschillende thema's volgen. Deze monitor wordt nog verder doorontwikkeld en afgestemd op het nieuwe bestuursakkoord. We bespreken met de verantwoordelijk wethouders welke indicatoren wenselijk zijn om te volgen en richten dit daarna in. Dat geldt ook voor deze indicator.

Indicator: Deelname cultuur door kinderen - basisschoolleeftijd (audit nr 2)

Omschrijving: Percentage kinderen van 4 tot en met 11 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	63	44		

Toelichting: We bepalen op dit moment geen streefwaarde voor deze indicator. We volgen de ontwikkelingen. Inmiddels beschikken we over een monitor voor de keten Jeugd Breda, waarin we de realisatie van de gestelde beleidsdoelen op de verschillende thema's volgen. Deze monitor wordt nog verder doorontwikkeld en afgestemd op het nieuwe bestuursakkoord. We bespreken met de verantwoordelijk wethouders welke indicatoren wenselijk zijn om te volgen en richten dit daarna in. Dat geldt ook voor deze indicator.

Indicator: Deelname cultuur door kinderen - middelbare schoolleeftijd (audit nr 3)

Omschrijving: Percentage kinderen van 12 tot en met 17 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	52	35		

Toelichting: We bepalen op dit moment geen streefwaarde voor deze indicator. We volgen de ontwikkelingen. Inmiddels beschikken we over een monitor voor de keten Jeugd Breda, waarin we de realisatie van de gestelde beleidsdoelen op de verschillende thema's volgen. Deze monitor wordt nog verder doorontwikkeld en afgestemd op het nieuwe bestuursakkoord. We bespreken met de verantwoordelijk wethouders welke indicatoren wenselijk zijn om te volgen en richten dit daarna in. Dat geldt ook voor deze indicator.

Indicator: Beweegrichtlijn (audit nr 4)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijn (onderdeel: 7 dagen per week minstens een uur matig intensieve inspanning)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	12	42		45

Indicator: Jongeren met jeugdbescherming (audit nr 5)

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
0,9	0,9	0,9		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. Voor 2023 wordt er geen streefwaarde bepaald. In overleg met de wethouder wordt gekeken wat de streefwaarde voor 2024 moet worden.

Indicator: Jongeren met ambulante jeugdhulp (audit nr 6)

Omschrijving: Aantal jongeren tot en met 23 jaar met ambulante zorg in natura jeugdhulp (ambulante begeleiding en/of ambulante behandeling).

Bron: Gemeente Breda, Zorgportaal (berichtenverkeer jeugdhulp) Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
4.139	4.142	4.503		

Toelichting: Er is op dit moment geen streefwaarde voor 2023 bepaald. Inmiddels beschikken we over een monitor voor de keten Jeugd Breda waarin we de realisatie van de gestelde beleidsdoelen op de verschillende thema's volgen. Deze wordt nog verder ontwikkeld en afgestemd op het nieuwe bestuursakkoord. We bespreken met de verantwoordelijk wethouder welke indicatoren wenselijk zijn om te volgen en richten dit daarna in.

Productindicatoren Product Algemene voorzieningen jeugd**Indicator: Kinderen in uitkeringsgezin (audit nr 7)**

Omschrijving: Percentage kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezinnen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6	6			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde voor 2023. Voor 2024 vindt er overleg plaats met de keten Participatie.

Indicator: Jongeren met delict voor rechter (audit nr 8)

Omschrijving: Percentage 12 tot en met 21-jarigen met delict voor de rechter van totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1	1			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De gemeente stuurt wat betreft jeugdzorg op de beleidsdoelen die zijn vastgesteld in het Beleidsplan "Samen voor onze Toekomst 2020-2023". Hiertoe is een monitor ontwikkeld. Hier worden ook de indicatoren vanuit het nieuwe bestuurakkoord in opgenomen in overleg met de verantwoordelijk wethouder.

Indicator: Werkloze jongeren (audit nr 9)

Omschrijving: Percentage 16 t/m 22-jarigen dat werkloos is (=als werkzoekende staat ingeschreven bij het UWV en geen baan heeft volgens de Polisadministratie) ten opzichte van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2	2			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente bepaalt hierop geen streefwaarde voor 2023. Voor 2024 vindt er overleg plaats met de keten participatie.

Productindicatoren Product Jeugdhulp maatwerkondersteuning**Indicator: Jongeren met jeugdhulp (audit nr 11)**

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd (over het hele jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
10,6	10,9	12,4		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop voor 2023 geen streefwaarde. In overleg met de wethouder wordt gekeken wat de streefwaarde voor 2024 moet worden.

Productindicatoren Product Jeugdhulp geëscaleerde zorg

Indicator: Jongeren met jeugdreclassering (audit nr 12)

Omschrijving: Percentage jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
0,5	0,5	0,5		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. Voor 2023 wordt geen streefwaarde bepaald. In overleg met de wethouder wordt gekeken wat de streefwaarde voor 2024 moet worden.

Productindicatoren Product Primair en voortgezet onderwijs

Indicator: Absoluut schoolverzuim (audit nr 13)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
4,3	3,1	2,7		2,7

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. Alle Bredase leerplichtige leerlingen zijn op een school ingeschreven en er is geen sprake van absoluut schoolverzuim. Wél is een beperkt aantal leerlingen in specifieke begeleiding. Het gaat dan om 2,7 leerlingen per duizend leerlingen (realisatie 2021 en streefwaarde 2023). Het Regionaal Samenwerkingsverband primair en voortgezet onderwijs begeleidt de leerlingen.

Indicator: Relatief schoolverzuim (audit nr 14)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
22	14	16		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar stuurt niet rechtstreeks op deze indicator. Er is sprake van relatief verzuim als een leerling wél op een school is ingeschreven, maar (ongeoorloofd) langere tijd afwezig is. In de afgelopen jaren was sprake van een dalende trend. De invloed van COVID-19 is echter moeilijk in te schatten.

Thema Betrokken zijn

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- We blijven werken vanuit de belofte dat in Breda niemand tussen wal en schip valt. Wie zorg, hulp of ondersteuning nodig heeft, krijgt die. Samen kijken we wat passende hulp is. Die kan in veel gevallen prima dicht bij huis georganiseerd worden. Vanuit het eigen netwerk, vanuit de hulpbronnen die in de buurt aanwezig zijn of via maatwerkoplossingen. Zo helpen we mensen om zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam te blijven, zodat ze zelf de regie kunnen houden over hun leven. We zijn waakzaam voor het overschatten van zelfredzaamheid, maar nemen ook geen zaken uit handen als dat niet hoeft. We zien dat inwoners zeer tevreden zijn over de ondersteuning die ze krijgen. Dat blijkt uit de hoge waarderingcijfers vanuit het cliëntervaringsonderzoek en uit het lage aantal klachten en bezwaren. Daarom koesteren we onze aanpak en bouwen we samen met onze partners verder op onze jarenlange ervaring. Samen blijven we elke dag weer een verschil maken in de levens van inwoners door hen zo te ondersteunen dat ze thuis kunnen blijven wonen en mee kunnen doen.
- Vrijwilligers spelen een cruciale rol in onze samenleving. Ze zijn de olie van onze verenigingen en werken vanuit intrinsieke motivatie mee aan prachtige initiatieven en evenementen. Hiermee dragen ze veel bij aan de leefbaarheid van onze wijken en dorpen. Als gemeente gaan we deze groep beter ondersteunen, ontzorgen en op een passende manier wijze waarderen, zodat ze nu en in de toekomst blijven bijdragen aan de samenleving. We zien dat vrijwilligers te vaak tegen onnodige regels aanlopen die het vrijwilligerswerk niet faciliteren, maar juist moeilijker maken. Dat gaan we omdraaien. 'Een natje en een droogje' tijdens het vrijwilligerswerk wordt geen uitzondering meer, maar regel.
- Zonder mantelzorgers zakt ons zorgstelsel vandaag nog in elkaar. Om aan de groeiende zorgvraag te voldoen, wordt in de toekomst steeds vaker een beroep gedaan op mensen die mantelzorg verlenen en daarnaast werken. Om ervoor te zorgen dat deze mensen dit volhouden, is aandacht en passende ondersteuning belangrijk. We willen dat

mantelzorgers zich gewaardeerd en gesteund voelen en op tijd aan de bel trekken als ze de zorg voor hun naaste (te) zwaar vinden. Mantelzorgers weten waar ze terecht kunnen met hun ondersteuningsvraag en maken waar nodig gebruik van het aanbod van Steunpunt informele zorg Breda (StiB) en respijtzorg. Tot slot is specifieke aandacht nodig voor mantelzorgers die zorgen voor een naaste met dementie. Lokaal onderzoek laat zien dat deze mensen zich het meest overbelast voelen.

- We willen dat iedereen in Breda zichzelf kan zijn en kan meedoen. Daarom gaan we actief aan de slag met diversiteit en bevorderen we een toegankelijke stad.
- We willen de urgentie van de vergrijzing verder op de kaart zetten vanuit een positieve benadering. Breda Senior gaat uit van de kracht van senioren, waarbij jong en oud worden samengebracht om iedereen er bewust van te maken en te inspireren om alles uit het leven te halen wat erin zit. Daarnaast werken we verder aan een structurele, actieve participatie van Bredase senioren bij beleid dat hen raakt; niet over, maar mét senioren praten. Daarvoor vergroten we de bekendheid van Breda Senior. De speerpunten, die door ouderen zelf zijn opgesteld, willen we in 2022 en 2023 uitwerken in een uitvoeringsplan met concreet actiepunten. Daarnaast stellen we een gestructureerd programma op met daarin de toekomstvisie van Breda Senior.
- We willen dat inwoners zo mobiel mogelijk blijven en gebruik kunnen blijven maken van Wmo-voorzieningen. Tegelijkertijd vinden we dat inwoners zo veel mogelijk zelf moeten doen. Daarbij willen we dat de deeltaxi wordt gebruikt waarvoor die bedoeld is, en onnodige kosten voorkomen.
- We zien grote uitdagingen op het gebied van huishoudelijke ondersteuning. Naast de krapte op de arbeidsmarkt, waar ook onze aanbieders last van hebben, hebben we nog steeds te maken met een forse instroom door het abonnementstarief. Daarom willen we maatregelen treffen om huishoudelijke ondersteuning beschikbaar te houden voor inwoners die dit niet zelf kunnen betalen.
- We blijven samenwerken aan de beweging naar de voorkant. Die is juist nu cruciaal: we zien het aantal hulpvragen van inwoners stijgen door eenzaamheid en mentale problematiek, al dan niet door corona. Ook zien we dat de vragen complexer worden en vaak meervoudig zijn. Ook daarom is de beweging naar de voorkant waardevol. Een belangrijk uitgangspunt is dat het eigenaarschap over de vraag, het proces en het resultaat bij de hulp- of zorgvrager zelf ligt. Natuurlijk blijft ondersteuning beschikbaar voor wie dit nodig heeft, zo licht mogelijk en zwaar als nodig. Zo blijven mensen langer zelf actief, zijn ze minder snel afhankelijk en voeren ze zelf langer de regie over hun leven.
- We willen dat jongeren vanaf hun 18e zo min mogelijk hinder ervaren van verschillen in wetten, regels en de uitvoeringspraktijk als ze een hulpvraag hebben. Gemeenten hebben de opdracht gekregen om jongeren waar nodig integrale dienstverlening te bieden. Op dit moment zien we nog te veel verschillen waardoor de overgang voor jongeren naar de Wmo of Participatie niet altijd goed loopt. Dit willen we verbeteren (zie ook bij het thema Opgroeien de paragraaf Jeugdhulp).
- Mensen met psychische problematiek, een lichte verstandelijke beperking en/of verslaving wonen tegenwoordig steeds vaker in de buurten en wijken van Breda. We zien dat deze doelgroepen in sommige buurten sterker vertegenwoordigd zijn, en dat dit veel van die buurten vraagt. Omwonenden melden hun zorgen of melden overlast. Daarom willen we investeren in een goede samenwerking en korte lijnen tussen wijkwerkers in het voorliggend veld, maatwerkaanbieders, corporaties en de politie om met de kwetsbare mensen zelf en hun omgeving de zorgen direct aan te pakken. We willen dus niet alleen oog hebben voor de hulpvrager zelf, maar ook voor de omgeving waarin hij of zij woont. Zo blijft het voor iedereen fijn wonen.
- Tenslotte willen we de aansluiting optimaliseren voor mensen die uitstromen uit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang. Zo kunnen zij met passende begeleiding duurzaam herstellen in een eigen woning.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

- Door mensen net voor hun pensioengerechtigde leeftijd te benaderen voor vrijwilligerswerk, worden meer senioren actief voor hun wijk, dorp of buurt. In 2023 willen we samen met Breda Senior een pilot starten om medewerkers van de gemeente die bijna met pensioen gaan in aanraking te brengen met vrijwilligerswerk. We leggen ook de verbinding met het onderwijs en onderzoeken hoe we de maatschappelijke betrokkenheid onder jongeren kunnen vergroten door vrijwilligerswerk. We sluiten aan bij minors en lectoraten van verschillende onderwijsinstellingen om te onderzoeken hoe het vrijwilligersklimaat er in Breda uitziet en waar kansen liggen om het vrijwilligerswerk te stimuleren. We hebben aandacht voor de vrijwilligersorganisaties binnen de evenementenbranche en onderzoeken of we vrijwilligers extra kunnen ondersteunen bij de organisatie van evenementen. We waarderen vrijwilligers(werk) en vergroten de zichtbaarheid daarvan via communicatie-uitingen, door aan te sluiten bij (bestaande) netwerken, door vrijwilligersevenement(en) te organiseren en door als gemeente laagdrempelig bereikbaar te zijn voor vrijwilligers(organisaties).
- De afgelopen jaren hebben we samen met het Netwerk Respijt de respijtzorg (vervangende mantelzorg) beter vormgegeven. Zo hebben we de informatievoorziening verbeterd, bewustwording gecreëerd en het aanbod van

respijtzorg en ondersteuning verder ontwikkeld. Deze lijn trekken we door. We gaan samen met StiB en aanbieders van respijtzorg de kansen op het gebied van respijtzorg verder in kaart brengen. De acties die hieruit voortkomen, gaan we in 2023 en verder uitvoeren. Daarnaast willen we het aanbod (nog) beter bekendmaken. Ook gaan we de pilot logeerszorg voor mensen met dementie, die in 2021 is gestart, evalueren en waar mogelijk in 2023 voortzetten. Tot slot laten we onze waardering voor mantelzorgers blijken door Breda Cadeaukaarten te verstrekken. Dit wordt uitgevoerd door StiB.

- Corona had een extra grote impact op inwoners met een beperking. De nieuwe Agenda Toegankelijkheid heeft daardoor vertraging opgelopen. We verwachten dat we in 2023 vanuit een nieuwe agenda kunnen werken aan een nog toegankelijker stad. Daarbij hechten we veel waarde aan de inbreng van ervaringsdeskundigen. We bevorderen sociale acceptatie, weerbaarheid en veiligheid. Dat doen we door ontmoeting, voorlichting in het onderwijs, acceptatie in zorg en welzijn, veiligheid in de wijk, zichtbaarheid in de stad en tijdens events. We vinden dat iedereen mee moeten kunnen doen en streven in Breda én binnen onze eigen organisatie naar inclusie en diversiteit. Daarbij gaat het niet alleen om verschillen in culturele achtergronden, maar ook om verschillen in generaties, verschillen tussen mensen met en zonder beperking, verschillen in genderidentiteit en verschillen in seksuele oriëntatie. Daarbij willen wij zonder waardeoordeel een brug slaan. Samen met de regenboogpartners Bo Diversity, COC en Roze50+ stellen we een uitvoeringsagenda LHBTIQ+ op voor 2023.
- In 2022 werken we de 7 speerpunten uit de agenda van Breda Senior uit in concrete actiepunten. Daarnaast stellen we een gestructureerd programma op voor de komende 4 jaar waarin de visie van Breda Senior wordt uitgewerkt. Eind 2022 volgt er een bewustwordingscampagne in de stad, waarmee we Breda Senior willen neerzetten – en daarmee de urgentie van de vergrijzing én de kracht van senioren. We creëren onder meer een platform voor Breda Senior, dat in de toekomst gevuld wordt door senioren, studenten en stakeholders uit de stad. Tijdens het congres van Breda Senior (eind 2022) presenteren we het platform en de eerste actiepunten. Het thema van het congres is ‘vrijwilligerswerk’.
In 2023 geven we het platform vorm en werken we de 7 speerpunten uit in concrete actiepunten. We blijven de structurele, actieve participatie van Bredase senioren borgen in beleid dat hen raakt. Daarnaast gaan we door met het koppelen van generaties. We verkleinen de kloof tussen jong en oud door initiatieven te verbinden. We sluiten aan bij minors en lectoraten om te onderzoeken wat de maatschappelijke gevolgen van de vergrijzing zijn op verschillende beleidsterreinen en welke oplossingen er zijn. Denk aan vraagstukken op het gebied van zorg, wonen, veiligheid en toegankelijkheid. De Tour de Senior gaat verder; de demografische transitie wordt actief onder de aandacht gebracht bij medewerkers van de gemeente Breda.
- Enkele deeltaxigebruikers gebruiken de deeltaxi voor het vervoer naar de dagbesteding. In overleg met hen gaan we op zoek naar andere oplossingen, als er sprake is van oneigenlijk gebruik. In sommige gevallen is de dagbestedingslocatie namelijk zelf verantwoordelijk voor het vervoer van en naar de locatie. Ook gaan we inventariseren wat de mogelijkheden zijn om inwoners zo veel mogelijk (onder begeleiding) gebruik te laten maken van het reguliere openbaar vervoer. Dit past in onze filosofie om mensen zo lang mogelijk mobiel te houden en hen daarin maximaal te ondersteunen. Tot slot doorlopen we een aanbesteding en zorgen we ervoor dat we binnen de GR Regio West-Brabant een nieuw contract afsluiten, zodat inwoners gebruik kunnen blijven maken van de deeltaxi.
- Wij zijn ervan overtuigd dat mensen er baat bij hebben om zo lang en zoveel mogelijk actief te blijven. Daarom onderzoeken we of mensen geholpen kunnen worden om een aantal huishoudelijke taken weer zelf te doen. Met dit project helpen we mensen om de kennis, de vaardigheden en de lichamelijke conditie te verwerven die nodig is om geheel of gedeeltelijk zelf het huishouden te regelen. We nemen bewuster en langer de tijd om te bezien wat mensen nog zelf kunnen of wat (opnieuw) aan te leren is. Hierbij wordt huishoudelijke ondersteuning gecombineerd met maatschappelijk werk, ergo- en fysiotherapie, beweegactiviteiten en eventueel een woonscan.
- We willen ervoor zorgen dat het personeel bij aanbieders efficiënt wordt ingezet en dat de ondersteuning terechtkomt bij inwoners die huishoudelijke ondersteuning niet zelf kunnen betalen. Daarom gaan we de instroom inperken. Daarvoor gaan we gaan een breed scala aan opties verkennen en uitwerken.
- Om de beweging naar de voorkant te borgen hebben we meerdere lijnen ingezet:
 - In 2022 hebben we de toegang tot de Wmo voor heel Breda neergelegd bij het aanmeldpunt Zorg voor elkaar Breda. De klant onderzoekt (zo veel mogelijk) zelf zijn ondersteuningsvraag en brengt deze samen in een passende oplossing. De vrager krijgt hierbij waar nodig ondersteuning van maatschappelijk werkers en klantmanagers Wmo. Het resultaat is altijd een samenhangende coproductie van de vrager en de hulpbronnen waarop hij een beroep doet. Ingeschakelde hulpbronnen zijn vaak de klant zelf, zijn netwerk, een vrijwilliger, en algemene of maatwerkvoorzieningen. Met deze klantreis gaan we ook in 2023 verder.
 - Ook de klantreis ná de toegang gaan we verder vormgeven. Dat doen we samen met de uitvoering Wmo, het voorliggend veld en de maatwerkaanbieders. De nieuwe inkoop in 2022 biedt hiervoor een mooie basis.

- Daarnaast optimaliseren we de samenwerking met het medisch domein. Om alle partijen te laten samenwerken aan de beweging naar de voorkant, werken we met lerende netwerken: professionals die elkaar ontmoeten en vooral op basis van concrete hulpvragen van elkaar leren. We willen ervoor zorgen dat kwetsbare mensen, die bijvoorbeeld begeleiding ontvangen in het kader van beschermd wonen en maatschappelijke opvang, weer een netwerk kunnen opbouwen. Daarom financieren we 8 buurtpleinen in Breda.
- Verder werken we in 2023 aan een nieuw beleidskader als opvolger van Breda Samen Doen 2021-2023. Hiermee willen we nog scherpere afspraken maken met onze partners om er voor te zorgen dat onze inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam kunnen zijn.
- We bouwen voort op het project 18-/18+. Via casuïstiekbijeenkomsten ontdekken we welke drempels we moeten wegnemen in de hulp rondom de 18-jarige leeftijd. Dit gaan we in 2023 doen. Eén van de verbeterpunten die nu al naar voren komt, is een gezamenlijke intake, zodat jongeren niet op meerdere plekken hun verhaal hoeven te doen. Ook dit wordt verder uitgewerkt.
- We ondersteunen een pilot integraal werken/community building rondom kwetsbare mensen en hun omgeving in Gageldonk. Hierin werken de zorg, de gemeente, de politie en corporaties samen rondom de inwoners in een buurt. Daarnaast onderzoeken we of we vergelijkbare initiatieven kunnen starten of faciliteren in andere buurten van Breda (samen met Verbeter Breda en aanpak kwetsbare wijken).

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- We verwachten een aanhoudende, autonome groei van het aantal Wmo-klanten. Dat komt onder meer door de vergrijzing, het feit dat mensen langer thuis blijven wonen, door jongeren die meer dan ooit (mentale) problemen ervaren en door meer complexere hulpvragen. Deze groei leidt ook tot hogere uitgaven. Het is nog onduidelijk in hoeverre we deze groei met beleidskeuzes en ingezette beheersmaatregelen voldoende kunnen dempen om uit te blijven komen met de beschikbare budgetten.
- De rijksmiddelen die we hebben ontvangen om de extra gebruikte Wmo-middelen door invoering van het abonnementstarief te compenseren blijven onvoldoende om de werkelijke uitgaven te dekken. Een extra compensatie vanuit het Rijk lijkt weinig kansrijk.
- Het is onduidelijk of corona opnieuw een rol gaat spelen. Ook is er nog geen zicht op de na-ebbende effecten van eerdere coronagolven op onder andere de mentale problematiek en de persoonlijke stabiliteit van diverse doelgroepen. Dit heeft vooral effect op de Wmo-begeleiding. Door deze onzekerheid is het moeilijk te voorspellen of de vraag blijft toenemen of afvlakt.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Meedoen (audit nr 15)

Omschrijving: Percentage inwoners dat actief meedoet in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren: intensief mantelzorg, intensief vrijwilligerswerk, minimaal 12 uur per week aan het werk in loondienst of als zelfstandig ondernemer, deelname aan re-integratietraject, school/opleiding volgen.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
71		73		75

Toelichting: We verwachten een hoger percentage door het effect van nieuw vrijwilligersbeleid en een nog actievere inzet van Mooiwerk.

Indicator: Actief in de buurt (audit nr 2201)

Omschrijving: Percentage bewoners dat zich actief heeft ingezet in de buurt

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
27		26		28

Toelichting: In 2021 en 2022 zijn er flinke na effecten van Corona geweest. Het vertrouwen en de onderlinge netwerken moeten weer opgebouwd worden, dat kost tijd. We verwachten daarom een lichte stijging ten opzichte van voorgaande jaren.

Indicator: Ondersteuning buurtinitiatieven (audit nr 2202)

Omschrijving: Percentage bewoners dat het (helemaal) oneens is met de stelling: De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
12		10		9

Toelichting: Op meerdere fronten wordt al jaren steeds zichtbaardere ondersteuning geboden (buurtpunten, buurtpreventie). Ook met de aanpak aandachtswijken blijft hier continue aandacht op. In 2023 komen daar effecten van uitvoeringsprogramma van Verbeter Breda nog bij wat naar verwachting bijdraagt aan een lager percentage.

Productindicatoren Product Maatwerk Wmo**Indicator: Maatwerkarrangementen Wmo (audit nr 16)**

Omschrijving: Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
850	840	850		830

Toelichting: Op basis van het VNG WMO voorspelmodel wordt een (autonome) stijging verwacht ten opzichte van 2021 met 5%. Door diverse maatregelen (onder andere binnen Huishoudelijke Ondersteuning en Wmo Begeleiding) streven we ernaar om die autonome stijging om te zetten in een lichte daling van het aantal maatwerkvoorzieningen.

Thema Thuis

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- Een huis, een veilige omgeving en stabiele hulp zijn belangrijke voorwaarden voor inwoners die nét wat meer zorg en ondersteuning nodig hebben. Ook voor hen willen we klaar blijven staan. Door veiligheid te bieden op onveilige plaatsen in huis. Door een tijdelijke woon- of slaapplek te bieden als het leven tegenzit en mensen alles verloren hebben. Of door intensievere begeleiding te bieden als mensen niet zelfstandig kunnen wonen en op beschermd wonen aangewezen zijn. We streven naar een compleet palet aan voorzieningen, zodat iedereen in Breda een veilige plek heeft om te kunnen slapen en eten
- We willen verslavingen voorkomen en de negatieve gevolgen van een verslaving op de gezondheid vermijden en beperken. Zeker als het om jongeren gaat.
- We willen overlast in de wijken en buurten verkleinen, en bij overlast snel en effectief kunnen handelen; voor de persoon zelf én voor de omgeving. Met het Meldpunt Crisiszorg ontlasten we de politie en vergroten we de slagkracht en kennis van maatschappelijke organisaties rondom onbegrepen gedrag. Samen leren we hoe we de preventie van overlast door onbegrepen gedrag beter kunnen inrichten.
- We willen dat iedereen een dak boven zijn hoofd heeft. We voorkomen dakloosheid en creëren extra woonplekken met passende ondersteuning voor mensen die dakloos zijn of dat dreigen te worden.
- We bieden passende zorg voor inwoners die tijdelijk onplanbare ondersteuning nodig hebben vanwege psychische problematiek, een lichte verstandelijke beperking en/of verslavingsproblematiek. We werken samen met onze regio's om die passende zorg ook zo goed en efficiënt mogelijk te bieden. Verder willen we dat mensen die uitstromen uit beschermd wonen zelfstandig en duurzaam verder kunnen herstellen.
- Het beleidskader 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg 2022-2025' vormt de basis voor de regionale aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. We willen geweld eerder en beter in beeld krijgen, stoppen en duurzaam oplossen. Daarvoor is ook aandacht nodig voor specifieke groepen. We willen de projecten borgen die voortkomen uit het regionale programma 'Geweld hoort nergens thuis', dat afloopt in 2022. De structurele inkomsten (een bijdrage vanuit het Rijk, aangevuld met gemeentelijke bijdragen) blijven achter bij de oplopende kosten van de structurele activiteiten. We willen de regionale structurele inkomsten en uitgaven in balans brengen. Voor Veilig Thuis West-Brabant en voor Safegroup (de vrouwenopvang) geldt dat de basis op orde moet komen en moet blijven. We willen ons goed voorbereiden op het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Daarbij blijven we de slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties steunen en centraal zetten. Om de cirkel van geweld te doorbreken, is het belangrijk om ook de plegers te betrekken. Al lerend zorgen we ervoor dat we huishoudens steeds beter ondersteunen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

- In 2023 zetten we de ketenaanpak verslavingszorg samen met onze partners voort. Extra aandacht gaat hierbij uit naar verslavingspreventie. Hiermee geven we invulling aan het bestuursakkoord 2022-2026, waarbij wordt ingezet op voorlichting en preventie op het gebied van drugs.
- Vanaf september 2022 stuurt de politie in onze regio zorgmeldingen naar het Meldpunt Crisiszorg. We verwachten dat dit meldpunt meer capaciteit nodig heeft om deze nieuwe instroom op te kunnen pakken. We maken afspraken met de regiogemeenten over een eventuele hogere bijdrage. Daarnaast streven we ernaar om de triage van de acute psychiatrie per 2023 samen te voegen met die van het meldpunt, zodat deze meldingen op dezelfde manier wordt beoordeeld en opgevolgd.
- Voor 2023 en verder ontwikkelen we een nieuw regionaal beleidskader voor maatschappelijke opvang, (o)ggz en verslavingspreventie. Dat doen we samen met onze partners van de overlegtafel Breda vangt op en de regiogemeenten. In dit beleidskader nemen we ook de resultaten van de evaluatie van het versterkingsplan mee, net als het nieuwe bestuursakkoord. Ook bekijken we welke projecten uit het versterkingsplan we willen voortzetten in 2023.
- Samen met het zorgkantoor en de aanbieders die begeleiding bieden aan de meest complexe groep, ontwerpen we een ketenaanbod, waarmee we voorzien in het hiaat tussen de Wmo en de Wet langdurige zorg (Wlz).
- We ontwerpen een nieuw toegangsproces voor beschermd wonen (BW). Daarbij wordt de eerste beoordeling uitgevoerd door de eigen gemeente van de aanvrager. We ontwikkelen de monitor beschermd wonen door. Met de zorgaanbieders en corporaties maken we afspraken voor het bieden van zelfstandige wooncontracten voor cliënten BW die dat kunnen en willen.
- In 2023 realiseren we zo'n 600 tijdelijke woningen waarvan een deel ook kan worden ingezet voor de doelgroep met een zorgachtergrond. Daarnaast maken we nieuwe afspraken met de corporaties over regionale matching en contingentwoningen.

We ondersteunen projecten van gemengd wonen, waar mensen met en zonder een zorgvraag in één complex wonen (zoals aan de Rijkstraat en de Gageldonkseweg). Het doel is dat er met de hulp van community builders een gemeenschap ontstaat die meer informele ondersteuning biedt en waar iedereen een bijdrage levert aan het complex en de omgeving.

Als centrumgemeente voor BW en maatschappelijke opvang (MO) huisvest Breda veel cliënten, ook mensen die afkomstig zijn uit de regio. Om ervoor te zorgen dat zij bij terugkomst daar ook passende huisvesting krijgen, maken we afspraken in het 'Regionaal huisvestingsplatform regio Breda'.

Samen met corporaties, de politie en zorginstellingen werken we aan de realisatie van de woonvorm Anders Wonen. Daarmee willen we overlast in onze wijken en dorpen voorkomen en een specifieke doelgroep huisvesten.
- We richten ons op goed opdrachtgeverschap voor de gesubsidieerde instellingen (zoals Veilig Thuis en Safegroup). We onderhouden onze samenwerkingsafspraken en versterken de bestuurlijke en regionale netwerken (voor ouderen mishandeling, seksueel geweld, eerder en beter in beeld en complexe scheidingen).
- Blauwe Maan ondersteunt onze regionale organisaties voor maatschappelijk werk bij het eerstelijns hulpaanbod na seksueel misbruik. Er is meer tijd nodig om dat zelfstandig te doen. Daarom verlengen we de samenwerking met Blauwe Maan op projectbasis met 2 jaar (2023 en 2024).
- Het interventieteam MDA++ (multidisciplinaire samenwerking) is sinds 2022 uitgebreid met expertise op het gebied van jeugd. Dit zetten we voort.
- Voor de aanpak van geweld binnen afhankelijkheidsrelaties zetten we ervaringsdeskundigen in, waaronder ex-plegers. Deze aanpak zetten we voort en we breiden die verder uit.
- Veilig Thuis en Safegroup ontvangen meer subsidie voor extra werkbegeleiding en beleidscapaciteit. We blijven in gesprek met deze organisaties om snel verbeteracties in te kunnen zetten als dat nodig is. Bij Veilig Thuis richten we ons op een acceptabele werkvoorraad en bij Safegroup richten we ons op het versterken van de hulpverlening binnen de opvang en op de verbouwing, waarbij de renovatie van de bestaande woonunits in volle gang zal zijn.
- Meldingen die door Veilig Thuis worden overgedragen aan het lokale team van Breda, komen sinds 2022 binnen via een integraal aanmeldpunt (met partners van Zorg voor Elkaar en CJG). In 2023 en verder wordt deze werkwijze verder verbeterd, conform het kwaliteitskader 'Samen werken aan veiligheid voor lokale teams'. Deze nieuwe manier van werken vraagt een grotere inzet van onze partners, doordat er beter en vaak langduriger zicht op de veiligheid wordt gehouden. Ook plegers worden zo veel mogelijk betrokken. Deze aanpak maken we onderdeel van het programma Zorg & Veiligheid.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- De krapte op de woningmarkt blijft de uitstroom van mensen vanuit beschermd wonen en de daklozenopvang in de weg zitten. Het levert ook problemen op voor nieuwe doelgroepen, zoals jongeren die geen woning kunnen vinden, waardoor het risico op dakloosheid groeit.
- Het geraamde tekort voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt in 2023 met incidenteel budget opgelost. Verder moet een analyse van het regionale takenpakket inzicht geven in de mogelijkheden om de structurele inkomsten en uitgaven vanaf 2024 weer in balans te brengen. Als een herschikking van taken of activiteiten een oplossing biedt, dan wordt dat projectmatig en waar nodig gefaseerd gedaan.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Gehuisveste daklozen (audit nr 17)

Omschrijving: Percentage daklozen van de uitgestroomde daklozen dat passend gehuisvest is

Bron: Gemeente Breda, WIZ Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
51	44			50

Toelichting: Vanaf januari 2021 zijn we gestart met een nieuwe manier van registeren: inhoudelijke wijzigingen, ander systeem en verandering in wie de registraties doen. Er zijn om die reden geen realistische realisatiecijfers over 2021 en is er ook geen streefwaarde voor 2022 bepaald. Mede door alle inspanningen uit het versterkingsplan dak- en thuislozen verwachten we in 2023 50% van de uitgestroomde daklozen passend te huisvesten.

Indicator: Beschermd wonen (audit nr 18)

Omschrijving: Aantal cliënten in Beschermd Wonen; gemiddelde van het aantal op de 1e van de maand

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
793	805	618	650	450

Toelichting: Naast een daling van het aantal huidige cliënten in Beschermd Wonen als gevolg van een overgang van huidige cliënten naar de Wet langdurige zorg hebben we ingezet op verdere ambulatisering van de ondersteuning. We verwachten dat een verdere daling belemmerd wordt door een tekort aan uitstroombmogelijkheden (zelstandige woonruimten). Sinds de jaarrekening 2021 is de meetwaarde van deze indicator aangepast van het feitelijke aantal op 1 bepaalde peildatum, naar het gemiddelde aantal per elke 1e van de maand

Thema Leren, ontwikkelen en werken

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen dat iedereen naar vermogen meedoet. Om daarvoor te zorgen, richten we ons in 2023 volledig op onze klanten. We zijn continu gericht op het samenbrengen van de problematiek op alle leefgebieden en kiezen voor de meest duurzame oplossing. De balans tussen dienstverlening en zelfredzaamheid wordt steeds scherper aangezet. Daarbij gaan we uit van de goede trouw van onze inwoners. Voor mensen die ons vertrouwen schenden en niet willen meedoen, hebben wij geen begrip.

We beseffen dat we een onderdeel zijn van een groter geheel. Daarom streven we ernaar om het complete beeld van initiatieven te overzien en zaken met elkaar in verband te brengen. Waar mogelijk brengen we deze dichter bij elkaar voor onze inwoners.

Ondanks de steunmaatregelen kampen veel ondernemers met financiële problemen. Landelijk zijn naar schatting zo'n 220.000 ondernemers bezig met de keuze tussen stoppen en doorgaan (en de vraag hoe zij dit kunnen doen). We willen hen kunnen ondersteunen met specialistische kennis, maar hebben die op dit moment nog te beperkt in huis. Vanaf oktober 2022 gaan er aflossingsregelingen gelden die naar verwachting voor velen niet na te komen zijn. Wij willen over kennis en vaardigheden beschikken om schuldhulpverlening aan ondernemers te kunnen bieden.

Het is onstuimig in de wereld, ons land staat voor veel uitdagingen. Een daarvan is de bestaande druk op de woningmarkt. Daarbij komt ook een asielcrisis die effect heeft op die woningmarkt. Veel groepen mensen zoeken woonruimte of hebben opvang nodig. Zoals de stroom (Oekraïense) vluchtelingen en asielzoekers die in Nederland onderkomen zoekt. Maar ook de

regulier woningzoekenden en spoedzoekers zoals jongeren, mensen die uit een scheiding komen, studenten, statushouders en mensen die uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang uitstromen.

Om de asiel- en woningcrisis aan te pakken heeft het Rijk met de Nederlandse gemeenten afgesproken dat er flexwoningen moeten worden gebouwd, dat de asielopvang wordt uitgebreid en dat statushouders versneld een plek krijgen. Breda staat ook in 2023 voor de opdracht om hier invulling aan te geven. We beseffen dat we te maken hebben met een complex vraagstuk, waarbij het van belang is te schakelen op meerder terreinen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Toepassen van wetgeving en maatwerk

Voor de meeste van onze klanten werkt de bestaande wetgeving prima. Waar nodig passen we maatwerk toe. Dit is wel tijdrovend en het vraagt om specifieke competenties. Daarom zetten we in 2023 stappen om deze belofte waar te kunnen maken qua capaciteit, competenties en kwaliteit.

Sturen op effect

We gaan de effecten meten van onze dienstverlening en niet enkel de instroom en de uitstroom. Hierbij meten we het aantal mensen dat duurzaam uit de schulden is geraakt en waar men uitstroomt op de arbeidsmarkt. Op deze manier hebben we direct inzicht op wat wel en wat niet werkt.

Ken je klant

In 2022 zijn we gestart met het principe 'Ken je klant'. De grootte van de portefeuille is hierop aangepast; iedere fulltime regisseur heeft maximaal 125 zaken in behandeling, waarbij de regisseur elke klant minimaal om de 2 maanden spreekt en ieder gesprek leidt tot een volgende stap in de ontwikkeling. Deze toegenomen aandacht leidt tot meer beweging en toeleiding richting werk. Daarnaast voeren we in Q4 2022 een onderzoek uit met Avans Hogeschool en Inclusivate, waarbij we een nieuwe methodiek ontwikkelen voor betere gesprekken. Deze methodiek wordt in 2023 uitgerold binnen het hele team Regie participatie, WSP Breda, WLC en Breday. De verwachting is dat alle regisseurs in Q3 2023 werken volgens deze methodiek.

Iedereen een vaste regisseur

Momenteel heeft nog niet iedereen een vaste contactpersoon. Dit zijn de klanten die het verst van de arbeidsmarkt af staan. De dienstverlening voor deze groep wordt nu uitgevoerd via een groepscaseload, die vanwege de meevoudige problematiek integraal wordt beheerd. In deze zaken vinden geen structurele gesprekken plaats; deze worden na signalen van de klant en onze samenwerkingspartners opgepakt. Wij vinden dat ook deze klanten aandacht verdienen. Daarom breiden we in Q4 2022 het aantal fte's uit met 6. Hiermee organiseren wij een focusteam Zorg, dat gesprekken met deze klanten op gang brengt volgens de nieuwe methodiek.

Herijking werkwijze tegenprestatie

Iedereen kan iets, iedereen doet iets. Maar wat dat 'iets' dan precies is, gaan we met onze in- en externe partners verder uitwerken. Dit gaan we dicht bij de klanten, in hun eigen wijk organiseren. Intern en extern hebben we veel tijd en aandacht geïnvesteerd om de zelfredzaamheid van onze klanten te vergroten. In 2023 zetten we samen met onze partners minstens 3 projecten op die bijdragen aan een concretere en betere ontwikkeling van onze cliënten. Uitgangspunt blijft dat we elke cliënt minimaal om de 2 maanden hebben gesproken en dat elk gesprek tot een volgende stap leidt. Hierdoor wordt 10% van onze klanten doorverwezen naar de afdeling Werk/WSP Breda of een van onze trajectpartners.

Wet inburgering en opvang statushouders

We gaan verder met de implementatie van de Wet inburgering, wat in deze tijd behoorlijk uitdagend is. We willen 250 statushouders vanuit het COA versneld opvangen, terwijl de situatie op de woon- en arbeidsmarkt gespannen is.

We moeten zo snel mogelijk tijdelijke onderkomens creëren voor alle doelgroepen, zoals (Oekraïense) vluchtelingen en asielzoekers die in Nederland onderkomen zoeken, maar ook de regulier woningzoekenden en spoedzoekers. Zo kunnen we hen een eerste stap laten zetten richting een woning. Dat kan in een flexibele opvanglocatie, in getransformeerde bestaande gebouwen, en in de tijdelijke woningen. Op die manier kan iedere doelgroep onderdak vinden in de fase die past bij de stap in hun wooncarrière in Nederland. Daarvoor maken we afspraken met de woningcorporaties. We creëren een mix van voorzieningen, bijvoorbeeld via tijdelijke woningen voor een mix van spoedzoekers, een opvang voor AMV'ers (zoals nu in het KPN-gebouw plaatsvindt) en het bouwen van 1500 permanente woningen per jaar. Indien nodig realiseren we een tussenvoorziening voor statushouders. We investeren voor de statushouders in een Bredase aanpak waarbij we versneld aan

de slag gaan met taal en inburgering.

De vluchtelingen en Oekraïense ontheemden die in 2022 onderdak hebben in onze gemeente, worden naar verwachting ook in 2023 opgevangen. Dit vraagt inzet vanuit de gemeente op diverse vlakken, zoals inkomensondersteuning, inburgering, onderwijs en begeleiding naar werk.

We zetten maximaal in op de realisatie van diverse opvang- en woonoplossingen om onze taakstelling voor statushouders te halen en de achterstand in te kunnen lopen, en deze nieuwkomers een passende woonruimte te bieden.

Actieplan richting werk voor (ex-)statushouders

De afgelopen jaren is, mede door corona, een groep ontstaan die genaturaliseerd is, maar nog niet kan deelnemen op de arbeidsmarkt. Samen met WRKLAB076 en het WSP Breda willen we in 2023 alsnog 25 klanten aan een betaalde baan helpen. In Q3 2022 zijn we gestart met een werkleerlijn, waarbij we extra aandacht besteden aan taal op de werkvloer en een jobcoach inzetten die zich richt op de specifieke ontwikkeling van (ex-)statushouders.

WSP Breda – dé ondersteuning naar werk

Het WSP Breda heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in een infrastructuur van werken en leren. Zij maken het voor diverse doelgroepen haalbaar om de stap naar betaald werk te zetten in kansrijke sectoren. De samenwerking tussen het onderwijs, de overheid en ondernemers heeft een gedegen fundament. Daarnaast werkt de keten Participatie nu met het zogeheten Meet & Match-centrum. Daardoor zijn alle routes naar betaald werk voortaan onder één dak te vinden (in de Haagse Beemden). Inwoners die klaar zijn voor betaald werk, kunnen daar rekenen op handvatten voor zelfregie én maatwerk, zodat de uitstroom naar betaald werk nóg beter verloopt. In 2023 wil het WSP Breda in totaal 800 plaatsingen voor elkaar krijgen, die bestaan uit fulltime werk (40%, uitkeringsonafhankelijk), parttime werk (25%, inkomen van minimaal € 500) en preventief werk (35%, behouden van een uitkering).

Breday – dé vindplaats voor jongeren

Breday is de centrale vindplaats voor jongeren tussen de 18 en 27 jaar met een hulpvraag. Wij zetten de dienstverlening voort, waarbij we de aanpak intensiveren met de ketens Jeugd en Wmo. Via een centrale intake willen we de overgang van Jeugd naar Participatie en/of Wmo constructiever laten verlopen, zodat jongeren geen hinder ervaren van wet- en regelgeving en de inzet van verschillende professionals beter stroomlijnt. Breday wil minimaal 50 jongeren bemiddelen naar betaald werk en 150 jongeren laten participeren in re-integratietrajecten als voorbereiding op betaald werk of een vervolgopleiding. We zetten hierbij de infrastructuur van het WSP Breda en gecontracteerde aanbieders uit de keten Participatie in.

Afdeling Werk

De naam ATEA-Breda is langzaam aan het verdwijnen. De Afdeling Werk pakt haar positie steeds beter en wil vooruit. De samenwerking binnen de keten Participatie, Regie, het WSP en de Afdeling Werk loopt steeds vloeiender en men spreekt elkaars taal. Ze weten elkaar steeds beter te vinden en hebben gezamenlijke doelstellingen geformuleerd. In 2023 willen we met deze keten 200 inwoners van Breda uit hun uitkeringspositie helpen. Bij het onlangs geopende initiatief WRKLAB076 kunnen mensen laagdrempelig (en onbeperkt) instromen. De eerste effecten zijn al te zien. Op weg naar 2023 wil de Afdeling Werk van de keten Participatie dé kennispartner en dé personeelsleverancier worden voor de uitvoeringsafdelingen van de gemeente Breda. Ook zij krijgen te maken met uitdagingen op het gebied van personeel. Kansen zijn er in 2023 dus meer dan genoeg.

Gestegen energielasten

We helpen onze inwoners om hun energielasten te beheersen en verstrekken waar nodig eenmalige toeslagen.

Focusteam Energie

Het focusteam Energie gaat enthousiast aan de slag met alle hulpvragen over dit onderwerp: van informatie en hulp bij verduurzaming tot het voorkomen van schulden en schuldhulpverlening. Het team werkt samen met diverse partners binnen de gemeente en daarbuiten om te ondersteunen met duurzame oplossingen. Daarnaast zoeken we onze inwoners actief op met inspirerende initiatieven in de wijken om ervoor te zorgen dat we zichtbaar en laagdrempelig bereikbaar zijn voor al hun vragen over energie.

Financieel expertisecentrum

In 2023 gaan we verder met de ontwikkeling van het financieel expertisecentrum. We willen ondernemers, inwoners en professionals al in een vroeg stadium kunnen helpen met al hun financiële vragen en zorgen. Het expertisecentrum richt zich nu nog vooral op ondernemers. In 2023 breiden we dit verder uit. Inkoop kennis schuldhulpverlening ondernemers

We willen onze ondersteuning voor ondernemers een extra impuls geven. Daarom kopen we specialistische kennis in, voornamelijk voor de komende 2 à 3 jaar. De aanbesteding daarvoor start in 2022. Naar verwachting zullen zo'n 50 tot 60 ondernemers zich hiervoor aanmelden in 2023.

Bredapas

De huidige Bredapas is gericht op inwoners met een inkomen tot 120% WML (Wettelijk minimum loon). Eind 2022 starten we met een onderzoek naar de verder ontwikkeling van de Bredapas. We onderzoeken onder meer de bedragen voor Bredapashouders, de gevolgen van een gemeentebrede pas (met extra voorzieningen voor minima) en een eventuele aansluiting bij het Volwassenenfonds Sport en Cultuur. Het onderzoek wordt in de loop van 2023 afgerond.

Afschaffen eigen bijdrage bijzondere bijstand

In Q4 2022 passen we ons beleid aan en schaffen we de eigen bijdrage voor bijzondere bijstand af.

Toename hulpvragen bij schulden

Capaciteit

We verwachten in 2023 meer meldingen vanuit de vroegsignalering en meer aanmeldingen voor schuldhulpverlening. Daarom breiden we onze capaciteit uit met 3 fte en ontwikkelen we een flexibele schil. Zo kunnen we de hogere instroom op meerdere plaatsen in het proces van schuldhulpverlening opvangen.

Procesoptimalisatie

We zetten 1 fte in om het proces vanaf de vroegsignalering tot het einde van de schuldregeling zo effectief mogelijk te maken. We beschrijven het proces en actualiseren onze inwerkdocumenten en werkbeschrijvingen om snel mensen te kunnen opleiden als dat nodig is. Naast voldoende capaciteit willen we zoveel mogelijk verbeteren om de (nu al sterk) verhoogde instroom aan te kunnen. Juist ook vanwege de krappe arbeidsmarkt.

Preventie

Preventie is in 2022 uitgegroeid tot een vast en stabiel onderdeel binnen onze schuldhulpverlening. We ontwikkelen nieuwe initiatieven om zo vroeg mogelijk in contact te komen met mensen die in de schulden dreigen te raken. We onderzoeken of we onze samenwerking met partners in de stad kunnen uitbreiden. Ook zorgen we ervoor dat het team Schuldhulpverlening binnen en buiten zichtbaar en vindbaar is.

In 2023 zetten we extra middelen in om beter vindbaar te zijn voor mensen met een uitkering (WAO, WW, WIA), die graag willen werken. Binnen de gemeente mogen daar geen gegevens over worden uitgewisseld. Uit landelijke cijfers blijkt dat de meerderheid van deze groep in de schulden terechtkomt vanwege tijdelijk instabiele inkomsten.

Vroegsignalering

We optimaliseren onze vroegsignalering om in contact te komen met mensen die dit het hardst nodig hebben. We gaan door met het experiment 'vroegsignalering hypotheek'. Dit is een samenwerking met de Rabobank, onder het toezicht van het ministerie (vanwege de gegevensuitwisseling). De eerste bevindingen zijn positief: we komen in contact met andere doelgroepen (ondernemers en werkende armen).

Voorkomen van uitval

We gaan een monitoringssysteem gebruiken om het aantal klanten dat uitvalt tijdens een schuldregeling tot een minimum te beperken. Ieder kwartaal is er minimaal één contactmoment met de klant. Tijdens het proces ligt de nadruk continu op een duurzame oplossing. We werken daarbij met een integrale blik.

Verlenen van nazorg

In 2022 hebben we het proces voor het verlenen van nazorg geïmplementeerd. In het 1e jaar na de afronding van een traject hebben we nog minimaal 3 kwalitatieve contactmomenten. In 2023 volgen we de resultaten nauwgezet en verbeteren we dit proces continu. Alleen door te doen ontdekken we immers welke interventies tot het meest duurzame resultaat leiden.

Jongerenperspectieffonds

In 2022 starten we met de eerste groep van het jongerenperspectieffonds. Wij starten in 2023 met 2 nieuwe groepen (van gemiddeld 10 personen per groep). Deze jongeren van tussen de 18 en 27 jaar gaan we ondersteunen door middel van duurzame oplossingen met als doel om ze een startkwalificatie (diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger) te laten halen.

Jeugdfonds Sport en Cultuur

In 2023 verruimen we de toegang tot het Jeugdfonds Sport en Cultuur, zodat geen enkel kind buitenspel staat met sport en cultuur. In de 2e helft van 2022 bekijken we samen wat hiervoor de beste oplossing is voor 2023 en later.

Armoede doorbreken

In 2022 zijn we gestart met een pilot voor het doorbreken van armoede die overgaat van generatie op generatie. We weten inmiddels welke problematiek er in Breda speelt. In 2023 willen we deze armoede met een gerichte werkwijze tegengaan., hierbij denken we ook aan het inzetten van ervaringsdeskundigen.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- De afgelopen jaren hadden we een fors positief resultaat op het gebied van werk en inkomen. Daardoor rekenen we de komende jaren met een voordeel van € 3 miljoen. De komende periode onderzoeken we hoe de keten Participatie hiermee om kan en wil gaan. De overschotten van de afgelopen jaren zijn grotendeels incidenteel en voor de Buig-uitkering geldt dat het budget door het Rijk naar beneden wordt bijgesteld als het aantal bijstandontvangers afneemt (in april 2022 nog met € 3,8 miljoen). Het risico is dat wij niet over de middelen beschikken om onze dienstverlening voort te zetten en verder te ontwikkelen, waardoor de uitstroom van uitkeringsgerechtigden stagneert en de gemeente niet in staat is om preventief werk te maken van de instroom. De concrete toestroom door de inflatie is nog moeilijk in te schatten. Op dit moment wordt gesproken over 1 op de 3 huishoudens. Het verloop is grillig door de omstandigheden.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Voortijdig schoolverlaters (audit nr 19)

Omschrijving: Percentage leerlingen tussen 12-23 jaar dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2,2	2	2,1		1,8

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. Het percentage schoolverlaters is de afgelopen jaren iets gedaald, van 2,2% in 2019 tot 2,1% in 2021. Voor 2023 wordt een verdere daling verwacht. De impact van Covid-19 op het voortijdig schoolverlaten blijft moeilijk in te schatten.

Indicator: Bijstandsuitkering (audit nr 20)

Omschrijving: Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
395,6	499	449,3		438,2

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator.

Indicator: Laaggeletterdheid (audit nr 21)

Omschrijving: Percentage laaggeletterden van het aantal totaal inwoners van 16 t/m 65 jaar

Bron: Onderzoeksrapport Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023

Toelichting: Huidige indicator is gebaseerd op Europees onderzoek dat na 2016 vooralsnog geen recentere gegevens beschikbaar heeft over hoeveel laaggeletterden er per gemeente zijn. We delen specifiekere gegevens en inzichten in beleidsstukken of notities waarmee we de gemeenteraad op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Productindicatoren Product Participatie

Indicator: Uitstroom naar werk/zelfstandig ondernemerschap (audit nr 22)

Omschrijving: Aantal mensen dat uitstroomt naar werk of zelfstandig ondernemerschap (exclusief TOZO, BBV verkort)

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
613	364	516	350	400

Toelichting: In Breda is het aantal bijstandsuitkeringen de afgelopen kalenderjaren flink gedaald. Ook dit kalenderjaar zien we dat het Werkgevers Service Punt (WSP) Breda ruim 60% van de bemiddelingen voor rekening neemt. Kandidaten vinden minder makkelijk zelfstandig de weg naar betaald werk en doen een beroep op het - door WSP Breda - gecreëerde netwerk aan werkgevers en opleiders.

Indicator: Baanafspraken regio West-Brabant (audit nr 23)

Omschrijving: Aantal baanafspraken in de regio West-Brabant ten opzichte van nulmeting eind 2012

Bron: Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1.527	1.571	1.793	3.585	4.000

Toelichting: Jaarlijks cumulerende indicatie gesteld door SZW en gerapporteerd door UWV.

Indicator: Beschut werk (audit nr 24)

Omschrijving: Aantal plaatsen beschut werk (in fte van 31 uur)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal fte van 31 uur

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
62	77	88		60

Productindicatoren Product Sociale werkvoorziening

Indicator: Sociale werkvoorziening (personen) (audit nr 26)

Omschrijving: Aantal personen dat begeleid wordt door de sociale werkvoorziening (WSW)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1.048	1.015	997		625

Productindicatoren Product Reïntegratie

Indicator: Lopende re-integratievoorzieningen (audit nr 2209)

Omschrijving: Aantal inwoners van 15-64 jaar met een lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners). Het zijn voorzieningen die door een gemeente worden ingezet, nadat is vastgesteld dat iemand een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
221,2	150,6			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde

Productindicatoren Product Schuldhulpverlening

Indicator: Vroegsignalering schuldenproblematiek (audit nr 2301)

Omschrijving: Aantal signalen van te laat of niet betaalde rekeningen van vaste lasten

Bron: Gemeente Breda, Inforing Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
				5.500 - 6.000

Toelichting: Dit is een nieuw toegevoegde indicator. Preventie en vroegsignalering om daarmee problematische schulden te voorkomen wordt steeds belangrijker. Voor 2023 is de indicator bepaald als het aantal signalen van te laat of niet betaalde rekeningen van vaste lasten. Verwachting is een toename van het aantal signalen met 15 - 20%. Door de stijging van energietarieven en door de inflatie verwachten we dat mensen de keuze voor levensmiddelen vaker laten voorgaan op de te betalen rekeningen van energie/water/huur/zorg.

Indicator: Hulpvragen geldzorgen en schulden (audit nr 27)

Omschrijving: Aantal hulpvragen voor een vorm van dienstverlening bij de afdeling schuldhulpverlening (die worden afgehandeld middels informatie en advies, budgetbeheer, doorverwijzing of een schuldregelingstraject)

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
952	790	963	1.028	1.150

Toelichting: Een lichte stijging van 10% i.v.m. de toenemende inflatie en prijzen. De werkelijke cijfers uit het eerste halfjaar 2022 vertonen geen stijging t.o.v. vorig jaar in dezelfde periode. Als bron tevens aangehouden monitor schuldhulpverlening in onzekere tijden van Divosa en NVVK

Indicator: Schuldregelingen (audit nr 28)

Omschrijving: Aantal gestarte schuldregelingstrajecten (die kunnen leiden tot schuldbemiddeling, saneringskrediet, WSNP of geen vervolg).

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
299	255	211	329	300

Toelichting: Ongeveer 30% van de hulpvragen leidt tot een schuldregeling.

Indicator: Budgetbeheer (audit nr 29)

Omschrijving: Aantal opgestarte budgetbeheertrajecten

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant Meeteenheid: Aantal trajecten

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
383	407	391	462	165

Toelichting: De meetwaarde is recent aangepast (herijkingsvoorstel). Er wordt nu uitgegaan van het aantal nieuw gestarte trajecten in plaats van totaal aantal in behandeling zijnde trajecten. Daardoor ontstaat een trendbreuk met de realisatiecijfers tot en met 2021. Dat geldt ook voor de streefwaarde zoals eerder opgenomen in de begroting 2022. De streefwaarde voor 2023 is gebaseerd op het aantal nieuw gestarte trajecten in het 1e halfjaar 2022 geëxtrapoleerd naar een jaar, plus een stijging 10% i.v.m. de toenemende inflatie en prijzen. De werkelijke cijfers uit het eerste halfjaar 2022 vertonen geen stijging t.o.v. vorig jaar in dezelfde periode. Als bron tevens aangehouden monitor schuldhulpverlening in onzekere tijden van Divosa en NVVK.

Thema Leven

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- We blijven ons inzetten voor een goede gezondheid van onze inwoners. Met diverse partners in de stad werken we samen aan een gezonde omgeving waarin de gezonde keuze aantrekkelijk is en bevorderd wordt. De GGD is hierin een belangrijke partner. 'Positieve gezondheid' is steeds meer het uitgangspunt, waardoor gezondheid vanuit een breder perspectief wordt benaderd. In 2023 gaan we verder met de ontwikkelde gezondheidsvisie, waarin gezondheid wordt weggezet als een veelzijdig begrip.
- In onze brede gezondheidsaanpak is het tegengaan van overgewicht een belangrijk aandachtspunt.
- Gezondheid gaat hand in hand met sport en beweging. Wij willen ervoor zorgen dat elke Bredanaar kan sporten en bewegen in een gezond, veilig en inclusief sportklimaat. Daarbij staan een stimulerende omgeving, sportaanbieders en eindgebruikers centraal. In 2023 willen we meer Bredanaars in beweging brengen en houden bij de verschillende sportaanbieders, op school, in de wijk en door de inzet van sportvoorzieningen, zoals in de openbare ruimte.
- In 2023 willen we het Talentencentrum openen. Hiermee faciliteren we getalenteerde sporters uit Breda en de regio en willen we een impuls geven aan (sport)beleving in de Hoge Vucht.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Gezondheidsvisie

In 2023 presenteren we een gezondheidsvisie voor de gemeente Breda die de vraag beantwoordt hoe Bredanaars in de toekomst langer in goede gezondheid kunnen blijven leven. Aansluitend ontwikkelen we hiervoor een uitvoeringsplan. Daarnaast willen we het lokale preventieakkoord en het lokale sportakkoord bundelen tot één leefstijlakkoord. Hierbij hebben

we aandacht voor gezondheidsbevordering, vitaliteit en een gezonde leefstijl. We gaan onverminderd door met onze Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) aanpak. Met onze gezondheidsaanpak willen we de trend in de toename van overgewicht in Breda gaan keren. Vanaf 2023 is er structureel € 0,2 miljoen extra beschikbaar voor vroegsignalering en het bevorderen van een gezond leven.

Sport- en bewegstimulering

- We stimuleren sporten en bewegen voor iedereen. Dat doen we door de thematafel Breda Beweegt in te zetten en door met deze uitvoeringspartners samen te werken aan de doelen uit het uitvoeringsplan 2023-2024.
- Samen met het onderwijs, zorgpartijen, sportverenigingen en partijen van de thematafel spelen we in op trends en ontwikkelingen. We pakken nieuwe projecten op en maken meer werk van initiatieven voor een gezonde leefstijl.
- Op jonge leeftijd gezonde keuzes leren maken, is goed voor de gezondheid later. Dit voorkomt dat mensen zorg nodig hebben voor ziektes door een ongezonde leefstijl. We stimuleren daarom de gezondheid en de brede motorische ontwikkeling van kinderen en jongeren. Dat doen we door de verbinding te maken met JOGG en door innovaties binnen het bewegingsonderwijs en nieuwe beweegvormen in de wijksport. Samen met onze partners ontwikkelen we een aantrekkelijk en gevarieerd sportaanbod in iedere wijk.
- We versterken de samenwerking tussen sportprofessionals in opleiding, het onderwijs, de zorg en sportaanbieders door partijen als het Sportleerbedrijf, Curio opleidingen en Fontys Hogeschool met elkaar te verbinden.
- Het Jeugdfonds Sport en Cultuur ondersteunt kinderen en jongeren uit gezinnen met onvoldoende geld voor sport.
- We leggen de verbinding tussen gamen, digitalisering en sport in samenwerking met BUAs en Bredata. We intensiveren het gebruik van data om mensen digitaal te ondersteunen bij het sporten en bewegen.
- In samenwerking met cultuur maken we ons binnen stedelijke ontwikkelingen hard voor een permanente plek voor Urban Sports & Culture in de stad.

Sportaccommodaties

In 2023 werken we een integraal huisvestingsplan uit voor onder andere de gemeentelijke sportaccommodaties. Hiermee zorgen we in de toekomst voor een goede spreiding van volwaardige beweeg- en sportfaciliteiten voor georganiseerde als ongeorganiseerde sporters. Zo zorgen we ervoor dat sporten en bewegen altijd dichtbij mogelijk is.

Talentencentrum

We begeleiden de bouw van het Talentencentrum en leveren in 2023 een organisatie op die bijdraagt aan de samenwerking tussen de talentprogramma's, het sportonderwijs en de breedtesport. Voor de exploitatie werken we pragmatisch samen met maatschappelijke organisaties en inwoners uit de wijk Hoge Vucht, waardoor ook zij zich thuisvoelen in het Talentencentrum.

Sportevenementen

We zorgen voor een uitgebalanceerde evenementenkalender met grote en kleine sportevenementen, zoals NK Atletiek en NK halve marathon, die Breda op de kaart zetten. Hiermee stimuleren we sportdeelname en de economie, en leveren we een bijdrage aan het welzijn van inwoners.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevreden over het leven (audit nr 30)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid met het leven

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,8	7,7	7,7	> 7,8	7,8

Toelichting: Dit is vooral een volgindicator. Dit gemiddelde is maar voor een (klein) deel beïnvloedbaar door de gemeente. De impact van de diverse crises in 2022 kan van grote invloed zijn op dit cijfer.

Indicator: Structureel sporten (audit nr 31)

Omschrijving: Percentage inwoners (16+) dat structureel sport (minimaal 1x per week)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	75	76		77

Toelichting: We streven naar een toename van dit percentage.

Indicator: Effect ondersteuning op kwaliteit van leven (audit nr 34)

Omschrijving: ,

Bron: CEO WMO Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
79	75		75 tot 80	75 tot 80

Toelichting: Zowel in Breda als landelijk bewegen deze cijfers zich tussen de 75 en 80%. Dit is een relatief hoog aandeel. We zijn tevreden als we dit zo kunnen houden.

Productindicatoren Product Sportbeleid**Indicator: Niet-wekelijkse sporters (audit nr 36)**

Omschrijving: Percentage inwoners van 19 jaar en ouder dat NIET minstens één keer per week aan sport doet

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	42,3			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De gemeente stuurt op basis van de andere indicator over sporten (nr 31) : structureel sporten. Voor de eenduidigheid kan deze landelijk verplichte indicator (nr 36) het beste vervallen uit de Bredase set indicatoren. Dit voorstel zal worden voorbereid in de nieuwe herijkingronde.

Productindicatoren Product Volksgezondheid**Indicator: Gezondheidsbeleving (audit nr 35)**

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer voor de lichamelijke gezondheid

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,5	7,7	7,5	continueren: 7,3-7,7	7,3 - 7,7

Toelichting: Dit is vooral een volgindicator. Dit gemiddelde rapportcijfer is maar voor een (klein) gedeelte beïnvloedbaar door de gemeente.

Thema Ontmoeten

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De dorpen, wijken en buurten ontwikkelen zich continu. De Bredase wijkaanpak beweegt mee met de energie van bewoners en de opgaven vanuit de overheid. We kennen de dorpen en wijken goed. Als gemeente zijn we een goed zichtbare schakel voor bewoners die leefbaarheidsinitiatieven versterken, verbreden en vernieuwen. De bereidheid en motivatie van bewoners om hun kennis en kwaliteiten in te zetten voor hun dorp, wijk, buurt en straat zorgen voor betrokkenheid en zelf gekozen oplossingen. Deze initiatiefkracht faciliteren we met onze wijkinstrumenten en methodieken, die we mee laten bewegen met nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

De netwerken, wijkinstrumenten en methodieken werken ondersteunend voor de grote opgaven van de stad. Denk aan de energietransitie, Verbeter Breda, het Waterkompas, het beheer van de openbare ruimte, de woonopgaven en de gebiedsontwikkelingen. Zo vergroten we de slagingskans van deze grote opgaven, omdat we al vroeg kunnen signaleren wanneer bepaalde acties nodig zijn en actieve betrokkenheid kunnen faciliteren bij ontwikkelingen die direct raken aan de leefomgeving van onze inwoners.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Om de bewonersparticipatie en initiatieffrucht te versterken heeft wijkgericht werken verschillende instrumenten, methodieken en infrastructuur. We sluiten daarbij goed zichtbaar en laagdrempelig aan op wat bewoners en ondernemers nodig hebben. We zetten daarvoor de wijkteams in. Daarbij werken we binnen en buiten de gemeentelijke organisatie nauw met elkaar samen. Dat doen we onder meer met de professionals in de wijk, zoals wijkboa's, woonconsulenten en ondersteuners uit maatschappelijke organisaties. Zij zijn regelmatig op vaste locaties aanspreekbaar, zoals bij een buurtpunt of wijkcentrum.

Wijkdeals

Voor de wijkdeals verwachten we in 2023 een lichte groei. De gemeente heeft jaarlijks meerdere klimaatbestendige projecten lopen. Daaruit ontstaan ook extra wijkdeals, zoals Groene Buurtjes of de vergroening van schoolpleinen. Ook de groep opruimers breidt zich naar verwachting in 2023 verder uit over de stad.

Wijk- en dorpsplatforms

De wijk- en dorpsplatforms ondersteunen leefbaarheidsinitiatieven met inhoudelijk advies en budget. Zo bouwen we continu aan krachtige open netwerken van bewoners die deze initiatieven versterken, verbreden en vernieuwen. We evalueren de werking van de wijkplatforms elk jaar. We verwachten een lichte groei van het aantal initiatieven ten opzichte van 2022, mits de coronamaatregelen beperkt blijven.

Wijk- en dorpsraden

De wijk- en dorpsraden zijn belangrijke partners in de stad. Zij denken mee de bewoners en de gemeente over een diversiteit aan onderwerpen, zoals nieuw beleid en de uitwerking die onze grotere opgaven hebben op de lokale gemeenschap. Samen met de gemeente organiseren ze gezamenlijke thema-avonden. De raden worden ondersteund met inhoudelijk advies en budget. In 2023 werken we met een nieuw uitvoeringsakkoord voor de periode 2023-2026, waarmee we de raden verder in hun versterkende rol laten groeien.

Burger- en buurtinitiatieven

We pakken meerdere wijkprocessen aan binnen Breda Begroot of volgens de principes daarvan. Denk aan de herinrichting van pleinen en parken, de invoering van gereguleerd parkeren, het tegengaan van jeugdoverlast en grote opgaven als de energietransitie. Per wijk, dorp of buurt kijken we welk instrument we inzetten. Ons doel is om het juiste proces op gang te brengen tussen bewoners, ondernemers en de gemeente. In 2023 staan de volgende processen op de planning: het Zandbergplein (Zandberg), het voorplein van winkelcentrum Bisschopshoeve (Heusdenhout), de speelplek aan de Keermanslaan (Ginneken), het Jack van Gilsplein (Bavel) en het Mgr. Nolensplein (Heuvel).

Daarnaast bieden de wijkmanagers op ad hoc basis advies of tijdelijke ondersteuning aan andere afdelingen om projecten weer volgt te trekken op bestuurlijk gevoelige of complexe vraagstukken in wijken en dorpen.

Aandachtswijken en Verbeter Breda

In 2023 werken we verder aan projecten om zogenoemde aandachtswijken aan te pakken. Dit doen we samen met de woningcorporaties. In de wijkagenda staan activiteiten die de problematiek in deze wijken verminderen. Vanaf medio 2023 wordt de aanpak van de aandachtswijken vervlochten met Verbeter Breda. Vanuit dit programma blijven we samen met bewoners en stakeholders werken aan een langetermijnaanpak. In de wijkaanpak ligt de nadruk nog meer op de aanwezigheid van wijkbeheerders in bijvoorbeeld (nieuwe) buurtpunten en wijkcentra. Daarnaast ligt de focus op communitybuilding. Het opbouwen van bewonersnetwerken, vertrouwen en zichtbaarheid kost immers tijd en moet onderhouden worden om op langere termijn succesvol te zijn.

Wijk- en dorpscentra

Wijk- en dorpscentra zijn belangrijke locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. We blijven deze centra ondersteunen door regelmatig te overleggen met hun besturen. Waar nodig bieden we onze expertise aan, bijvoorbeeld voor vrijwilligers en op het gebied van juridische zaken, bedrijfsvoering en personele zaken. De coronamaatregelen lieten bij veel centra sporen achter in de bedrijfsvoering. Ook in 2023 zijn we alert om besturen te helpen bij een zelfstandige en doelmatige bedrijfsvoering. De afgelopen jaren hebben we gezien dat meerdere wijkcentra het zelfstandig niet redden binnen de bestaande beheerconstructie. Met OC De Vlieren en de Nieuwe Meidoorn hebben we daarom innovatieve beheerconstructies opgezet. Dit zijn spannende ontwikkelingen, omdat we de wijkcentra en hun besturen stimuleren om op eigen benen te staan, maar er soms niet aan ontkomen om een andere weg in te slaan. De coronapandemie heeft de noodzaak aangetoond van goede en laagdrempelige locaties voor ontmoeting in de directe leefomgeving. Ook in 2023 kijken we naar de beschikbare

capaciteit en een betere inzetbaarheid van de wijkcentra voor activiteiten. Daarbij kijken we wat er extra nodig is om deze centra te behouden voor de dorpen en wijken.

Speelplekken

In elke wijk en elk dorp zijn aantrekkelijke en veilige speelplekken. Daar kunnen verschillende leeftijdsgroepen elkaar ontmoeten, en samen spelen en bewegen. De uitvoering en realisatie van het speelbeleid wordt grotendeels aangepakt met de wijkbeheerders, in samenspraak met de bewoners. Daarnaast stimuleren we initiatieven van bewoners om zelf speelvoorzieningen aan te schaffen voor hun straat of buurt.

Dierenweides

In Breda hebben we enkele dierenweides en kinderboerderijen die in beheer zijn bij vrijwilligersbesturen. In 2022 heeft een nieuwe manier van werken de bedrijfsvoering van deze locaties inzichtelijker gemaakt. We hebben bovendien de besturen begeleid om een efficiënte bedrijfsvoering en het dierenwelzijn te garanderen. In 2023 zetten we een volgende stap door te bekijken hoe we tot een beter passend beheer voor deze dierenweides en kinderboerderijen kunnen komen. Hier stellen we nieuw beleid voor op.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Sociale cohesie (audit nr 37)

Omschrijving: Score sociale cohesie

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6		6,1		6,2

Toelichting: We bevorderen de sociale cohesie verder met de wijkaanpak om ontmoeten te stimuleren met activiteiten op locaties (wijk- en dorpscentra, buurtpunten) en in de openbare ruimte in de wijken en dorpen. De pleinenaanpak draagt daar ook in grote mate aan bij, omdat dit vanuit bewoners mee vorm gegeven wordt. In 2023 wordt nog extra ingezet op de onorthodoxe wijkaanpak waardoor het effect zal toenemen.

Productindicatoren Product Wijkaanpak

Indicator: Leefbaarheidsinitiatieven vanuit bewoners (audit nr 38)

Omschrijving: Aantal ingediende leefbaarheidsinitiatieven van bewoners (fysiek, sociaal, overlast en/of veiligheid)

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
179	143	121	200	220

Toelichting: Voorgaande 2 jaren waren na-effecten van coronabeperkingen te zien. Het kost tijd om vertrouwen om iets te durven organiseren en netwerken weer op te bouwen. Voor 2023 verwachten we dat het aantal initiatieven weer terug komt op het oude niveau.

Indicator: Wijkdeals (audit nr 39)

Omschrijving: Aantal initiatieven van bewoners(groepen) die zich richten op onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte (opgeteld aantal vanaf 2012). De gemeente biedt hierbij hulp in de vorm van een vergoeding, materiaal of in de organisatie. NB: trendbreuk miv 2023 sec het aantal wijkdeals in het jaar 2023.

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
354	407	471	425	450

Toelichting: We bepalen de streefwaarde voor 2023 op 450. Daarbij is sprake van een trendbreuk met realisatiecijfers uit 2021 en eerder, als gevolg van een herijking van het instrument wijkdeals. Zodra dat mogelijk is passen we de historische realisatiecijfers nog met terugwerkende kracht aan. We gaan gemiddeld uit van circa 25 nieuwe wijkdeals per jaar.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Opgroeien	105.083	111.583	107.487	103.305	101.441	101.449
Betrokken zijn	57.689	56.221	59.551	58.238	58.136	57.372
Thuis	50.522	57.705	52.801	51.502	51.514	50.841
Leren, ontwikkelen en werken	130.067	127.197	113.436	111.475	112.333	110.993
Leven	9.039	8.787	8.873	8.583	9.183	8.083
Ontmoeten	3.805	15.674	4.101	4.153	4.177	4.174
Reserve investeringen sportverenigingen			300	400	1.100	
Algemene reserve programma 1		450				
Exploitatiereserve programma 1		1.157				
Totaal Lasten	356.204	378.774	346.548	337.655	337.883	332.912
Baten						
Opgroeien	46.680	52.662	46.949	44.508	43.765	43.765
Betrokken zijn	1.555	1.975	2.078	2.148	3.091	3.125
Thuis	4.512	5.357	4.550	4.504	4.504	4.504
Leren, ontwikkelen en werken	97.192	78.951	77.929	77.929	77.929	77.929
Leven	110	119	119	119	119	119
Ontmoeten	-158	11.600	0	0	0	0
Reserve investeringen sportverenigingen	836	18	300	400	1.100	0
Reserve vrouwenopvang		1.029				
Algemene reserve programma 1		4.604				
Exploitatiereserve programma 1		5.468	4.019			
Totaal Baten	150.727	161.783	135.944	129.608	130.509	129.443
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	205.477	216.991	210.604	208.047	207.375	203.470

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Op hoofdlijnen geven we per thema de financiële verschillen tussen de begroting 2023 en 2022 weer.

Opgroeien

- De eenmalige rijksmiddelen voor de aanpak corona Jeugd en Onderwijs zijn in 2023 niet meer beschikbaar. Het betreft een budget van € 0,5 miljoen dat wegvalt in 2023.

- Vanuit het Rijk ontvangen we voor 2023 een hogere uitkering van € 1,2 miljoen. Dit budget wordt ingezet om de projectkosten voor de norm van opdrachtgeverschap te dekken, en de tariefstijgingen in de gespecialiseerde jeugdhulp op te vangen.
- Daarnaast is voor de doelgroep Voogdij/18+ vanuit het Rijk een structureel budget beschikbaar gekomen om tariefstijgingen op te vangen van € 0,3 miljoen.
- In 2023 blijven we inzetten op beleidsintensivering en projecten. Tezamen met het pakket van beheersmaatregelen dient dit in 2023 te leiden tot € 0,5 miljoen lagere kosten in de gespecialiseerde jeugdhulp dan in 2022.
- In 2022 heeft de financiële afwikkeling van de stichting Juzt via onze gemeente plaatsgevonden, waaronder de vorming van een voorziening voor archivering en de vrijval van een verliesvoorziening. In 2022 lagen daarmee zowel de lasten als de baten met ongeveer € 7 miljoen hoger dan in 2023.
- In 2023 verwachten we € 1,2 miljoen meer middelen in het kader van het nationaal programma onderwijs in te zetten dan in 2022. Dit geeft zowel meer baten (hogere inkomsten vanuit ministerie OCW) als lasten (uitvoeringskosten programma).

Betrokken zijn

- Stijging subsidies thematafel Zorg voor elkaar van € 0,7 miljoen door indexering van € 0,3 miljoen en toevoeging extra subsidiemiddelen voor onder andere investering in de klantreis van € 0,4 miljoen.
- In het bestuursakkoord namen we voor 2023 € 0,5 miljoen op als ombuiging voorliggend veld. Nu blijkt dat deze ombuiging in 2023 niet volledig haalbaar is en voegen we eenmalig € 0,4 miljoen toe.
- Daling van incidentele projectgelden van € 0,2 miljoen. Dit wordt mede veroorzaakt door de budgetoverheveling van 2021 naar 2022 inzake Breda Senior.
- Toename van het aantal cliënten op huishoudelijke ondersteuning en begeleidingstrajecten en tariefswijzigingen waarbij de begrotingsposten t.o.v. 2022 zijn aangepast. Voor Huishoudelijke ondersteuning (inclusief PGB) is de toename € 0,4 miljoen. Voor begeleiding (inclusief PGB) betreft dit € 2,2 miljoen. Hiervoor is € 0,5 miljoen eenmalig toegevoegd aan de begroting van 2023.
- Afnahme van diverse begrotingsposten € 0,1 miljoen t.o.v. 2022 zoals de collectieve ziektekostenverzekering
- Toename kosten collectief kleinschalig taxivervoer door toename taxiritten en stijging van benzinekosten € 0,3 miljoen.

Thuis

- Maatschappelijke opvang regionale middelen zijn afgenomen met € 1,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er in 2022 diverse incidentele middelen zijn toegevoegd aan de incidentele uitkering (IU) maatschappelijke opvang.
- De middelen om geweld in afhankelijkheidsrelaties tegen te gaan en voor het opvangen van vrouwen zijn afgenomen met € 0,6 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er een budgetoverheveling heeft plaatsgevonden van de restantmiddelen 2021 naar 2022. Deze middelen hebben een incidenteel karakter.
- Inzake reserve vrouwenopvang is in 2022 is een start gemaakt met de renovatie en is een bedrag van € 1 miljoen onttrokken aan de reserve. Pas als de volgende fase van de verbouwing is aangebroken zal het resterende bedrag beschikbaar worden gesteld.
- De beschikbare middelen van Beschermd Wonen zijn t.o.v. van 2022 afgenomen met € 1,4 miljoen. Dit overschot is ingezet bij het thema Betrokken zijn. In de centrumregeling (GR) is afgesproken om alle beschikbare middelen voor Beschermd Wonen in te zetten. Dit zijn middelen uit decentralisatie uitkering (DU) Beschermd wonen, LVB-bijdrage regio gemeenten en inkomsten uit eigen bijdrage cliënten. Echter in de prognose voor 2023 bleek, dat deze middelen ruim voldoende zijn. In de GR is besloten om het verwachte overschot vrij te laten vallen ten gunste van de regio. Deze werkwijze werd in 2022 nog niet toegepast.
- T.o.v. 2022 wordt de LVB-bijdrage niet geïnd € 0,5 miljoen en zijn de inkomsten van eigen bijdrage cliënten met € 0,3 miljoen naar beneden bijgesteld i.v.m. de overgang van cliënten naar de Wlz. Zie ook bovenstaande toelichting aangaande lasten beschermd wonen.

Leren, ontwikkelen en werken

- In 2022 is voor de uitbetaling van de eenmalige energietoeslag een bedrag van het Rijk ontvangen van € 9,8 miljoen. Dit budget maakt geen onderdeel meer uit van de begroting 2023.
- De voorlopige specifieke uitkering 2022 voor de Wet inburgering bedraagt € 1,1 miljoen. In de begroting 2022 is dit bedrag zowel aan de inkomsten- als aan de uitgavenkant opgenomen. De uitkering voor 2023 wordt pas in oktober 2022 bekend gemaakt.

- Als gevolg van de afloop van de SW-subsidie is er in 2023 een bedrag van circa € 1 miljoen minder beschikbaar.
- De afgelopen jaren hadden we een fors positief financieel resultaat op het gebied van werk en inkomen. In het bestuursakkoord 2022-2026 “Dichtbij doen, samen sterk vooruit” is als gevolg daarvan voor de komende jaren gerekend met een ombuiging van € 3 miljoen in 2023 , aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026. Op dit moment wordt gewerkt aan een nadere uitwerking.
- Ook wordt er in het bestuursakkoord in de periode 2022-2026 extra geld vrijgemaakt voor armoede, in totaal € 5,9 miljoen. In 2022 is dit een bedrag van € 0,1 miljoen, in 2023 € 1,0 miljoen.

Leven

- Onze gemeentelijke bijdrage aan de GGD op het gebied van de volksgezondheidszorg ligt in 2023 met ongeveer € 0,2 miljoen hoger.
- Vanuit het bestuursakkoord in de periode 2022-2026 wordt € 0,2 miljoen extra geïnvesteerd in vroegsignalering en gezond leven.
- In 2022 hebben we de Vuelta georganiseerd. Het incidentele budget daarvoor van € 0,4 miljoen komt in 2023 te vervallen.
- De voorgenomen ombuiging voor de combinatiefuncties (sportcoaches) van € 0,3 miljoen vindt in 2023 nog niet plaats. Om dit op te vangen, voegen we eenmalig € 0,3 miljoen toe aan de begroting 2023.

Ontmoeten

- De eenmalige middelen in 2022 voor de corona-aanpak in de wijken van € 0,2 miljoen komen in 2023 te vervallen.
- In 2022 is vanuit het structurele budget voor aandachtswijken eenmalig € 0,15 miljoen gehaald om toe te voegen aan het investeringskrediet “Haagse Beemden brengt het samen”.
- Vanuit het bestuursakkoord is voor de periode 2022-2026 jaarlijks een bedrag van € 0,1 miljoen opgenomen om een impuls te geven aan sporten in de buitenruimte.
- Het budget voor herinrichtingsinitiatieven wordt gehandhaafd. In 2023 gaat het om een bedrag van € 0,1 miljoen.
- In 2022 is een voorschot van € 11,6 miljoen ontvangen van het Rijk ten behoeve van de opvang van de vluchtelingen Oekraïne. Dit bedrag is zowel aan de inkomstenkant als uitgavenkant opgenomen.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2023	Planning uitgaven 2024	Planning uitgaven 2025	Planning uitgaven 2026
	Speeltoestellen	500	500	pm	pm
Project		500	500	pm	pm
Totaal		500	500	pm	pm

Speelvoorzieningen

De investering speelvoorziening betreft de vervanging van speelvoorzieningen.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Vitaal en Sociaal Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Vrouwenopvang	1.072	0	1.072
Exploitatiereserve programma 1	4.019	-4.019	0
Totaal	5.091	-4.019	1.072

Reserve Vrouwenopvang

Het bestedingsdoel van deze reserve betreft de noodzakelijke vernieuwing van de vrouwenopvangvoorziening aan de Assumbrugstraat in Breda. In 2022 is een start gemaakt met de renovatie en is een bedrag van € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserve. De stand van 1 januari 2023 wordt hierop nog aangepast. Als de volgende fase van de verbouwing is aangebroken zal het resterende bedrag beschikbaar worden gesteld.

Exploitatiereserve Programma 1

Bij de budgetoverhevelingen jaarrekening 2021 zijn ook middelen overgeheveld naar 2023. Het betreft hier o.a. regionale middelen Arbeidsmarktbeleid en middelen Maatschappelijke opvang. Deze middelen zijn in 2023 toegevoegd aan de exploitatiebegroting.

Reserve investeringen sportverenigingen

In het bestuursakkoord 2022-2026 is besloten om door te gaan met de één derde regeling. Hiervoor is een totaal bedrag van € 1,8 miljoen vrijgemaakt. Voor 2023 een bedrag van € 0,3 miljoen (€ 0,4 miljoen '24 - € 1,1 miljoen '25).

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Samen voor onze toekomst, beleid jeugd(hulp) 2020-2023	Kaderstellend	2020
Strategische Onderwijsagenda Breda 2019/2020 - 2023/2024	Kaderstellend	2019
Subsidies Breda samen doen, 2021-2022	Kaderstellend	2020
Beleidskader Participatie	Kaderstellend	2015
"Werken (aan geldzorgen) loont. Beleidsplan Armoede en schulden Breda 2020-2023"	Kaderstellend	2020
Beleidsplan WMO (Goede zorg doen we samen)	Kaderstellend	2015
Team Breda	Kaderstellend	2017
"Thuis in Breda 2019"	Kaderstellend	2019
Alliantie Breda, 2019 tot en met 2022	Uitvoerend	2019
Opvang en bescherming in Regio Breda	Kaderstellend	2017
Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Breda 2021	Kaderstellend	2021
Verordening Jeugdhulp Breda 2020	Kaderstellend	2021
Uitvoeringsplan jeugd(hulp) 2020-2023 Samen voor onze toekomst	Uitvoerend	2021
Beleidskader regionale maatwerkvoorziening Beschermd wonen regio Breda	Kaderstellend	2021

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De gemeenschappelijke regeling Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten is beter bekend onder de naam Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL). Centraal staat niet de leerplicht, maar het leren. Daarmee onderstrepen we het belang van een goed opleidingsniveau voor arbeid. Er doen 16 gemeenten mee, die samenwerken op 3 niveaus:

- Alle deelnemende gemeenten kozen voor gezamenlijk voeren van één leerplicht en Regionaal Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC) administratie.
- Moerdijk, Drimmelen, Alphen-Chaam, Geertruidenberg, Baarle-Nassau, Oosterhout en Breda werken intensief samen om alle jongeren van 5 tot 23 jaar te begeleiden naar de juiste opleiding, zorg of werk.
- Etten-Leur, Rucphen en Zundert werken praktisch samen bij de begeleiding van jongeren op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de kwalificatieplicht van jongeren van 16 tot 23 jaar.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Door de loon- en prijsontwikkeling stijgen de uitgaven van het RBL. Zij zijn een platte organisatie met bijna uitsluitend kosten voor personeel en bedrijfsvoering. Deze stijging volgt de landelijke trend. Wettelijke ontwikkelingen maken extra formatie nodig. Daardoor verandert de gemeentelijke bijdrage mogelijk op langere termijn.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het belangrijkste risico van deze GR is het vertrek van een van de deelnemende gemeenten. Dit risico is klein doordat het gaat om de uitvoering van wettelijk verplichte regelingen. Deze GR beperkt de kosten voor de deelnemers en is effectief.

Neovita BV

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Neovita BV is mede opgericht voor de begeleidings- en re-integratie taken, die niet (goed) in het publieke domein passen. De gemeente Breda neemt de uitvoerende en administratieve taken voor haar rekening.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Neovita BV heeft medewerkers in dienst uit de doelgroep van de Participatiewet. Gemeente Breda detacheert hen binnen de eigen organisatie en bij andere werkgevers. Neovita belast de loonkosten door en ontvangt een vaste procentuele bijdrage op de loonsom van de gemeente Breda.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Omdat Neovita een vast percentage op de loonsom ontvangt, is er nauwelijks sprake van risico's. Voor het risico van hogere loonkosten door een nieuwe cao voor de doelgroep (Aan de Slag) is al eerder een voorziening gevormd. Deze is onderdeel van de doorbelaste loonkosten en komt niet ten laste van het resultaat van Neovita.

GR GGD West-Brabant

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	23,3 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De GGD voert de Wet publieke gezondheid uit. Zij richt zich op het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners van West-Brabant. Dit zijn de hoofdtaken van de GGD:

- Infectieziektebestrijding.
- Medische milieukunde.
- Jeugdgezondheidszorg (JGZ).
- Hygiënezorg.
- Beleidsadvisering.
- Gezondheidsbevordering.
- Epidemiologie.

De GGD sluit goed aan op het Bredase sociaal domein en geeft via gezondheidspreventie invulling aan de beweging naar voren.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De meerjarenvisie van de GGD West-Brabant loopt per 2023 af. Daarom formuleert de GGD eind 2022 een nieuwe visie met het nieuwe bestuur, inwoners, gemeenten en partners. Daarin wordt ook rekening gehouden met het nieuwe uitgangspunt van de VNG: winst van het sociale domein. Het huidige meerjarige beleidskader heeft 3 hoofdambities: een gezonde en veilige leefomgeving, preventie verbreden en verdiepen, en gelijke gezondheidskansen voor iedereen.

Positieve gezondheid staat centraal: mensen voelen zich gezond en passen zich veerkrachtig aan op de uitdagingen in hun leven en hun leefomgeving. De maatschappelijke gevolgen van corona laten zien dat een robuuste publieke gezondheidszorg hard nodig is voor een gezonde, veilige en solidaire samenleving, met gelijke kansen voor iedereen. Er is stevige inzet nodig op de bestrijding van infectieziekten en –preventie om voorbereid te zijn op ernstige crisissituaties.

Een goede inrichting van de leefomgeving bevordert de gezondheid en samen leven. De GGD spant zich in om gezondheid in de omgevingsplannen terecht te laten komen. Dat versterkt de samenwerking tussen leefbaarheid, gezondheid en veiligheid. De GGD wil ook de gezondheidskloof verkleinen. Nog te veel Nederlanders hebben lage gezondheidsvaardigheden. De GGD werkt aan een beter beeld van wat gelijke gezondheid in de weg staat. Het bevorderen van een gezonde leefstijl is belangrijk. Daarom werken de GGD en de gemeente samen in de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) en het Lokaal Preventieakkoord.

De GGD gelooft in een kansrijke start voor kinderen, wat voor de geboorte al begint. Weerbaarheid van kinderen en ouders tijdens het opvoeden is belangrijk. De GGD zet in op een zo hoog mogelijke vaccinatiegraad voor een zo laag mogelijk risico op uitbraken van infectieziekten. Daarnaast blijft de GGD aandacht besteden aan moderne, eigentijdse dienstverlening met de nadruk op data-gedreven werken en digitalisering. Goede analyses zijn nodig voor het voorspellen en stimuleren van gezondheid.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er is krapte op de arbeidsmarkt. Onvoldoende (gekwalficeerd) personeel veroorzaakt een risico voor een tijdige en goede uitvoering van het programma. Daarnaast zagen we tijdens de coronacrisis dat de prioriteiten en de inzet van bedrijfsmiddelen uitgaan naar de bestrijding van de crisis. Ook dit kan ten koste gaan van de uitvoering van het programma. Hoe corona zich ontwikkelt in het najaar van 2022 en in 2023 blijft onzeker. Tot slot zien we risico's in de bedrijfsvoering die financieel of in de uitvoering hun weerslag kunnen krijgen. Landelijk hebben GGD-regio's bijvoorbeeld te kampen gehad met datalekken en is de beveiliging van privacygevoelige informatie een belangrijk onderwerp geworden. Ook de GGD West-Brabant heeft hiervoor extra investeringen gedaan.

GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale Ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

Met de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) zijn Bredanaars verzekerd van adequate ambulancezorg. Dit betekent: hulpverlening op de plaats van een ongeval, en goed en snel vervoer naar het ziekenhuis, binnen de verplichte aanrijtijden. Hierover zijn prestatieafspraken gemaakt met de zorgverzekeraars en de RAV. De gemeente geeft geen financiële bijdrage aan de GR RAV.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In januari 2021 werd de nieuwe Wet ambulancevoorzieningen van kracht. De vergunning voor de ambulancezorg is verleend aan bestaande aanbieders, waaronder de RAV Brabant MWN.

De RAV sluit met haar Meerjarenbeleidsplan 2022–2025 goed aan op de denkrichting voor de acute zorg op langere termijn, die het ministerie onlangs heeft gepresenteerd. De speerpunten zijn: acute zorg thuis, samenwerking tussen ketenpartners voor zorgcoördinatie en het bestrijden van het personeelstekort. Corona versnelde het proces voor de afstemming en coördinatie binnen de acute zorg. Dit leidde tot een regionaal netwerk acute zorg. De zorgvraag is daarbij het uitgangspunt. De

patiënt krijgt zo snel mogelijk hulp van de juiste zorgverlener. Waar de nadruk voorheen vooral op het vervoer lag, verschuift die nu geleidelijk naar acute mobiele zorg zonder vervoer. Het streven is optimale klantwaarde en integrale zorg: zorgdifferentiatie is de oplossing.

De ambulancesector ontwikkelde een kwaliteitskader met 26 indicatoren. Het zwaartepunt verschuift steeds meer van tijdigheid naar kwaliteit van zorg. Tijdig spoedvervoer is een van de indicatoren. De 15-minutennorm bij de meest urgente ritten (A1) wordt niet losgelaten. Samen met de zorgverzekeraars werkt de RAV via verbeterplannen aan de uitbreiding van haar paraatheid. In 2023 wil de RAV de paraatheid conform het referentiekader invullen. Als dat volgens planning verloopt, en onder normale omstandigheden, dan kan de 95% dekking bereikt worden. In 2023 neemt de RAV deel aan een landelijk klanttevredenheidsonderzoek door NIVEL. Daarnaast onderzoekt zij de klanttevredenheid door direct contact met de patiënt. Voor de ambulancezorg geldt geen gemeentelijke bijdrage; deze wordt volledig gefinancierd via prestatieafspraken met de zorgverzekeraars.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de gemeente is er geen (financieel) risico.

Foto Edwin Meekens

Ondernemend Breda

Begroting | 2023

ONDERNEMEND BREDA

ONZE AMBITIE

In een periode van wereldwijde economische instabiliteit is het belangrijk dat we blijven werken aan onze ambities voor Breda: we willen een vitale, veerkrachtige en ondernemende stad zijn. Dat doen we door 'dichtbij te doen en samen sterk vooruit' te gaan. Nu de samenleving weer open is, heeft er op de arbeidsmarkt een aardverschuiving plaatsgevonden, waardoor bepaalde sectoren onder druk staan. Door demografische ontwikkelingen krimpt het totale aanbod van arbeidspotentieel. Daardoor is op de arbeidsmarkt een complexe situatie ontstaan, die vraagt om meer regie vanuit de overheid. Dat willen we doen door het onderwijs en de arbeidsmarkt via een meer planmatige aanpak te versterken. 'Breda aan het werk' blijft ons hoofddoel. Daarnaast willen we de wendbaarheid van mensen, organisaties en het onderwijs vergroten en onbenut arbeidspotentieel de weg wijzen naar leren en werken. Verder blijven we ondernemerschap stimuleren en ondersteunen.

Voor 2023 hebben we een forse ambitie. We gaan op volle kracht verder met de uitvoering van onze economische visie. Succesvolle ontwikkelingen en initiatieven (zoals innovatiehubs) zijn zichtbaar in de stad en worden opgeschaald. Bedrijven, onderwijspartners en de gemeente weten elkaar steeds beter te vinden. Zo versterken we gaandeweg de positie van Breda als internationale hotspot voor toegepaste technologie en creativiteit. Samen met ondernemers, Breda Marketing en andere partners in de stad zorgen we ervoor dat Breda een verrassende stad is, met een goed vestigingsklimaat en met een complete mix aan voorzieningen, die is afgestemd op de wensen en behoeften van gebruikers. Hierbij werken we vanuit het Verhaal van Breda en de uitvoeringsprogramma's die we samen met de stad hebben geformuleerd.

De vraag naar kavels blijft onverminderd groot. Het aanbod is hier echter niet mee in evenwicht. In 2023 werken we daarom verder aan nieuwe én bestaande locaties voor werken en voorzieningen. We ontwikkelen nieuw aanbod op nieuwe en bestaande terreinen. Op die laatste werken we ook verder aan thema's als veiligheid, de energietransitie, parkeren en groenvoorziening. Daarnaast streven we naar een gezonde kantorenmarkt, waarbij we bestaande kantoren verduurzamen.

Op het gebied van digitalisering blijven we onze huidige strategie volgen. De ontwikkeling van de BredaRing, de BrabantRing en het project Fiber To The Home staan centraal als het gaat om hardware. Qua software zetten we vooral in op het project Gastveilig Hazeldonk en het EU REACT-project in de binnenstad. In 2023 ligt de nadruk bij mindware op het definitief vormgeven van het stedelijk ethisch team. Dit doen we samen met kennisinstellingen en -organisaties.

De grote projecten leveren ook in 2023 een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van Breda. Belangrijke impulsen voor de stad zijn de aankoop van 't Zoet en de toekenningen van de woningbouwimpuls binnen het Havenkwartier. Deze fysieke investeringen leveren een bijdrage aan de economie. De programma's Gasthuisvelden en CrossMark komen in de uitvoeringsfase. Klavers Jansen is een nieuwe culturele en economische impuls voor de stad. Met het project De Nieuwe Mark realiseren we een van de grootste verbeteringen van de stad. Nieuw is de opname van Bavel bij de grote projecten. Samen met het dorp werken we nieuwe locaties uit voor wonen, werken en recreëren. We starten een programmatische regie op de ontwikkelingen in de Oostflank van de binnenstad. Diverse vastgoedeigenaren willen graag met de gemeente een grootschalige herontwikkeling opstarten van het gebied vanaf de Koepel tot en met de Molsparking. Dit biedt veel kansen voor bijdragen aan onze opgaven op het gebied van een aantrekkelijke binnenstad, wonen en economie.

We willen een cultuuraanbod waarmee we het profiel van Breda als grenzeloze en gastrijke stad versterken. Ons cultuurbeleid stimuleert creatieve ontplooiing. Alle inwoners hebben gemakkelijk toegang tot een divers en pluriform aanbod en kunst kan autonoom tot stand komen. Daarnaast vinden we het belangrijk om een complete culturele keten te hebben, die alle vormen van kunst en cultuur representeert. Daarbij heeft Breda voldoende accommodaties, werkplaatsen, ateliers en andere voorzieningen en voldoende publiekswerking, educatie en participatie.

In 2023 blijven we werken aan de cultuurvisie 'In verband met cultuur 2019-2024'. Daarbij hanteren we 3 waarden: de intrinsieke waarde (investeren in de sector zelf), de sociaal-maatschappelijke waarde en de ruimtelijke economische waarde. We voeren diverse acties uit en zetten daarnaast ons belangrijkste beleidsinstrument – subsidies – optimaal in. Tot slot gaan we in 2023 aan de slag om een nieuwe cultuurvisie te ontwikkelen.

In Breda zijn cultuur en erfgoed op een natuurlijke manier verbonden. Breda heeft een uniek historisch decor met talrijke verhalen, bijvoorbeeld over de Nassaus. De Grote Kerk en het Kasteel van Breda zijn in dat opzicht het meest iconisch. Het (cultuur)historisch erfgoed en het eigentijdse, eigenwijze kunst- en cultuuraanbod spelen een belangrijke rol in de aantrekkingskracht van de stad als vestigingsplaats, voor bezoekers en om cultuurparticipatie te stimuleren. De Grote Kerk –

als centrale ontmoetingsplek van de stad en als indrukwekkende expositieruimte – laat bij uitstek zien hoe kunst, cultuur en erfgoed elkaar raken. Maar ook de Blind Walls Gallery, het museum op straat, is een mooi voorbeeld van hoe we cultuur en erfgoed verbinden. We vertellen de verhalen aan wie het maar wil horen.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We blijven vernieuwen en helpen Bredase bedrijven om concurrerend, duurzaam en inclusief te ondernemen. Zo bouwen we samen aan een weerbare en toekomstbestendige economie, die kan inspelen op onzekere omstandigheden.

Ambitie 1: De kracht van toegepaste innovatie

De innovatiehubs, zoals Breda Robotics, Breda Game City, Breda Circulair en AI Hub Breda, waar bedrijven en talenten samenwerken, krijgen een stevig profiel en leveren waardevolle kennis en innovaties op voor de samenwerkingspartners. Bij deze hubs zijn ook internationale partners betrokken. Het concept Innovatiedistrict dat we uitwerken, bestaat uit 'hardware' (zoals interactiemilieus, proeftuinen, campussen en platforms) en 'software' (zoals programma's, projecten en netwerken).

Ambitie 2: Ondernemen met lef

Ondernemers en bedrijven vinden in Breda ondersteuning om te groeien, te vernieuwen en betekenisvol te ondernemen. Het niveau van de gemeentelijke dienstverlening blijft hoog. Het brede mkb vindt gemakkelijk zijn weg naar digitalisering, technologie en creativiteit. Start-ups kunnen succesvol opschalen, bijvoorbeeld binnen de incubator B'Wise. Het Deltaplan Arbeidsmarkt en de samenwerking met werkgevers, het onderwijs, werkenden en werkzoekenden helpt om knelpunten op de krappe arbeidsmarkt met slimme oplossingen aan te pakken. Werkgevers en (verborgen) talenten weten elkaar te vinden. Breda blijft een stad waar talenten graag werken en studeren. Onze bedrijvigheid en aantrekkingskracht worden internationaal opgemerkt en dat leidt tot meer samenwerking in Europees verband. Wij stimuleren bedrijven in hun internationale ambitie en bieden 'internationals' een warm welkom. Deze nieuwe relaties en netwerken verrijken immers onze economie.

Ambitie 3: Verrassende stad

Samen met ondernemers, Breda Marketing en andere partners in de stad zorgen we ervoor dat Breda een verrassende stad is, met een goed vestigingsklimaat en met een complete mix aan voorzieningen, die is afgestemd op de wensen van gebruikers. We werken vanuit het Verhaal van Breda en de visies en uitvoeringsprogramma's die we recentelijk met de stad hebben geformuleerd. Denk aan de nota Detailhandel en het evenementen- en horecabeleid.

Ambitie 4: Digitalisering

Breda krijgt een hoogwaardige digitale infrastructuur. Daarvoor bouwen we verder aan de bedrade verbindingen, zoals Fiber To The Home en de BredaRing. Daarnaast rollen we samen met enkele aanbieders 5G uit. Dankzij deze goede verbindingen kunnen we nieuwe diensten mogelijk maken en beter inzicht krijgen in maatschappelijke vraagstukken. Om dit te organiseren, bouwen we een digitale replica van Breda, de digital twin. Verder is het belangrijk dat inwoners zich prettig voelen bij deze digitale ontwikkelingen. Daarom organiseren we ethische gesprekken.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

De kracht van toegepaste innovatie

We versterken Breda Robotics, Breda Game City en de AI Hub Breda. Zo creëren zij meer impact als ontwikkelplek, hybride leeromgeving en aanjager voor de vernieuwing van ons mkb. We leggen verbindingen met het onderwijs en andere partners, lokaal, regionaal, landelijk en in EU-verband. Het te ontwikkelen verstedelijkingsakkoord voor de stedelijke regio Breda – Tilburg (SRBT) is hiervoor eveneens een belangrijk instrument gezien de inhoudelijke raakvlakken tussen beide steden. Samen met Stichting Breda Circulair versnellen we de transitie naar een circulaire economie. Dit doen we met proeftuinen, zoals het Circulair Ambachtscentrum, de materialenhub en het Horecatraject vermindering voedselafval. In 2023 rollen we het concept Innovatiedistrict uit. We verbinden en versterken de innovatiehubs met plaatsen als de TripleO Campus, Innovation Square BUAs, Ondernemerscentrum Avans, B'WISE Incubator, Havengebied, 5Tracks, De Koepel en de CM Campus.

Concrete doelstellingen:

- GameHub Breda: we realiseren een fysieke locatie voor gamestarters, lokale studio's en internationale ontwikkelaars.
- Breda Robotics: we verplaatsen dit cluster naar een nieuwe locatie met ruimte voor ontwikkeling, een hybride leeromgeving en start-ups op het gebied van robotica.
- Masterplan Innovatiedistrict Breda: in 2023 leveren we het integrale masterplan op met de ontwikkelstrategie voor het district.
- B'WISE Incubator: we ondersteunen Stichting B'WISE bij de realisatie van de 2e fase van de Incubator.
- SRBT: we leveren 2 proeftuinen op als uitwerking van de economische propositie Stedelijke Regio Breda – Tilburg.

Ondernemen met lef

We werken aan een duurzame en inclusieve economie. Daarom helpen we ondernemers met starten, groeien, digitaliseren, verduurzamen en de uitwerking van inclusieve oplossingen voor de arbeidsmarkt. Het Ondernemersteam (met accountmanagers en acquisiteurs) speelt daarbij een belangrijke rol en is het eerste aanspreekpunt voor ondernemers.

We zetten proactief in op:

- De top 50 accounts voor toegepaste technologie en creativiteit.
- De top 10 accounts binnen de focussectoren.
- MKB Groei-gesprekken (programma REWIN).
- Het versterken van ons internationale netwerk / international trade.

Dat doen we als volgt:

- We begeleiden specifieke ondernemersvragen en blijven werken met start- en groeiprogramma's, zoals Business Coach Breda, B'WISE en MKB Groei.
- Samen met het Rijk en de G40/VNG verbeteren we de infrastructuur voor de dienstverlening aan ondernemers in Breda en de regio. Daarbij werken we ook aan de opvolging van de MKB-deal, die eind 2022 afloopt.
- We maken een Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt en betrekken daarbij alle relevante interne en externe stakeholders.
- We voeren de Internationaliseringsstrategie (2021) uit langs de lijnen die daarin beschreven staan. 'Leren en innoveren' is daarbij een belangrijk uitgangspunt. In 2023 richten we ons vooral op nieuwe verbindingen met interessante Europese regio's, zoals Baden-Württemberg en Vlaanderen, het warme welkom voor 'internationals' (Living In), de evaluatie van de huidige stedenbanden en de pilot Reshoring en korte ketens (zaken dicht bij huis produceren).

BredaBusiness

- In 2023 gaan we door met de strategische marketing en communicatie richting ondernemers, talenten en partners. Daarbij is BredaBusiness het zakelijke label van de stad. Onze contentstrategie versterkt de profilering van Breda als de internationale hotspot voor toegepaste technologie en creativiteit. We bieden inspiratie en tools om het mkb te vernieuwen op het gebied van digitalisering en duurzaamheid. Daarnaast bouwen we aan een community, versterken we het ecosysteem, bieden we dienstverlening op maat en binden we talent aan de stad. Het online ondernemersplatform BredaBusiness.com staat daarbij centraal, versterkt met diverse socialmediakanalen (YouTube, LinkedIn, Spotify), eigentijdse formats, rubrieken en campagnes. Deze hebben een herkenbare en consistente stijl en zijn volledig gericht op zichtbaarheid, naamsbekendheid, interactie en conversie.
- Onze strategie versterkt de doelen vanuit de diverse programma's en thema's, waarbij digitalisering ook een prominente rol krijgt.
- We werken aan sterke verbindingen met onder meer het onderwijs en ondernemers. Samen bouwen we aan een vitaal en ondernemend Breda. We versterken het vestigingsklimaat regionaal, nationaal én internationaal.
- Bovenstaande acties maken deel uit van onze geïntegreerde aanpak en merkstrategie, waarbij we in 2023 afstemmen met Breda Marketing. Zo kunnen we elkaar versterken en samen contact leggen met ondernemers.

Verrassende stad

Met het programma Verrassende stad zorgen we ervoor dat Breda een fijne stad is om te bezoeken. Samen met onze partners maken we van Breda:

- Een vitale stad met een compleet en bijzonder aanbod.

- Een unieke stad met beleving.
- Een gastvrije en creatieve stad.

In 2023 werken we verder aan de aantrekkingskracht van Breda:

- We stellen een uitvoeringsplan op waarin we werken aan integrale gebiedsvisies en het verminderen van de bestemmingsplancapaciteit. Hierbij laten we ons leiden door de Detailhandelsvisie (2022).
- Op korte termijn wordt het nieuwe horecabeleid vastgesteld. We zetten daarvoor een externe adviescommissie op. Ook zorgen we voor een overgangsregeling voor de voorgenomen aanpassingen op het gebied van horecacategorieën.
- We zorgen voor een meer inhoudelijke en kwalitatieve blik op evenementen, die aansluit op het Verhaal van Breda.
- We zetten in op (nieuwe) evenementen in de wijken en dorpen die het profiel van Breda nog meer verrijken.
- We richten een 'loket buurt evenementen' in.
- We versterken de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van ondernemers en vastgoedeigenaren bij onze winkelgebieden. De € 200.000 die hiervoor beschikbaar is, zetten we samen met ondernemersfondsen en BIZ'en in voor gebiedsverbeteringen.
- We zorgen voor een aantrekkelijke binnenstad. Daarvoor werken we samen met het ondernemersfonds, vastgoedeigenaren, Breda Marketing, de cultuursector en natuurlijk de bewoners. Samen realiseren we projecten op het gebied van vergroening, verlichting, beleving en aanbod.
- Samen met Breda Marketing verleiden we bedrijven, bezoekers, bewoners en talenten. Dat doen we vanuit het Verhaal van Breda en de merkstrategie. We stimuleren zakelijke events, cultuurmarketing, gebiedsgerichte acquisitie en placemaking (zoals 't Zoet en CrossMark), en de verbinding tussen de stad en het aantrekkelijke groene buitengebied.
- We willen het aantal bezoekers aan de binnenstad weer op het niveau van 2019 brengen.
- De verhaallijn Royal Roots (uit 2022) krijgt een vervolg en zorgt voor een verrassend aanbod rondom erfgoed, kunst, design en muziek in relatie tot ons koninklijke verleden.
- Het gastvrije en creatieve karakter van de stad versterken we in 2023 onder meer met een fysiek informatiepunt in de binnenstad.

Werklocaties

In 2023 werken we verder aan nieuwe en bestaande toekomstbestendige werk- en voorzieningenlocaties en aantrekkelijke interactiemilieus. Daarbij richten we ons op:

- Nieuw aanbod op bestaande en nieuwe terreinen, zoals de Frankenthalerstraat, Steenakker-Noord, het Rithmeesterpark fase 2 en Bavel. Op basis van recent onderzoek gaan we aan de slag met een pilot om ruimtewinst te bereiken op een nader te bepalen bestaand bedrijventerrein. Voor de nieuwe bedrijventerreinen ronden we de gebiedsvisies, ontwikkelstrategieën en grondexploitaties af. Dat doen we conform de voorkeursvolgorde uit de Omgevingsvisie en het bestuursakkoord.
- Projecten op het gebied van veiligheid, bewegwijzering, energietransitie en groenvoorziening om bestaande locaties toekomstbestendig te maken. Hiervoor lopen onder meer projecten op Hazeldonk, Krogt en de Druivenstraat.
- Vormgeven van het Innovatiedistrict. Hierbij stimuleren we de interactie tussen bedrijven voor technologie en creativiteit, campusachtige locaties en een centrumlocatie voor toegepaste innovatie. Locaties als de Slingerweg/Tramsingel, CrossMark, het zorg- en innovatiedistrict rondom Amphibia en Avans maken hier deel van uit. De Slingerweg/Tramsingel wordt de hotspot voor toegepaste technologie en creativiteit.
- Aantrekkelijke vestigingsmilieus in de binnenstad, zoals de Oostflank en de Barones.
- Een gezonde, evenwichtige kantorenmarkt, waarbij de bestaande kantoren verduurzaamd worden (inzet op label C).
- Adequate informatievoorziening en monitoring, zodat we betere afwegingen kunnen maken over werklocaties. Onze strategie en aanpak passen we zo nodig aan op basis van nieuwe provinciale prognoses en het kantorenonderzoek dat we in 2022 hebben laten uitvoeren. Voor de diverse vastgoedsegmenten leveren we concrete monitoren op.

Digitalisering

In 2023 geven we verder vorm aan de 4 strategielijnen van Breda: hardware, software, mindware en orgware. De BredaRing, de BrabantRing en het project Fiber To The Home staan centraal als het gaat om hardware. Voor de onderdelen software en mindware gaan we bouwen aan een stevig partnernetwerk. Samen met ondernemers, kennisinstellingen en inwoners zoeken we kansen voor digitalisering voor Breda. De ontwikkelde software zetten we vooral in voor het project Gastveilig Hazeldonk

en het EU REACT-project in de binnenstad. Daarbij werken we een digital twin uit die helpt om de veiligheid te vergroten. Verder gaan we ervaring opdoen met een drone. Voor mindware ligt de nadruk in 2023 op het definitief vormgeven van het stedelijk ethisch team. Vanuit orgware verkennen we met partners de kansen voor een stedelijk data platform.

Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt

Onderwijs en kennis ontwikkelen we samen met de stad, zodat we talenten kunnen opleiden voor de beroepen van de toekomst. Daarom zorgen we dat onze plannen aansluiten op de Beroepsagenda West-Brabant en de economische visie van Breda. In 2023 stellen we samen met het beroepsonderwijs, het hoger onderwijs en het bedrijfsleven een Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt op.

Maatschappelijke vraagstukken worden steeds complexer. Daarom benutten we de kennis van de studenten en onderzoekers bij lokale vraagstukken. Dat doen we onder andere via de leergemeenschappen, de City Deal Kennis Maken (CDKM), het Urban Living Lab Breda (ULLB) en de Logistics Community Breda (LCB). ULLB coördineert de samenwerking met het onderwijs (Avans, BUas, Curio, De Rooi Pannen en NLDA) voor de 4 strategische transitithema's: inclusieve samenleving, energietransitie, digitalisering en mobiliteit. In 2023 kijken we met alle partners naar een duurzaam organisatie-model.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Programma-indicatoren

Indicator: Waardering voor de stad (bezoekers) (audit nr 40)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door bezoekers)

Bron: Passantenonderzoek Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,9			geen streefwaarde bepaald	8

Toelichting: We willen dat bezoekers de binnenstad van Breda in 2023 tenminste waarderen met een rapportcijfer 8.

Indicator: Trots op de stad (inwoners) (audit nr 41)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
68	70	73	tenminste handhaven huidige aandeel	73

Toelichting: We willen dat het percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad tenminste gelijk blijft aan de realisatie van 2021 (73%). Het liefste zien we een verdere stijging.

Indicator: Economische Barometer (audit nr 42)

Omschrijving: Stand van de Economische Barometer

Bron: Economische barometer Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7		6,4	6,5	6

Toelichting: We verwachten in 2023 een lagere barometerscore dan in 2022. Dit vanwege economische onzekerheden door oa oorlog in Oekraïne, toenemende inflatie en oplopende (energie)prijzen. We streven naar minimaal een zes.

Indicator: Vestigingsklimaat (audit nr 43)

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
			minimaal 7	7

Toelichting: We willen dat ondernemers in 2023 tenminste een rapportcijfer 7 geven voor het vestigingsklimaat.

Thema-indicatoren

Indicator: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut) (audit nr 2203)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren toegepaste technologie en creatieve industrie (TT&C)

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
21.281	21.207	21.800	22.200	22.700

Toelichting: We streven naar een jaarlijkse groei van de werkgelegenheid van 2% in de focussectoren. Uitgaande van een realisatiewaarde van 21.800 in 2021, wordt de streefwaarde voor 2023 22.700.

Indicator: Werkgelegenheid Totaal (absoluut) (audit nr 44)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
109.723	109.839	112.000	112.000	112.000

Toelichting: Zoals al vermeld in de omgevingsvisie streven we naar een totale werkgelegenheid van 110.000 in 2030. In de komende jaren verwachten we eerst nog een lichte toename, in de jaren daarna, als gevolg van de afnemende beroepsbevolking een stabilisatie van de werkgelegenheid op 110.000 banen. In eerdere jaren werd voor de totale werkgelegenheid nog gestuurd op 1% groei per jaar. Voor 2023 is als streefwaarde uitgegaan van 112.000 (de realisatie 2021).

Indicator: Ondernemersklimaat (audit nr 47)

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
			7	7

Toelichting: In 2023 willen we dat ondernemers het ondernemersklimaat in Breda waarderen met een rapportcijfer 7 of hoger. De meting vindt éénmaal per twee jaar plaats (in de even jaren). In 2020 (en 2021) is deze meting niet gedaan. We hebben voorrang gegeven aan diverse corona-impact metingen.

Productindicatoren Product Economische zaken

Indicator: Netto arbeidsparticipatie (audit nr 49)

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
71,8	70,4	72		72,0

Toelichting: We streven in 2023 naar een netto arbeidsparticipatie van 72,0%. Dat is het niveau van 2021 (laatst bekende jaar). Hiermee behalen we ook het niveau van vóór de coronacrisis (niveau 2019). Dit is een landelijk verplichte indicator.

Productindicatoren Product Acquisitie en accountmanagement

Indicator: Dienstverlening (audit nr 50)

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
			7	7

Toelichting: We willen dat ondernemers de dienstverlening van de gemeente waarderen met tenminste een 7. Dit meten we éénmaal per twee jaar in de even jaren. In 2020 (en 2021) is dit vanwege corona niet gemeten. We hebben voorrang gegeven aan diverse corona impact metingen

Productindicatoren Product Evenementen

Indicator: Evenementenbeleid (audit nr 51)

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
			geen streefwaarde bepaald	7

Toelichting: We willen dat georganiseerde evenementen een waardering van minimaal een 7 krijgen. Hierbij gaan we ervan uit dat evenementen in 2023 weer door kunnen gaan (zonder beperkingen door corona).

Productindicatoren Product Grondexploitatie bedrijventerreinen

Indicator: ratio aanbod/vraag werklocaties (audit nr 52)

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: team planeconomie Meeteenheid: ratio

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
0,24	0,1	0,1	0,1	0,1

Toelichting: We streven naar een situatie waarbij het aanbod van direct uitgeefbaar bedrijventerrein gelijk is aan de vraag hiernaar. Bij een waarde van 1 is dat het geval. Voor de komende jaren is dat vanwege een groot tekort aan direct uitgeefbare locaties niet realistisch. We streven naar een geleidelijke groei van het ratiogetal. Daarvoor is extra aanbod aan werklocaties nodig. Het realiseren daarvan kost tijd. Daarom is de streefwaarde in 2023 hetzelfde als in 2022: 0,1. We houden er de komende jaren echter rekening mee dat de realisatiewaarde dichtbij de 0,0 uitkomt.

Indicator: Leegstand (audit nr 53)

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m2)

Bron: CBS leegstandsmonitor Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,8	5,6	5,5	0,5 procentpunt lager dan in 2021	5

Toelichting: We streven naar een (frictie-)leegstand van 5% van de voorraad kantoren, bedrijven en winkels. Hiermee waarborgen we voldoende dynamiek in de vastgoedsector.

Thema Grote projecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Programma Verbeter Breda

Onder de noemer Verbeter Breda hebben inwoners en instanties in 2021 samen een aanpak uitgewerkt voor de aanpak van tweedeling en kansengelijkheid in de stad. Dat heeft geleid tot het Pact van Breda Deel 1, waarmee de thema's zijn vastgesteld die moeten worden opgepakt. In 2022 is dat gesprek met de samenleving - inwoners en maatschappelijke partijen - verbreed en verdiept, is Pact Deel 2 ondertekend en zijn er gezamenlijke doelen geformuleerd. De uitwerking van deze doelen volgt in een uitvoeringsagenda (Pact Deel 3). In 2023 neemt de gemeente deel aan een zelfstandige uitvoeringsorganisatie die de uitvoeringsagenda beheert en laat uitvoeren. Als partner zijn we medeverantwoordelijk voor de inhoud en de uitvoering. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de verbinding tussen de bestaande stadsdelen en de stadsdelen die nog in ontwikkeling zijn. Want vraagstukken die te maken hebben met wonen en voorzieningen in aandachtswijken, vinden soms een oplossing in de kansen die liggen in de te ontwikkelen stadsdelen.

Programma Gasthuisvelden

Het gebied Gasthuisvelden groeit de komende jaren uit tot een waardevolle aanvulling op het stadscentrum. De huidige kantoren en de kazerne veranderen in een aantrekkelijk woon- en verblijfsgebied dat naadloos aansluit op zijn directe omgeving.

Programma CrossMark Breda

CrossMark Breda maakt van de huidige spoorzone een nieuw en modern stadsdeel van zo'n 150 hectare aan weerszijden van het station. Het gebied onderscheidt zich van de historische binnenstad en versterkt het internationale karakter van Breda. Bij de ontwikkeling stemmen we verstedelijking, groen, water en mobiliteit op elkaar af. In lijn met onze Omgevingsvisie 2040

wordt het een hoogstedelijk gebied met een hoge dichtheid en een mix van wonen, werken en verblijven. Zo benutten we ons HSL-station beter en zijn we een sterker internationaal knooppunt.

CrossMark bestaat uit meerdere deelgebieden met van oost naar west de volgende ambities:

1. CrossMark-Oost: een stedelijk woongebied met de 3 Hoefijzers Noord, de Faam en Eureka.
2. Stationskwartier: een modern zakelijk gebied met een hoog aandeel kantoren, commerciële voorzieningen en een duurzaam groen Spoorpark.
3. Havenkwartier: een hoogstedelijk woongebied in een industriële omgeving, gemengd met cultuur, bijzondere vormen van horeca en leisure.
4. 't Zoet: een hoogstedelijk woon-werkgebied aan de Mark, met een duurzame groen- en waterstructuur als basis.

Het programma CrossMark zet zich in voor langdurige betrokkenheid en financiële steun vanuit het Rijk en de provincie voor deze stedelijke transformatie.

Programma Bavel

De gemeente Breda wil op basis van de omgevingsvisie de komende jaren haar ambities op het gebied van -onder andere- wonen en werken invullen. In dat kader zijn de verkenningen uitgevoerd voor het dorp Bavel om te bekijken wat Bavel bij kan dragen aan deze ambities. Zoals ook in de rest van Breda is er in Bavel grote behoefte aan woningen: voor ouderen, empty nesters en jongeren. Voor de huidige inwoners van Bavel, maar ook voor mensen van buiten het dorp.

Bavel is een van de locaties die een deel van de gemeentelijke opgave op het gebied van bedrijventerreinen kan invullen; zowel de uitbreidings- als de vervangingsvraag. Uitgangspunt bij dit alles is dat de dorpen (dus ook Bavel) organisch moeten groeien: geen losstaande ontwikkelingen, maar aanvullingen op de bestaande dorpsrand.

Duidelijk is dat het geheel hier meer kan zijn dan de som der delen. Evident is ook dat meerwaarde ontstaat als de gebiedsontwikkeling Bavel een positief effect heeft op het huidige Bavel en de directe omgeving daarvan.

Oostflank

De Oostflank van de Bredase binnenstad is het gebied dat globaal wordt begrensd door de Ginnekenstraat, de singels, de Nassastraat en het Valkenberg. Beeldbepalende gebouwen in het gebied zijn het stadskantoor, Holland Casino, het Chassé Theater, de Koepel, de Pathé-bioscoop en het UWV-kantoor. Het gebied kenmerkt zich door een groot aantal ruimtelijke initiatieven. De Oostflank biedt grote kansen voor de realisatie van 'podium aan je voeten', de slogan waarmee het gebied in de Omgevingsvisie 2040 wordt beschreven.

Om dit gebied verder te kunnen ontwikkelen, staan we voor diverse opgaven. Zo is het cruciaal om een alternatief te vinden voor de diverse parkeerterreinen, terwijl de bereikbaarheid van de binnenstad op peil moet blijven. Ook zullen we een alternatief moeten vinden voor de grote evenementen die nu op het Chasséveld plaatsvinden. Deze opgaven vragen om een integrale aanpak en een overkoepelend investeringsplan. In 2023 zetten we opnieuw een aantal stappen, waaronder de uitwerking van een ontwikkelperspectief en een ontwikkel- en realisatiestrategie. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden om een alliantie te vormen met partijen die in dit gebied gevestigd zijn. Ook verstevigen we het publieke netwerk (provincie en Rijk). Het Rijk heeft een aanzienlijke bijdrage toegezegd (€ 25 miljoen minus cofinanciering) voor de realisatie van een grote parkeervoorziening. Die vormt een belangrijke basis voor de bereikbaarheid van de stad met een diversiteit aan modaliteiten (fiets, auto, hoogwaardig openbaar vervoer). We zetten de lopende processen voor planvorming voort, zoals voor de locaties Incom, Molsparking en de Koepel.

Met deze activiteiten willen we een uniek centrumgebied creëren met een levendig en dynamisch milieu. Interactie, ontmoeten en ontspannen staan centraal in dit gebied, waar het draait om cultuur, leisure en kleinschaligere evenementen. Een van de hoofdentrees tot de binnenstad krijgt daarmee een grote opknapbeurt. Daarbij kunnen we ook zo'n 1500 woningen bouwen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Programma Verbeter Breda

De plannen die we in 2022 samen hebben vastgesteld, gaan we uitvoeren. Dat doen we door er mede voor te zorgen dat er in 2023 een nieuwe, zelfstandige uitvoeringsorganisatie staat. Als partner dragen we ook bij aan de uitvoering daarvan. We werken thematisch en gebiedsgericht om samenhang en verbindingen tussen alle stadsdelen te bereiken. Bij een goede mix van woningen en voorzieningen in de stad spelen ook de grote gebiedsontwikkelingen een belangrijke rol.

Verder gaan we onverminderd door met het vasthouden van de energie in de stad door middel van het Actieplan 2022-2023. De focus ligt daarbij op initiatieven die een duurzaam karakter hebben en, vooruitlopend op het uitvoeringsprogramma, nu al

bijdragen aan kansengelijkheid. En we bouwen in 2023 samen met bewoners en maatschappelijke partners verder aan de plannen voor een Bieb 2.0 in Hoge Vucht.

Programma Gasthuisvelden

In 2023 stellen we de kaders vast voor de verdere ontwikkeling van dit gebied:

Ontwikkeling herinrichting Seeligpark

- We stellen een definitief ontwerp op voor de herinrichting van het Seeligpark. Daarnaast werken we een voorstel uit voor een (vastgoed)strategie voor de defensiepannen.

Herontwikkeling Gasthuisvelden-West (het Belastingkantoor, de rechtbank en de OM-pannen, inclusief openbare ruimte en wegen)

- We stellen toetsingskaders op voor het gebied Gasthuisvelden-West. Daarna starten we een aanbesteding voor het voormalige belastingkantoor en de voormalige rechtbank.
- Vanuit onze ambitie 'Fellenoord Versterken en Verbinden' stellen we in 2023 integrale inrichtingsplannen op voor de straten in de wijk Fellenoord, de Fellenoordstraat en de Gasthuisvelden, zodat verbinden mogelijk wordt. Daarbij leggen we de verbinding met de herontwikkeling Gasthuisvelden-West.
- Voor de Kadaster-locatie ligt het ontwerp-bestemmingsplan naar verwachting in de 2e helft van 2022 ter inzage. Ook sluiten we een anterieure overeenkomst af met ontwikkelaar BPD. De UWV-locatie The Marker en de Nieuwe Mark zijn projecten in uitvoering.

Programma CrossMark Breda

Met de provincie werken we verder aan de Samenwerkingsagenda, die in 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad en door Provinciale Staten. Die agenda bestaat uit 23 projecten op het gebied van verstedelijking, groen, water en mobiliteit in het centrum van Breda. Daarvoor hebben we onderling afgestemd voor een duurzame stedelijke transformatie. Ten noorden van het spoor komen veel opgaves bij elkaar, vooral in het Havenkwartier en 't Zoet. Het Rijk heeft de gezamenlijke spoorzones van Breda, Tilburg en Den Bosch aangewezen als 1 van de 17 grootschalige woningbouwlocaties in Nederland. We werken een gezamenlijk voorstel uit voor deze verstedelijkingsopgave.

In de deelgebieden van CrossMark staan de volgende activiteiten gepland:

CrossMark-Oost/Stationskwartier:

- Uitvoering van het ambitieuze bouwproject 5Tracks met appartementen, kantoren en voorzieningen, inclusief een internationaal hotel en een parkeervoorziening met daarop het Spoorpark.
- Afronding van woonbuurt 3 Hoefijzers Noord, met appartementengebouw De Hendric.
- Voorbereiding van herontwikkeling Harley-locatie met de realisatie van 50 betaalbare woningen.
- Uitvoering van woonbuurt Eureka met ruim 300 woningen en afronding van een haalbaarheidsonderzoek voor de aangrenzende Faam-locatie met hoogstedelijke ambitie (minimaal 300 woningen).

CrossMark-West/Havenkwartier:

- Uitvoering van het gebied de Strip, dat ligt tussen de Speelhuislaan en de Belcrumhaven en loopt vanaf de Minister Kanstraat, Klavers Jansen en Electron tot en met het Backer & Rueb-terrein. Amvest en het Consortium Spoorzone Breda realiseren hier woningbouw, waarbij het industrieel erfgoed geïntegreerd wordt en de creatieve functies en het urban karakter behouden blijven.
- Vaststelling bestemmingsplannen Backer & Rueb en Klavers Jansen om ontwikkelingen mogelijk te maken. Het Consortium Spoorzone Breda (Klavers Jansen) en Amvest (Backer & Rueb) starten met de bouw van de eerste van ruim 600 woningen.
- Gefaseerde uitvoering van een culturele hub in gemeentelijk vastgoed in het gebied Klavers Jansen / Electron, samen met culturele instellingen.
- Realisatie van een functionele en aantrekkelijke openbare ruimte in het Havenkwartier (net als in het Stationskwartier). De herinrichting van de Minister Kanstraat wordt opgeleverd en de doorgetrokken Speelhuislaan wordt bouwrijp gemaakt.
- Voorbereiding van de mobiliteitshub aan de Mark, gekoppeld aan de ontwikkelingen in de Strip.

CrossMark-West/'t Zoet:

- Vaststelling van het ontwikkelperspectief en de ontwikkel- en realisatiestrategie als basis voor 't Zoet.
- Uitwerking van het stedenbouwkundig kader en de spelregels per deelgebied.
- Inbedding van participatie en gebiedsmarketing als structurele onderdelen van de gebiedsontwikkeling.
- Uitwerking van een samenwerkingsovereenkomst met de provincie over de ontwikkelkaders, de (gezamenlijke) gebiedsorganisatie, de inbreng van gronden en de financiering van de ontwikkelingen, waaronder het voorbereiden van een grondexploitatie.
- Maken van bestuurlijke afspraken met het Rijk over de financiering van grootschalige woningbouwlocaties en versnellingslocaties, en deze nader uitwerken.
- Activeren van placemaking, events en tijdelijke initiatieven, waarbij we heldere kaders aangeven.
- Voorbereiding van de planologische procedures, waaronder een milieueffectrapport (MER).
- Verder uitvoeren van gebiedsonderzoeken.
- Treffen van civieltechnische voorbereidingen voor de infrastructurele ingrepen (waaronder het watersysteem).
- Voorbereiding van de marktintroductie en de selectieprocedure voor marktpartijen.

Bavel

Ook in 2023 werken we verder aan het programma Bavel. Daarbij verkennen we nieuwe woon- en werkerreinen, recreatiemogelijkheden, maatregelen voor klimaatadaptatie en de gevolgen voor het Ulvenhoutse bos. We houden daarbij steeds de leefbaarheid in het oog.

- We ronden de gebiedsvisie in 2023 af. Dit doen we samen met het dorp, zodat het draagvlak toeneemt voor de ontwikkelingen die op het dorp afkomen.
- We zorgen dat de nieuwe multifunctionele accommodatie zo snel mogelijk klaar is. Daarvoor starten we de benodigde procedures op.
- Bavel-West wordt verder uitgewerkt, in overleg met het dorp. Daarnaast zetten we ons in om de benodigde gronden te verkrijgen.
- We werken een strategie uit voor de realisatie van de plannen, inclusief een financieel overzicht en mogelijke oplossingen voor het stikstofvraagstuk.
- We faciliteren inbreidingslocaties voor woningbouw.
- We zetten de proactieve communicatie met het dorp voort. Dat doen we onder meer via de website over Bavel, de inloop in de Spindel en nieuwsberichten.
- We gaan verder met het verkennen van de mogelijkheden voor de werklocatie.

Oostflank

In de Oostflank zijn volop ontwikkelingen, waaronder een nieuwe eigenaar voor de Koepel. We stellen een programmaplan op voor dit gebied en voeren de eerste verkenningen uit. In 2023 werken we aan een ontwikkelstrategie met een integraal investeringsplan. Daarnaast verkennen we mogelijkheden voor allianties met marktpartijen. Als basis daarvoor dient een koersdocument, waarin we de ambitie voor dit gebied vastleggen. We starten een intensieve omgevingsdialoog met omgevingsmanagement. Verder zetten we ons in om de € 25 miljoen veilig te stellen die het Rijk heeft toegezegd. We onderzoeken een alternatief beleid voor grote(re) evenementen. Ook werken we maatregelen uit voor de bereikbaarheid van het gebied. Een oplossing voor het parkeren op of rond het Chasséveld is daarbij een belangrijke pijler. Daarnaast werken we verder aan bestaande planvormingstrajecten, zoals voor de Molsparking, de Incom en de Koepel.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Wanneer we de doelen en de uitvoeringsagenda hebben uitgewerkt, stellen we ook een risicoparagraaf op. Deze is naar verwachting begin 2023 gereed.

CrossMark

Voor het deelgebied Stationskwartier zijn de belangrijkste risico's meegenomen in het totaal van de grondexploitaties. Voor de Strip, de 1e realisatiefase binnen het Havenkwartier, zijn dit de belangrijkste risico's:

- Het cultuurproject: de gereserveerde middelen van € 3 miljoen zijn vooralsnog onvoldoende voor een haalbaar plan.
- De uitvoering van de mobiliteitshub aan de Mark (de collectieve parkeervoorziening op afstand van diverse functies).

- De realisatie van 655 woningen vóór 2030, conform de eisen van de Woningbouwimpuls (met € 9,9 miljoen subsidie vanuit het Rijk).
- De benodigde cofinanciering vanuit de gemeente: hier moet nog € 5,4 miljoen voor worden vrijgemaakt.

Crossmark - 't Zoet

De ontwikkeling van 't Zoet is groot, complex en langdurig. Daardoor zijn risicomanagement en communicatie cruciaal. Risico's zijn onder andere:

- De financiering over een langere periode en de afhankelijkheid van andere overheden (Rijk, provincie, waterschap).
- De hoogte van de rijksbijdragen is nog niet bekend, maar deze vraagt om cofinanciering, waarvoor de gemeente nog geen dekking heeft.
- De technische complexiteit (met funderingsresten, onderdoorgangen bij het spoor en hoogwaardige openbaar vervoer-verbindingen).
- Milieutechnische belemmeringen (zoals geur, geluid, bodemverontreinigingen en externe veiligheid van transport gevaarlijke stoffen over het spoor).
- Consistentie en een lange adem. Het programma voor komende decennia is nog niet bekend, maar de druk op de woningmarkt is groot. Hierdoor maken we mogelijk te snel plannen, waardoor we inboeten op onze stedelijke ambities.
- De krapte op de arbeidsmarkt. De organisatie is kwetsbaar en het aantrekken van talent en het vasthouden van kwaliteit zijn belangrijke investeringen in de stad.

Gasthuisvelden

Voor het project Nieuwe Mark hebben we een risicokaart opgesteld en zijn ook de beheersmaatregelen in beeld. De risico's zijn meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Oostflank

Voor de rijksbijdrage van € 25 miljoen wordt een cofinanciering verlangd. Hoe hoog deze is en hoe we die kunnen invullen, gaan we nader onderzoeken wanneer we het investeringsplan opstellen. Vooruitlopend daarop kunnen we de bouwkosten al aanmerken als een risico. Die kosten stijgen momenteel fors en hebben daarmee veel invloed op de haalbaarheid van onze plannen. Daarbij worden deze investeringen over een dermate lange periode ingevuld, dat er een uitdaging ligt om tot een crisisbestendige strategie te komen. Bij het investeringsplan werken we ook een risicokaart met beheersmaatregelen uit. De financiële consequenties hiervan nemen we op in onze weerstandscapaciteit.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Cultuur

Met ons cultuurbeleid geven we een impuls aan het maken, presenteren en beleven van een waardevol en divers aanbod aan kunst en cultuur. Zo vergroten we de aantrekkingskracht van Breda om te wonen, te werken, te beleven en te bezoeken. De culturele organisaties en makers in Breda zijn de coronacrisis nog niet te boven. We ondersteunen de sector bij het herstel.

Cultureel erfgoed

Onze erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst' bevat een brede benadering van het erfgoed. De visie heeft 4 hoofddoelen:

- Versterken van de erfgoedbeleving en vergroten van de toegankelijkheid van het erfgoed voor bewoners en bezoekers.
- Zo veel mogelijk kennis vergaren over het Bredase erfgoed en deze delen met de stad.
- Zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van ons erfgoed.
- Erfgoed als onderlegger voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Het project Collectie Breda presenteert een selectie van het belangrijkste erfgoed en de belangrijkste verhalen aan het grote publiek. Daarmee is het project een middel om focus aan te brengen in onze doelstellingen, waardoor we onze mensen en middelen effectief kunnen inzetten.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Cultuur

De 6 speerpunten uit onze cultuurvisie staan nog overeind. Deze zijn als volgt:

- We versterken de verbinding met cultuur en andere sectoren.
- We richten ons op een versteviging van het aanbod aan professionele kunsten met een landelijke uitstraling.
- We bevorderen activiteiten op het vlak van internationale uitwisseling en activiteiten die bijdragen aan de internationale profilering van Breda.
- We continueren de ontwikkeling van het Havenkwartier als culturele hotspot van Breda.
- We investeren in een versterking van het aanbod aan kunst en cultuur in de publieke ruimte.
- We investeren in de toekomstbestendigheid van de sector.

In 2022 hebben we overleg gevoerd met het veld. Daaruit hebben we de conclusie getrokken dat het van groot belang is om te investeren in een wendbare en weerbare culturele sector en om de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur te versterken. Hetzelfde geldt voor kunst en cultuur in ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen. In 2023 zetten we deze lijn voort.

Intrinsieke waarde (investeren in de cultuursector, en haar wend- en weerbaarheid)

We versterken en ondersteunen de sector en richten ons daarbij op (internationale) zichtbaarheid en samenwerking. We blijven samenwerken met onze partners in BrabantStad en zetten onze subsidies optimaal in. De subsidies voor professionele instellingen die 4-jarig ondersteund worden, lopen in 2023 gewoon door. De 2-jarige regeling gaat in 2023 opnieuw van start. Daarnaast kunnen organisaties een beroep doen op de 1-jarige regeling en projectsubsidies. Ook de makersregeling zetten we voort.

Sociaal-maatschappelijke waarde

Daarnaast besteden we aandacht aan cultuureducatie, cultuurparticipatie en cultuurbeoefening in de breedte. We zetten in op (betere) verbindingen tussen cultuurpartners en de zorg- en welzijnsinstellingen in de stad. Ook versterken we verbanden met andere beleidsterreinen, zoals het onderwijs, jeugd(preventie) en Verbeter Breda. We hebben subsidies beschikbaar voor amateurkunst en starten een toegankelijke subsidieregeling voor urban culture.

Ruimtelijk-economische waarde

Kunst en cultuur behouden ook een belangrijke rol in onze ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen. We geven cultuur de ruimte binnen CrossMark en blijven nauw betrokken bij de ontwikkeling van CrossArts (het Kunsthal-initiatief). In de Strip, de 1e fase van het Havenkwartier, werken we aan de culturele hotspot Klavers Jansen. Ook werken we aan projecten in de publieke ruimte, zoals de kunst op het Marga Mincoplein, een talentontwikkelingsproject in samenwerking met KOP en Kunstloc, een project in de vitrines van het NS-station en de herdenking van de afschaffing van de slavernij.

Tot slot gaan we aan de slag om een nieuwe cultuurvisie te ontwikkelen. Hierbij betrekken we de cultuursector en (beoogde) partners uit andere beleidsdomeinen.

Cultureel erfgoed

Algemeen:

Naast het uitvoering geven aan de concrete beleidsdoelen uit de erfgoedvisie, zijn de volgende activiteiten van belang:

- We geven het accountmanagement voor de erfgoedpartijen in de stad opnieuw vorm (inrichting naar type partij, vaste contactpersoon, duidelijke taakomschrijving).
- We adviseren inhoudelijk op subsidieaanvragen en -verantwoordingen m.b.t. erfgoed.
- We stellen jaarlijks een uitvoeringsprogramma op in het kader van de Omgevingswet.
- We organiseren een erfgoedoverleg (met professionele partijen).
- We nemen deel aan de erfgoedtafel (met vrijwillige organisaties).
- We nemen deel aan landelijke en regionale samenwerkingen, zoals Van Gogh Nationaal Park en de Zuiderwaterlinie.
- We passen ons erfgoedbeleid aan op grond van het Europese project WAVE (voor kennisuitwisseling over het beleid rondom water en erfgoed).

Collectie Breda

We werken de startnotitie uit in een concreet projectplan met aandacht voor:

- De registratie en digitalisering van onze eigen collecties.
- De begeleiding van externe collectie-eigenaren bij de registratie en digitalisering.
- Een werkwijze die aansluit bij Erfgoed Brabant.
- Een werkwijze die rekening houdt met de benodigde actualisering van het huidige Erfgoedweb.
- Een toegankelijke 'voorkant' voor iedereen.

Erfgoed, een beleving

- We stellen een plan van aanpak op om erfgoed en evenementen sterker aan elkaar te koppelen.
- We zijn opdrachtgever van belangrijke publieksactiviteiten (zoals open monumentendagen, Nassaudag en archeologiedagen).
- We dragen bij aan de uitvoering van de publieksactiviteiten.

Erfgoed, een bron van kennis

- We stellen een gerichte lokale onderzoeksagenda op vanuit belangrijke leemten in onze kennis.
- We verzorgen, via de cultuur en erfgoed educatielijnen van de Nieuwe Veste, archeologielessen op scholen en ontvangen deze leerlingen vervolgens ook in het depot aan Riethil 12.
- We voeren thematische inventarisaties van ons erfgoed uit (zoals begraafplaatsen en archeologisch onderzoek).
- We ronden het project WAVE af.

Erfgoed, we zorgen er goed voor

- We stellen een plan van aanpak op voor de plaatsing van het Begijnhof op de Werelderfgoedlijst.
- We beheren onze archeologische collectie.
- We zijn het bevoegd gezag voor archeologie.
- We wijzen gemeentelijke monumenten aan.
- We ronden de kerkenvisie waarin met betrokkenen naar belangrijke thema's voor de toekomst van kerkgemeenschappen en -gebouwen wordt gekeken, af.

Erfgoed, altijd in ontwikkeling

- We ontwikkelen beleid voor duurzame monumentenzorg.
- We ontwikkelen beleid voor erfgoed en veiligheid.
- We adviseren binnen ruimtelijke ontwikkelingsprojecten (gebiedsontwikkeling, omgevingsplannen en omgevingsvergunningen).
- We geven uitvoering aan het archeologisch veldwerk dat in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen wettelijk voorgeschreven is en aan alle werkzaamheden die daaruit voortvloeien (denk aan digitale en fysieke deponeringen bijvoorbeeld).

WAT ZIJN DE RISICO'S?

De cultuursector is de coronacrisis nog niet te boven en financieel herstel is onvoorspelbaar. Dit komt onder meer door de verspreiding van het virus en het (investerings)gedrag van bezoekers. Om te kunnen investeren in jongerencultuur hebben we rijksmiddelen nodig, waarvan op het moment van schrijven nog onduidelijk is wanneer we die ontvangen. Dat maakt het lastig om in te spelen op ontwikkelingen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Digitalisering (audit nr 2208)

Omschrijving: nader te bepalen

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
-----------------	-----------------	-----------------	-------------------	-------------------

nader te bepalen

Toelichting: Deze indicator is tot op heden nog niet concreet geformuleerd. Onderdeel is in ieder geval de mate van digivaardigheid van inwoners. Sinds 2020 meten we dit in de jaarlijkse inwonerspeiling. In 2021 vindt 89% van de inwoners zichzelf digivaardig. Dit valt onder mindware, één van de vier pijlers van het masterplan digitalisering, Bredadata. In de loop van 2022 bepalen we een indicator(set) waarmee we de ontwikkelingen rondom digitalisering in Breda het beste kunnen monitoren

Productindicatoren Product Cultuurpresentatie

Indicator: positie Breda op landelijke cultuurindex (audit nr 54)

Omschrijving: Stand van Breda op de cultuurindex van de 50 grootste gemeenten.

Bron: Atlas voor gemeenten Meeteenheid: Ranking (1 t/m 50)

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
35	38	38	35	35 - 25

Toelichting: Voor 2023 willen we de huidige (tot 2021 dalende) tendens ombuigen naar een stabilisatie of - liever nog - een stijging op de cultuurindex. Het gaat bij deze landelijke cultuurindex om een samengestelde indicator: het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten (per 1.000 inwoners) zoals geregistreerd in het landelijk bestand van EM-cultuur. In de Atlas voor gemeenten 2022 (van juni 2022) staat Breda op positie 36 van de 50. Voor 2023 streven we naar een positie op de landelijke cultuurindex tussen 35 en 25. In 2022 werken we verder aan een indicator die meer inzicht geeft in het cultuurbeleid van de gemeente Breda.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onderwijsvisie

Als gemeente zorgen we voor de juiste randvoorwaarden voor goed onderwijs. Veerkracht, kansengelijkheid en talentontwikkeling staan daarbij centraal. Daarvoor werken we samen binnen de regio en in de stad.

Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt verandert snel en we willen klaar zijn voor de banen van de toekomst. Daarom zijn een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en om- en bijscholing cruciaal. In 2023 stellen we samen met het beroepsonderwijs, het hoger onderwijs en het bedrijfsleven een Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt op. Meer hierover staat omschreven in het Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda.

Breda studentenstad

Breda is een kennisstad, met een unieke mix van mbo, hbo, de Koninklijke Militaire Academie (KMA) en de Nederlandse Defensie Academie (NLDA). We zijn trots op de vele studenten die kennis en dynamiek in de stad brengen. De ambities van Breda als (internationale) studentenstad richten zich op een warm welkom en een goede landing in de stad. Zo zorgen we ervoor dat studenten zich blijvend vestigen in Breda of na hun studie als toegewijde ambassadeur van de stad vertrekken. Daarnaast zien we dat studenten nieuwe kennis naar de stad brengen. Die zetten we graag samen in.

Taal en laaggeletterdheid

Om mee te kunnen doen, is taalbeheersing belangrijk. We willen dat Breda zich bewust is van laaggeletterdheid in de samenleving en dat inwoners, organisaties en doorverwijzers weten dat ze er iets aan kunnen doen. Ook regionaal pakken we laaggeletterdheid aan. In West-Brabant bundelen we de krachten met een regionale aanpak van laaggeletterdheid: Dromen, Durven, Doen! Aanpak laaggeletterdheid – Regionaal plan 2020-2024.

Onderwijshuisvesting

Via BreedSaam en Building Breda hebben het primair, speciaal en voortgezet onderwijs de regie over (vervangende) nieuwbouw en het onderhoud van schoolgebouwen. In 2023 verwachten we dat de beschikbare middelen worden ingezet voor nieuwbouw en renovatie. Zo voldoet de gemeente aan haar zorgplicht. Daarbij letten we ook op de luchtkwaliteit. De precieze besteding van deze middelen is onderwerp van gesprek met de schoolbestuurders en de coöperatiebesturen. We motiveren scholen om hun gebouwen zo breed mogelijk in te zetten voor anderen. Voor het bewegingsonderwijs zoeken we met de scholen naar een optimale benutting van de capaciteit. Tot slot houden we oog voor duurzaamheid, gezondheid en groen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Onderwijsvisie

We ontwikkelen deze bestuursperiode, samen met partners uit de stad, een onderwijsvisie. Hierbij nemen we de lessen uit de coronatijd en de personeelsproblematiek mee. We kijken daarnaast naar input van buiten, zoals de Beroepsagenda West-Brabant en de economische visie van Breda. We blijven samenwerken met het onderwijs via het Urban Living Lab en de City Deal Kennis Maken. Het bestuurlijk onderwijsoverleg met het mbo en het hoger onderwijs zetten we voort.

Breda studentenstad

We willen aantrekkelijk blijven voor studenten; zij zijn de toekomst van de stad. Daarom blijven we in gesprek met studenten, onder andere via de Studentenunie. We zien Breda als een internationale speler binnen het onderwijsveld. Via Breda Internationals blijven we met internationale studenten in gesprek. Ook werken we samen met het onderwijs, bijvoorbeeld door het HBO Introfestival mogelijk te maken. Om studenten wegwijs te maken en een netwerk op te laten bouwen, organiseren we met de hogescholen en het mbo het GoodMood-evenement.

Taal en laaggeletterdheid

Versillende partijen spelen een belangrijke rol in de taalbeheersing van volwassenen in Breda. Ook regionaal werken we samen in de aanpak van laaggeletterdheid. Er is aanbod voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Tegelijkertijd werken we aan de bewustwording van laaggeletterdheid bij organisaties en inwoners, waardoor we ons bereik vergroten. Concrete uitwerkingen zijn onder andere de website Taal West-Brabant, activiteiten tijdens de week van Lezen en Schrijven (en de maand daarna), en 'herkennen doorverwijzen' bij organisaties.

Onderwijshuisvesting

We maken goede meerjarige afspraken over de huisvesting van het onderwijs, zodat de capaciteit en de kwaliteit gewaarborgd zijn. Daarbij willen we schoolgebouwen breed inzetten binnen de Bredase samenleving. Daarnaast zetten we in op groene schoolpleinen en toekomstbestendig bouwen. We hebben speciale aandacht voor goede ventilatie in bestaande scholen. Vanaf 2024 maken we structureel € 1,4 miljoen beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Het is voor BreedSaam, Building Breda en de gemeente een uitdaging om meerjarige afspraken te maken vanwege de sterk veranderende markt en het wijzigende overheidsbeleid. Daarom ontwikkelen we mogelijkheden om tussentijds bij te kunnen sturen. Onderwijshuisvesting staat nu op afstand. De komende jaren willen we die afstand verkleinen om samen met de schoolbesturen het juiste te kunnen doen voor de scholen in onze stad en dorpen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Aandeel studenten dat woont in Breda (audit nr 55)

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke monitor studentenhuysvesting Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	36,6		volgindicator - geen streefwaarde bepaald	

Toelichting: Breda wil een aantrekkelijke studentenstad zijn, voor uitwonende én thuiswonende studenten. We zouden graag zien dat het aantal/aandeel uitwonende studenten in Breda toeneemt, dit bevordert immers de binding van studenten met de stad. We kunnen dit als gemeente niet rechtstreeks beïnvloeden. Daarom bepalen we voor deze indicator geen streefwaarde. We volgen natuurlijk wel de ontwikkelingen. In 2021 waren er in Breda 6.900 uitwonende studenten, waarvan 1.000 internationale studenten. (Bron: Landelijke Monitor Studentenhuisvesting Kences; 2021; cijfers studiejaar '20-'21) Ter vergelijking: in studiejaar '19-'20 - net voor corona - waren er 7.330 uitwonende studenten in Breda. In 2021 (studiejaar '20-'21) bedraagt het totaal aantal studenten in Breda circa 38.000; waarvan 22.000 HBO (WO) en bijna 16.000 MBO-studenten. Deze cijfers komen uit een andere bron zodat er voor 2021 geen correcte realisatie kan worden bepaald voor het aandeel uitwonende studenten ten opzichte van het totaal aantal Bredase studenten.

Thema Verbindend bestuur

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De komende jaren maken we een aantal grote transities door. Gelukkig staan we er als gemeente niet alleen voor. Het Rijk wordt zich steeds bewuster van het belang van een intensievere samenwerking met gemeenten en de rol die wij als lokale overheid hebben om grote transities te voltooien en maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Breda sluit zich goed aan bij landelijke programma's en de komende jaren intensiveren we deze samenwerking. We kijken welke initiatieven vanuit het Rijk passen bij onze ambities, maar durven ook het gesprek te voeren over wat wij als samenleving verwachten van onze landelijke overheid.

Een grotere bestuurlijke slagkracht maakt het makkelijker om samen grotere opgaven te definiëren en de oplossingen die wij zien met de provincie, het Rijk en Europa te bespreken. Afhankelijk van de situatie zetten we in op de schaal die het meest effectief is. Daarbij kiezen we voor actieve rollen in de VNG, de G40 en andere vertegenwoordigende organen. Zo kunnen we de belangen van Breda beter dienen. We zien dat dit voordelen oplevert voor Breda.

Daarnaast willen we het vertrouwen in de overheid de komende jaren verstevigen. Als alle bevolkingsgroepen vertrouwen hebben en meedoen, dan is er meer saamhorigheid en eensgezindheid. Als daarentegen bepaalde groepen aan de kant staan, en wantrouwend staan tegenover de samenleving en overheid dan komt daarmee de sociale cohesie onder druk te staan. Het afhaken op grotere schaal ligt op de loer.

Dit zal niet eenvoudig zijn; vertrouwen geven en vertrouwd worden vergt investeringen van alle spelers in onze lokale democratie. Verschillen van inzicht en tegengestelde meningen horen bij onze democratie en samenleving. Ze vormen de basis voor een goed gesprek over de inhoud. Een gesprek dat we omarmen, zeker gezien de huidige tijdgeest. Zo komen we samen tot betere inzichten, waarbij 'goed doen' op meerdere manieren kan plaatsvinden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Vanuit het Verhaal van Breda zetten we onze prettige samenwerking met Tilburg voort. Vanuit de pijlers Groen, Grenzeloos en Gastvrij werken we verder binnen de regionale en (inter)nationale netwerken. Dat doen we op 5 niveaus:

1. Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT).
2. G40/VNG.
3. Subregio de Baronie.
4. Overige regionale samenwerkingen.
5. Externe betrekkingen.

1. Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT)

Eind 2022 is het eerste deel van het Verstedelijkingsakkoord SRBT vastgesteld. Parallel daaraan is een woondeal uitgewerkt. In 2023 wordt het akkoord afgerond en verschuift de focus naar de uitvoering van de afspraken met het Rijk, de provincie en de waterschappen. Daarnaast is een verkenning uitgevoerd voor een nieuw (aanvullend) economisch perspectief. In 2023 worden hiervoor de eerste proeftuinen opgestart.

Binnen diverse inhoudelijke thema's willen we de bestaande samenwerking verdiepen en verbreden. We willen een vernieuwend samenwerkingsarrangement ontwikkelen tussen beide steden en stedelijke regio's, waarover we ook in gesprek zijn met het Rijk (BZK). Daarbij willen we de samenwerking goed regelen en tegelijkertijd een zekere mate van flexibiliteit behouden.

2. G40/VNG

Met de strategische agenda's van de G40 en de VNG blijven we ook in 2023 voor verschillende thema's lobbyen bij de Tweede Kamer. Samen met andere gemeenten staan we voor een verruiming en een eerlijkere verdeling van de beschikbare middelen. Wij ondersteunen dit standpunt vanuit de posities die onze bestuurders bekleden binnen de G40 en de VNG.

3. Subregio de Baronie

De bestuurlijke verkenner bracht in 2021 een advies uit over de mogelijke samenwerking binnen subregio de Baronie. De Regionale Investeringsagenda regio Breda (RIA) versnelde dit proces. Onze buurgemeenten zoeken steeds meer de samenwerking op. Ook ondersteunen zij onze inspanningen om de provincie, het Rijk en Europa te koppelen aan het behalen van onze ambities. Een intensievere samenwerking tussen de 10 Baronie-gemeenten lijkt voor de hand te liggen. We gaan hiermee verder en geven er samen met onze buurgemeenten vorm en inhoud aan.

4. Overige regionale samenwerkingen

Regio West-Brabant (RWB)

Binnen Regio West-Brabant werken we met 15 andere gemeenten samen om het economisch vestigingsklimaat in West-Brabant te versterken. In de Economic Board West-Brabant stellen we samen met kennisinstituten en het bedrijfsleven onze economische visie vast met bijbehorende doelen. Als gemeenten stimuleren we een sterk vestigingsklimaat door opgaven op het gebied van economie, arbeidsmarkt, ruimte en mobiliteit in samenhang met elkaar aan te pakken.

Regio voor Regionale Energiestrategie

In 2023 wordt er een geactualiseerde Regionale Energiestrategie (RES) gemaakt. We bekijken of deze volledig vernieuwd moet worden of dat een voortgangsrapportage volstaat. De netcongestie (voor afname en teruglevering) vertraagt de uitvoering van deze RES en vraagt om innovatieve oplossingen. Daarnaast komt er meer aandacht voor de warmtetransitie. We verkennen de mogelijkheden van een (boven)regionaal warmtenet, met daarbij een verkenning van de bronnen en de strategie.

Provincie

We werken verder aan de 23 projecten die in 2021 zijn vastgesteld in de samenwerkingsagenda met de provincie. Door de projecten op het gebied van verstedelijking, mobiliteit, groen en water beter op elkaar af te stemmen, dragen we bij aan een duurzame transformatie in het centrumgebied van Breda. Veel projecten komen samen ten noorden van de spoorlijn in het Havenkwartier en 't Zoet.

BrabantStad

De partners in BrabantStad ontwikkelen een perspectief voor hun samenwerking in de bestuursperiode 2022-2026. Dat doen ze aan de hand van de evaluatie van de Stedelijke agenda BrabantStad.

5. Intensiveren externe betrekkingen

Externe betrekkingen dragen bij aan de realisatie van onze ambities. Daarom zetten we onze bestaande netwerkposities voort. Daarnaast bouwen we in 2023 actief door aan onze externe betrekkingen (public affairs) en aan effectieve netwerk- en lobbykracht in Den Bosch, Den Haag en Brussel. De lobby voor Bredase dossiers organiseren we zo veel mogelijk samen met partijen in de stad, de regio, BrabantStad, en in G40- en VNG-verband.

De komende periode ligt het accent van de Haagse lobby op extra investeringen in bestuurlijke en hoog-ambtelijke contacten met ministeries en kennismakingen met (Brabantse) Kamerleden. Dat doen we vanuit de verschillende Bredase lobbydossiers en de kansen die wij signaleren vanuit het nieuwe bestuursakkoord en de actualiteit.

We onderhouden bestaande relaties en gaan nieuwe aan, waarbij in 2023 extra aandacht uitgaat naar Europa en specifiek naar Vlaanderen. We willen Breda verder positioneren en profileren in Brussel en binnen de EU. Om dat te bereiken, verbinden we onze groene, gastvrije en grenzeloze ambities met de Europese topprioriteiten Green Deal, Europe fit for Digital Age en European Economy that Works for People. Een duurzame Europese toekomst vormt de rode draad binnen deze 3 EU-thema's. Op die manier willen we kansen voor Breda verzilveren, zoals externe cofinanciering, samenwerking én kennisdeling met externe partners en stakeholders, nationaal en internationaal.

Binnen de (toegepaste) technologie en creatieve industrie blijven we de juiste verbindingen leggen in Europa, met steden en regio's met een vergelijkbaar krachtig economisch cluster. We onderzoeken nieuwe kansen in de zorg, logistiek en agrofood om de werkgelegenheid te stimuleren.

Verstevigen vertrouwen

We onderzoeken hoe we het vertrouwen van inwoners in de overheid en samenleving onderling kunnen verstevigen. Op basis van een startnotitie formuleren we stappen, waarbij we inzetten op een vernieuwende en inspirerende aanpak. Lopende onderzoeken nemen we hierin mee.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Steeds meer onderwerpen worden op regionale schaal uitgewerkt. Wonen, bedrijventerreinen, bereikbaarheid, energietransitie – alleen samen komen we tot keuzes. Onze ambitie is om de regionale samenwerking meer in overeenstemming te brengen. Als we hier niet in slagen, is dat een risico.

Door de krappe arbeidsmarkt bestaat het risico dat onze samenwerkingspartners en wijzelf onvoldoende menskracht hebben om onze gezamenlijke doelstellingen uit te voeren.

Door de sectorale financiering vanuit het Rijk voor opgaven als woningbouw en klimaat ontstaan mogelijk knelpunten voor een integrale regionale samenwerking. Voor sommige opgaven belandt de financiering in steeds verschillende afgebakende regio's, waardoor de samenwerking moeilijker wordt.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Gemeente betreft burgers (audit nr 99)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat burgers onvoldoende bij gemeentelijke plannen worden betrokken

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
22	21	26	0	20

Toelichting: We streven ernaar dat Bredanaars vinden dat ze voldoende bij gemeentelijke plannen en besluitvorming worden betrokken.

Indicator: Gemeente luistert (audit nr 100)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat de gemeente NIET voldoende luistert naar de mening van de burgers

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
20	20	22	0	20

Toelichting: We streven ernaar dat Bredanaars vinden dat de gemeente luistert en dat zij zich gehoord voelen.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	15.342	22.204	22.487	20.699	12.566	12.650
Grote projecten in de stad	11.234	5.017	6.550	10.786	8.734	6.109
Dynamische stad	28.477	30.947	28.612	27.976	27.914	27.818
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	19.632	22.511	20.450	19.621	19.621	19.621
Verbindend bestuur	1.819	2.209	2.106	2.120	2.120	2.120
Exploitatiereserve programma 2		500				
Totaal Lasten	76.504	83.388	80.205	81.202	70.955	68.318
Baten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	7.340	10.755	10.250	8.605	569	572
Grote projecten in de stad	7.899	1.952	1.867	4.961	3.372	932
Dynamische stad	382	604	362	362	302	302
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	2.439	2.229	2.229			

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Algemene reserve programma 2		600				
Exploitatiereserve programma 2		3.683	325	200		
Totaal Baten	18.060	19.824	15.033	14.128	4.243	1.806
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	58.444	63.564	65.172	67.074	66.712	66.512

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Stimuleren economische ontwikkeling

Voor de grondexploitaties werken zijn de lasten en baten van de jaarschijven opgenomen. Als gevolg van fasering van activiteiten fluctueren de jaarschijven in de tijd. Ten opzichte van 2022 zijn de baten en de lasten in 2023 ruim € 0,4 miljoen lager.

Vanuit het bestuursakkoord wordt er € 0,6 miljoen extra aan citymarketing toegevoegd en € 0,1 miljoen voor de revitalisering bedrijventerreinen. Voor het masterplan digitalisering wordt er in 2023 bijna € 0,5 miljoen extra opgenomen.

Daarnaast vervallen de eenmalige middelen in de begroting 2022 voor de lokale corona ondersteuningsmaatregelen (€ 0,6 miljoen) in 2023.

Grote projecten in de stad

In de begroting was een opbrengst ingeboekt voor de gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden van in totaal € 1,5 miljoen. Van dit bedrag was € 0,3 miljoen in 2023 opgenomen. Deze inschatting is te optimistisch gebleken. Omdat de opbrengst in 2023 niet kan worden gerealiseerd, wordt dit bedrag gecompenseerd vanuit het meerjarenperspectief.

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten € 1,5 miljoen hoger en de baten € 0,1 miljoen lager. Voor de grondexploitaties CrossMark zijn de lasten en baten van de jaarschijven opgenomen. Als gevolg van fasering van activiteiten fluctueren de jaarschijven in de tijd. Ten opzichte van 2022 zijn de baten en de lasten van de grondexploitaties in 2023 € 1,5 miljoen hoger. In 2023 zijn meer opbrengsten geraamd, waardoor ook de lasten hoger zijn. Daarnaast leiden investeringen in CrossMark en Gasthuisvelden in 2023 tot hogere kapitaallasten van ca. € 0,5 miljoen. In 2022 is onder de baten een opbrengst voor Gasthuisvelden ingeboekt van € 1,3 miljoen en voor de faciliterende projecten € 0,2 miljoen.

Dynamische stad

In de begroting 2022 stond voor € 3 miljoen aan incidentele middelen voor de lokale corona ondersteuningsmaatregelen (€ 2 miljoen) en voor de realisatie van de kunsthall (€ 1 miljoen). Vanuit de voorjaarsnota 2019 komt er voor de restauratie van de Grote Kerk € 0,5 miljoen in deze begroting. Daarnaast zijn er in 2023 extra middelen voor cultureel erfgoed van € 0,2 miljoen, waarvan € 0,15 miljoen voor subsidie aan de Grote Kerk.

De eenmalig ontvangen subsidie van € 0,2 miljoen vanuit de Provincie voor de Zuiderwaterlinie, stelling Breda Geertruidenberg in 2022 verklaart voor het grootste deel de batenverlaging in 2023 t.o.v. 2022.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

In 2022 stond eenmalig € 3 miljoen in de begroting als gemeentelijke bijdrage voor de ventilatie in scholen. Extra beschikbaar vanaf 2023 komt € 1 miljoen vanuit de prijscompensatie en de bijdrage in de aanpak van de verduurzaming en toekomstproof maken van de onderwijshuisvesting in Breda.

Verbindend bestuur

De begrote lasten binnen dit thema voor de bijdrage aan de verbonden partij Regio West-Brabant (RWB) gaat met € 0,1 miljoen omlaag in 2023, conform de begroting van de RWB.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2023	Planning uitgaven 2024	Planning uitgaven 2025	Planning uitgaven 2026
	Bavel	600			
	Cultuurcluster Klavers Jansen	500	pm	pm	pm
	Gasthuisvelden	950	3.245		
	Havenkwartier	564	712		
	Oostflank	995	pm	pm	pm
	Stadsdepot		pm	pm	pm
	t Zoet - Haveneiland			pm	pm
	Wonen, impuls bestuursakkoord *		3.848	3.180	4.475
Ambitie		3.609	7.805	3.180	4.475
	Cultuurcluster Klavers Jansen	1.500			
	Havenkwartier, mobiliteitshub	476	pm	pm	pm
	Havenkwartier, woningbouwimpuls	850	350	767	425
	Oostflank	2.100	311		
	Digitaal platform Stadsarchief	120			
	MFA Bavel	2.800	2.600	7.700	1.200
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht		100	900	2.000
	t Zoet - Haveneiland	600	1.480		
Plan		8.446	4.841	9.367	3.625
	BredaRing	2.100	2.100		
	Crossmark overige		200		
	Gasthuisvelden	500	2.730		
	Havenkwartier	500			
	Oostflank	2.003			
	Stationskwartier	64	1.048	878	
	t Zoet - Haveneiland		1.488	1.488	
Project		5.167	7.566	2.366	
	Economische zaken	260			
	Nieuwe Mark	3.057	2.965	3.720	2.615
	Stadsdepot	705			
Realisatie		4.022	2.965	3.720	2.615
Totaal		21.244	23.177	18.633	10.715

Bavel

In 2023 geven we een impuls aan de gebiedsontwikkeling Bavel. Van de middelen voor wonen en gebiedsontwikkeling uit het Bestuursakkoord zetten we € 0,6 miljoen voor de planvoorbereiding. In 2023 starten we de voorbereiding van MFA Bavel.

Havenkwartier

We zetten de aanpak van de openbare ruimte in de Strip voort. Deze investeringen zijn nodig voor de realisatie van betaalbare woningen. Voor een deel van de investeringskosten ontvangen wij een subsidie (woningbouwimpuls) van het rijk, het overige deel dient door de gemeente te worden gefinancierd. In 2023 zetten we de eigen gelden in voor ondermeer de verlengde Speelhuuslaan. Naast de gevoteerde middelen reserveren we in 2023 budget voor verwachte prijsstijgingen.

Daarnaast zetten we in 2023 middelen in voor de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Havenkwartier, onderzoeken naar mogelijke voortzetting van tijdelijke gebruiksvormen en sanering van grond. Tenslotte starten we met de voorbereiding van de mobiliteitshub in de Strip.

Cultuurcluster Klavers Jansen

We gaan verder met het onderzoek naar de bestending van de culturele hub in het gebied Klavers Jansen en de gevolgen voor het gemeentelijk vastgoed.

Voor de realisatie van de woningen in de Strip zijn ook akoestische maatregelen voor het Cultuurcluster Klavers Jansen noodzakelijk. Deze investeringen maken onderdeel uit van de woningbouwimpuls en worden gedeeltelijk bekostigd uit de subsidie. In 2023 is de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen voorzien.

't Zoet-Haveneiland

In 2023 geven we een impuls aan de gebiedsontwikkeling 't Zoet-Haveneiland. Van de middelen voor wonen en gebiedsontwikkeling uit het Bestuursakkoord zetten we € 0,6 miljoen in voor de planvoorbereiding van 't Zoet-Haveneiland.

Gasthuisvelden

In 2023 wordt verder gewerkt aan de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden van € 0,5 miljoen. De herontwikkeling van Gasthuisvelden West en de herinrichting van het Seeligpark wordt voorbereid, hiermee is een bedrag van € 0,95 miljoen mee gemoeid.

Nieuwe Mark

De realisatie van de 1e fase van de Nieuw Mark fase 1 wordt in 2023 voortgezet.

Chasseveld-Oostflank

In 2023 geven we een impuls aan de gebiedsontwikkeling van de Oostflank, die zich uitstrekt van Ginnekenstraat tot en met de Koepel (dus inclusief Chassékwartier). Van de middelen voor wonen en gebiedsontwikkeling uit het Bestuursakkoord zetten we € 0,95 miljoen voor de planvoorbereiding van de gebiedsontwikkeling en het opzetten van een programmatische regie-aanpak. Binnen dit gebied gaan we ook aan de slag met de 1e fase herinrichting van de openbare ruimte, die zich concentreert rondom de Vlaszak. We faciliteren de herontwikkelingen van de Lange Stallen en het KPN-gebouw en passen de openbare ruimte hierop aan.

Wonen, impuls Bestuursakkoord*

Dit betreft de middelen voor wonen en gebiedsontwikkelingen voor 2024-2026 uit het bestuursakkoord. Naast deze middelen is de reserve versnellingsopgave beschikbaar om de ambities uit het bestuursakkoord te realiseren.

Verbeter Breda

Voor de bibliotheek in de Hoge Vucht is in het bestuursakkoord 1 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast worden de 2 miljoen begrote investeringsgelden van Verbeter Breda voor de bibliotheek ingezet. Deze investeringsmiddelen van totaal 3 miljoen worden ingezet in de periode van 2024 tot 2026.

Stadsdepot

Dit betreft de voorbereiding van het Nieuwe Stadsdepot. Er is een 4-tal scenario's in beeld gebracht ter beoordeling aan het college.

Economische zaken

Er ligt een plan (illuminatieplan) om een aantal gebouwen en standbeelden aan te lichten die een verband hebben met de historie van Breda als Nassaustad.

Het betreft zowel objecten van de gemeente als ook van derden. Voor die laatstgenoemde objecten doet de gemeente een bijdrage voor het ontwerp en voor een deel van de kosten van de aanleg en beheer.

BredaRing

Dit betreft de aanleg van 65 km glasvezel gesitueerd in diverse ringen in de stad. Vanwege de beperkte ambtelijke capaciteit wijzigt de planning over de jaarschijven en verwachten we in 2023 en 2024 jaarlijks een uitgave van 2,1 miljoen.

Digitaal platform Stadsarchief

We investeren in de integratie van de websites van Erfgoed en Stadsarchief en creëren daarmee een centrale digitale omgeving die de verschillende collecties met elkaar verbindt en de die plek wordt waar het historische verhaal van Breda wordt verteld.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Ondernemend Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Exploitatiereserve programma 2	525	-325	200
Totaal	525	-325	200

Via de exploitatiereserve worden de kosten van € 0,5 miljoen voor de transformatie binnenstad verdeeld over de jaren 2023 en 2024. In 2023 betreft dit een onttrekking van € 0,3 miljoen. De budgetoverheveling van € 0,5 miljoen is vastgelegd in de bestuursrapportage 2022.

Tevens vindt er in 2023 via de exploitatiereserve een onttrekking plaats van € 25.000 voor het collectiebeheer bij het Stedelijk Museum Breda. De budgetoverheveling hiervoor is al in 2020 vastgesteld.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Economische visie	Kaderstellend	2019
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Strategische onderwijs agenda	Kaderstellend	2020
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Nota van Uitgangspunten samenwerking CSM Provincie Noord Brabant Gemeente Breda	Kaderstellend	2020
Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marieke de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Als zelfstandig opererende uitvoeringsorganisatie van de Gemeente Breda was NV BrIM (NV Bredase Investeringsmaatschappij) jarenlang verantwoordelijk voor uitgifte van Bredase bedrijventerreinen. Naast verkoop en opnieuw uitgifte van bedrijventerreinkavels waren acquisitie, promotie en relatiebeheer de belangrijkste taken van de NV BrIM.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Een aantal jaar geleden viel het besluit de NV BrIM hiervoor niet langer in te zetten. We werken aan afbouw en eventuele ontmanteling van de NV.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Website NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant:	REWIN
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg – van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,3%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het doel van REWIN is het bevorderen van de werkgelegenheid en het versterken van de economische structuur van de regio West-Brabant. De 16 West-Brabantse gemeenten en RWB zijn aandeelhouders van de NV REWIN West Brabant.

REWIN richt zich op regionale speerpuntsectoren (logistiek, agrofood/biobased, maintenance en creatieve dienstverlening), het werven van nieuwe bedrijven naar de regio West-Brabant en het stimuleren van start-ups en groei bij het midden- en kleinbedrijf in West-Brabant.

Voor de speerpuntsectoren is er een programmastructuur. Onder leiding van een Triple Helix stuurgroep werkt REWIN aan innovatie, business development, human capital en acquisitie.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

NV REWIN krijgt inhoudelijk aansturing van de Economic Board West-Brabant. Deze zet inhoudelijke lijnen uit, ziet toe op uitvoering en resultaten en profileert de regio op een hoger schaalniveau.

Er is afgelopen periode vaak gesproken over financiering van het programma Creatieve Dienstverlening en het startup ecosysteem. Tot en met 2022 werd dit gefinancierd uit incidentele middelen. Vanaf 2023 is de bijdrage van de gemeenschappelijke regeling Regio West-Brabant aan N.V. REWIN structureel verhoogd met € 210.000 voor deze onderdelen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Uiteenlopende zienswijzen over bijdragen vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgt dat op onderdelen ambities misschien niet uitkomen.

Er is steeds meer vraag voor cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

NV Stadsherstel Breda

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Gemeente Breda is aandeelhouder van NV Stadsherstel Breda (13,05%). Het doel van Stadsherstel Breda is historisch monumentale gebouwen en/of beeldbepalende objecten te kopen, restaureren en exploiteren. Daarmee werkt NV

Stadsherstel Breda ook aan gemeentelijke erfgoeddoelen. De Gemeente Breda en NV Stadsherstel Breda hebben een samenwerkingsovereenkomst die de gemeentelijke inzet borgt in projecten van NV Stadsherstel Breda.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

NV Stadsherstel heeft een vastgoedportefeuille met enkel monumenten. Veelal in eigendom, de Vishal en Lunet B in erfpacht van de gemeente. Momenteel zijn alle objecten verhuurd.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het voormalig Klapkot is verhuurd aan de brouwerij. Sinds het faillissement van restaurant Binnen is dit pand nog steeds niet in gebruik. Het huurcontract met de brouwerij is wel verlengd, waardoor het risico op inkomstenderving tot eind 2022 is afgewend. Na een lange pauze zijn gesprekken met een nieuwe exploitant recent opgestart over plannen die betrekking hebben op de Huiskamer, het voormalig Klapkot, de Vishal en de buitenruimte. Met name de ideeën voor een ander gebruik van de Vishal zijn een risico voor het opnieuw in gebruik kunnen nemen van het voormalig Klapkot.

Chassétheater beheer NV

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Chassé theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het Chassé Theater is een maatschappelijke instelling die met film en podiumkunsten wil bijdragen aan het geluk van alle inwoners van Breda. Theater en film laten ons genieten, bieden ons nieuwe inzichten over de zin van het leven en appelleren aan onze relatie tot de ander. De gezamenlijk beleefde (film)theaterervaring nodigt uit tot dialoog en maakt het mogelijk om als mens en als gemeenschap te groeien.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De exploitatie van het Chassé Theater is in grote mate afhankelijk van de ontwikkelingen rond corona. Binnen de mogelijkheden doet het Chassé Theater er alles aan om zo veel mogelijk voorstellingen en producties te tonen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De situatie rondom corona blijft voor het theater een onzekere factor en heeft nog steeds invloed op de bezoekersaantallen. Producties zijn uitgesteld en mensen vinden moeilijk hun weg naar het theater terug. Daarbovenop komen er in de nabije toekomst kosten met betrekking tot onderhoud pand en installaties.

GR Regio West Brabant

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website Regio West Brabant:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg – van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Regio West-Brabant is een netwerkorganisatie in het hart van de regio. Vanuit deze GR informeert, faciliteert, verbindt, regisseert en adviseert een team van deskundigen de colleges van de West-Brabantse gemeenten. West-Brabant is een belangrijke strategische gesprekspartner voor andere regio's, de Provincie Noord-Brabant, het Rijk en Europa bij ontwikkelingen die zich binnen en buiten onze regio afspelen. Het beleid van de Regio West-Brabant krijgt vorm aan de hand van programma's.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Regio West-Brabant heeft stevige ambities waarmee ook in 2023 vol aan de slag wordt gegaan. Dit is in lijn met het

actieprogramma 2019-2023 en de eind 2020 gemaakte samenwerkingsafspraken met provincie. Er wordt ingezet op een duurzaam, toekomstbestendig West-Brabant. Voortbouwend op thema's als economie, arbeidsmarkt, mobiliteit en ruimte die steeds meer integraal worden opgepakt en met de strategie van verbinden, verslimmen en verduurzamen. Versterking van de innovatiekracht en agglomeratiekracht staan daarbij centraal.

Voor veel opgaven op het gebied van het economisch vestigingsklimaat zijn in RWB-verband aanpakken ontwikkeld. Uitvoeringskracht is nodig om daadwerkelijk effect te bereiken. Regionaal (bij RWB) is deze uitvoeringskracht niet aanwezig en dat wordt ook niet nagestreefd. Gemeenten zijn aan zet en verantwoordelijk voor de doorvertaling ervan in de lokale uitvoeringsplannen. Tegelijkertijd hebben gemeenten individueel of in subregionaal verband diverse uitdagingen in de sfeer van de woonopgave, de verstedelijkingsagenda, de maatschappelijke transitie.

Met de nieuwe gemeentebesturen wordt in 2022 het gesprek gevoerd over hoe de noodzakelijke inzet slim kan worden georganiseerd. Om te voorkomen dat er dubbel werk gedaan wordt of dat er gaten vallen. Voor onderwerpen zal meerschallig moeten worden samengewerkt. Als het gaat om de economisch-ruimtelijke opgaven kan RWB daarbij de rol van schakelbox vervullen. In de zomer van 2022 maken regionale bestuurders een ronde langs de gemeenten om te bezien welke opgaven voor hen het meest relevant zijn en waar zij inzet op willen en kunnen plegen. In 2022 wordt ook het RWB-Actieprogramma 2023-2028 voorbereid. Daarbij wordt voortgebouwd op het huidige programma.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen over commitment vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgen dat basisfinanciering van de gemeenschappelijke regeling onder (toenemende) druk staat.
- Er is steeds meer vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In de Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Het kost daarom veel tijd en inspanning om op korte termijn geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.
- Wanneer medewerkers langdurig niet inzetbaar zijn, moet er extra capaciteit aangetrokken worden.
- Een groot deel van de inkomsten bij de RWB komt van subsidies. Als mogelijkheden tot subsidies verminderen heeft dit financiële consequenties.
- Om aan subsidie-eisen te voldoen worden er activiteiten verricht. Er wordt rekening gehouden met het voorlopig toegekende bedrag. Er bestaat een kans dat de subsidieverstrekker aan het eind van het project het bedrag lager vaststelt.
- Op de activiteiten van het Mobiliteitscentrum en Regioarcheologie is de Regio West-Brabant afhankelijk van de vraag. Er bestaat een kans dat deze afneemt.

Begin 2022 is er gestart met een grondige frauderisicoanalyse. Per onderdeel worden de risico's in kaart gebracht met de daarbij behorende beheersmaatregelen. Medio 2022 zal de analyse af zijn en gedeeld worden met het bestuur.

Belgisch Nederlands Grensoverleg

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website BeNeGo:	BeNeGo
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,52 %
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage verbonden partij aan programma

In totaal 21 grensgemeenten in de provincies Antwerpen respectievelijk Noord-Brabant vormen samen het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO). In de deelnemende gemeenten wonen 877.000 inwoners en het gebied heeft een oppervlakte van ca. 190.000 hectare.

Het samenwerkingsverband werd opgericht in 1968 als een informele associatie van een 11-tal gemeenten die behoren tot de provincies Noord-Brabant respectievelijk Antwerpen. In 1986 werd het samenwerkingsverband geformaliseerd tot een internationale rechtspersoon. BENEGO is juridisch een BGTS (Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking).

Doel is het bevorderen van grensoverschrijdend bestuurlijk overleg en grensoverschrijdende samenwerking en het behartigen van de gemeenschappelijke belangen. Om zo bedreigingen te keren én kansen te pakken, in samenwerking met alle instanties die daarbij kunnen helpen. Met als ambitie welzijn en de welvaart in het Belgisch-Nederlands grensgebied te vergroten door samenwerking tussen grensgemeenten te faciliteren.

De landsgrens die met het Verdrag van Schengen vrijwel onzichtbaar is geworden, vormt in de praktijk vaak nog een obstakel als het gaat om thema's als klimaatverandering, grensarbeid, bestrijding van criminaliteit, milieubescherming en waterbeheersing, rampenpreventie, ambulancevervoer en openbaar vervoer. Daarnaast worden kansen die de nabijheid van het buurland biedt over en weer nog onvoldoende benut.

De samenwerking en afstemming binnen BENEKO richt zich met name op concrete problemen met betrekking tot grensoverschrijdend verkeer.

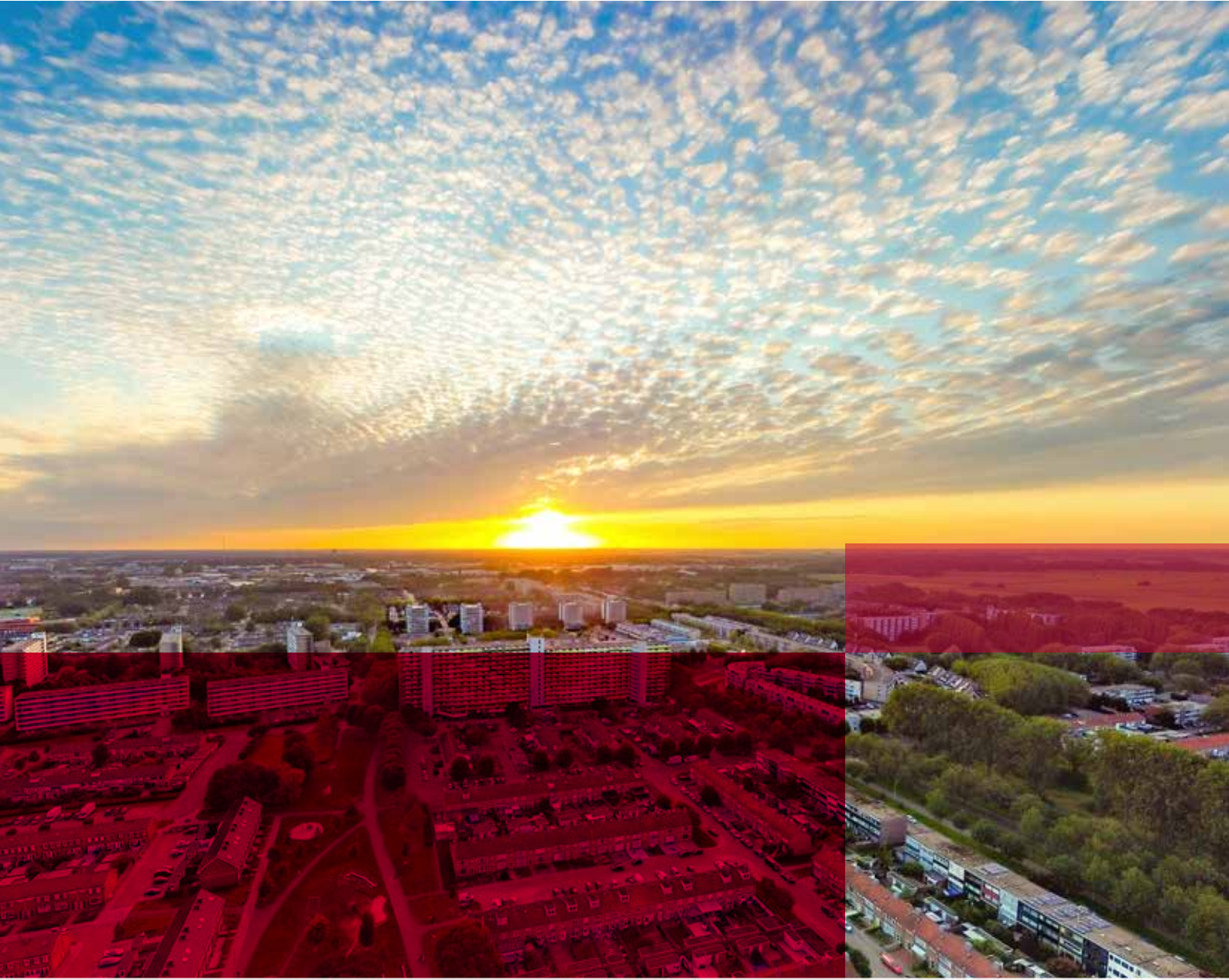
Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het netwerk bestaat nu meer dan 50 jaar en de activiteiten zijn betaald uit de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeenten.

BENEKO startte in 2020 met een professionaliseringsslag voor betere samenwerking, grotere zichtbaarheid en betere externe communicatie. In het voorjaar van 2022 is onder alle deelnemende gemeenten een evaluatieonderzoek uitgevoerd over de toekomst van BENEKO. De resultaten hiervan zullen worden vertaald in een advies aan het algemeen bestuur.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeenten-netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Duurzaam wonen

Begroting | 2023

DUURZAAM WONEN IN BREDA

ONZE AMBITIE

Breda en de omliggende dorpen zijn aantrekkelijke plaatsen om te wonen. We willen dat mensen tevreden zijn over hun woning en hun woonomgeving, en dat die beide aansluiten bij hun wensen en mogelijkheden. Daarom maken we werk van een aantal belangrijke doelen:

- Een kwalitatief goede, duurzame en betaalbare woningvoorraad, met mede aandacht voor bestaande bouw.
- Regionale aansluiting op de woonbehoefte van alle groepen bewoners.
- Een flinke uitbreiding naar de toekomst.
- Vanuit de ambities van de Omgevingsvisie.
- De juiste woning, voor de juiste bewoners, op de juiste plek in een gezonde leefomgeving.

We hebben veel soorten woningen en woonmilieus. Elk gebied draagt op zijn eigen manier bij aan onze woondoelen. We voorkomen een grotere tweedeling in de stad en waken voor de concentratie van kwetsbare bewoners in bepaalde wijken. Daarom verschilt de ontwikkelrichting per gebied. We streven naar differentiatie in de wijken om daarmee diversiteit en kwaliteit te bieden.

We werken aan energiebesparing en duurzame energie-opwek samen met woningcorporaties en woningeigenaren. Hiertoe werken we onder andere aan 3 extra gebiedsenergieplannen (naast de 2 lopende) en een gemeentebreed isolatieprogramma. Daarnaast hebben we aandacht voor klimaatadaptie, circulair en natuurinclusief bouwen.

Thema Wonen in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen dat alle inwoners van Breda een betaalbaar en duurzaam huis hebben, dat voldoet aan hun wensen en behoeften, nu en in de toekomst. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend; sommige doelgroepen hebben het lastig op de woningmarkt. Vooral huishoudens die zijn aangewezen op sociale huurwoningen, mensen met een middeninkomen, statushouders, starters op de woningmarkt en mensen die uitstromen uit begeleid wonen of dakloosheid. Door sociale, middeldure en tijdelijke woningen te bouwen, vergroten we hun mogelijkheden. Daarnaast moeten we inspelen op de veranderende vraag naar woningtypen, bijvoorbeeld door de vergrijzing en door het zelfstandiger wonen van kwetsbare doelgroepen. De druk op de woningmarkt is nog steeds groot. We willen het bijzondere woonmilieu van het centrum verder uitbouwen om te voldoen aan de huidige en toekomstige marktvraag.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

- Ook in deze bestuursperiode willen we 6.000 woningen bouwen. Betaalbaarheid staat daarbij voorop. Daarnaast willen we 750 tijdelijke woningen bouwen voor spoedzoekers, uitstromers, jongeren en statushouders. Zo verlichten we de druk op de woningmarkt en kunnen we doorstroming stimuleren. Voor de bouw en exploitatie hiervan trekken we samen op met de 3 Bredase corporaties. Onze doelstellingen sluiten zo veel mogelijk aan bij de Nationale Woon- en Bouwagenda: 30% sociaal, 40% midden en 30% vrije sector. Voor de 30% sociaal kijken we primair naar de corporaties.
- In 2022 starten we met het opstellen van een nieuwe Woonvisie, die we in 2023 voorleggen aan de gemeenteraad. Voor deze visie gebruiken we de resultaten van het Doelgroepen- en Woonlastenonderzoek 2022 en de resultaten vanuit het WoON 2021. Ook sluiten we aan op de ambitie, doelen en opgaven uit onze omgevingsvisie.
- Om betaalbare woningen te bouwen en de woningmarkt betaalbaar te houden, nemen we een aantal maatregelen. We voeren de opkoopbescherming in door onze huisvestingsverordening aan te passen. Daarnaast passen we onze doelgroepenverordening aan. Verder verruimen we de mogelijkheden voor startersleningen.
- Om al deze woningen op tijd te kunnen realiseren, werken we aan een nieuwe versnellingsagenda en een bestedingsplan. Daarbij besteden we extra aandacht aan kwalitatief goede woningen en de behoefte vanuit de aandachtsgroepen. Met de corporaties maken we aanvullende afspraken over hun bijdrage aan de woonopgaven.
- In 2023 werken we aan nieuwe Alliantie-afspraken. Die baseren we op de nieuwe woonvisie en de Nationale Woon- en Bouwagenda.

- In 2023 moeten we naar verwachting (veel) meer statushouders huisvesten dan in 2022. Gemeenten moeten bovendien voor 1 april 2023 hun achterstand op de taakstelling hebben ingelopen. We gaan hierover afspraken maken met onder meer de corporaties.
- We realiseren een tijdelijke instroomvoorziening voor statushouders. Dat zorgt in 2023 voor meer druk op de sociale woningmarkt, omdat mensen uit moeten stromen naar reguliere huisvesting. Met de corporaties en andere verhuurders maken we hier afspraken over.
- In 2023 overleggen we met de corporaties, de Seniorenraad, ontwikkelaars en andere partijen hoe we de doorstroming, vooral onder ouderen, verder vorm kunnen geven.
- Samen met de corporaties onderzoeken we welke effecten de afschaffing van de verhuurdersheffing heeft op de investeringskracht.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Programma-indicatoren

Indicator: Omgevingsvisie (audit nr 2205)

Omschrijving: De indicator in de begroting loopt gelijk op met indicatoren in de Omgevingsvisie zelf

Bron: nader te bepalen Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
				nog niet van toepassing

Toelichting: Ontwikkeling van de indicatoren voor de Omgevingsvisie zelf is in 2021 afgerond en opgenomen in de Omgevingsvisie. Aansluitend zoeken we een passende indicator voor in de begroting en jaarrekening.

Indicator: Prettig wonen (audit nr 56)

Omschrijving: Rapportcijfer prettig wonen in de buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,6		7,7		7,7

Toelichting: We willen de streefwaarde minimaal gelijk houden.

Indicator: Duurzaam wonen (audit nr 57)

Omschrijving: % woningen in Breda dat geen gasaansluiting heeft

Bron: Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023

Toelichting: In de transitievisie warmte is opgenomen "Het streven is om in de periode tot 2030 11.000 extra woningen/ utiliteitsgebouwen (gelegen in de buurten) aardgasvrij of aardgasvrij-ready te maken". Het opstellen van de wijkenergieplannen is in 2022 gestart, waarna dit na enkele jaren wordt gerealiseerd. In 2023 is de realisatie van de eerste tien pilot-woningen gepland.

Thema-indicatoren

Indicator: Zoektijd woningzoekenden (audit nr 58)

Omschrijving: Zoektijd woningzoekenden alle reactiemodellen in jaren (inschrijfduur en loting)

Bron: Jaarrapportage Klik voor wonen Meeteenheid: Tijdsduur in jaren

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2	2,3	2,4	Afbuigen van de opwaartse trend.	2,4

Toelichting: Vanwege de toenemende druk op de sociale huurmarkt en de beperkte uitbreiding wordt door de gemeente en corporaties nog steeds vastgehouden aan een zoektijd van 2,4 jaar.

Productindicatoren Product Wonen

Indicator: Nieuw gebouwde woningen (audit nr 59)

Omschrijving: Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,2	7,4	6,2		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar stuurt op andere indicatoren, namelijk harde planvoorraad woningen (indicator nr 2204) en opleveringen woningen (indicator nr 67).

Indicator: Demografische druk (audit nr 60)

Omschrijving: Groene en grijze druk (percentage jongeren tot 20 jaar en ouderen van 65 jaar of ouder ten opzichte van bevolking van 20 tot 65 jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
66,4	66,8	66,9		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Woonlasten éénpersoonshuishoudens (audit nr 61)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
654	662	691		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Woonlasten meerpersoonshuishoudens (audit nr 62)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
754	764	804		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Gemiddelde WOZ-waarde (audit nr 63)

Omschrijving: WOZ-waarde woningen in duizend euro

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag in duizend euro

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
271	293	312		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de goedkope klasse (audit nr 64)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de goedkope prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2.749	2.724	2.877		Minimaal 2.700 en maximaal 2.900

Toelichting: Vanwege gerichte acties is het aantal goedkope woningen uitgebreid naar 2.863 per 31-12-2021. Ingezet beleid blijft gehandhaafd voor 2023.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de betaalbare klasse (audit nr 65)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de betaalbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
15.363	15.271	14.897		Minimaal 16.000 en maximaal 17.250

Toelichting: Het aantal woningen in het betaalbare segment was per 31-12-2021 17.067. Voor de streefwaarde van 2023 gaan we uit van een maximale toevoeging van circa 200 woningen. Hierdoor ontstaat een maximumvoorraad van 17.250 woningen.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de bereikbare klasse (audit nr 66)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de bereikbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
3.800	4.034	4.218		Minimaal 2.100 en maximaal 2.300

Toelichting: Het aandeel bereikbare woningen is de afgelopen jaren fors afgenomen. De afname in de bereikbare prijsklasse is gecompenseerd in de goedkope en betaalbare prijsklasse (doelgroep van beleid).

Thema Verdeling beschikbare ruimte

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) functioneert nog niet goed. Daarom is de inwerkingtreding van de Omgevingswet uitgesteld tot (voorsnog) 1 januari 2023. Met het nieuwe instrumentarium van deze wet werken we verder aan ons doel: een optimale leefomgeving in Breda, nu en in de toekomst. We houden daarbij rekening met de ambities van de stad (omgevingsvisie). De Omgevingswet en de bijbehorende instrumenten geven aan hoe we dit doen: met participatie in de stad en in snelle, duidelijke en transparante procedures voor alle betrokkenen. Hiermee verbeteren we onze dienstverlening. Op het moment dat de Omgevingswet in werking treedt, is dit regulier werk en bouwen we het programma verder af.

In de Omgevingsvisie 2040 en onderliggende beleidsstukken zoals het Groenkompas en Nota Parkeernormering hebben we vastgesteld hoe tot een heldere en transparante afweging te komen in de openbare ruimte. Daarbij zijn de drie G's (Groen, Gastvrij en Grenzeloos) leidend. In het spanningsveld tussen alle gewenste functies in de openbare ruimte (bijvoorbeeld parkeren, groen en toegankelijkheid) maken we slimme keuzes.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Door het uitstel van de Omgevingswet zijn een aantal werkzaamheden verschoven in de tijd. Dit zijn vooral werkzaamheden waarbij een aansluiting op het DSO nodig is. Vanaf 1 januari 2023 bouwen we gebiedsgericht en beleidsneutraal aan één omgevingsplan dat het tijdelijke omgevingsplan vervangt. De wet geeft ons hiervoor tot eind 2029 de tijd. Eén omgevingsplan vraagt de gecoördineerde inzet van verschillende beleidsvelden. Dit doen we aan de hand van de meerjarenplanning Omgevingsplan. We willen in 5 jaar tijd het tijdelijke omgevingsplan en de bestemmingsplannen omzetten naar één omgevingsplan voor de stad. Daarbij werken we met een verbeterd intakeproces voor initiatieven en vergunningen (Intake- en Omgevingstafel). Participatie vindt plaats volgens de aangepaste participatieleidraad.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

De inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2023 is nog onzeker. De Eerste Kamer heeft weliswaar ingestemd met de wet, maar heeft als voorwaarde gesteld dat de werking van het DSO moet worden onderzocht. We verwachten hier in oktober 2022 meer duidelijkheid over te krijgen. Mocht het DSO niet goed werken en de wet wél worden ingevoerd, dan moeten we werken met tijdelijke alternatieve maatregelen. Dit extra werk is een risico voor onze capaciteit en doorlooptijden.

In de begroting 2022 zijn extra middelen beschikbaar gesteld om de komende jaren met de Omgevingswet te werken. In het bestuursakkoord is een ombuiging aangekondigd voor deze extra gelden. Hierdoor moeten we prioriteiten stellen en in ieder geval doen wat wettelijk verplicht is.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Grote woonprojecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Met onze grote woonprojecten passen we de woningvoorraad aan op de (toekomstige) behoefte van de stad. Daarbij kijken we naar de kwaliteit en de kwantiteit. In het bestuursakkoord hebben we afgesproken om de versnellingsaanpak voort te zetten. Daarbij bouwen we voldoende woningen van de juiste types, vooral voor de aandachtsgroepen op de woningmarkt. We stemmen onze bouwplannen ook regionaal af met de Regionale Investeringsagenda (RIA) en Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT).

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Gemeentelijke gronden maken we geschikt voor woningbouw. We hebben plannen voor 100% middeldure woningen op 4 gemeentelijke locaties. We versnellen de uitgifte van gronden in lopende gemeentelijke projecten. Ook maken we de bouw van woningen planologisch mogelijk op locaties van marktpartijen en corporaties. Daarbij zorgen we voor de benodigde financiële impuls. Daarnaast richten we onze eigen organisatie goed in voor deze nieuwe opgave. De gemeente ondersteunt de realisatie van grote woonprojecten onder meer met een actief grondbeleid.

Investeren in meer woningen betekent ook: investeren in meer groen, buitenruimte en infrastructuur. Daarmee houden we de bereikbaarheid en leefbaarheid van Breda op peil. Met de nota Bovenwijkse Voorzieningen zorgen we ervoor dat ook marktpartijen financieel bijdragen aan deze nieuwe ontwikkelingen.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- De ambitie om 6.000 woningen te bouwen of in harde plannen te hebben, is haalbaar. We spannen ons met de corporaties extra in voor sociale huurwoningen, middeldure woningen en CPO-woningen (collectief particulier opdrachtgeverschap). Dit blijft nodig om projecten daadwerkelijk te realiseren. Ontwikkelingen in de bouw (zoals hogere kosten en stikstof) zetten de planning en de financiële haalbaarheid van projecten onder druk. Zeker voor de sociale en middeldure woningen die we met het nieuwe bestuursakkoord beogen.
- De risico's voor grondexploitaties staan in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Harde planvoorraad woningen (audit nr 2204)

Omschrijving: Het aantal woningen in harde planvoorraad

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2.700	2.877	4.050	4.000	5.000

Toelichting: Het doel is deze bestuursperiode 6.000 nieuwe woningen naar harde plannen te brengen.

Indicator: Opleveringen woningen (audit nr 67)

Omschrijving: Gerealiseerde woningbouw (bruto toevoeging)

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1.056	867	851	1.500	1.500

Toelichting: Deze bestuursperiode willen we 6.000 toevoegen aan de woningvoorraad, fysiek opgeleverd dan wel in een hard plan opgenomen. In 2023 streven we - net als in 2022 - naar een woningbouwproductie van 1.500 woningen per jaar.

Thema Bereikbaar Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda wil uitblinken in (inter)nationale bereikbaarheid met bestaande én nieuwe vervoermiddelen en mobiliteitsconcepten. Via een uitgebreid netwerk zorgen we voor de verplaatsing van alle personen en goederen van, naar en binnen de stad. Een auto of fiets wordt aan het eind van de verplaatsing weggezet. De kwaliteit en verbinding van de verschillende netwerken bepaalt de aantrekkelijkheid van de stad, de ruimtelijke inrichting en de keuze van het vervoermiddel. We willen dat inwoners vrij kunnen kiezen hoe zij zich van a naar b verplaatsen, waarbij we ze een bewuste keuze geven welke modaliteit (auto, OV, fiets of lopen) ze daarvoor gebruiken. Dit heeft voordelen voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van Breda (geluid, luchtkwaliteit en algehele gezondheid).

De mobiliteit in Breda groeit. We verplaatsen onszelf steeds vaker en door ons gedrag (zoals online bestellen) worden er steeds meer spullen verplaatst. Daarnaast groeit Breda met 25.000 woningen binnen de bestaande stad. Daar moeten we ons mobiliteitssysteem én ons gedrag op aanpassen. De Mobiliteitsvisie Breda (2021) stelt de volgende leidende principes en beleidsdoelen:

- Mobiliteit draagt bij aan het Verhaal van Breda.
- De afstand van een verplaatsing is bepalend voor de modaliteit die wordt gebruikt (het zogeheten nabijheidsprincipe).
- We willen de openbare ruimte slimmer gebruiken door een andere balans in de ruimteverdeling tussen de modaliteiten.
- Flatten the curve: niet meer dimensioneren op de spits.
- Autoverkeer maakt gebruik van de juiste routes.
- Afgestemd op de situatie wordt meer ruimte voor het langzame verkeer gegeven.
- Breda is grenzeloos verbonden met de wereld.
- Het openbaar vervoer is een uitnodigend alternatief.
- De mobiliteitssystemen zijn optimaal met elkaar verbonden.
- Het aanbod van parkeerplaatsen en fietsenstallingen is in balans met de vraag.
- Parkeerregulering in het gebied rond het centrum is hét instrument om de parkeerdruk te verminderen.

De mobiliteitsopgave hangt nauw samen onze opgaven op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid. Daarom werken we hiervoor nauw samen met de regio, de provincie en het Rijk. De coronapandemie heeft ons geleerd om anders te kijken naar de 'klassieke' woon-werkverplaatsing. Thuiswerken, buiten de spits reizen en digitaal vergaderen is iets waarmee we de filedruk kunnen beïnvloeden. Deze gedragsverandering willen we blijven stimuleren en we volgen de ontwikkelingen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Breda is Veilig, Robuust en Duurzaam Bereikbaar! Om dit te bereiken passen we ons mobiliteitssysteem aan, dit doen we vooral vanuit het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit. We maken onze hoofdwegen beter en veiliger en we realiseren meer fietspaden en beter openbaar vervoer. Door de aanpassing van onze mobiliteit maken we meer ruimte voor Stad in een park. De vervoersnetwerken worden met mobiliteitshubs optimaal verknoopt en zijn toegankelijk voor iedereen. Breda is vanuit alle windrichtingen goed verbonden met de omgeving. We zorgen dat ons mobiliteitssysteem slimmer is. En de beschikbare parkeerplaats wordt door de juiste doelgroep gebruikt. Deze aanpassingen aan onze infrastructuur gaan hand in hand met aanpassing van ons reisgedrag. Vanwege de verstedelijkingsopgave zijn (gebiedsoverstijgende) verbeteringen nodig in onze mobiliteitssystemen zoals de aanpak van de Noordelijke Rondweg. Ons mobiliteitssysteem verduurzaamt door Vermindering van mobiliteit, Veranderen van vervoerswijze en Verschonen van vervoersmiddel. In het kader van verkeersveiligheid blijft Breda gaan voor 0 verkeersdoden. Hierbij zetten we, naast maatregelen op het hoofd- en onderliggend wegennet, in op het verkeersveiliger maken van verkeerssituaties rondom scholen en (sport)verenigingen met eigen faciliteiten.

Om dit te realiseren werken we vanaf 2023 aan (duiding per modaliteit):

Auto

- Infrastructuur in relatie tot gebiedsontwikkelingen (o.a Chassékwartier en CrossMark).
- Stedelijk wegennet (met name vergroten verkeersveiligheid, verbeteren en uitbreiden 30 km-zone en verbeteren verkeersafwikkeling).
- Lobbyen en gesprekken voeren met (overheids)partijen die op een of andere manier samen met de gemeente Breda kunnen werken aan het realiseren van de uitbreidingen van de A58 en A27 en een betere ontsluiting op de A16 van het (regionale) verkeer door Prinsenbeek.

Openbaar Vervoer

- Doorontwikkeling van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Dit doen we in overleg met de provincie Noord-Brabant, ook in relatie tot de (tot 2025 uitgestelde) OV-concessie. Hierbij maakt uitbreiding van het HOV naar omliggende kernen (denk aan Breda-Oosterhout, Breda-Zevenbergen-Moerdijk en Breda-Etten-Leur) nadrukkelijk onderdeel vanuit.
- Nadere uitwerking en investeren in diverse mobiliteitshubs; hierbij moet worden gedacht aan wijkhubs en de stadsrandhub Claudius Prinsenlaan/Amphia als onderdeel van de ontwikkeling Chassékwartier.
- Nadere uitwerking snelle bus (Bus Rapid Transit) over de A27 naar Utrecht, zoals benoemd in de Brabantse OV-visie en het Nationale Toekomstbeeld OV 2040.

Langzaam Verkeer (met name Fiets)

- (snel)Fietsinfrastructuur in relatie tot Bredase en Regionale gebiedsontwikkelingen.
- Stedelijk wegennet (met name vergroten verkeersveiligheid, verbeteren en uitbreiden fietsinfrastructuur).
- (Onderzoek van) Fietsroute Haagse Beemden – Breda-Centrum.
- Fietsroute Breda – Oosterhout.
- (snel)Fietsroute Breda – Tilburg.
- Aanleg fietsbrug over de singel.
- (Onderzoek) Uitbreiding fietsenstalling Breda-Centraal.
- Fietsmaatregelen bij iVRI's.

Smart Mobility

- Verduurzaming van mobiliteit middels gedragsverandering, waarmee fietsen wordt gepromoot.
- Verduurzaming van vervoersmiddel, waar laadinfra een belangrijk onderdeel van uitmaakt.
- Vergunningssysteem voor deelmobiliteit (deelscooters) en het verder stimuleren van deelmobiliteit.
- De verbetering en verschoning van de stedelijke distributie, zoals de voorbereiding op een zero emissie zone (na 2025).

Parkeren

- De eerste parkeervergunning huishoudens wordt gratis.
- De kortparkeertarieven in de parkeergarages worden verlaagd.
- Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar tijdelijke én structurele uitbreiding van de fietsparkeercapaciteit zowel onder toezicht als in de openbare ruimte.
- We gaan verder met het reguleren van de schil rondom het centrum. Daarbij bekijken we in overleg met de buurt of het mogelijk is om dit slechts in een deel van de wijk in te voeren.
- We harmoniseren de zones voor betaald parkeren en trekken tijden en tarieven zoveel mogelijk gelijk.
- We gaan een parkeerstrategie opstellen als uitwerking van de mobiliteitsvisie.
- Er wordt een voorstel uitgewerkt voor een passende oplossing voor wijkwinkelgebieden aansluitend bij het functie en het type detailhandel.

Regionale samenwerking is van groot belang voor de verdere ontwikkeling van Breda én de regio. Ook de mobiliteit stopt niet bij de gemeentegrens. Daarom maken we regionale afspraken bijvoorbeeld met Tilburg (SRBT) of regio West-Brabant (Regionale InvesteringsAgenda). De mobiliteitsopgave pakken we dus samen op met onze partners: regio, provincie, Rijk en

Europa. In veel gevallen dragen deze partners ook financieel bij. Concreet betekent dit dat we de komende jaren (onder andere) werken aan:

- Aanpak van de Noordelijke Rondweg in relatie tot de verstedelijkingsopgave van stad, regio en Rijk.
- Snelle fietsroutes naar de omliggende kernen zoals benoemd in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets.
- Lobby op dossiers zoals de aanpak van de A58 en A27.
- Betere ontsluiting op de A16 (o.a. om doorgaand verkeer Prinsenbeek te beperken).
- Lobby op dossiers (internationale) spoorverbindingen, zoals verwoord in het document "OV in 2040: de zuidelijke hink-stap-sprong.
- In het kader van Smart Mobility wordt aan diverse projecten van SmartwayZ samengewerkt zoals Slim Sturen, regionale regelscenario's en samenwerking verkeerscentrale Rijkswaterstaat.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Medio 2023 wordt pas definitief duidelijk welke oplossingsrichting het Rijk en de provincies kiezen in het stikstofdossier. Mogelijk moeten we de Bredase aanpak hierop aanpassen. Zonder een definitief NPLG en zonder een goed overzicht van vraag en aanbod op het gebied van stikstof, is het lastig aan te geven of de ruimtelijke ontwikkelingen in en rond Breda door kunnen gaan. Deze onzekerheid geldt uiteraard ook voor de agrarische bedrijven.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Bereikbare binnenstad (audit nr 68)

Omschrijving: Tevredenheid over bereikbaarheid binnenstad door Bredanaars

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
75	76	73	70	70

Toelichting: Het streven is dat op de lange termijn minstens 70% van de Bredanaars tevreden is over de bereikbaarheid van de binnenstad. Uit cijfers over de afgelopen jaren blijkt dat deze streefwaarde ruim is behaald. Voor 2020 en 2021 speelt corona waarschijnlijk een rol omdat er in deze periode structureel minder vertraging was. We willen ook na corona op een tevredenheid van boven de 70% blijven.

Indicator: Duurzaam vervoer (audit nr 69)

Omschrijving: Aandeel verplaatsingen te voet, met de fiets en het OV (Modal split)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
63	64	63	Doel is een stijgende lijn	Doel is een stijgende lijn

Toelichting: We willen de groei van de mobiliteit in Breda zo veel mogelijk opvangen met duurzame(re) initiatieven. Hiervoor moet het aandeel verplaatsingen te voet, per fiets en per openbaar vervoer jaarlijks toenemen. Het openbaar vervoer rekenen we tot de duurzamere modaliteiten.

Indicator: Verkeersveiligheid (audit nr 70)

Omschrijving: Rapportcijfer door Bredanaars van verkeersveiligheid eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
5,9		6		Een zo hoog mogelijk rapportcijfer

Toelichting: Het streven is een zo hoog mogelijk rapportcijfer, omdat de gemeente op verkeersveiligheidsgebied altijd streeft naar beter. Opmerking: Het onderzoek van de Buurtenquête vindt alleen in de oneven jaren plaats.

Thema Breda is een duurzame en bestendige stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We streven naar een goede balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Breda wil een groene en gezonde stad zijn die klaar is voor toekomstige veranderingen. Waar je gezond kunt leven en werk kunt vinden. Breda vindt het belangrijk om een verdere klimaatopwarming tegen te gaan. Daarom willen we in 2044 CO₂-neutraal zijn. Dat doen we door 50% energie te besparen en de rest duurzaam op te wekken. We werken aan de afname van de achterstand die we hebben op het klimaatdoel. Dit doen we onder meer door in 3 gebieden in de stad aan de slag te gaan met het verduurzamen van woningen en bedrijven, als uitwerking van de Transitievisie Warmte (TVW). We verstevigen onze zoektocht naar bronnen van warmte en elektriciteit, en onderzoeken wat een goede verdeling van de opbrengst hiervan is in de stad.

Transportschaarste op het elektriciteitsnet pakken we op verschillende niveaus aan. We zetten in op een gebiedsgerichte aanpak voor energiemaatregelen bij bedrijventerreinen en woningbouw. Dat doen we om congestie op het netwerk te voorkomen en om bedrijven en woningen te kunnen blijven bouwen.

De afgelopen jaren hebben we gezien dat recreatie in de groene gebieden is toegenomen. Zeker het zoeken van verkoeling is daarbij belangrijk. De recreatieplassen moet uitnodigend zijn voor de bezoekers.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Vanaf 2023 willen we jaarlijks minimaal 29 kiloton CO₂ minder uitstoten om zo de achterstand in de klimaatdoelen in te lopen. Daarmee halen we in 2030 uiteindelijk de wettelijk vereiste 49% CO₂-reductie ten opzichte van 1990. Daarnaast streven we naar een CO₂-reductie van 55% in 2030, conform de recent bijgestelde landelijke en Europese doelen. Hieronder geven we voor een aantal klimaatthema's kort aan hoe we die gaan halen. In de Klimaatbegroting (een bijlage bij de begroting) hebben we dit verder uitgewerkt. Hierin is ook aangegeven wat er nodig is om de beleidsdoelen te halen.

Netwerkschaarste

Transportschaarste op het elektriciteitsnet vormt een gevaar voor woningbouw en de ontwikkeling van bedrijven en andere projecten met een grote elektriciteitsaansluiting. Ook onze opgaven op het gebied van verduurzaming worden hierdoor gehinderd. Direct na de afkondiging van TenneT dat de maximale transportcapaciteit voor afname en teruglevering van elektriciteit in het hoogspanningsnet van TenneT in Noord-Brabant en Limburg was bereikt (juni 2022) zijn we in een regieteam aan de slag gegaan. Dit regieteam stemt intensief af met netbeheerders, de provincie, getroffen partijen in de stad en projectleiders binnen de gemeente. Voor 2023 hebben we vraag en aanbod inzichtelijk gemaakt. Aan de hand daarvan maken we samen met alle betrokkenen strategische keuzes qua prioriteiten en oplossingen.

RES (Regionale Energiestrategie)

Begin 2023 ontvangt de gemeenteraad een geactualiseerde RES (RES 2.0) of een voortgangsrapportage RES. Daarin is een lichte verschuiving van de opgave te zien tussen gemeenten onderling. Dat komt door gewijzigde ambities en een verminderde zon-op-veld-opgave en door het toevoegen van concrete (innovatieve) projecten. Om netcongestie te voorkomen, proberen we per gebied de vraag zo veel mogelijk samen te brengen met het aanbod van energie. Daarnaast bekijken we de mogelijkheden voor opslag en conversie van energie. De RES 2.0 gaat ook in op de warmtetransitie. We stemmen de TVW's af en doen onderzoek naar warmtenetwerken, warmtebronnen en bronnenstrategieën.

Wijkenergieplannen – stedelijk programma en Volkshuisvestingsfonds

De TVW is in 2022 vastgesteld. Als uitwerking hiervan zijn we gestart in 3 gebieden:

- In Prinsenbeek (1) heeft het dorpsplatform de opdracht gekregen om een projectplan te maken om zelf aan de slag te gaan.
- In de Hoge Vught (2)/Doornbos-Linie (3) heeft de gemeente grotendeels zelf de regie, in samenwerking met woningbouwcorporaties en verenigingen van eigenaren (VVE's). We zijn gestart met pilots op het gebied van gespikkeld bezit (dat wil zeggen: enkele particuliere woningen tussen meerdere woningen van woningbouwcorporaties), particulier bezit, de subsidie Volkshuisvestingsfonds en VVE's. De resultaten hiervan passen we in 2023 grootschalig toe.

Daarnaast gaan we:

- In 2022 is een plan van aanpak opgesteld voor het uitvoeren van een Bredaas Isolatieprogramma. Dit in navolging van het rijksprogramma. Bedoeling is om een versnelling te realiseren in het isoleren van woningen, door particulieren huizenbezitters te ondersteunen door bijvoorbeeld collectieve inkopen, informatiecampagnes en eventueel extra subsidie te verstrekken.

- Voor de aanpak van energiearmoede is in 2022 ruim € 3 miljoen ontvangen van de rijksoverheid. Dit wordt ingezet om mensen voor te lichten. Zowel voor gedragsaanpassing waardoor het energieverbruik afneemt (bijv. thermostaat lager zetten) alsook voor ondersteuning bij het doen van aanpassingen in de woning. Hiervoor worden o.a. nieuw op te leiden sociale energiecoaches ingezet.
- Versterking/verbreding duurzaamheidsleningen voor woningen en kleine bedrijven. Er komt een nieuw revolverend fonds waaruit zowel huizenbezitters als kleine ondernemingen een lening kunnen krijgen voor het verduurzamen van hun pand. De afbetaling van de lening vloeit terug in het fonds, waarmee dan weer nieuwe leningen verstrekt kunnen worden.
- Voor huizenbezitters die tussen huurwoningen wonen die verduurzaamd worden (gespikkeld bezit) komt een aparte aanpak. Hier zal, in overleg met de verhuurders (veelal Woningcorporaties), maatwerkondersteuning plaatsvinden. Daarmee moeten deze woningbezitters, veelal met een smalle beurs, tóch in staat gesteld worden om ook hun woning te verduurzamen.

Duurzame energieproductie

Met 'duurzame energieproductie' bedoelen we het duurzaam opwekken van elektriciteit en warmte. Duurzame warmte komt onder meer vanuit projecten als Verduurzaming / leveringszekerheid Amerwarmtenet, geothermie en de Energiehub Nieuwveer, die in 2023 verder worden uitgewerkt. Belangrijk hierbij is de zoektocht naar nieuwe energie- en warmtebronnen en de verdeling daarvan. In 2023 gebruiken we de resultaten van deze zoektocht als leidraad voor het warmtevraagstuk van de stad.

Duurzame overheid

In 2022 presenteren we een nieuwe ambitie op het gebied van CO₂-reductie. In 2023 passen we de CO₂-prestatieladder toe om hier meer systematisch naartoe te werken. We verminderen de CO₂-uitstoot van onze gebouwen, de openbare ruimte en het zakelijk vervoer van onze medewerkers. Daarnaast kijken we naar facilitaire zaken, inkoop en het bedrijfsrestaurant. Dat laatste neemt deel aan het traject van Breda Circulair voor horecaondernemers die willen verduurzamen. Het resultaat hiervan wordt zichtbaar in 2023.

Duurzaam ondernemen

De capaciteitsproblemen op het elektriciteitsnet worden een steeds groter probleem. Dit vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. In 2023 werken we uit hoe dit probleem kunnen aanpakken voor bedrijventerreinen. Vanaf 1 januari 2023 moeten kantoren minstens energielabel C hebben. In 2023 zetten we ons extra in om de achterstand hierin op te lossen.

Duurzame mobiliteit

Met ons mobiliteitsbeleid en onze mobiliteitsprojecten willen we de keuze beïnvloeden die mensen maken voor een vervoermiddel. We willen de mobiliteit schoner maken en zetten daarom in op elektriciteit en waterstof als brandstof. Daarvoor leggen we meer openbare laadpalen aan. In 2022 is de huidige milieuzone aangescherpt en zetten we, samen met de stad, stappen om uiterlijk 2030 een zero-emissie-zone in te voeren.

Circulaire economie

Nederland moet in 2050 een volledig circulaire economie zijn. Die doelstelling heeft het Rijk vastgelegd in het programma Nederland Circulair. In 2030 moet het grondstofgebruik al met 50% zijn afgenomen. Met deze ambitie is ook Breda aan de slag gegaan. We hebben in 2022 een projectcoördinator Circulaire Economie aangesteld, die een eerste aanzet heeft gedaan voor een circulair programma om de bestaande initiatieven samen te brengen. In de klimaatbegroting (zie bijlage) vindt u de verdere uitwerking hiervan.

Natuurnetwerk

- In 2023 moet de inrichting van de natuurgebieden Landgoederenzone Haagse Beemden, EVZ Boomkikker en Lage Vuchtpolder worden afgerond.
- We starten met de planontwikkeling voor Landgoederenzone-Noord in de Haagse Beemden.
- Het doortrekken van de Mark in het centrum levert een belangrijke bijdrage aan de vergroening van Breda.
- Met de community 'Stad in een park' vragen we in 2023 de status National Park City aan. Door samen met de stad op te trekken, willen we de noodzaak voor een groene stad verder verspreiden. Hierdoor ontstaat ook vergroening bij mensen in de achtertuin.

Natuur- en duurzaamheidseducatie, Boerderij Wolfslaar, kinderboerderijen en dierenweides

We werken de lijnen uit het document Toekomstperspectieven Boerderij Wolfslaar (mei 2022) verder uit in groeiscenario's.

Verder werken we een integrale educatieve aanpak uit voor het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en de boerderij. Daarnaast besteden we aandacht aan de organisatie en positionering van Boerderij Wolfslaar en de kinderboerderijen en dierenweides in de stad.

Recreatie

In 2023 ronden we de visie voor verbeteringen aan de Galderse Meren af. Waarbij het uitgangspunt staat dat natuur in balans moet zijn met de recreatie. We werken dit jaar aan het verbeteren en waar nodig vernieuwen van de huidige voorzieningen. Het goed gastheerschap dat we in de coronatijd hebben ingezet rond de recreatieplas houdt op. De bijdrage die dit geleverd heeft in een goede sfeer en het effectief inzetten van de capaciteit van het gebied is in 2023 niet meer beschikbaar. We onderzoeken de mogelijkheden voor extra recreatieplekken. Voor bestaande plekken wordt een onderzoek gedaan of voorzieningen verbeterd kunnen/moeten worden.

Van Afval Naar Grondstof

Met het project Van Afval Naar Grondstof (VANG) willen we de hoeveelheid huishoudelijk restafval verminderen en zorgen voor meer en betere afvalscheiding. Daarmee dragen we bij aan de circulaire economie, een duurzaam gebruik van grondstoffen en materialen, en een schoon, circulair Breda. Dit doen we door inwoners te blijven betrekken en informeren over afvalpreventie, -inzameling en circulariteit. Hiervoor zetten we onder meer afvalcoaches, de kringloopwinkels Vindingrijk en Parels, de circulaire tafel en Breda Doet Mee in (zie verder programma 'Basis op orde in Breda').

Omgevingsvisie

In 2023 vertalen we de omgevingsvisie naar omgevingsplannen. Het huidige milieubeleid wordt daar waar mogelijk in verwerkt. Onder de Omgevingswet verhuist een aantal regels van het Rijk naar gemeenten. Dit heet ook wel de 'bruidsschat'. Het Rijk zorgt er voor dat de regels voor gemeenten automatisch in het tijdelijke deel van het omgevingsplan komen. Dit betreft een tijdelijke situatie. Daarna moeten gemeenten zelf de keuze maken of ze wel of niet die regels willen behouden of dat ze aangepast moeten worden. Dit gebeurt via het omgevingsplan. Voor de Omgevingswet moet veel informatie gedigitaliseerd worden. In 2023 werken we onder meer de thema's Geluid en Externe veiligheid uit tot digitale kaarten.

TenneT/verkabeling 150 kV-leidingen

In 2023 wordt een deel van de 150 kV-leidingen op de tracés Haagse Beemden en Hoge Vucht (ondergronds) verkabeld. Door een betere landschappelijke inpassing, de indexatie en een grotere inzet van ambtelijke uren ontstaat hierdoor mogelijk een tekort.

Duurzaamheidsthema's

We willen de komende jaren veel woningen bouwen. Daarmee worden onderwerpen als lucht, geluid, geur, bodem, externe veiligheid, groen en water nóg belangrijker. We breiden onze personele capaciteit voor deze onderwerpen uit om het tempo van de woningbouw mogelijk te maken en dekken deze uitbreiding vanuit deze opgave.

Stikstofdossier

Het stikstofdossier speelt natuurlijk al vanaf het moment dat de Raad van State de bekende PAS-uitspraak heeft gedaan, maar met het verschijnen van de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (juni 2022) is er meer duidelijkheid over de door het rijk gekozen oplossingsrichting gekomen. Vooruitlopend op het definitief worden van het NPLG, medio 2023, wordt een 'Bredase aanpak' geformuleerd, aangezien Breda met het Natura 2000-gebied in het Ulvenhoutse bos een belangrijke en complexe stikstofopgave binnen de gemeentegrenzen heeft. Met de 'Bredase aanpak', die in samenwerking met de hogere overheden en met deelname aan de GebiedsGerichte Aanpak Ulvenhoutse bos wordt ontwikkeld, willen we een nadrukkelijke bijdrage leveren aan het oplossen van de stikstofopgave.

De doelstellingen zijn in de 'Bredase aanpak' zijn dezelfde als die van de GGA Ulvenhoutse bos, namelijk:

- Natuurherstel in (en rond) het Ulvenhoutse bos.
- Bieden van perspectief voor de agrarische sector.
- Mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelprojecten.
- Recreatief medegebruik.

Volkshuisvestingsfonds (VHF)

De gemeente Breda heeft vanuit het Volkshuisvestingsfonds (VHF) een Rijkssubsidie ontvangen. Met deze uitkering wordt de financiële armslag van gemeenten versterkt waardoor ze met een gezamenlijke aanpak met de woningbouwcoöperaties de negatieve spiraal in kwetsbare gebieden kunnen doorbreken. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de

woonkwaliteit en leefbaarheid in een duurzame en veilige woonomgeving middels fysieke ingrepen. Met de VHF subsidie wordt de volgende doelstelling nagestreefd: het verduurzamen van 1558 particuliere woningen naar label B (of 3 labelsprongen) in Hoge Vucht en Doornbos Linie. In 2023 vindt een eerste uitrol plaats van het VHF. Hiervoor is in 2023 € 5,0 miljoen budget gereserveerd. Hiertoe worden subsidieregelingen opgezet en gecommuniceerd.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- Een gebrek aan personele capaciteit is een risico voor alle milieuthema's.
- De transportschaarste op het elektriciteitsnet kan een risico zijn voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijven en woningen en voor de energietransitie zelf.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Energie en klimaat (audit nr 71)

Omschrijving: Klimaatneutraal in 2044, uitstoot CO₂ in kiloton per jaar

Bron: CO₂ monitor Milieu en Mobiliteit Meeteenheid: Kton

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
756			620	592 Kton CO ₂

Toelichting: In 2044 moet Breda CO₂ neutraal zijn. Om dit te bereiken moet er een jaarlijks afname van ruim 28 Kton CO₂ gehaald worden. Er is sprake van een achterstand ten opzichte van de beleidslijn die we meerjarig willen gaan inlopen. In 2019 bedraagt die achterstand 51 kton. De CO₂ cijfers zijn minimaal 14 maanden na afloop kalenderjaar beschikbaar. De daadwerkelijke CO₂ cijfers van het jaar 2023 zijn dus pas medio 2025 beschikbaar.

Indicator: Fijnstof (audit nr 72)

Omschrijving: Aantal dagen per jaar dat concentratie PM10 meer is dan 50 µg/m³.

Bron: RIVM-meetstation Breda Meeteenheid: Aantal dagen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
4,5	1	2	Maximaal het niveau van de afgelopen drie jaar	Maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen 3 jaar

Toelichting: De ambitie is om het aantal dagen met overschrijding zo ver mogelijk terug te brengen. De streefwaarde is maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen drie jaar. Dat compenseert enigszins de uitzonderlijke uitschieters.

Productindicatoren Product Milieubeheer

Indicator: Hernieuwbare elektriciteit (audit nr 73)

Omschrijving: Aandeel hernieuwbare elektriciteit van totale energie

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
8	10,8			

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Er wordt afgeweken van de vorige streefwaarden om 2 redenen. 1. De gemeentelijke doelstellingen (klimaatnota) zijn hernieuwbare energie, dus alle duurzame energie (warmte, koude en elektra) en niet alleen elektra. 2. De meetmethode waarmee nu (sinds de kabinetten Rutte) wordt gewerkt is anders dan de methode ten tijde van de 20% doelstelling. Die oude 20% doelstelling is dus aan herziening toe.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Wonen in Breda	2.093	8.277	5.683	2.490	2.488	2.485
Verdeling beschikbare ruimte	5.370	6.306	5.211	4.355	4.347	4.057
Grote woonprojecten in de stad	29.554	8.182	20.370	5.015	2.643	2.626
Bereikbaar Breda	15.025	15.708	15.685	18.602	19.504	15.435

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Breda is een duurzame en bestendige stad	6.167	10.691	15.549	12.614	12.796	11.476
Reserve Bodemfonds	287	191				
Reserve Klimaatfonds	271	278	290	293	293	293
Reserve bovenwijkse voorzieningen	953	1.293	254			
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000					
Algemene reserve programma 3		4.000		200	400	500
Exploitatiereserve programma 3		979				
Totaal Lasten	60.720	55.905	63.042	43.568	42.471	36.870
Baten						
Wonen in Breda	90	29	29	29	29	29
Verdeling beschikbare ruimte	2.723	2.977	2.251	1.997	1.997	1.997
Grote woonprojecten in de stad	31.242	7.517	19.883	3.548	1.491	2.491
Bereikbaar Breda	11.172	15.391	14.275	14.275	14.275	14.275
Breda is een duurzame en bestendige stad	1.202	4.751	7.191	6.220	6.156	5.689
Reserve Bodemfonds		687	537	537	537	537
Reserve Klimaatfonds	243	290	162	162	162	162
Reserve parkeerbedrijf	333	356				
Reserve Versnellingsopgave Wonen	975	6.610	4.090			
Reserve bovenwijkse voorzieningen	7	953	40	40	40	40
Algemene reserve programma 3		342	1.300	2.000	700	2.000
Exploitatiereserve programma 3		1.670	2.646			
Totaal Baten	47.987	41.573	52.405	28.809	25.388	27.221
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	12.733	14.332	10.637	14.759	17.083	9.649

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Wonen in Breda

Vanuit het bestuursakkoord zijn er middelen voor de woonopgave. Voor 2023 bedraagt dit € 0,6 miljoen. Dit wordt onder meer ingezet voor extra ambtelijke capaciteit. Daarnaast kan in deze periode nog een beroep gedaan worden op de impuls voor de woningbouw voor de periode 2018-2022 waarvan een deel nog beschikbaar is om komende jaren daadwerkelijk te investeren.

Verdeling beschikbare ruimte

Ruimtelijke ordening

De lasten dalen met € 0,35 miljoen als gevolg van de structurele ombuiging voor de Omgevingswet, zoals opgenomen in het bestuursakkoord.

Stedelijke planning en programmering

We zien hier enkele verschillen ten opzichte van de begroting 2022:

- Door uitstel van enkele investeringen naar 2023 stijgen de kapitaallasten met ongeveer € 0,15 miljoen;
- Een eenmalig bedrag van € 0,4 miljoen voor de verenigingsloods in Ulvenhout;
- In 2022 was er eenmalig € 0,2 miljoen beschikbaar voor legalisering van de bebouwing op Bosweelde.

Bovenwijkse voorzieningen

Op basis van de Nota bovenwijkse voorzieningen wordt bij nieuwbouwplannen een bijdrage gevraagd aan de partij die de grondexploitatie voert. Voor 2023 is € 0,2 miljoen ingeschat, voor 2022 € 1,2 miljoen. Hierdoor zijn de baten in 2023 € 1,0 miljoen lager. In 2022 is € 0,9 miljoen aan bijdragen van 2021 toegekend, de bijdragen uit 2022 worden verdeeld in 2023. Hierdoor zijn de lasten € 0,9 miljoen lager.

Grote woonprojecten in de stad

Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw

Ten opzichte van 2022 nemen de lasten in 2023 toe met € 12,2 miljoen en de baten met € 12,3 miljoen.

Grondexploitaties

Ten opzichte van 2022 nemen de lasten toe met € 15,7 miljoen en de baten met € 13,5 miljoen.

De opbrengsten zijn in 2023 € 12,2 miljoen hoger als gevolg van meer verkopen, daarnaast is onder de opbrengsten de extra opbrengst opgenomen van € 1,2 miljoen vanuit het Bestuursakkoord 2022-2026.

De mutatie in de lasten is te verklaren door hogere lasten van € 12,2 miljoen en het in 2022 ingeboekte resultaat van € 3,5 miljoen (uit de begroting 2020).

Panden en gronden

Voor het beheer van het terrein en placemaking van 't Zoet en het tijdelijk gebruik op het Havenkwartier zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Voor 2023 en 2024 is hiervoor € 0,28 miljoen opgenomen.

Ten opzichte van 2022 nemen de lasten in 2023 af met € 3,5 miljoen en de opbrengsten met € 1,2 miljoen. De lasten dalen met € 0,25 miljoen door het vervallen van eenmalige middelen voor na te komen verplichtingen voor de gemeente aan de Bolbergseweg. De kapitaallasten dalen in 2023 met € 3,5 miljoen, doordat de investering naar aanleiding van de stelselwijziging Grexen in 2023 nagenoeg is afgeschreven. In de begroting 2023 komen daarnaast middelen van € 0,8 miljoen beschikbaar om het tekort op het beheer van de panden aan het Havenkwartier en Gasthuisvelden op te lossen. De baten dalen met ruim € 0,5 miljoen, dit was een eenmalig te realiseren verkoopresultaat op panden en gronden in 2022 en komt te vervallen in 2023.

Bereikbaar Breda

Mobiliteit

Binnen dit product is in 2023 ten opzichte van 2022 in de begroting de dotatie aan de voorziening VRI afgenomen met € 0,3 miljoen, deze was tijdelijk verhoogd voor een paar jaar in verband met de noodzakelijke aanpassing van de software van de VRI's, de kosten worden rechtstreeks in de voorziening geboekt. Daarnaast zijn de kapitaallasten toegenomen met € 0,315 miljoen door afronding van projecten in 2021. Vanuit het bestuursakkoord 2022-2026 is voor de begroting 2022 € 0,2 miljoen beschikbaar gesteld voor veiligheidsaanpassingen en veiligheid scholen, in 2024 en 2025 is hiervoor ook extra geld beschikbaar.

Parkeren

We begroten hier € 1 miljoen minder baten. We verwachten € 1,35 miljoen lagere opbrengsten doordat we bijvoorbeeld het parkeertarief op velden en garages verlagen en de inloopstraten van 15 naar 30 minuten gratis parkeren gaan. Tegelijkertijd worden de opbrengsten ook geïndexeerd (€ 0,3 miljoen positief).

Breda is een duurzame en bestendige stad

Binnen openbaar groen en (openlucht) recreatie zijn de lasten in 2023 ruim € 0,2 miljoen lager. Dit is grotendeels te verklaren doordat er in 2022 een eenmalige impuls van € 0,15 miljoen beschikbaar was voor het beheer van recreatieve plekken binnen de openbare ruimte. Daarnaast is er in het bestuursakkoord voor 2022 een eenmalig bedrag van € 0,1 miljoen toegekend voor een onderzoek naar recreatieplaatsen en de Galderse Meren. Ook stijgen de kapitaallasten licht.

De afwijkingen tussen de begroting 2022 en 2023 voor milieubeheer bestaan uit:

- Voor geluidsmaatregelen HSL-zuid is in 2022 € 0,5 miljoen opgenomen en in 2023 € 1,7 miljoen, dit betreft decembercirculaire gelden uit 2019.
- Voor Regeling Reductie Energiegebruik Woningen(RREW) subsidie is in 2022 aan de lasten en batenkant € 2,1 miljoen opgenomen. De subsidie wordt afgerond in 2022.
- Voor subsidie energiearmoede is in 2022 aan de lasten en batenkant opgenomen € 1,0 miljoen en in 2023 € 2,4 miljoen. Het gaat hier om gelden vanuit het rijk welke uitbetaald dienen te worden aan de inwoners.
- In 2022 is voor de Regionale Energie Transitie (RES) € 0,5 miljoen doorbetaald aan het Waterschap, dit geld is beschikbaar gesteld via de meicirculaire.
- In 2023 is vanuit bestuursakkoord 2022-2026 € 0,15 miljoen voor 2023 beschikbaar gesteld voor het isolatiefonds.
- De gemeente Breda heeft vanuit het Volkshuisvestingsfonds (VHF) een Rijkssubsidie ontvangen van € 26,2 miljoen, inclusief de cofinanciering bedraagt het totale budget € 37,5 miljoen. De middelen dienen uiterlijk 31 december 2031 besteed te zijn. In 2023 vindt een eerste uitrol plaats van het VHF. Hiervoor is in 2023 € 5,0 miljoen budget gereserveerd. Hiertoe worden subsidieregelingen opgezet en gecommuniceerd.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven	Planning uitgaven	Planning uitgaven	Planning uitgaven
		2023	2024	2025	2026
	Wijkenergieplannen		250	250	
	Wonen	500	500	487	pm
	Groen en Water	100	pm	pm	pm
	Parkeren	1.576			pm
	Van Gogh Nationaal Park	375	pm	pm	pm
Ambitie		2.551	750	737	pm
	Landschapsverbetering Singelstructuur	400	pm	pm	pm
	Realisatie ecologische hoofdstructuur	1.761	pm	pm	pm
	Groen en Water	767	pm	pm	pm
	Wonen	120			
	Mobiliteit: Infrastructuur wegen en fietspaden		800	1.800	
Plan		3.048	800	1.800	pm
	Groen en water	411	pm	pm	pm
	Mobiliteit: Instandhouding bestaand netwerk	4.200	2.240	900	1.750
	Mobiliteit: Schaalsprong fiets: snelfietsroute	2.440	pm	pm	545
	Mobiliteit: Schaalsprong OV: spoor en bus	150	200	pm	130
	Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noorderlijke rondweg)	2.750	4.250	pm	pm
	Mobiliteit: Duurzaamheid				285
	Overige stedelijke ontwikkelingen	900	250	pm	pm
Project		10.851	6.940	900	2.710

Aankoopprogramma strategische gronden	7.060			
Groen en water	230	pm	pm	pm
Hoogspanningsverbinding 150kv	1.850			
Mobiliteit	1.727	6	2.286	pm
Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noorderlijke rondweg)	2.000			
Overige stedelijke ontwikkelingen	2.178			
Parkeren	200			
Recreatieve voorzieningen	843			
Realisatie	16.088	6	2.286	pm
Totaal	32.538	8.496	5.723	2.710

Mobiliteit

De kredieten voor mobiliteit zijn voor de aanleg van de infrastructuur van de wegen binnen de stad, waaronder instandhouding bestaand netwerk, schaalsprong OV en fiets, voorbereidingskosten Noorderlijke Rondweg (inclusief langzaam verkeer).

Parkeren

De investering in 2023 betreft het groot onderhoud van parkeergarage de Barones.

Landschapsverbetering Singelstructuur

In lijn met de provinciale ambitie geven we invulling aan de functie van Ecologische Verbindingszone langs de singel en zorg dragen voor een dubbele bomerrij met een recreatieve invulling zoals beschreven in de visie op de singels.

Realisatie ecologische hoofdstructuur

In 2027 dient de ecologische hoofdstructuur (nu Natuur Netwerk Nederland) te zijn afgerond op basis van het landelijke overheidsbeleid. In de omgevingsvisie heeft de gemeente Breda aangegeven haar noodzakelijke bijdrage te willen leveren aan deze ambitie. Deze structuur zorgt voor een goede en groene verbinding van alle natuurgebieden in Nederland.

Van Gogh Nationaal Park

De komende periode wordt gewerkt aan het opstellen van een landschapsbiografie die noodzakelijk is voor het verkrijgen van de status van nationaal park.

Groen en water

De investeringen bestaan uit de realisatie ecologische verbindingzones (zoals ecologische zone Benedenmark), instandhouding biodiversiteit en realisatie van het Natuur Netwerk Nederland/Brabant.

Om de recreatieve druk te spreiden over de gehele gemeente en mensen uit te nodigen te genieten van het groen in hun directe omgeving is het van belang dat zij in de directe woonomgeving kunnen recreëren. Hiermee wordt een start gemaakt in de Haagse Beemden.

De veranderingen in ons klimaat maakt het noodzakelijk om in te spelen op tijden van grote droogte en hoosbuien. Met de inrichting van de openbare ruimte kan hier beter op worden ingespeeld. Water vasthouden wanneer dat kan en snel afvoeren als dat noodzakelijk is. Om hiermee schade en dus hoge kosten aan de openbare ruimte te voorkomen of te verminderen.

In de gemeente liggen diverse blokkades die het voor dieren moeilijk maken deze op een veilige manier te passeren. Om deze blokkades, met name wegen, passeerbaar te maken worden faunapassages aangelegd.

Voor het opvangen en afvoeren van water bij nieuwbouwlocaties is het raadzaam om te werken met bovenwijkse maatregelen om hierbij een goede inpassing te realiseren waarbij water en groen op een goede en robuuste wijze kan worden ingepast.

Overige stedelijke ontwikkelingen

De investeringen hebben betrekking op de afronding van de realisatie van het project Amphia. Daarnaast gaat het om maatregelen in de openbare ruimte voor Tuinen van Genta en andere projecten van derden, vastgelegd in overeenkomsten met derden.

Aankoopprogramma strategische gronden

We gaan werken aan een actief en strategisch grondbeleid. In het 1e kwartaal van 2023 leggen we een bestedingsplan voor waarin we ruimte maken voor het verrichten van strategische aankopen. Dit maakt het mogelijk om onderbouwde aankopen

te doen ten behoeve van alle maatschappelijke doelen, waaronder mede begrepen wonen, bedrijventerreinen, gronden en panden voor de realisatie van maatschappelijke functies.

Hoogspanningsverbinding

Het krediet is beschikbaar gesteld om het verkabelen van de hoogspanningsverbinding mogelijk te maken. De onderzoeksfase is afgerond, de voorbereiding is bijna gereed voor uitvoering. De laatste grondoverdracht moet nu plaatsvinden. In 2023 wordt de uitvoering gestart.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Duurzaam wonen in Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Bodemfonds	2.777	-537	2.240
Klimaatfonds	1.100	128	1.228
Versnellingsopgave Wonen	4.090	-4.090	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.286	214	1.500
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000		1.000
Algemene reserve programma 3	4.900	-1.300	3.600
Exploitatiereserve programma 3	2.646	-2.646	0
Totaal	17.800	-8.231	9.569

Reserve Bodemfonds

Doel:

De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker. Inzet is maatwerk en jaarlijks anders. Met een bodemreserve vangen we pieken en dalen in de uitgaven op. De reserve vullen we met het resultaat op Bodem.

Reserve Klimaatfonds

Doel:

Jaarlijks maken we het uitvoeringsprogramma klimaat, onderdeel van de gemeentelijke begroting. Inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds houden we bij in een register. Jaarlijks evalueert het college en stelt het uitvoeringsprogramma vast. Dit gaat ter kennisname naar de raadscommissie, inclusief de evaluatie. In 2016 begonnen we met energiezuinige projecten.

Toelichting:

De reserve Klimaatfonds bestaat uit bijdragen door gemeentelijke samenwerking in project windmolens Hazeldonk. Hieruit ontvingen we eenmalig € 225.000 in 2014, waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM (Logistic Center Hazeldonk-Meer). We krijgen 20 jaar lang jaarlijks (geïndexeerd) € 247.500, waarvan € 43.500 voor het grondbedrijf.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Doel:

Bij het coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor de Versnellingsopgave Wonen, welke zijn te dekken uit winstnemingen van grondexploitaties. Doel van de bestemmingsreserve is geld beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen. De winstnemingen storten we in de reserve, de uitgaven voor de versnellingsopgave halen we uit de reserve.

Toelichting:

De reserve komt uit de jaarrekening 2018.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

Doel:

Met deze reserve wordt beoogd een deel van de kosten van bovenwijkse voorzieningen te kunnen afdekken. De inkomsten van de bestemmingsreserve zijn exploitatiebijdragen die gedaan worden bij nieuwbouwplannen en afkomstig zijn van private ontwikkelaars, overeengekomen in een anterieure overeenkomst, of afkomstig van gemeentelijke grondexploitaties. De onttrekkingen bestaan uit af te dekken kosten van bovenwijkse voorzieningen van een aantal projecten zoals benoemd in de Nota en jaarlijkse ambtelijke kosten voor het beheer van de reserve.

Toelichting:

De reserve is ingesteld op basis van het raadsbesluit in 2020.

Reserve Toekomst bestendig wonen

Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve toekomstbestendig wonen is bestemd ter dekking van deze kapitaallasten. In 2021 is conform besluit bestuursrapportage 2021 zaaknummer 1528103, € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve.

Algemene reserve programma 3

In 2023 vindt een eerste uitrol plaats van het VHF. Hiervoor wordt in 2023 € 1,3 miljoen onttrokken uit de reserve.

Exploitatiereserve programma 3

Deze mutatie betreft de geplande onttrekking ten behoeve van de geluidsmaatregelen HSL.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Duurzaam wonen in Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Onderhoud parkeerbedrijf	4.763	-4.303	460
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	2.669	-312	2.358
Voorziening verkeersregelininstallaties	180	-81	98
Totaal	7.612	-4.696	2.916

Voorziening Onderhoud gebouwen Parkeerbedrijf

Doel:

De voorziening is voor het egaliseren van meerjarige onderhoudskosten Parkeergarages van het Parkeerbedrijf.

Toelichting:

De bijdragen verhogen we volgens de bouwkostenindex (structureel).

Planmatig onderhoud vastgoedontwikkeling

De voorziening is voor onderhoudskosten van strategisch aangekochte panden. Op korte termijn is onderhoud nodig, maar ontbreekt voor deze panden een echt vast voornemen voor ontwikkeling.

De basis voor de bijdrage is een meerjarenonderhoudsplanning waarvan de doorberekening loopt t/m 2032. De voorziening is toereikend om het geplande onderhoud t/m 2032 uit te kunnen voeren. Een dotatie is vanaf 2022 daarom niet meer nodig.

Voorziening Verkeersregelininstallaties

Doel:

Hiermee houden we de verkeersregelininstallaties verantwoord en doelmatig goed. Uitgangspunten zijn:

- Geen veiligheidsrisico's voor de gebruiker.
- Geen hinder bij gebruik.
- Zo min mogelijk kapitaalvernietiging.

Toelichting:

Een jaarlijkse bijdrage van € 900.000 aan onderhoud verkeersregelininstallaties is voldoende om de bestaande VRI's op goed niveau te houden.

BELEIDSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Grondprijzen Breda 2020	Kaderstellend	2020
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2017
Gebiedsvisie Binnenstad	Kaderstellend	2014
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Structuurvisie Bedrijventerreinen Breda 2020	Kaderstellend	2008
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Structuurvisies Doornbos en Linie	Kaderstellend	2012
Welstandsnota	Kaderstellend	2004
Erfgoedverordening	Kaderstellend	2011
Beleidsregels voor het afwijken van een bestemmingsplan	Kaderstellend	2015
Verordening bedrijveninvesteringzone Breda-Oost 2017 (financieel/fysiek)	Kaderstellend	2015
Vigerende bestemmingsplannen (alle)	Kaderstellend	2019
Participatieleidraad bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2019
Coördinatieverordening gemeente Breda	Kaderstellend	2019
Besluit tot het aanwijzen van categorieën gevallen waarin een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist	Kaderstellend	2019
Woonvisie Breda: wonen in een dynamische stad	Kaderstellend	2013
Aanvulling op de Woonvisie 2013	Kaderstellend	2016
Verordening doelgroepen sociale woningbouw en middenhuur Breda	Kaderstellend	2019
Aanpak kamerverhuur	Kaderstellend	2014
Arbeidsmigranten afsprakenkader	Kaderstellend	2021
Actieplan studentenhuysvesting	Kaderstellend	2016
Alliantie Breda 2019-2023: afspraken over wonen in Breda	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen Wonen en perspectief wonen	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen: beschrijvingen Wonen en Zorg	Kaderstellend	2019
CPO Beleid Gemeente Breda 2020	Kaderstellend	2020
Bestedingsplan Impuls voor de woonagenda	Kaderstellend	2019
Beleidsregel Bezoekersregeling type straat en type garage 2017	Kaderstellend	2017
Nota parkeer en stallingsbeleid Breda (2004, herijking 2013)	Kaderstellend	2004
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actsheets onderdeel van de duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actualisatie duurzaamheidthema's	Kaderstellend	2021
Bodembeheernota en bodemkwaliteitskaart vaststellen hergebruik grond	Kaderstellend	2017
Bodemmasterplan Breda 2030 Een basis voor duurzame ontwikkeling	Kaderstellend	2017
Impuls ruimtelijk adaptie Breda	Kaderstellend	2016
Stedelijk waterplan 2019-2023; Breda water bewust	Kaderstellend	2019
Groenkompas	Kaderstellend	2021
Geluidskaarten Omgevingslawaaai	Kaderstellend	2017
Actieplan geluid	Kaderstellend	2020
Klimaatnota 'Steek positieve energie in het klimaat'	Kaderstellend	2008
Verordening geurhinder en veehouderij gemeente Breda 2008	Kaderstellend	2008
Ontheffingenbeleid Wet geluidhinder 2007	Kaderstellend	2007

Klimaatbegroting 2022	Kaderstellend	2020
Notitie Recreatie@GalderseMeren	Kaderstellend	2012
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020

Basis op orde

Begroting | 2023

BASIS OP ORDE IN BREDA

ONZE AMBITIE

Breda leefbaar, schoon, heel en veilig, dat is en blijft onze focus. Dit doen we samen met medeoverheid partijen, bewoners, bedrijven, woningstichtingen en andere ketenpartners. We streven er naar dat iedere inwoner uit de stad zijn of haar wijkboer en wijkbeheerder kent.

Komend jaar zetten we ons in om de leefomgeving verder te verbeteren. We maken een inhaalslag in het onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast werken we aan onze ambitie 'stad in een groen park'. We werken verder aan circulariteit met onze partners in de stad en de regio en gaan voor nog minder restafval en een nog betere scheiding van ons afval.

We willen dat onze inwoners, bedrijven en instellingen onze dienstverlening ervaren als betrouwbaar, makkelijk en prettig. We leveren passende dienstverlening.

We actualiseren onze visie op vastgoed en maken integrale huisvestingsplannen. De staat van de panden wordt op het vastgestelde niveau gehouden en binnen de strategische en financiële kaders verduurzaamd.

We willen ons handelen en onze contacten met inwoners nadrukkelijker dan voorheen baseren op een aantal kernwaarden. We streven ernaar dat Bredanaars zich gehoord voelen en dat er naar hen wordt geluisterd.

Thema Veilig Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Ambitie

We willen dat Breda veilig is en veilig voelt. Daarvoor hanteren we een proactieve veiligheidsaanpak, waarbij we vooruitkijken en ontwikkelingen nauwlettend monitoren. Het meerjarenprogramma 'Veiligheid breng(t) je samen' bestaat uit 7 thema's die we inhoudelijk verder uitwerken:

- Ondernijning.
- Zorg en veiligheid.
- Jeugd.
- Cyberveiligheid.
- Fysieke veiligheid.
- Zichtbare criminaliteit.
- Veilige openbare ruimte.

Voor ieder van deze thema's hebben we bepaald wat we willen bereiken. Daarnaast formuleren we jaarlijks enkele focuspunten die extra aandacht en inzet krijgen. Die punten bepalen we op basis van de veiligheidssituatie en een analyse van de ontwikkelingen in de samenleving.

Op alle thema's willen we werken volgens de AAA-aanpak: analyseren, anticiperen en activeren. We werken informatie- en risico-gestuurd om zo vroeg mogelijk in te kunnen grijpen en onze middelen efficiënt in te kunnen zetten. Ook willen we alle partners (inwoners, ondernemers, overheden en maatschappelijke instellingen) stimuleren om hun verantwoordelijkheid te nemen.

Handhaving

Onze buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) willen meer in de haarvaten van de samenleving werken. Ze willen de leefbaarheid en veiligheid in de wijken monitoren, sneller meldingen van inwoners oppakken en zorgen voor efficiëntere dienstverlening. Dit doen ze fysiek en digitaal, in de stad en in de buitengebieden.

Door de toegenomen krapte op de arbeidsmarkt in het veiligheidsdomein, zoals bij politie, boa's en beveiligers, zal een transitie op gang moeten komen naar slimmer werken en prioriteiten stellen. Het meerjaren beleidsplan van de politie wordt in 2023 hernieuwd en vormt hiertoe een bouwsteen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Werkwijze

We ontwikkelen het informatie- en risico-gestuurd werken met ons Veiligheid Informatieknooppunt (VIK) verder door. Zo willen we met onze analyses meer aan de voorkant komen en de online wereld er meer bij betrekken. Voor de verbinding met de stad versterken we vooral de netwerken weerbare stad (onder andere buurtpreventie). Daarnaast zetten we de stadsmariniers en de wijkboa's in.

Ondermijning

We willen criminele bedrijfsprocessen verstoren en de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit vergroten. Dit doen we door (integrale) controles en handhaving, de inzet van extra ondermijningsboa's, het uitvoeren van bewustwordingscampagnes en het verbreden van de mogelijkheden om het BIBOB-instrument toe te passen. Daarnaast kijken we of we nog meer gebruik kunnen maken van (digitale) hulpmiddelen, zoals testapparatuur en drones.

Onze regio is in het afgelopen decennium vooruitstrevend geweest in de aanpak en het maken van een stevige integrale vuist. De komende tijd bouwen we samen nadrukkelijk voort op de bestaande aanpak. Deze bestaat enerzijds uit de aanpak van de georganiseerde ondermijnende drugscriminaliteit op het gebied van cocaïne, synthetische drugs, hennep, witwassen en mensenhandel. Anderzijds is de aanpak preventief en gericht op het vergroten van de weerbaarheid van de overheid en de samenleving. Inmiddels is een regionaal versterkingsplan ondermijning met grote betrokkenheid en inbreng van onze partners opgesteld. Hieruit is een rode draad gekomen met vier focus-thema's, te weten: logistiek en transport, criminele geldstromen, weerbare samenleving en weerbare overheid. Deze focus kan op het commitment van alle betrokken partners rekenen. In het jaarplan 2023 bepalen we samen de concrete inzet op de benoemde focus thema's.

Jeugd

We willen criminele carrières en overlast voorkomen door de jeugd weerbaarder te maken en kansen voor hen te creëren. Daarvoor zetten we het Bredase 7-stappenmodel voort, wat een overzichtelijk kader voor een integrale en effectieve aanpak biedt.

We zetten met maatschappelijk brede partners in op het meerjarenprogramma (10 jaar) Preventie met Gezag waarbij Breda ervoor zorgt dat jongeren met een hoog risico op een criminele toekomst bouwen aan positieve deelname aan de samenleving. Dat doet de stad door criminaliteit geen optie meer te laten zijn, dat wordt namelijk direct bestraft, en door meer in te zetten op school, werk en talent.

Cyberveiligheid

We stimuleren bewustwording en bieden een handelingsperspectief. Dat doen we via voorlichtingscampagnes. Hierbij spelen de cyberambassadeurs een belangrijke rol.

Fysieke veiligheid

Verschillende (dreigende) crisissen blijven naar verwachting ook in 2023 veel van de organisatie vragen. Denk aan: covid, vluchtelingen en klimaat-gerelateerde dreigingen. Wij houden onze crisisorganisatie op peil voor de al bestaande en eventuele nieuwe crisissen.

Zichtbare criminaliteit

We zetten ons vooral in om de bewustwording te vergroten en handelingsperspectief te bieden. Hierin speelt buurtpreventie een belangrijke rol. We willen de buurtpreventie behouden en toekomstbestendig maken. Daarnaast willen we onze zichtbaarheid versterken, waarbij de wijkboa's een belangrijke rol spelen vanwege de schaarse politiecapaciteit. Inwoners die de verkeerde weg inslaan pakken we hard aan. Een voorbeeld hiervan vormt de aanpak spookbewoning die we in 2023 verder uitrollen.

Zorg en Veiligheid

We willen overlast door personen met verward gedrag voorkomen en verminderen door het bieden van passende woonvormen en de benodigde zorg. We passen de Wet woonoverlast toe, zetten een wijk-GGD'er in en regelen de crisisaanpak in het kader van de Wet verplichte ggz.

Het voorkomen van polarisatie van en radicalisering in de samenleving door interactie en dialoog, aanspreken en confronteren; verstoren en handhaven. Daartoe is een handelingskader opgesteld waar ook in 2023 uitvoering aan wordt gegeven.

Veilige openbare ruimte

Het aantal groene boa's breiden we uit naar 2 fte. Daarnaast laten we een bureau inventariseren welke 10 plaatsen onze inwoners het onveiligst vinden. Op deze locaties zetten we zichtbaar en onzichtbaar extra boa's in. We zorgen dat iedere wijkbewoner weet wie zijn of haar wijkboa is. Daarvoor zetten we duidelijke online communicatie in door gebruik te maken van een digitale boa. Ook heeft iedere wijk iedere 6 weken een inloopochtend bij de wijkboa.

De boa's zijn al getraind om (extra) verdedigingsmiddelen te gebruiken. Zodra justitie akkoord gaat, gaan zij deze ook dragen. We houden hierbij extra aandacht voor de-escalerende vaardigheden van de boa's. Verder professionaliseren we het boa-korps verder op het gebied van middelen, inzet, kennis en bevoegdheden.

Vanwege het verplaatsen van de nachtbusen breiden we het cameratoezicht in de binnenstad uit. De voorbereidingen zijn inmiddels gestart. De verwachting is dat dit cameratoezicht in 2023 operationeel kan zijn. Daarnaast breiden we in samenwerking met de buurtpreventieteams het cameratoezicht uit. Ook zetten we meer in op het thema veilig uitgaan.

Tot slot nemen we een aanvullende projectleider handhaving aan om het opstellen van beleidsstukken, aanbestedingen en de audits WPG te verbeteren.

Uitingen van maatschappelijke onrust en ongenoegen

Door dicht bij de burger te staan, zichtbaar en benaderbaar te zijn kunnen we beter anticiperen op het aanwezige sentiment, zowel online als offline. De eerder genoemde doorontwikkeling van het VIK helpt ook om het online sentiment hierin beter mee te nemen en te kunnen duiden. We zetten ook in op het faciliteren en ontwikkelen van 'maatschappelijke ventielen'. Mensen, jongeren meestal het meest, hebben een uitlaatklep nodig. Ook en juist waarschijnlijk als er veel beperkingen gelden. We streven ernaar om dit in een zo vroeg mogelijk stadium van de spanningsopbouw een aanbod te maken van activiteiten die mensen aantrekkelijk vinden en die – toch – kunnen.

Verbeter Breda

Ook in 2023 zetten we middelen in voor het initiatief Verbeter Breda. Zo zetten we preventief boa's in, gaan er jeugdboa's langs scholen en lopen er diverse initiatieven om ondermijning te voorkomen.

Experiment gesloten coffeeshopketen

Het kabinet verwacht dat in 2023 eindelijk de verkoop kan starten van gereguleerde hennep en hasjiesj in het kader van het experiment gesloten coffeeshopketen.

Omgevingswet

De Omgevingswet gaat in per 1 januari 2023. Dat vraagt in 2023 extra inzet en aandacht van onder meer onze vergunningverleners en adviseurs.

Vergunningen evenementen

We willen het makkelijker maken om een meerjarige vergunning te krijgen voor evenementen. Daarvoor willen we een structureel aanbod creëren. Hierbij doen we geen concessies op het gebied van veiligheid. Verder maken we het proces van het aanvragen van evenementvergunningen efficiënter via een leantraject.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Totaal aantal registraties openbare orde Boa's (audit nr 2206)

Omschrijving: Aantal door de Boa's geregistreerde toezicht- en handavingszaken, met de categorie openbare orde, waarop een interventie volgde per 1.000 inwoners

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
3,6	6,9	3,9	toename ten opzichte van 2020	toename ten opzichte van 2021

Toelichting: Gezien de groeiende inzet van de boa's van de afgelopen jaren, verwachten we een toename van het aantal interventies.

Indicator: Totaal aantal misdrijven (audit nr 2207)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
60,4	56,6	51,9	afname ten opzichte van 2020	afname (of stabilisatie) ten opzichte van 2021

Toelichting: Er wordt gestreefd naar een afname van het totaal aantal misdrijven, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Veiligheid in buurt (audit nr 75)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer dat Bredanaars geven aan de veiligheid in eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,7		6,8		6,8 - 7,0

Toelichting: Rapportcijfers veranderen in de regel niet zo snel en blijven vaak redelijk stabiel. We streven daarom naar een toename of stabilisatie.

Productindicatoren Product Veiligheid openbare ruimte

Indicator: Incidenten jeugdoverlast (audit nr 2213)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde incidenten melding overlast jeugd per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2,8	6	5,8	5,0 - 5,5	5,0 - 5,5

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde (audit nr 76)

Omschrijving: Aantal vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,9	7,1	6,8	6,9 - 7,1	6,6 - 6,8

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of stabilisatie. Doelstelling is dat Breda scoort rond het gemiddelde van de G40.

Indicator: Gewelddelicten (audit nr 77)

Omschrijving: Aantal gewelds- en seksuele misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7	6,2	5,5	6,0 - 6,2	5,3 - 5,5

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of een stabilisatie. Doelstelling is dat Breda scoort rond het gemiddelde van de G40.

Productindicatoren Product Zichtbare Criminaliteit

Indicator: Misdrijven horizontale fraude en cybercrime (audit nr 2212)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven horizontale fraude en cybercrime per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,2	8,9	8	afname ten opzichte van 2020	7,5 - 8,0

Toelichting: Na correctie achteraf blijkt de realisatiewaarde van 2021 8,0 (voorlopige realisatiecijfer was 7,5). We streven naar een afname of stabilisatie, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Diefstal uit woningen (audit nr 78)

Omschrijving: Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
2,6	2,4	1,6	2,2 - 2,4	1,6 - 2,0

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We verwachten een stabilisatie of lichte toename. Doelstelling is dat Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Winkeldiefstallen (audit nr 79)

Omschrijving: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
3,2	2,7	2,8	2,8 - 3,1	2,6 - 2,8

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of stabilisatie. Doelstelling is dat Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort..

Productindicatoren Product Ondernijning

Indicator: Misdrijven ondernijning (audit nr 2210)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven ondernijning (Handel en Productie van drugs, Witwassen, Mensenhandel, Mensensmokkel, Afval drugslab, Handel en Bezit vuurwapens, Vastgoedfraude, Vals geld aanmaken en Vals geld uitgeven) per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1,4	1,1	1		

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. We streven naar een toename van de bewustwording voor deze vorm van criminaliteit.

Productindicatoren Product Zorg en Veiligheid

Indicator: Meldingen huiselijk geweld (audit nr 2211)

Omschrijving: Aantal meldingen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis binnenkomt

Bron: Veilig Thuis West-Brabant Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1.786	1.769	1.606		

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. We streven naar een toename van de bewustwording voor dit delict.

Indicator: Personen met verward gedrag (audit nr 80)

Omschrijving: Aantal incidenten door personen met verward gedrag

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,8	8,9	10,8	8,0 - 8,6	9,5 - 10,5

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Verwijzingen Halt (audit nr 82)

Omschrijving: Aantal Halt-verwijzingen per 1.000 inwoners van 12 - 17 jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
22	14	11		

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Fysieke veiligheid**Indicator: Branden (audit nr 2214)**

Omschrijving: Aantal branden dat de brandweer heeft geregistreerd

Bron: Brandweer Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
431	505	443	450 - 505	400 - 450

Toelichting: We sturen niet actief op deze indicator. We streven naar een afname of een stabilisatie.

Thema Dienstverlening

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Inwoners, bedrijven en instellingen zijn tevreden zijn over onze dienstverlening. We willen dat ze deze ervaren als betrouwbaar, makkelijk en prettig. We leveren iedere Bredenaar passende dienstverlening.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Gemeentebreed

- We zorgen ervoor dat onze medewerkers de juiste houding en het juiste gedrag ontwikkelen.
- We verbeteren onze (dienstverlenings)processen.
- We verbeteren de samenwerking tussen de afdelingen en in de keten.
- We digitaliseren onze (dienstverlenings)processen.
- We verbeteren onze bereikbaarheid en bellen inwoners en bedrijven tijdig terug.
- We verkorten de tijd die nodig is om terugbelverzoeken, zaken en klachten af te handelen.
- We stellen een aanpak op voor het programma Dienstverlening.
- We gaan door met het vereenvoudigen van onze communicatie. We herschrijven bijvoorbeeld de meest gebruikte brieven naar taalniveau B1.

Specifiek voor toezicht en handhaving

- We handelen 85% van de binnengekomen meldingen binnen 24 uur af.
- We zorgen dat meldingen ook buiten kantooruren direct bij handhaving onder de aandacht worden gebracht, zodat deze ook direct opgepakt kunnen worden.
- We verbeteren onze zichtbaarheid door wijkboa's in te zetten die als aanspreekpunt bekend zijn in de wijk.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevredenheid inwoners (audit nr 83)

Omschrijving: Algemene waardering (rapportcijfer) dat inwoners geven aan de dienstverlening van de gemeente.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,9	6,9	7,1	6,7 - 7,1	6,7 - 7,1

Toelichting: Dienstverlening hangt af van vergunningen, toezicht en handhaving, de afhandeling van meldingen en van de publieksbalie. We analyseren welke onderdelen van dienstverlening beter / slechter scores om gericht verbeteringen aan te brengen.

Indicator: Waardering uitvoering Wet WOZ (audit nr 84)

Omschrijving: Oordeel Waarderingskamer over uitvoering Wet WOZ (woningen en niet woningen samen); uitgedrukt in aantal sterren (maximaal 5)

Bron: WOZ-registratie Meeteenheid: aantal sterren (maximaal 5)

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
4	4	4	4 (goed)	Tenminste 3 (voldoende)

Toelichting: Jaarlijks geeft de Waarderingskamer (onafhankelijk toezichthouder) een oordeel over de kwaliteit van de WOZ-taxaties en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces. Het oordeel voldoende (3 van de 5 sterren) betekent dat de gemeente Breda / BWB voldoende maatregelen heeft getroffen voor een adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden. Dit is een nieuwe indicator.

Indicator: Gegrunde bezwaarschriften sociaal domein (audit nr 85)

Omschrijving: % Gegrunde bezwaarschriften sociaal domein

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,9	7,3	16,4	15	17

Toelichting: We verwachten een kleine stijging ten opzichte van 2021, vanwege een verwachte toename van het aantal bezwaarschriften bij de WMO. Bij participatie en jeugd verwachten we dat het aantal gelijk zal blijven.

Productindicatoren Product Vergunningen

Indicator: Tijdige toetsing omgevingsvergunning (audit nr 87)

Omschrijving: % Aangevraagde omgevingsvergunningen dat tijdig wordt getoetst

Bron: SBA Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
98	99	98	95	95

Toelichting: Ook in 2021 werden bijna alle aangevraagde omgevingsvergunningen tijdig getoetst. Het minimumpercentage dat behaald moet worden blijft 95%. De mogelijke invoering van de Omgevingswet kan van invloed zijn op toekomstige realisatiewaarden van deze indicator.

Thema Beheer van de openbare ruimte

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Ambitie Thema

Breda biedt fijne plekken om te wonen. De openbare ruimte draagt daar voor een belangrijk deel aan bij. Komend jaar zetten we ons in om de leefomgeving verder te verbeteren. Onder andere door het onderhoud van onze wegen, straten, voetpaden, bruggen, parken, pleinen en groen op orde te brengen. We brengen deze voorzieningen op een niveau dat van een stad als Breda verwacht mag worden. Daarnaast werken we aan onze ambitie 'stad in een groen park' en aan de nieuwe openbare ruimte die ontstaat bij de (hoog)stedelijke ontwikkelingen.

Breda wil in 2044 CO₂-neutraal zijn. Het nieuwe college heeft deze ambitie uitgesproken in het bestuursakkoord. In 2030 moeten we al halverwege zijn. Dat zijn nog maar 2 collegeperiodes. De transitie van een lineaire naar een circulaire economie

is hiervoor noodzakelijk, want de grootste bron van CO₂-uitstoot is de onttrekking van grondstoffen die na kortstondig gebruik op de afvalberg belanden. De gemeentelijke organisatie, onze inwoners en ons bedrijfsleven ... we weten allemaal dat het anders moet. Toch neemt onze 'voetafdruk' nog steeds toe: als iedereen zou leven als de gemiddelde Nederlander, hebben we inmiddels 3,5 aardbol nodig. Om circulair te worden, moeten we minder afval produceren. Dat kan bijvoorbeeld door meer hergebruik, door minder spullen te gebruiken, en door langer met producten te doen. Naast CO₂-winst levert dit lokaal ook banen op en minder negatieve bijwerkingen elders op de wereld, zoals ontbossing, slechte arbeidsomstandigheden en vervuilende fabrieken.

Door huishoudelijk afval te voorkomen en te scheiden, dragen we bij aan deze duurzame, circulaire economie en minder restafval. We blijven onze inwoners betrekken en informeren hen over afvalpreventie, -inzameling en circulariteit. Dit doen we onder meer via afvalinzameling, afvalcoaches, de kringloopwinkels Vindingrijk en Parels, de circulaire tafel en Breda Doet Mee.

Van Afval Naar Grondstof (VANG)

De doelstelling Van Afval Naar Grondstof (VANG) is helder: minder huishoudelijk restafval en meer en betere afvalscheiding. Daarmee dragen we bij aan de circulaire economie, het duurzaam gebruiken van grondstoffen en materialen, en een schoon en circulair Breda.

Om de doelstellingen van VANG en circulariteit te bereiken, is ook passende huisvesting nodig. Dit traject is voor de lange termijn en moet ruimte bieden voor de ontwikkelingen op de uitbreiding en verduurzaming wagenpark, functies binnen de circulaire economie (zoals demonteren, repareren en sorteren) die van invloed zijn op de ruimte op de milieustations, de stallingsruimte en de kringloopbedrijvigheid.

Wegen, groen en riolering

Ook in 2023 staan de thema's schoon, heel en veilig centraal in het technisch beheer en onderhoud van de openbare ruimte. We maken een inhaalslag binnen het onderhoud van de openbare ruimte. De basis op orde heeft daarbij prioriteit. In 2023 willen we grip krijgen op de aanpak daarvan voor de periode 2023-2026. Ook willen we vaststellen waar en hoe we het onderhoud permanent naar een hoger niveau kunnen tillen.

De ambitie 'stad in een groen park' werken we verder uit. Dit doen we binnen de gemeentelijke organisatie en daarbuiten met betrokken partijen, ondernemers en bewoners. In 2023 willen we op verschillende plekken in de wijken en dorpen voorbeelden laten zien van 'stad in een groen park'.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Afvalservice

We geven inwoners goede informatie over afvalpreventie, -scheiding en circulariteit. Ze weten wat wij van hen verwachten en waarom, zodat we samen de doelstelling van VANG kunnen bereiken. Communicatie over afvalscheiding, minder afval en de circulaire doelen van Breda blijft belangrijk. Samen met de afvalcoaches blijven we deze boodschap herhalen. Ook blijft handhaving een belangrijke rol spelen. We blijven afvalboa's inzetten om overlast te voorkomen.

We maken circulariteit nog zichtbaarder in kringloopwinkels Vindingrijk en Parels, om inwoners op een toegankelijke manier mee te nemen in deze belangrijke transitie.

Voor een schoon en circulair Breda werken we samen met partners in de stad en de regio. Ook hier werken we aan preventie, afvalreductie en circulariteit. De onderzoeken naar lokale en regionale samenwerking worden hierbij gebruikt.

We verduurzamen ons wagenpark om de uitstoot te verlagen en om bij te dragen aan een betere luchtkwaliteit. Als het financieel en technisch haalbaar is, bestellen we CO₂-neutrale voertuigen.

De inzameling aan huis van grof huishoudelijk restafval en snoeihout wordt aangepast naar aanleiding van het bestuursakkoord. Het tarief van €25,- voor het ophalen van het grof huishoudelijk restafval en snoeihout schaffen we af.

Wegen, groen en riolering

Het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' biedt perspectief om een kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte te geven. Met een nieuwe koers en budget wordt ruimte gemaakt om te werken aan het op orde krijgen van het onderhoudsniveau. De focus ligt op het uitvoeren van ambities en doelen. In 2023 gaan we door met het aanpakken van de meest urgente onderhoudsprojecten, die we in 2022 in beeld hebben gebracht. We werken het achterstallige onderhoud aan onze wegen weg. Daarnaast gaan we aan de slag met een plan van aanpak: we stellen een bestedingsplan op om het

onderhoudsniveau structureel op orde te krijgen en naar een hoger plan te tillen. Dit plan ligt in lijn met de actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen.

Samen met dit plan van aanpak en deze actualisatie brengen we in beeld hoe we de € 14,5 miljoen aan extra middelen voor de openbare ruimte gaan besteden. We volgen daarbij de financiële planning uit het bestuursakkoord 2022-2026 om in 2023 mee aan de slag te gaan. Daarbij kijken we hoe we slim werk met werk kunnen maken. Uiteraard houden we daarbij rekening met de toenemende uitdagingen op het gebied van prijsstijgingen, leveringen en de personele beschikbaarheid.

Voor de doelstelling 'stad in een groen park' stellen we een uitvoeringsplan op: het European Park City-plan. Daarin worden de programmering en de realisatie concreet uitgewerkt. Dit plan vormt een aanvulling op het groenkompas. Tegelijkertijd stimuleren en ondersteunen we initiatieven voor vergroening en verblauwing die bijdragen aan deze doelstelling.

Dit doen we niet alleen. Samen met bewoners en partijen in de stad en de omliggende dorpen willen we de handen uit de mouwen steken. Bijvoorbeeld door te werken aan minder zwerfval en meer groen in de woonomgeving. We willen dat bewoners die zelf geen tuin hebben hier gebruik van kunnen maken. Groen om in te verblijven, elkaar te ontmoeten en te bewegen.

We onderzoeken hoe we meer groen en meer biodiversiteit slim kunnen verbinden met onze klimaatadaptieve opgaven. Daarnaast bekijken we hoe we straatstenen meer kunnen hergebruiken.

Enkele andere projecten waar we in 2023 aan werken, zijn:

- De actualisatie van de bomenkaart.
- Het uitwerken van een plan voor het vernieuwen van het Zandbergplein, samen met bewoners.
- Het uitwerken van een plan voor het vernieuwen van het Park Kesteren, samen met bewoners.
- 2 van de 3 fasen van de vernieuwing van de Ruitersboslaan worden uitgevoerd.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Afvalservice

- Attero heeft een claim weggelegd omdat Afvalservice van 2015 tot en met januari 2017 te weinig huishoudelijk restafval heeft aangeleverd. Het gerechtshof heeft de Vereniging voor contractanten in het gelijk gesteld. Dit betekent dat Attero de betaalde naheffing moet terugstorten. Attero is tegen deze uitspraak in cassatie gegaan.
- Onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Nazorg Stortplaatsen is een fonds voor de eeuwigdurende zorgplicht voor stortplaatsen. Hier lopen we een risico vanwege de lage rentestand ten opzichte van de bepaalde grootte van het fonds. Er loopt een technisch onderzoek naar een mogelijke kostenreductie door alternatieven met potentie, zoals duurzaam stortbeheer en afdekfolie met een levensduur van 100 jaar.
- Het is onzeker of de hoeveelheid huishoudelijk restafval na de coronapandemie weer op het oude niveau komt. De verwerking van restafval kan duurder worden, bijvoorbeeld door een verbrandingsbelasting per ton verbrand afval en een CO₂-heffing.
- De ontwikkelingen op de afvalmarkt zijn niet altijd voorspelbaar. We kunnen bijvoorbeeld te maken krijgen met strengere kwaliteitseisen aan de ingezamelde grondstoffen, hogere verwerkingskosten en een lagere opbrengst voor afvalstromen, slechter scheidings- of aanbiedgedrag van inwoners of veranderende wet- en regelgeving. Het gevolg is onzekerheid over de kosten voor de verwerking en inzameling van het huishoudelijke afval.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevredenheid openbare ruimte (audit nr 89)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat tevreden is over de bruikbaarheid van de openbare ruimte

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
81	73	75	70 - 80	70 - 80

Toelichting: De komende jaren werken we aan het verbeteren van de gebruiksmogelijkheden en gebruikskwaliteit van de openbare ruimte. Dit gebeurt op basis van het beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte. Dit kader wordt komend jaar geactualiseerd. Afhankelijk van de inzet zal de mate van tevredenheid toe- of afnemen.

Indicator: Schoon, heel en veilig (audit nr 90)

Omschrijving: Percentage Bredenaars dat de openbare ruimte als schoon, heel en veilig ervaart

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
89	89	90	84 - 90	84 - 90

Toelichting: De komende jaren werken we beleidsmatig en operationeel aan verbeteren van de gebruiksmogelijkheden en gebruikskwaliteit van de openbare ruimte. Dit gebeurt op basis van het beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte. Dit kader wordt in 2022 geactualiseerd. Afhankelijk van de inzet verwachten we de mate waarin de tevredenheid toe- of afneemt.

Indicator: Beleving ophalen op afroep (audit nr 91)

Omschrijving: Rapportcijfer over het ophalen door de gemeente van afval op afroep

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
8	8,2	7,9	7 - 8	8

Indicator: Beleving inzameling restafval (audit nr 92)

Omschrijving: Rapportcijfer over de inzameling via minicontainers/ zelf wegbrengen van afval

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
7,7	7,7	7,8	7,7	7,8

Toelichting: Behoud resultaat 2021. Geen veranderingen met betrekking tot inzameling restafval.

Productindicatoren Product Afvalservice**Indicator: Restafval (audit nr 93)**

Omschrijving: Maximaal aantal kilo restafval per inwoner per jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: KG per inwoner

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
111	146	155	127	minder dan 127 kg fijn restafval

Toelichting: Voor 2023 willen we streefwaarde alsnog bereiken om op deze manier bij te dragen aan VANG en circulariteit. De landelijke ambitie is herijkt. Minder restafval en hogere kwaliteit ingezamelde grondstoffen en afvalpreventie. Om streefwaarde te bereiken zijn we wel afhankelijk van het gedrag van onze inwoners om afval meer en beter te scheiden en minder afval te creëren. Ook is het langdurige effect van corona op afvalinzameling nog onduidelijk. Om het doel te bereiken krijgen bewoners en bedrijven juiste informatie over afvalpreventie, -inzameling en circulariteit. Zo weten ze wat er van hen verwacht wordt en waarom. Publiekscommunicatie over afvalscheiding, afvalreductie en de circulaire doelen van Breda blijft van groot belang. Deze boodschap blijven we dus herhalen.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, groen**Indicator: Openbaar groen (audit nr 94)**

Omschrijving: Percentage bomen dat aan de veiligheidsnormen voldoet

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
95	95	95	95	95

Toelichting: 1 x per 3 jaar controleren we alle bomen (wettelijk verplicht). Eis: minimaal 95% voldoet aan de veiligheidsnorm. Incidenten lossen we altijd per direct op. Wel wordt het steeds lastiger om deze norm te halen, door het ouder worden van het bomenbestand en de klimaatveranderingen.

Indicator: Aantal bomen (audit nr 95)

Omschrijving: Aantal bomen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
93.960	112.000	109.656		110.000

Toelichting: Het uitgangspunt is dat we na het rooien van bomen (door ziekte, storm, etc.) evenveel bomen terugplanten. Het gaat hierbij om bomen in straten, lanen en parken plus (sinds 2020) bomen in ecologische zones. Het lagere aantal bomen in 2021 (tov 2020) komt door een verbeterde registratie. Het feitelijk aantal bomen is niet verminderd. Door een verdere uitbreiding van de stad zal het totaal aantal bomen in de toekomst verder toenemen.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, wegen

Indicator: Onderhoud wegen (audit nr 96)

Omschrijving: Percentage van de wegen dat geen ernstige schade vertoont

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
86	76			90

Toelichting: De streefwaarde is tot stand gekomen in een proces dat onderdeel is van het beleidskader kapitaalgoederen van de openbare ruimte (2014-2022). Daarbij is bepaald dat de landelijke (CROW) norm van 90% wegen zonder ernstige schade wordt gehanteerd. In 2022 wordt voor de actualisatie van het beleidskader de norm opnieuw bepaald en vastgesteld.

Productindicatoren Product Riolering

Indicator: Wateroverlast (audit nr 97)

Omschrijving: Aantal keer dat waterlast voorkomt in Breda door zware hoosbuien.

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
1	1	1	1	1

Toelichting: In het stadshart maximaal 1 keer per 2 jaar wateroverlast door zware hoosbuien en in de rest van Breda maximaal 1 keer per jaar.

Thema Beheer van het gemeentelijk vastgoed

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onze maatschappelijke vastgoedportefeuille maakt de beleidsdoelstellingen mede mogelijk en draagt zo bij aan de ontwikkeling van de stad en de dorpen. De staat van de panden wordt op het vastgestelde niveau gehouden en binnen de strategische en financiële kaders verduurzaamd.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We stellen een Nota Vastgoed op, die onze Visie op Vastgoed uit 2016 vervangt. Hierin beschrijven we hoe en binnen welke kaders we de vastgoedportefeuille beheren in strategisch, tactisch en operationeel opzicht.

Voor de beleidsvelden cultuur en sport én voor de wijk- en dorpsaccommodaties stellen we integrale huisvestingsplannen op.

Woonwagendstandplaatsen worden verhuurd en waar mogelijk verkocht. Komen er standplaatsen bij, dan nemen we die op in de exploitatie of we bieden ze te koop aan.

Onderhoud

We onderhouden panden op gemiddeld conditieniveau 3 (NEN2767). Gezien de prijsstijgingen van arbeid en materiaal is de dotatie aan de onderhoudsvoorziening verhoogd/geïndexeerd met € 0,15 miljoen. De projecten brandveiligheid en dakveiligheid gaan door. Waar mogelijk maken we efficiënte combinaties met verduurzaming.

Ontwikkelingen

De koelmachine voor de kunstijsbaan wordt vervangen.

Sportaccommodaties

In 2023 werken we een integraal huisvestingsplan uit voor de gemeentelijke sportaccommodaties. Hiermee zorgen we voor een goede spreiding van volwaardige beweeg- en sportfaciliteiten over de stad. Zo zijn sport en bewegen altijd dichtbij, voor georganiseerde én ongeorganiseerde sporters.

Talentencentrum

We begeleiden de realisatie van het Talentencentrum en leveren in 2023 een organisatie op die bijdraagt aan de samenwerking tussen de talentprogramma's, sportonderwijs en breedtesport. Voor de exploitatie werken we pragmatisch samen met maatschappelijke organisaties en inwoners uit de wijk Hoge Vucht, waardoor ook zij zich hier thuis voelen.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Het gebouwenbestand is oud. Bij de huidige stand van zaken is de onderhoudsvoorziening over 10 jaar niet meer kostendekkend. In het integrale huisvestingsplan maken we daarom afwegingen over vervangende nieuwbouw, renovatie en functionele aanpassingen. Dit draagt bij aan een kostendekkende onderhoudsvoorziening.

Daarnaast zijn de stijgende kosten voor energie een risico.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties velden (audit nr 321)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties buitenvelden

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
80			80	80

Toelichting: We proberen een bezettingsgraad van 80% te blijven continueren en te herstellen van de corona crisis.

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties: onderwijs (audit nr 322)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: onderwijsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
50			50 - 55	60

Toelichting: Met de toename van bewegingsonderwijs proberen we te komen tot een bezettingsgraad van 60%. Als we deze bezettingsgraad bereikt hebben proberen we dit te continueren.

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties: verenigingen (audit nr 323)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: verenigingsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
74			75	75

Toelichting: We proberen te komen tot een bezettingsgraad van 75%. Als we deze bezettingsgraad bereikt hebben, proberen we dit te continueren.

Indicator: Tevredenheid binnensport (audit nr 33)

Omschrijving: Tevredenheid door gebruikers van gemeentelijke sportaccommodaties over de binnensportaccommodaties

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
	7,8	7,9	7,5 - 8,0	7,5 - 8,0

Toelichting: Dit meten we in het najaar van 2022 door breed onderzoek in gemeente Breda.

Productindicatoren Product Vastgoedbeheer

Indicator: Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (audit nr 74)

Omschrijving: vervangen door indicator die beter beeld geeft van de duurzaamheid van de gemeentelijke gebouwen

Bron: Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023

Toelichting: De eerder gebruikte indicator 'labelstappen' is inmiddels niet meer actueel. In de meest recente herijkingsronde (juni 2022) is voor deze indicator vastgesteld dat voortaan een andere maatstaf wordt gehanteerd voor de mate van verduurzaming van gemeentelijke gebouwen. Inzicht in totaal CO₂/energieverbruik per Bruto Vloeroppervlak is een betere indicator. In 2022 wordt de benodigde data verzameld en wordt een passende streefwaarde bepaald.

Thema Open overheid

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen ons handelen en onze contacten met inwoners nadrukkelijker dan voorheen gaan baseren op een aantal kernwaarden. Dat zijn o.a. openheid en transparantie, nabijheid, betrouwbaarheid, professionaliteit, veiligheid en gelijkheid. Al die waarden stellen eisen aan onze manier van samenwerken met inwoners. Een open overheid duidt immers niet alleen op hoe omgegaan wordt met informatie, maar ook op de openheid die er in Breda is voor inwoners om bijvoorbeeld deel te nemen aan besluitvormingsprocessen.

We streven ernaar dat Bredanaars zich gehoord voelen en dat er naar hen geluisterd wordt. Dat doen we in nabijheid en gezamenlijk met onze inwoners en stakeholders. We willen hierop aanspreekbaar, professioneel en eerlijk zijn, en leggen daarover actief verantwoording af. Ook als we niet aan belangen tegemoet kunnen komen, gaan we hierover open in gesprek.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Via onze informatiekkanalen trachten we zo veel mogelijk bewoners en stakeholders te bereiken en betrekken. We communiceren doel- en mensgericht. En komen onze afspraken richting Bredanaars na; afspraak is actie.

De ingezette koers voor de participatie bij concrete plannen zetten we voort. Daarbij gebruiken we de omgevingsvisie en de hernieuwde participatieleidraad als kapstok.

We maken nu al documenten, nota's en andere informatie openbaar. Dat breiden we de komende jaren verder uit. Zo is het duidelijker hoe beslissingen van de overheid tot stand komen. De Wet open overheid (Woo) biedt hiervoor de basis.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Veilig Breda	34.546	34.440	34.508	35.454	35.148	35.128

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Dienstverlening	9.032	11.361	11.291	11.172	11.172	11.172
Beheer van de openbare ruimte	90.728	90.773	90.462	90.900	96.347	92.401
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	23.850	21.283	25.110	23.563	23.382	23.332
Open overheid	4.363	4.692	5.004	5.009	5.028	5.098
Exploitatiereserve programma 4		645	255	255	255	255
Investeringsreserve programma 4		450				
Totaal Lasten	162.519	163.643	166.631	166.352	171.331	167.385
Baten						
Veilig Breda	19.119	14.011	13.791	13.791	13.651	13.651
Dienstverlening	3.955	4.386	3.848	3.848	3.848	3.848
Beheer van de openbare ruimte	62.231	65.120	62.039	62.901	64.440	66.108
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	12.586	9.495	10.417	10.680	10.680	10.680
Open overheid	410					
Algemene reserve programma 4		690				
Exploitatiereserve programma 4		560	734	225	225	225
Investeringsreserve programma 4		207	249	249	249	249
Totaal Baten	98.301	94.468	91.078	91.695	93.093	94.762
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	64.218	69.175	75.553	74.658	78.238	72.624

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Veilig Breda

Binnen het thema Veilig Breda vindt er een herverdeling plaats van de personeelskosten. Hierdoor is er een verschuiving van de lasten van het product Veilig Algemeen naar de andere producten binnen hetzelfde thema. In het nieuwe bestuursakkoord zien we dat precario vanaf 2023 wordt verlaagd met 25% (€ 0,3 miljoen). Ten opzichte van de verlaagde opbrengsten 2022 € 0,1 miljoen extra. Daarnaast zal er in 2023 meer geld beschikbaar zijn voor de middelen voor veiligheid (€ 0,1 miljoen). We zien binnen dit thema in 2023 een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (€ 0,3 miljoen).

Dienstverlening

Administratie en basisregistratie

De lasten binnen het product Administratie en basisregistratie zijn in de begroting 2023 € 0,3 miljoen hoger dan in de begroting 2022. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de interne vaste doorbelasting van loonkosten vanuit de afdeling Informatie en Communicatie (ICO) naar Administratie en basisregistratie is toegenomen (+ € 0,4 miljoen). Daartegenover staan lagere lasten van € 0,1 miljoen als gevolg van een interne herverdeling van het budget juridische kosten (dit betreft budget voor de Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB)).

Publiekszaken

In 2023 zijn er waterschapsverkiezingen en verkiezingen voor de Provinciale Staten, waar hoogstwaarschijnlijk geen aanvullend coronabudget voor wordt vrijgemaakt zoals dat wel het geval was in 2022. Dat verklaart de lastendaling van € 0,2 miljoen. Daarnaast zien we een herijking van de doorbelasting van de personeelslasten wat effect heeft op enkele onderdelen binnen

Publiekszaken (€ 0,2 miljoen).

In 2022 is er een forse toename gerealiseerd van voornamelijk reisdocumenten. We raamden de baten in relatie tot de forse toename van de omzet reisdocumenten en RNI-inschrijvingen conservatief. In 2023 kan dit normaliseren, waardoor we € 0,5 miljoen minder baten verwachten.

Beheer van de openbare ruimte

Afvalservice

De lasten stijgen voornamelijk door de uitbreiding van vaste formatie en het duurder worden van afvalverwerkingsstromen, ook bij bedrijfsafval, en dan met name de stijging van de fracties grof huishoudelijk vuil en snoeihout. In 2022 is nog een grotere post (na)effecten corona meegenomen in de begroting, deze daalt in 2023 weer naar het normale niveau. Per saldo een stijging van € 0,6 miljoen.

De baten stijgen met € 0,7 miljoen door de stijging van de afvalstoffenheffing met 2%. De baten van het betaald inzamelen van grof huishoudelijk afval en snoeihout vervallen, wat een effect heeft van ongeveer € 0,3 miljoen. Het restant heeft te maken met overige bedrijfsbaten. Het verschil in de baten bedrijfsafval is te verklaren uit het wegvallen van € 0,1 miljoen uit het coronamaatregelenpakket en de verwachte omzetstijging in 2023.

Beheer openbare ruimte wegen

De lasten stijgen met € 0,8 miljoen vanwege indexering en hogere kapitaallasten door nieuwe investeringen in het strategisch investeringsplan. Prijsstijgingen binnen het Wagenpark leiden tot € 0,3 miljoen extra lasten.

Beheer openbare ruimte groen

De lasten stijgen met € 0,5 miljoen vanwege indexering en hogere kapitaallasten door nieuwe investeringen in het strategisch investeringsplan. Prijsstijgingen binnen het Wagenpark vergen een extra inzet van € 0,3 miljoen. Vanuit het bestuursakkoord is een structurele impuls gedaan om het onderhoudsniveau van dorpen en wijken te verhogen. Voor 2023 is deze verhoging € 1,2 miljoen, dat is een toename van € 0,9 miljoen ten opzichte van 2022. Daarnaast is in 2023 eenmalig een impuls opgenomen van € 0,1 miljoen voor de actualisatie van de Bomenkaart. De baten dalen met € 0,2 miljoen door het vervallen van de subsidie Afvalfonds in 2023.

Riolering

Op basis van het Bestuursakkoord is de rioolheffing met 17,5% gedaald voor een bedrag van € 3,6 miljoen. Aan de lastenkant is er een verlaging van de kapitaallasten van € 3,3 miljoen door het wijzigen van de afschrijvingstermijn van 30 naar 60 jaar. Daarnaast leiden de lagere tarieven tot een verlaging van de kwijschelding van € 0,3 miljoen.

Beheer van het gemeentelijk vastgoed

We zien een lastentoename van € 3,8 miljoen. De kapitaallasten (afschrijving en rente) stijgen ten opzichte van 2022 met € 0,7 miljoen. De kapitaallasten zijn gekoppeld aan de verwachte investeringen. Hierbij is een aantal grote projecten, die opgestart worden of opgestart zijn en/of worden afgerond in 2023, bijvoorbeeld het Talentencentrum, doorstroomvoorziening en de vervanging van de koelmachine van de ijsbaan.

Door uitbreiding van het inhuurbudget en formatie en stijging van de salarissen ten opzichte van 2022 is de post doorbelasting salarissen en sociale lasten gestegen met € 0,4 miljoen. De uitbreiding is deels het gevolg van het in gebruik nemen en het beheer van het Talentencentrum.

De overige posten, zoals klein onderhoud, verzekeringen, dotatie voorziening en gas (betreffende indexering vastgoedobjecten die zijn aangesloten op het warmtenet) zijn geïndexeerd met € 0,7 miljoen.

Voor de vastgoedobjecten van de uitvoeringsorganisatie is incidenteel € 1 miljoen toegevoegd aan de begroting. De kosten bestaan o.a. uit nutsvoorzieningen, beheer, klein en groot onderhoud en verzekeringen en te dekken leegstand.

Aan batenkant is er een toename van € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat (huur)inkomsten zijn geïndexeerd met circa 5%.

Open overheid

College en ondersteuning college

De hogere lasten van € 0,1 miljoen zijn vooral te verklaren door de uitbreiding van het college met een extra wethouder.

Raad, commissies en griffie

Er wordt structureel € 0,2 miljoen meer vrijgemaakt in 2023 voor de vergoedingen burgerradsleden, de accountant en overige, kleinere posten.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2023	Planning uitgaven 2024	Planning uitgaven 2025	Planning uitgaven 2026
	Vastgoedbeheer	1.069	75	pm	pm
	Vastgoedbeheer, sportaccommodaties	100			
	Investerings veilige stad	250	pm	pm	pm
	Duurzaamheidsmaatregelen accommodaties		600	700	700
	Sporthal de Doelen Princenhage			500	1.500
Ambitie		1.419	675	1.200	2.200
	Openbare ruimte en pleinenaanpak	1.700	1.500	1.400	1.400
	Openbare ruimte, wegen	1.579	pm	pm	pm
	Specifieke kunstwerken	100	pm	pm	pm
	Riolering	3.000	23.000	24.800	20.800
	Stad in het park	250	250		
	Sportaccommodaties	575	pm	pm	pm
	Vastgoedbeheer	250	pm	pm	pm
	Veiligheidsschermen NAC	pm	pm	pm	
	Willemsbrug	50	1.950		
Plan		7.504	26.700	26.200	26.200
	Afvalservice	200	200	200	200
	Bomen	900	900	pm	pm
	Groene pleinen & parken 2.0	833			
	Openbare ruimte: herinrichtingen	700	pm	pm	pm
	Openbare ruimte: klimaatadaptatie	190	190	pm	pm
	Openbare ruimte: openbare verlichting			pm	pm
	Park Haagse Beemden	350	100		
	Vastgoedbeheer	2.015	pm	pm	pm
Project		5.188	1.390	200	200
	Openbare ruimte: klimaatadaptatie	288			
	Openbare ruimte; openbare verlichting	3.000	3.150		
	Riolering	16.200			
	Talentencentrum	4.892			
Realisatie		24.380	3.150		
Totaal		38.491	31.915	27.600	28.600

Beheer openbare ruimte

In het Bestuursakkoord "Dichtbij doen, samen sterk vooruit" 2022-2026 is een investeringsimpuls "Openbare ruimte en pleinenaanpak" opgenomen van 6 miljoen voor de raadsperiode, waarmee een kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte wordt gegeven. In het uitvoeringsplan wordt de inzet en verdeling over de jaren nader uitgewerkt. Voor 2023 is een jaarschijf van 1,7 miljoen opgenomen.

Daarnaast zijn investeringen gepland voor herinrichting en groene pleinen en parken. In 2023 wordt o.a. het project Park Haagse Beemden gerealiseerd.

Bomen betreft de vervanging van bomen ter instandhouding.
Ten behoeve van de ontwikkeling naar Stad in een park zijn in 2023 en 2024 extra investeringen ingepland.

Tevens vindt in 2023 de volgende tranche plaats van investeringen ter vervanging en verduurzaming van de openbare verlichting.

In de planning zijn opgenomen kredieten ten behoeve van de instandhouding van wegen en civiele kunstwerken. Specifiek in de planning is opgenomen een vervangingsinvestering voor het wegdek van de Willemsbrug.

Nader onderzoek vindt plaats naar een investering in Veiligheidsschermen NAC.

Stad in een Park

In het Bestuursakkoord "Dichtbij doen, samen sterk vooruit" 2022-2026 is een investeringsimpuls van € 0,5 miljoen opgenomen voor groen en extra bomen ten behoeve van de ambitie "Stad in een Park" in de jaren 2023-2024.

Riolering

Vanuit het Stedelijk Waterplan 2019-2023 zijn investeringen opgenomen voor de vervanging van riolering en tevens verbetering van riolering, waaronder klimaatadaptieve maatregelen.

Veiligheid

Werkbudget diverse kleine noodzakelijke directe investeringen Veiligheid, waaronder beveiligingscamera's.

Vastgoedbeheer

In 2023 geven we verder uitvoering aan het meerjarenprogramma voor de verduurzaming van de gemeentelijke panden.

Functionele aanpassingen (impuls) van gemeentelijke accommodaties die het gebruik van die accommodatie en de exploitatie daarvan verbeteren of optimaliseren (waaronder de tijdelijke huisvesting van het Stadsdepot). Tevens wordt daardoor de maatschappelijke waarde van gemeentelijke accommodaties vergroot. We stellen een visie op om de behoefte aan accommodaties voor cultuur en wijkcentra in beeld te brengen. Daarnaast worden noodzakelijke maatregelen uitgevoerd op het gebied van arbo-veiligheid op daken en brandveiligheid.

De oude koelinstallatie van de ijsbaan wordt vervangen door een duurzamer exemplaar.

Sportaccommodaties

Noodzakelijke aanpassing sportvoorzieningen op korte termijn. Daarnaast worden de honk-en softbalvelden aangepast naar de nieuwe eisen van de honk- en softbalbond.

Talentencentrum

Het nieuwe talentencentrum zal in 2023 opgeleverd worden.

Afvalservice

Dit betreft de jaarlijkse vervangings- en, waar nodig, uitbreidingsinvesteringen van ondergrondse containers en minicontainers.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Basis op orde in Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Exploitatiereserve programma 4	1.600	-480	1.120
Investeringsreserve programma 4	5.018	-249	4.769
Totaal	6.617	-728	5.889

Exploitatiereserve

Bij de Bestuursrapportage 2022 zijn twee budgetoverhevelingen vastgesteld die via de exploitatiereserve lopen:

- De eenmalige impuls van € 250.000 bestuursakkoord, om te komen tot integrale huisvestingsplannen (IHP) voor Cultuur, Sport en Welzijn, zal in 2023 worden gedaan.

- De verwachte startdatum van het experiment gesloten coffeeshopketen zal niet eerder zijn dan tweede kwartaal 2023. De raad is hierover met een raadsbrief op 15 april 2022 geïnformeerd. De in de meicirculaire beschikbaar gestelde middelen à € 140.000 zijn overgeheveld naar 2023.

Via de exploitatiereserve worden de kosten van verkiezingen gelijkmatig verdeeld over de jaren. In 2023 betreft dit een onttrekking van € 90.000 voor de Waterschapsverkiezing.

Investeringsreserve

De onttrekking betreft kapitaallasten van de door de investeringsreserve gedekte kredieten.

MUTATIES IN VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Basis op orde in Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Voorziening wet AppA	8.290	-300	7.990
Onderhoud Vastgoedbeheer	16.493	-789	15.704
Voorziening openbare ruimte onderhoud	864	-216	648
Achterstallig onderhoud verhardingen	2.700	-2.700	0
Voorziening afvalservice	409	-76	333
Voorziening riolering	3.214	-547	2.666
Totaal	31.970	-4.629	27.341

Voorziening wet AppA

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgelden van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De AppA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers.

Onderhoud Vastgoedbeheer

De cijfers zijn gebaseerd op de actuele stand van de voorzieningen volgens de jaarrekening 2021 en de begrote dotaties en onttrekkingen in 2022 en 2023.

Voorziening openbare ruimte onderhoud

De cijfers zijn gebaseerd op de actuele stand van de voorzieningen volgens de jaarrekening 2021 en de begrote dotaties en onttrekkingen in 2022 en 2023.

Achterstallig onderhoud verhardingen

Voor het vastgestelde achterstallige onderhoud aan de verhardingen is bij de jaarrekening 2021 een dotatie van € 3,2 miljoen in de voorziening 'achterstalligheid onderhoud verhardingen' gedaan. De uitvoering van deze projecten vindt voor € 0,5 miljoen plaats in 2022 en € 2,7 miljoen in 2023.

Voorziening Afvalservice

De voorziening Afvalservice is bedoeld om de lasten en baten te egaliseren voor het huishoudelijke deel van de afvalinzamelings- en verwerkingskosten. De verwachting is dat in 2023 een kleine onttrekking wordt gedaan uit deze voorziening.

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en opvangen van financiële tegenvallers. De tarieven rioolheffing 2023 zijn op basis van het Bestuursakkoord 2022-2026 "Dichtbij doen, samen sterk vooruit" voor het jaar 2023 met 17,5% verlaagd, ten opzichte van 2022. Daarna wordt, evenals voorheen, uitgegaan van een stijging van 2% per jaar. Voor het investeringsvolume is uitgegaan van de verwachting conform Stedelijk Waterplan 2019-2023 voor de periode na 2023. Daarbij is de afschrijvingstermijn gewijzigd naar 60 jaar in plaats van 30 jaar. De voorziening wordt in 2023 betrokken in het Stedelijk Waterplan vanaf 2024. Er worden dotaties of onttrekkingen begroot met als doel om aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan uit te komen op een stand van 0. Daarnaast wordt aan het eind van ieder jaar

het resultaat riolering ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie. Over begrotingsjaar 2023 wordt een onttrekking voorzien van € 0,5 miljoen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Veiligheid programma 2019-2022	Kaderstellend	2019
Nota herijking harddrugsbeleid	Kaderstellend	2018
Nota herijking softdrugsbeleid	Kaderstellend	2017
Uitwerkingskader Vergunningverlening, toezicht en handhaving Breda	Kaderstellend	2020
Visie openbare ruimte Breda 2020	Kaderstellend	2009
Beleidskader kapitaalgoederen Openbare ruimte	Kaderstellend	2014
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Beleidsregels locatiekeuze centrale verzamelplaatsen voor het aanbieden van inzamelmiddelen van huishoudelijk afval	Kaderstellend	2017
Actualisatie beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte (2018)	Kaderstellend	2018
Het Stedelijk waterplan 2019-2023	Kaderstellend	2019
Afvalstoffenverordening	Kaderstellend	2016
Aanwijzingsbesluit ondergrondse containers voor huishoudelijk restafval	Kaderstellend	2017
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Bredase uitwerking Van Afval Naar Grondstof	Kaderstellend	2016
Breda's Waterkompas 2016	Kaderstellend	2016
Visie op vastgoed	Kaderstellend	2017
Nota Sportaccommodaties en financiën	Kaderstellend	2016
Nota Bewegingsruimte	Kaderstellend	2015
Team Breda: Visie op sport & bewegen 2017 -2030	Kaderstellend	2017
Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase Vastgoedportefeuille	Kaderstellend	2016

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Veiligheidsregio:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (Veiligheidsregio MWB) is een netwerkorganisatie. In onze regio werken 24 gemeenten, de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en het Openbaar Ministerie samen aan veiligheid. Vaste samenwerkingspartners zijn de waterschappen, de GGD, de Omgevingsdienst en Defensie. Daarnaast hebben we een omvangrijk netwerk van partijen waar we mee samenwerken.

De veiligheidsregio is ook een krachtige en gerespecteerde hulpdienst. Met hun brandweerteams, crisisteams en centralisten staan zij 24/7 klaar om hulp te bieden. De crisisorganisatie van de GHOR staat klaar op het moment dat vanwege een ramp of crisis de balans tussen zorgvraag en -aanbod bedreigd of verstoord wordt. Waar de veiligheidsregio voor staat: samen maken we de regio veiliger.

Zij werken hecht samen met hulpverleners, bestuurders, ondernemers en inwoners aan een veilige en veerkrachtige samenleving. Ze houden risico's voorspelbaar en hanteerbaar door de samenleving erop voor te bereiden, de juiste middelen in te zetten en bij te dragen aan herstel.

De veiligheidsregio voegt waarde toe aan de omgeving en werkt samen aan veiligheid en veerkracht. Zij stimuleert redzaamheid in de samenleving, draagt bij aan een veilige leefomgeving en levert hulpvaardige en slagvaardige inzet. De veiligheidsregio voert veiligheidstaken tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uit. Zij werkt samen, is duurzaam, werkt informatiegestuurd en organiseert zichzelf wendbaar. De veiligheidsregio staat 24/7 klaar voor al haar inwoners en bedrijven.

Conform haar beleidsbegroting 2023 investeert de VRMWB extra in de volgende subdoelstellingen:

- Het stimuleren van een redzame samenleving.
- Het vergroten van het risicobewustzijn, het veranderen van gedrag en het vergroten van de handelingsbekwaamheid bij kwetsbare inwoners.
- Het organiseren van een veiligere samenleving door effectievere hulpverlening in samenwerking met inwoners.
- Het verstevigen van de zorgkolom als crisispartner.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De veiligheidsregio heeft te maken met veranderingen in de samenleving. Denk daarbij aan de klimaatverandering, de energietransitie, de Omgevingswet en de oorlog in Oekraïne. Ook heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de Wet veiligheidsregio's en heeft de VRMWB geleerd van de coronacrisis. Dit alles heeft invloed op haar koers en werkwijze. Met alle veranderingen die op de veiligheidsregio afkomen, heeft het algemeen bestuur de organisatie in 2021 de opdracht gegeven om via een takendiscussie kritisch naar de organisatie te kijken en voorstellen te doen voor besparingen. Alle producten van de VRMWB zijn tegen het licht gehouden. Daarbij was bezuinigen geen doel op zich; er is ook gekeken naar de maatschappelijke gevolgen en de gevolgen voor de (fysieke) veiligheid.

De vraag die centraal stond, was: 'Wat voor organisatie is er nodig om onze regio veiliger te maken?' Bij de beantwoording is gekeken naar het benodigde profiel, wat daarvoor nodig is en hoe dit zo efficiënt mogelijk georganiseerd kan worden. Deze takendiscussie leidt tot keuzes voor de toekomst. In 2022 en 2023 worden deze keuzes vertaald naar begrotingen en naar het meerjarenbeleidsplan voor de VRMWB.

Daarom heeft zij ervoor gekozen om in eerste instantie een beleidsarme begroting voor 2023 op te stellen, in afwachting van besluitvorming rondom de takendiscussie. Uiteraard zijn hierbij wel de vastgestelde begrotingskaders in acht genomen vanuit de Kaderbrief 2023.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Door corona konden niet alle (praktijk-)opleidingen en oefeningen doorgaan. De gevolgen voor de vakbekwaamheid zijn nog onduidelijk.
- De vitale ICT-infrastructuur werkte niet naar behoren tijdens corona. Dit blijft een permanent aandachtspunt.
- Het kost steeds meer moeite om voldoende vrijwilligers te vinden en te binden. De beschikbaarheid van vrijwilligers staat steeds meer onder druk – en daarmee ook de kerntaak: het bestrijden van incidenten.
- Tweede loopbaanbeleid: voor de organisatie heeft dit grote financiële gevolgen vanwege het verstrekken van noodzakelijke studiefaciliteiten, mogelijk overbruggingsregelingen, vervangingskosten voor personeel en extra opleidingskosten door uitstroom.
- De Omgevingswet betekent een kanteling van de organisatie en vraagt om andere competenties en kennis van de medewerkers.
- Chemie-Pack: de gemeente Moerdijk, de VRMWB en onderdelen van de Staat der Nederlanden worden door de verzekeringsmaatschappijen van omliggende bedrijven van Chemie-Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade die zij zouden hebben geleden door de brand op 5 januari 2011. Het is onduidelijk of en wanneer er een dagvaarding komt.

GR Omgevingsdienst Midden- en West Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Omgevingsdienst Midden- en West	OMWB

Brabant:	Paul Depla
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	7 %
Belang Breda in verbonden partij in %:	Gemeenschappelijke regeling
Soort verbonden partij:	

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) werkt vanuit het omgevingsrecht aan een schone, duurzame en veilige leefomgeving. Dit gebeurt in opdracht van de provincie Noord-Brabant en de 25 gemeenten in Midden- en West-Brabant en in samenwerking met (keten)partners.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De ontwerpbegroting is solide en in lijn met de kadernota. De OMWB heeft een gezond financieel beeld, dat in lijn ligt met voorgaande jaren. De ontwerpbegroting is steeds overzichtelijker, informatiever en beter leesbaar.

De voornaamste ontwikkeling is de invoering van de Omgevingswet. Deze is door het Rijk uitgesteld en wordt nu van kracht op 1 januari 2023. De invoering van de wet betekent een enorme verandering voor de taakuitvoering en werkwijze van de OMWB. Een goede samenwerking met deelnemers en ketenpartners is essentieel.

In 2022 is het programma 'Van goed naar beter' van start gegaan voor een verdere professionalisering. Met dit programma maakt de OMWB werk van het (financieel) potentieel dat het onderzoek naar kosteneffectiviteit uit 2020 in beeld heeft gebracht. In 2023 worden de activiteiten en hun effecten in detail uitgewerkt.

Gemeenten moeten het reisgedrag van hun medewerkers gaan bijhouden vanwege de CO₂-uitstoot. Deze verplichting zou ingaan op 1 januari 2022, maar de uiteindelijke besluitvorming is overgelaten aan het huidige kabinet. Daardoor kan de regeling in de toekomst nog wordt aangepast.

Voor 2023 is het tarief geactualiseerd, waarbij rekening is gehouden met cao-effecten, kostenindexering en kostenbesparingen. Het begrote gemiddelde uurtarief uit de Kaderbrief 2023 is het vertrekpunt voor de begroting 2023. In 2021 is de evaluatie van de MWB-norm afgerond.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De Omgevingswet heeft impact op de manier van werken, de cultuur, de juridische basis en het technisch instrumentarium. Hierdoor ontstaan mogelijk hogere kosten.
- De organisatie maakt een transitie door, waardoor individuele medewerkers mogelijk niet (meer) aan de eisen voldoen.
- Door corona bestaat de kans op productieverlies en/of minder opdrachten, afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus in de toekomst.
- Er is op de arbeidsmarkt een tekort aan (goed opgeleid) personeel. Daarnaast zorgt het opleiden van trainees en net afgestudeerden door OMWB-personeel voor een lager aantal declarabele uren.
- Een gevolg van de Russische invasie in Oekraïne is dat de prijzen van olie, gas en bepaalde grondstoffen aanzienlijk zijn gestegen. Dit kan impact hebben op het toekomstige kostenniveau van de OMWB. Een kwantificatie hiervan is op dit moment (nog) niet mogelijk.

Zorg- en Veiligheidshuis Breda

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	54,93%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) Baronie Breda is een samenwerkingsverband van justitiële diensten en zorginstellingen, onder regie van gemeenten in district De Baronie. Het ZVH is gericht op kwetsbare personen die kampen met problemen op meerdere leefgebieden en die daardoor in aanraking komen of dreigen te komen met het strafrecht. Het ZVH draagt bij aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie en het voorkomen van recidive, ernstige overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Na bijna 2 jaar van coronamaatregelen komt het sociale verkeer weer flink op gang. Corona heeft grote invloed gehad op de problematiek in het zorg- en veiligheidsdomein, op de partners en op de manier van werken. Soms waren er versoepelingen, dan weer werden de teugels stevig aangetrokken. Er was minder sociale steun, mensen hadden meer gevoelens van angst en somberheid en men miste perspectief. Sommige mensen konden moeilijk omgaan met het wegvallen van structuur door contacten, werk of opleiding. Er was minder sociaal contact en dus minder sociale controle.

Nu alles weer naar normaal gaat, nemen de sociale contacten weer toe. Corona heeft zijn nasleep. De psychische problematiek stijgt en ook de complexiteit neemt toe. Het blijft voor het ZVH belangrijk om zicht te houden op kwetsbare mensen, zodat zij op tijd ondersteuning kan bieden. Er komt een nieuw informatiesysteem (PGA x) dat hopelijk helpt om problematiek sneller te detecteren. Prioriteiten in het ZVH-jaarplan zijn: mensenhandel, radicalisering en extremisme, de re-integratie van ex-gedetineerden en kwetsbare personen, de aanpak van verwarde personen en de verplichte Wet ggz.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van de gemeente Breda. Daarnaast heeft de beëindiging van de samenwerking (per 1 januari 2023) door de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau tot gevolg dat de bijdrage van de overige deelnemende gemeenten stijgt.

Midwaste

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijke bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Coöperatieve Vereniging Midwaste Milieu U.A. is begin 2009 opgericht. Het belangrijkste doel is het inzamelen en verwerken van afval met de hoogst mogelijke kwaliteit tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. Daarnaast zet Midwaste zich in om zo veel mogelijk circulariteit te behalen voor alle grondstofstromen, onder meer door producenten te adviseren over nieuwe scheidingsmogelijkheden voor GFT, luiers en plastics.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In de loop van 2021 is de organisatie aangepast, zodat er meer ruimte is ontstaan voor strategie en innovatie. Hierdoor kan Midwaste stappen zetten die meerwaarde hebben voor alle of meerdere leden. Voorbeelden hiervan zijn de samenwerking met PreZero, HVC Rova en het Afvalfonds.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit.
- Een tekort aan verwerkingscapaciteit kan effect hebben op de verwerkingsprijzen.
- Prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier.

GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker

Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

Deze gemeenschappelijke regeling omvat de blijvende nazorgverplichtingen van 10 deelnemende gemeenten voor de stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen.

Bijzondere ontwikkelingen bij verbonden partij

Medio 2019 hebben we een convenant met de provincie ondertekend, waarmee we de overdracht van de stortplaats Zevenbergen met 10 jaar hebben uitgesteld. Binnen deze periode blijft de rekenrente 5,06%. Het doel is om alternatieven te onderzoeken: hoe gaan we om met de stortplaats, hoe besparen we kosten en welke mogelijke inkomsten zijn er?

Voor de stortplaats Bavel-Dorst loopt nu een materiaalonderzoek naar de kwaliteit van de bovenafdichting. In 2021 zijn de eerste resultaten van dit onderzoek gedeeld met de GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen. De conclusie is dat de bovenafdichting op fase 1 een levensduur van ten minste 100 jaar heeft, gerekend vanaf het aanlegmoment in 1997. Voor fase 2 en 3 wordt hetzelfde onderzoek uitgevoerd. Mogelijk kan de levensduur van deze afdichting ook worden opgehoogd naar 100 jaar.

In 2021 is gebleken dat de leidingen voor het percolaatwater aan vervanging toe zijn. Het vervangingsproject wordt momenteel vormgegeven. De kosten zullen aanzienlijk zijn (€ 0,6 tot 0,9 miljoen), maar vallen binnen de doelstellingen waarvoor de voorziening bestaat, en worden bekostigd uit het opgebouwde doelvermogen. De verwachting is dat dit niet leidt tot een hogere deelnemersbijdrage in de komende periode.

De belangrijkste risico's bij verbonden partij

Tot 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. Daarna leiden meerdere factoren mogelijk tot een aanpassing:

- Een mogelijke daling van de rekenrente.
- Een verlenging van de afschrijvingstermijn van het afdekfolie van 50 naar 75 jaar.
- Een herziening van het juridisch kader (Leemtetwet).

Organisatie en financiën

Begroting | 2023

ORGANISATIE EN FINANCIËN VAN BREDA

ONZE AMBITIE

Algemeen

De gemeente wil een professionele organisatie zijn, die dienstbaar en behulpzaam is. We hebben de mensen, de (financiële) middelen en de processen in huis om de opgaven in de stad en de ambities van het bestuur waar te maken. Daarbij zoeken we de balans tussen de uitdagingen op de korte termijn en onze ambities op de lange termijn. We spelen tijdig in op nieuwe ontwikkelingen en doen ons werk duurzaam en binnen de wettelijke en financiële kaders.

Thema Een toekomstbestendige organisatie

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Inclusieve organisatie

In Breda streven we naar inclusie en diversiteit. Om dat te bereiken, nemen we als gemeente ook onze eigen verantwoordelijkheid: binnen de gemeentelijke organisatie voelt iedereen zich thuis en goed ondersteund.

Evenwicht tussen werk, mensen en middelen

Een organisatie in evenwicht kan vooruitkijken, prioriteiten stellen en tijdig inspelen op veranderingen. Daarom zorgen we via interne beheersing voor een stevig fundament. Omdat er in onze omgeving zo veel verandert, blijven we ons fundament en onze balans voortdurend versterken en verbeteren.

Mensen werken graag in en voor Breda

Medewerkers werken graag voor de stad en in een ambitieuze omgeving. Ze zijn trots op de organisatie. We kunnen overal prettig, veilig, gezond en effectief werken. We gebruiken onze kantoren vooral voor samenwerking en ontmoeting. De thuiswerkplek is een volwaardig onderdeel van onze werkomgeving. De medewerkers hebben thuiswerkplekken die voldoen aan de arbo-normen.

Veilige organisatie

We krijgen steeds meer te maken met agressie en geweld, en bieden hierin hulp en ondersteuning aan medewerkers. We vergroten de weerbaarheid van onze medewerkers en verbeteren de beveiliging van de organisatie.

Digitalisering

De nieuwe strategie Digitalisering bevat 3 thema's:

1. Breda is een moderne innovatieve gemeente voor de stad en haar ketenpartners. Dat betekent dat we innovatie in het DNA van de organisatie willen krijgen om te leren en te versnellen.
2. De Digitale dienstverlening en informatievoorziening is veilig, prettig en vertrouwd voor al onze inwoners.
3. De gemeentelijke organisatie, ICT en informatievoorziening zijn in staat om mee te bewegen met een constant veranderende wereld. Dat betekent dat onze medewerkers altijd en overal digitaal en veilig werken.

Gegevensbescherming

De gemeente zet zich continu in om gegevens en informatie goed te beschermen. Daarvoor gebruiken we internationaal geaccepteerde informatiebeveiligingsnormen en passen we actief de eisen toe uit de privacyregelgeving. Maar de risico's op cybercrime en hacken nemen alsmaar toe. Daarom blijven we doorbouwen aan een solide basis:

- We zorgen ervoor dat onze informatie altijd beschikbaar is.
- We willen beter in staat zijn om de gegevens van onze burgers te beschermen.
- We willen beter kunnen garanderen dat de data die we verwerken correct en actueel is.
- We maken de organisatie weerbaar tegen cyberdreigingen.
- We werken veilig en digitaal in een hybride ICT-omgeving.
- Inwoners, bedrijven en de gemeentelijke organisatie beschikken 24/7 digitaal over informatie die voldoet aan wet- en regelgeving.

De beheersing van onze processen is op orde

We verbeteren de inrichting en uitvoering van cruciale processen, zodat het college een rechtmatigheidsverklaring kan afgeven.

Duurzaamheid

- We blijven voldoen aan de wettelijke eisen en zetten waar mogelijk extra stappen.
- We kijken continu of we energie kunnen besparen.
- We streven naar een minimale hoeveelheid restafval (zero waste).

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Inclusieve organisatie

We starten met het programma "Ondersteuning die werkt" waarin we vanuit een visie en gedeelde uitgangspunten gaan toewerken naar een inclusieve, interne dienstverlening. In het programma brengen we diverse deelprojecten samen. We gaan zo concrete knelpunten oplossen, gecoördineerd verbeteringen doorvoeren en zorgen dat het management zich steeds beter ondersteund voelt.

Evenwicht tussen werk, mensen en middelen

- We analyseren maandelijks de afwijkingen ten opzichte van de begroting en sturen bij.
- We stellen overkoepelende prioriteiten en zoeken activiteiten die anders, minder of niet uitgevoerd worden. De vrijkomende capaciteit zetten we in voor urgentere taken.
- Met de extra middelen uit het bestuursakkoord geven we een impuls aan belangrijke vakgebieden waarop we achterbleven.

Mensen werken graag in en voor Breda

Recruitment

De krapte op de arbeidsmarkt is ook merkbaar binnen de gemeente Breda. Het aantal sollicitanten neemt af en het lukt lang niet meer altijd om vacatures (tijdig) in te vullen.

We verhogen de kwaliteit en capaciteit van onze werving en selectie. Daarbij vernieuwen we onze wervingsmethodes. Dat betekent onder andere dat:

- We inzetten op specifiekere wervingskanalen en -methodes.
- We het Breda-merk zichtbaarder maken.
- We actiever contact leggen en onderhouden met scholen en studenten.
- We een pilot uitvoeren met zogenoemde via-via-werving.
- We gaan werken met recruiters.
- We het wervings- en inhuurproces koppelen om medewerkers te binden aan de organisatie.

Strategische personeelsplanning

- In 2023 gaan we verder met de strategische personeelsplanning binnen de afdelingen. We koppelen dit onderwerp aan leren en ontwikkelen.
- We maken een leer- en ontwikkelplan dat aansluit bij de huidige en toekomstige leerbehoeften.
- Medewerkers voeren met hun leidinggevende het goede gesprek over doelen en resultaten, en zeker ook over talenten en plannen.
- We zetten het meerjarige leiderschapsprogramma voort. Daarin kijken we op vaste momenten in het jaar naar de uitdagingen van dat moment én van de toekomst. En vertalen de uitkomsten naar de medewerkers.

Verzuim en inzetbaarheid

We gaan door met de proactieve sturing en de bewustwording van ieders eigen inzetbaarheid. Dit doen we door:

- De verzuimprocessen te stroomlijnen en te verbeteren.
- Medewerkers eerder in het proces een werkhervattingsplan op te laten stellen.
- Inzetbaarheid structureel te bespreken tijdens inzetbaarheidsoverleggen.
- Te investeren in training en opleiding, zodat mensen adequaat handelen.

- MijnBalans-hulp verder uit te breiden met een passend aanbod van preventieve hulp.

Veilige organisatie

- Op 1 januari 2023 hebben we een partij gecontracteerd die een passend aanbod van trainingen aanbiedt op het gebied van conflicthantering en agressiebeheersing.
- We gaan de weerbaarheid van de organisatie structureel vergroten. De nieuwe Coördinator Veilige Publieke Taak stelt daarvoor een plan op.
- De risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is onlangs geactualiseerd. Dit leidde tot maatregelen om de risico's voor onze medewerkers zo veel mogelijk weg te nemen of te minimaliseren. Speerpunten hierin zijn de aanpak van ongewenst gedrag en het voorkomen of verminderen van werkdruk en -stress. In 2023 gaan we verder met de uitvoering.
- In 2022 is een onderzoek uitgevoerd naar de risico's voor onze bedrijfscontinuïteit. In 2023 gaan we aan de slag met de aanbevelingen.
- Weerbaarheid en integriteit vinden we belangrijk. Daarom organiseren we ook in 2023 een Week van de Weerbaarheid. Dit doen we in samenwerking met de B5-gemeenten.

Digitalisering

- We maken de inzet van mensen efficiënter door werk waar mogelijk te automatiseren. Door processen slim te digitaliseren, ontstaat er meer ruimte voor persoonlijke aandacht voor onze klanten.
- We leren onze medewerkers om bewust om te gaan met (gevoelige) gegevens.
- We experimenteren met nieuwe technologieën.
- We verhogen het databewustzijn binnen de organisatie.
- We werken zo veel mogelijk met open data en maken logaritmes inzichtelijk.
- Digitale participatie maken we makkelijker, slimmer en toegankelijker.
- We werken aan betere digitale klantreizen.
- We ontwikkelen onze digitale twin (digitale kopie van onze gemeente) door.
- Er komt één digitaal loket.

Gegevensbescherming

- We versterken onze hybride en digitale samenwerking.
- We ontwikkelen een nieuwe governance-structuur voor gegevensbescherming. Die bestaat uit een centraal team Gegevensbescherming en uit decentrale functies binnen de domeinen.
- We zetten meer in op de controlerende en rapporterende taken die nodig zijn bij de digitale transformatie.

De beheersing van onze processen is op orde

Voor een hoger niveau van interne beheersing nemen we structurele maatregelen en voeren we acties uit op de korte termijn. Onze aanpak richt zich vooral op specifieke processen, zoals inkoop, inhuur en de administratieve inrichting van het subsidieproces. Voor deze processen hebben we eind 2023 de borging in de organisatie op orde.

Duurzaamheid

- We volgen de wetgeving en passen die toe. Zo vervangen we de plastic bekertjes bij de koffieautomaten.
- We voeren een pilot uit, waarin we de temperatuur van de kantoorgebouwen 2 graden verlagen, in combinatie met goede ventilatie en CO₂-sturing.
- We laten minder verlichting branden bij een lagere bezetting van onze kantoorgebouwen.
- We verbruiken minder wegwerp producten omdat we die vervangen door duurzame alternatieven en de wegwerpspullen duurzamer maken dan het herbruikbare alternatief.
- We doen mee aan diverse actieweeken om het bewustzijn van duurzaamheid te vergroten, we doen pilots en zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

De bescherming van onze gegevens vraagt continu om aandacht. De technologische ontwikkelingen gaan immers door. Als gemeente slaan we steeds meer informatie op die interessant is voor hackers. Daarom moeten we continu alert zijn op aanvallen, onze techniek up to date houden en ervoor zorgen dat iedereen bewust en veilig werkt.

INDICATOREN

Productindicatoren Product Bedrijfsvoering

Indicator: Formatie (audit nr 101)

Omschrijving: Formatie in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
9,62	9,83	10,42		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Apparaatskosten (audit nr 102)

Omschrijving: Kosten per inwoner

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
871,3	914,13	973,89		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Externe inhuur in % (audit nr 103)

Omschrijving: Kosten als % van de totale loonsom

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
17,83	16,44	16,01		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Ziekteverzuim (audit nr 104)

Omschrijving: Verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
6,07	5,13	5,64	4,5	5

Toelichting: We passen de streefwaarde van 4,5% uit voorgaande jaren aan. Gemiddeld was in 2021 het ziekteverzuimcijfer bij Nederlandse gemeenten 5,8%; voor Breda 5,6%. Breda streeft in 2023 naar 5% ziekteverzuim.

Indicator: Bezetting (audit nr 105)

Omschrijving: Bezetting in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023
9,08	9,4	9,87		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Thema Solide financiën

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Voor inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere overheden zijn wij een betrouwbare overheid. Dit is ook te zien aan ons financiële beleid. We geven niet meer geld uit dan er binnenkomt. En we zorgen voor een financiële buffer om eventuele financiële risico's af te dekken.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Financieel solide

We houden Breda financieel solide. Het blijft de komende periode echter onzeker hoe groot onze bijdrage uit het gemeentefonds daadwerkelijk zal zijn. De afgelopen periode zijn de bewegingen van het Rijk grillig geweest, wat vroeg om tussentijdse aanpassingen. Concreet hebben we in 2026 minder te besteden dan in de jaren 2023, 2024 en 2025. Mochten zich negatieve effecten voordoen, dan gaan we meteen aan de slag om onze financiële positie solide te houden.

Een financiële buffer vinden we belangrijk. Daarom bewaken we onze risico's nauwkeurig: we sturen actief op het verlagen ervan en zorgen voor genoeg eigen vermogen. Zo is ons weerstandsvermogen voor jaren op orde en houden we financiële ruimte om op terug te vallen. We staan er niet alleen voor bij het realiseren van onze opgaven. Waar mogelijk zoeken we naar extra financiële middelen vanuit de provincie, het Rijk en Europa. Hierbij zal vaak cofinanciering nodig zijn. Hierdoor kunnen we onze beschikbare middelen vergroten.

Voorspelbare lasten

Voor inwoners en bedrijven willen we beheersbare kosten. In lijn met het bestuursakkoord hanteren we voor 2023 de volgende uitgangspunten:

- Onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen: +0%.
- OZB voor niet-woningen: +0%.
- Afvalstoffenheffing: +2%.
- Rioolheffing: -17,5%.

Transparante verantwoording

We blijven de producten van de planning- en controlcyclus verder verbeteren. Zo wordt de (financiële) informatie toegankelijker en stijgt de informatiewaarde. Dit doen we conform de motie 'Grip op beleidseffecten' samen met de auditcommissie.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Een toekomstbestendige organisatie	75.198	76.391	79.362	78.982	78.097	77.415
Solide financiën	10.681	13.090	11.711	30.397	46.455	40.167
Algemene reserve programma 5	3.247	6.240	7.921	7.923	7.923	7.924
Exploitatiereserve programma 5	255					
Begrotingsreserve	196	185	178	179	181	182
Investeringsreserve programma 5	1.068	49	46	342	341	339
Totaal Lasten	90.646	95.955	99.219	117.825	132.997	126.027
Baten						

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijzigingen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Een toekomstbestendige organisatie	8.104	6.067	6.348	6.428	6.428	6.428
Solide financiën	425.122	451.447	454.536	475.635	495.677	471.554
Algemene reserve programma 5	3.946	327				
Exploitatiereserve programma 5	9.066	1.610				
Begrotingsreserve	399	26				
Investeringsreserve programma 5	779	540	300	300	300	300
Totaal Baten	447.416	460.017	461.184	482.363	502.405	478.282
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-356.770	-364.062	-361.966	-364.538	-369.408	-352.255

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Een toekomstbestendige organisatie

Onder dit thema staan de totale kosten voor de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Naast overheadkosten van de ambtelijke organisatie (leidinggevend, teamleiders en secretariële ondersteuning), vallen hieronder ook alle kosten van de volgende organisatieonderdelen:

- Informatie en communicatie.
- Financiën, inkoop en juridische zaken.
- Human Resources.
- Servicecentrum.
- Huisvestingskosten die niet direct voor het primaire proces worden gemaakt (Stadskantoor en districtsposten).

De lasten in de begroting 2023 zijn € 3,0 miljoen hoger dan in de begroting 2022. Deze wijziging wordt vooral veroorzaakt door:

- Een toename van de middelen in 2023 voor de versterking van de ambtelijke organisatie vanuit het bestuursakkoord 2022-2026 met € 1,6 miljoen (van € 0,25 miljoen in 2022 naar € 1,8 miljoen in 2023).
- Hogere lasten door een opgenomen indexering voor prijsontwikkeling van € 0,4 miljoen.
- Hogere loonkosten van € 2,3 miljoen, vooral door de indexering voor loonontwikkeling.
- Hogere lasten van € 0,7 miljoen door gestegen contractkosten binnen ICT-services als gevolg van stijging licenties, gebruik cloud oplossingen en het toegenomen belang van privacy en security.
- Hogere lasten van € 0,4 miljoen door gestegen kosten (met name schoonmaakkosten en cateringkosten) als gevolg van integratie ATEA.
- Het structureel oplossen van het tweede deel van de ombuigingsstaakstelling (€ 2,8 miljoen) vanaf 2023 door deze te compenseren met het vervallen van de VPL-premie (inkoop voorwaardelijk pensioen) van € 3 miljoen. Dit leidt per saldo tot een lagere last van € 0,2 miljoen.
- In 2022 is voor het Verbeterplan Rechtmatigheid een budget van € 1,3 miljoen opgenomen. Doordat dit eenmalig toegekende middelen waren, dalen de lasten in 2023.
- De middelen die in 2021 waren bedoeld om de gemeentelijke dienstverlening te versterken, zijn overgeheveld naar 2022 (€ 1,1 miljoen). Doordat dit in 2022 tot een incidentele toename van de middelen leidt, dalen de lasten in 2023 ten opzichte van 2022.

De inkomsten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2022, vooral doordat er meer detacheringsinkomsten zijn geraamd.

Solide financiën

Het thema Solide financiën betreft de algemene dekkingsmiddelen en de kosten en opbrengsten voor:

- De algemene uitkering.
- Lokale heffingen.

- OZB.
- Toeristenbelasting.
- Overige algemene dekkingsmiddelen.
- Financieringsfunctie.
- Dividenden en onvoorzien.
- Te betalen vennootschapsbelasting (Vpb).

De lasten nemen af met € 1,4 miljoen ten opzichte van de begroting 2022 door:

- De stelpost Onvoorzien is aangevuld met € 0,4 miljoen (waarmee deze weer op het afgesproken niveau van € 1 miljoen komt).
- De vpb last is € 0,2 miljoen hoger geraamd op basis van het belastbare bedrag over 2021.
- Voor treasury zijn hogere lasten geraamd van € 0,3 miljoen. Meer uitleg over het treasury-resultaat vindt u in de paragraaf Financiering.
- Daarnaast worden onder dit thema de stelposten opgenomen, dit betreffen bijvoorbeeld het begrotingsaldo en de stelpost kapitaallasten. Ten opzichte van de begroting 2022 nemen de lasten op deze stelposten af met € 2,3 miljoen. Deze stelposten laten een jaarlijks fluctuerend beeld zien.

De opbrengsten nemen toe met € 3,1 miljoen ten opzichte van de begroting 2022 door:

- We ontvangen een hogere uitkering uit het gemeentefonds van € 2,3 miljoen, vooral door het hogere accres vanaf 2023.
- We ontvangen hogere opbrengsten uit de OZB van € 0,7 miljoen door een areaaluitbreiding. Zoals opgenomen in het bestuursakkoord 2022-2026 is de OZB-ontwikkeling voor niet-woningen en woningen vanaf 2023 0% per jaar. In 2022 daalde de OZB voor woningen met 1% en werd de OZB voor niet-woningen geïndexeerd met 2%.
- We ontvangen hogere opbrengsten vanuit de toeristenbelasting door indexering. Zoals opgenomen in het bestuursakkoord 2022-2026 is de opbrengst vanuit de toeristenbelasting vanaf 2023 structureel verhoogd met € 0,4 miljoen.
- We hebben te maken met een lagere opbrengst voor treasury van € 0,3 miljoen. Meer uitleg over het treasury-resultaat vindt u in de paragraaf Financiering.

Algemene reserve

De lasten betreft rentetoevoeging en extra dotaties om de reserve op peil te houden in verband met verlaging van de omslagrente.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve houden we bedragen tijdelijk vast om in volgende jaren in te zetten, zoals budgetoverhevelingen. De baten nemen vooral af door budgetoverhevelingen uit 2021 in 2022.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investeringsprogramma	Planning uitgaven 2023	Planning uitgaven 2024	Planning uitgaven 2025	Planning uitgaven 2026
	Wagenpark	250	pm	pm	pm
Ambitie		250	pm	pm	pm
	Bedrijfsvoering	5.350	5.350	pm	pm
	Wagenpark	1.695	1.695	1.695	1.695
Plan		7.045	7.045	1.695	1.695
	Wagenpark	655	pm	pm	pm
Project		655			
Totaal		7.950	7.045	1.695	1.695

Bedrijfsvoering

De investeringsmiddelen bedrijfsvoering zijn vooral bedoeld voor investeringen in automatisering.

Wagenpark

We zorgen voor de vervanging en aanschaf van nieuwe voertuigen en materieel binnen het gemeentelijke wagenpark.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Organisatie en financiën van Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	96.468	7.921	104.389
Begrotingsreserve	1.010	178	1.189
Investeringsreserve	1.289	-254	1.035
Totaal	98.768	7.845	106.613

De mutaties in de reserves verklaren we als volgt:

Algemene reserve

De algemene reserve zetten we in als onderdeel van het weerstandsvermogen bedoeld om risico's op te vangen. Ook is het een spaarpot voor slechte tijden. Alle rekeningresultaten gaan jaarlijks naar de algemene reserve, tenzij daar iets anders over wordt afgesproken. De mutatie betreft de rentetoevoeging en extra dotaties om de reserve op peil te houden vanwege de verlaging van de omslagrente.

In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd voor de Noordelijke Rondweg en een blokkering van € 5,5 miljoen voor extreme marktomstandigheden grote bijzondere projecten. Dit bedrag wordt niet meegerekend met de weerstandscapaciteit.

Begrotingsreserve

In het verleden gebruikten we de begrotingsreserve voor het wegvallen van jaarlijkse grote winstuitkeringen of om afkoopsommen in de begroting op te vangen, zoals van de Provinciale Noord-Brabantse Elektriciteits Maatschappij en de Hogesnelheidslijn. Sinds 2016 zetten we de reserve in voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de fietsenstalling.

Investeringsreserve

Samen met de stelpost Kapitaallasten zorgt deze reserve voor balans van de investeringslasten.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Organisatie en financiën van Breda	Stand 1-1-2023	Bedrag Mutaties	Stand 31-12-2023
Centrale personeelsvoorziening	506	-76	430
Totaal	506	-76	430

Centrale personeelsvoorziening

Deze voorziening is gevormd voor de kosten die we nog verwachten voor voormalig personeel. Als een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (dus niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid), dan heeft hij op basis van de Werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd en/of verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf globaal in te schatten, maar is wel afhankelijk van de vraag of (en zo ja, hoe snel) de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Hoeveel uitkeringen we per jaar toekennen, is vooraf niet in te schatten, tenzij het ontslag wordt veroorzaakt door een reorganisatie.

De afgelopen jaren is gebleken dat het volume niet jaarlijks gelijk blijft. De gemeente kiest er daarom voor om de WW-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Mandaatbesluit 2019	Kaderstellend	2019
Financiële Verordening gemeente Breda	Kaderstellend	2022
Financieel Beleid gemeente Breda	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

Enexis Holding NV (inclusief overige NV's/BV's)

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma omvat:

- Het in stand houden, beheren, exploiteren (uitbaten) en uitbreiden van distributie- en transportnetten.
- Het distribueren (verdelen) en transporteren van energie.
- Het uitvoeren van alle taken van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Essent splitste zich in 2009 in een productie- en leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk (RWE). Het leveringsbedrijf Enexis BV blijft in handen van de vorige aandeelhouders van Essent. Voor het splitsingsproces zijn 6 besloten vennootschappen (bv's) opgericht die een rol hebben in het verkoopproces, de zogenoemde Special Purpose Vehicle (SPV's). Deze staan niet apart in de paragraaf verbonden partijen. Er resteren nog 2 SPV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. Bij deze bv's verwachten we bij liquidatie geen eenduidingen.

In 2020 plaatste Enexis een converteerbare hybride lening van € 500 miljoen bij haar aandeelhouders (provincies en gemeenten). Dit deed Enexis om stijgende investeringen in de energietransitie te bekostigen. Daarnaast zorgt deze converteerbare lening voor een goede rating bij de ratingbureaus en behoudt Enexis goede toegang tot de kapitaalmarkt tegen gunstige condities. De lening is achtergesteld en loopt maximaal 60 jaar. In 2030, en iedere 10 jaar daarna, heeft Enexis Holding het recht om de lening vervroegd af te lossen. De lening kan onder bepaalde voorwaarden ook in zijn geheel omgezet worden in eigen vermogen. De gemeente Breda participeerde naar rato van haar aandelenkapitaal in deze lening.

Enexis blijft werken aan oplossingen voor een duurzame energievoorziening. Met het oog op excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie heeft Enexis 4 prioriteiten:

- Veilig werken.
- Klant gedreven werk.
- Verbeterprojecten voor de klant.
- Versnellen van de energietransitie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor energietransitie.
- Effecten energietransitie en reguleringmethodiek op de financiële positie.
- Ongeautoriseerd gebruik van data en/of systemen.

Brabant Water NV

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant Water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Brabant Water is belast met de winning, productie en distributie van drink- en industriewater in Noord-Brabant.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Geen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De veranderende klimatologische omstandigheden.
- De kwaliteit van het grondwater.
- De veroudering van het netwerk.
- Informatie- en fysieke beveiliging.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk (sociaal) belang. Met speciale financiële diensten draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen. De aandelen van de BNG Bank zijn voor de helft van de Staat. De andere helft valt onder gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De langdurige lage en negatieve rentes beïnvloeden het business model van het bankwezen (veilig bankierproces).

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Debiteurenrisico.
- ICT.
- Toenemende regelgeving en impact op organisatie.
- Lage rentestanden.

GR Belastingssamenwerking West-Brabant

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	19,9 % van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB) verzorgt de heffing en inning van algemene belastingen voor de gemeente Breda, die door een aanslag zijn opgelegd. Zij verzorgt ook de waardering van WOZ-objecten, de afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures tegen WOZ-beschikkingen en de beleidsadvisering over gemeentelijke heffingen. De gemeente is lid van het algemeen en het dagelijks bestuur van de BWB.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Voor de BWB was 2021 een roerig jaar met de coronacrisis in combinatie met de overgang naar nieuwe applicaties voor de uitvoering van de primaire- en bedrijfsvoeringstaken. In 2022 stabiliseert de BWB om zich in 2023 en verder door te ontwikkelen op het gebied van digitalisering en het inbedden van de nieuwe samenhangende objectenregistratie (SOR). De toepassing van kunstmatige intelligentie, machine learning en robotisering zal zich naar verwachting verder uitbreiden.

De communicatie met inwoners en bedrijven moet verder worden geprofessionaliseerd. Hogere tevredenheid leidt tot minder klachten en bezwaren. Ook blijft de BWB proberen om het aantal bezwaarschriften vanuit no-cure-no-pay-bureaus (NCNP) terug te dringen. De BWB blijft werken aan het beheersen van de kosten voor de deelnemers. Daar waar gesneden kan worden in de kosten, wordt dat gedaan.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

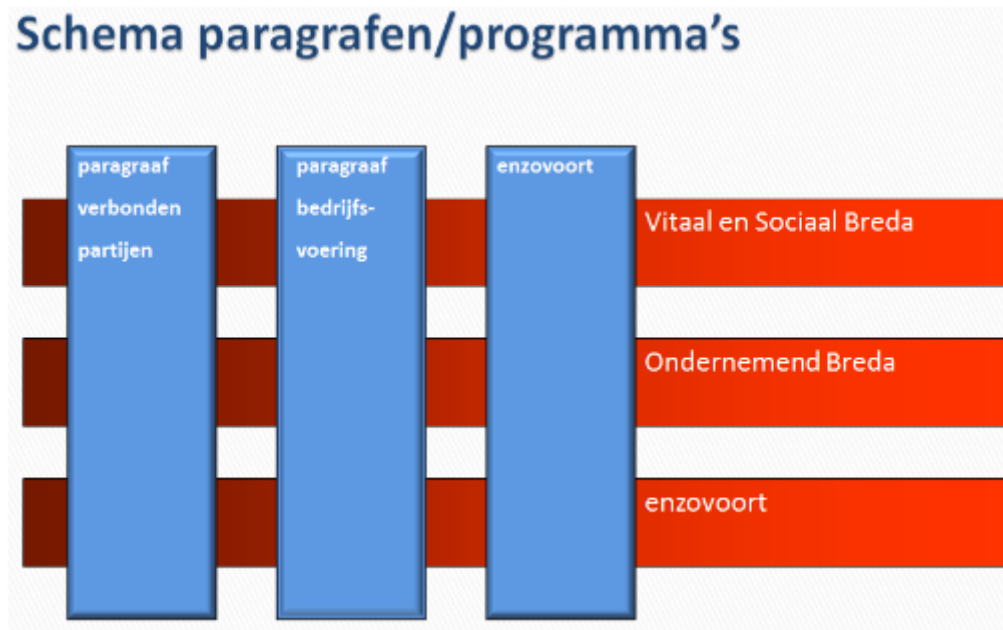
- Door achterstanden bij het verwerken van waardebezwaren kunnen kosten voor immateriële schade worden opgelegd. Hiervoor bestaat een berekend risico van € 92.500.
- De NCNP-bureaus zorgen voor een onzekere factor qua bezwaar- en proceskosten. Het berekend risico is € 100.000.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en vraagt meer tijd om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 100.000.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een data gestuurde organisatie als de BWB. Ondanks maatregelen blijft het risico aanwezig van bijvoorbeeld een datalek. Het berekende risico is € 75.000.

Paragrafen

Begroting | 2023

PARAGRAFEN

Inleiding paragrafen

Volgens de begrotingsregels voor gemeenten (BBV) zijn er 7 verplichte paragrafen in de begroting. Lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, grondbeleid, kapitaalgoederen, verbonden partijen, financiering en bedrijfsvoering. Elke paragraaf start met een inleiding. Daarna leest u de aandachtspunten voor begrotingsjaar 2023, vaak aangevuld met financiële informatie.

Paragrafen zijn van invloed op de programma's en andersom. Bekijk hiervoor bovenstaande matrix.

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

In deze paragraaf lichten we de heffingen en tarieven voor 2023 toe. Daarbij gaan we in op:

- De algemene ontwikkelingen.
- Ons beleid ten aanzien van de lokale heffingen.
- De begrote inkomsten per heffing.
- De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten.
- De mate waarin de tarieven kostendekkendheid zijn.
- De mogelijkheden voor kwijtschelding.

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

De Omgevingswet treedt waarschijnlijk in werking in januari 2023. In deze paragraaf gaan we echter nog uit van de bestaande wetgeving en legesverordening. Als de Omgevingswet inderdaad in januari wordt ingevoerd, stellen we een nieuwe legesverordening op.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

In het bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt over de lokale heffingen:

- Een voorspelbare ontwikkeling van de lastendruk voor de komende jaren.
- De Onroerende Zaakbelasting (OZB) voor niet-woningen en woningen blijft gelijk.
- De toeristenbelasting stijgt.
- De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- De rioolheffing wordt eenmalig met 17,5% verlaagd en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%. Bij de doorrekening houden we rekening met maatregelen voor klimaatadaptatie binnen het rioleringsprogramma en met een heffing die 100% kostendekkend is.

Voor de overige lokale heffingen gaan we uit van een indexering van 2,9%. Die geldt overigens niet voor de reclamebelasting en de Bedrijfsinvesteringszone (BIZ). Het tarief voor de naheffingsaanlagen voor parkeren is in 2023 niet geïndexeerd. Hiervoor maken we jaarlijks een aparte berekening, die gerelateerd is aan de kosten.

BEGROTE INKOMSTEN

Naast de algemene belastingen (zoals de OZB en de toeristenbelasting) heft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.

- Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bedoeld voor specifieke taken of voorzieningen. Denk aan de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Hiervoor mag de gemeente niet méér belasting heffen dan de kosten die zij voor deze taak of voorziening maakt.
- Retributies worden betaald door mensen aan wie we een specifieke dienst verlenen. Denk aan het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Ook hiervoor geldt dat de belasting niet hoger mag zijn dan de kosten.

De inkomsten per heffing (7 jaargangen) staan in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

Inkomsten per heffing	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Algemene belastingen							
OZB	36.130	37.634	37.696	38.415	39.216	40.081	41.012
Parkeerbelasting	14.567	15.746	19.282	18.194	18.194	18.194	18.194
Precariobelasting	753	956	951	861	861	861	861

Hondenbelasting	-3						
Toeristenbelasting	275	771	950	1.390	1.425	1.465	1.500
Bestemmingsbelastingen							
Afvalstoffenheffing	22.236	25.436	25.670	26.404	27.115	27.843	28.629
BIZ-bijdrage	604	603	333	319	263	170	173
Reclamebelasting Ondernemersfondsen	423	479	399	399	399	399	399
Rioolheffing	19.889	20.658	21.544	17.969	18.528	19.102	19.624
Retributies							
Havengelden	79	98	77	77	77	77	77
Leges	9.231	13.514	9.839	9.355	9.355	9.355	9.355
Markt- en reclamegelden	209	173	205	205	205	205	205
Totaal	104.393	116.067	116.947	113.588	115.638	117.752	120.029

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De OZB is een percentage van de WOZ-waarde.

	2022	2023
Tarieven OZB*		
Eigenaar woning	0,0643%	0,0643%
Eigenaar niet-woning	0,2305%	0,2305%
Gebruik niet-woning	0,1861%	0,1861%
Rioolheffing		
Waterverbruik 1-500 m3	€ 230,40	€ 190,08
Waterverbruik 501-1.001 m3**	€ 252,96	€ 208,80
Waterverbruik vanaf 1.001 m3	€ 0,49 per m3	€ 0,40 per m3
Afvalstoffenheffing		
Eenpersoonshuishoudens	€ 239,40	€ 244,20
Meerpersoonshuishoudens	€ 354,48	€ 361,56

* 2022 vóór correctie vanwege waardeontwikkeling

** verhoging op waterverbruik tot 500 m3

Hierna volgen 3 voorbeelden van de ontwikkeling van de woonlasten.

Meerpersoonshouden

(voorbeeldberekening van een woning met een waarde van € 240.000)

Bedragen x € 1

	2020		2021		2022		2023		2024		2025		2026	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	186,72	n.v.t.	175,68	n.v.t.	154,32	n.v.t.	154,32	n.v.t.	154,32	n.v.t.	154,32	n.v.t.	154,32	n.v.t.
Rioolheffing	221,40	221,40	225,84	225,84	230,40	230,40	190,08	190,08	193,88	193,88	197,76	197,76	201,71	201,71
Afvalstoffenheffing	313,20	313,20	347,52	347,52	354,48	354,48	361,56	361,56	368,76	368,76	376,20	376,20	383,72	383,72
Totale lasten	721,32	534,60	749,04	573,36	739,20	584,88	705,96	551,64	716,96	562,64	728,28	573,96	739,76	585,44
% stijging ten opzichte van vorig jaar	-0,55%	1,99%	3,84%	7,25%	-1,31%	2,01%	-4,50%	-5,68%	1,56%	1,99%	1,58%	2,01%	1,58%	2,00%

Eenpersoonshuishouden

(voorbeeldberekening van een woning met een waarde van € 200.000)

Bedragen x € 1

	2020		2021		2022		2023		2024		2025		2026	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	155,60	n.v.t.	146,40	n.v.t.	128,60	n.v.t.	128,60	n.v.t.	128,60	n.v.t.	128,60	n.v.t.	128,60	n.v.t.
Rioolheffing	221,40	221,40	225,84	225,84	230,40	230,40	190,08	190,08	193,88	193,88	197,76	197,76	201,71	201,71
Afvalstoffenheffing	211,56	211,56	234,72	234,72	239,40	239,40	244,20	244,20	249,00	249,00	254,04	254,04	259,12	259,12
Totale lasten	588,56	432,96	606,96	460,56	598,40	469,80	562,88	434,28	571,48	442,88	580,40	451,80	589,44	460,84
% stijging ten opzichte van vorig jaar	-0,59%	2,01%	3,13%	6,37%	-1,41%	2,01%	-5,94%	-7,56%	1,53%	1,98%	1,56%	2,01%	1,56%	2,00%

Ondernemingen*

(WOZ-waarde € 1.000.000)

Bedragen x € 1

	2020		2021		2022		2023		2024		2025		2026	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	4.196,00	1.868,00	3.918,84	1.758,48	4.166,00	1.861,00	4.166,00	1.861,00	4.166,00	1.861,00	4.166,00	1.861,00	4.166,00	1.861,00
Totale lasten	4.196,00	1.868,00	3.918,84	1.758,48	4.133,00	1.860,00	4.166,00	1.861,00	4.249,32	1.898,22	4.334,31	1.936,18	4.420,99	1.974,91

% stijging ten opzichte van vorig jaar

2,05% 2,43% -6,61% -5,86% 6,31% 5,83% 0,00% 0,00% 0,00% 0,00% 0,00% 0,00% 0,00% 0,00%

* In bovenstaande tabel is voor ondernemingen alleen de OZB opgenomen. De lasten voor rioolheffing zijn afhankelijk van de verbruikte hoeveelheid water en die is sterk afhankelijk van het soort onderneming. De lasten voor de afvalstoffenheffing vallen hier buiten, omdat ondernemers geen huishoudelijk afval hebben.

Voor de tarieven voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing geldt dat zij deelbaar moeten zijn door 12 zodat ze sluiten op hele centen.

KOSTENDEKKENDHEID TARIEVEN

Voor de bestemmingsbelastingen en retributies rekenen we de volgende kosten toe aan de tarieven:

- **Directe lasten**

Dit zijn kosten voor de activiteiten die direct in verband staan met de geleverde dienst.

De inzet van personeel rekenen we toe op basis van kale uurtarieven. Voor 2023 zijn deze tarieven als volgt vastgesteld:

Schaal 1 t/m 4: € 38,50

Schaal 5 en 6: € 42,00

Schaal 7 en 8: € 47,50

Schaal 9 en 10: € 58,50

Schaal 11 en 12: € 76,50

Schaal 13 en hoger: € 91,50.

De beleidsbepalingen van de uurtarieven leest u in het Financieel Beleid 2022 van Breda, Artikel 8:6.

- **Overhead**

De kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verzameld op taakveld 0.4-overhead en zijn toerekenbaar aan de tarieven.

We werken met een uniforme opslag voor overhead. Deze opslag is voor 2023 vastgesteld op 64,78% van het kale uurtarief. Voor de naheffingsaanslagen parkeren mag wettelijk gezien slechts gerekend worden met een opslagpercentage van 50%.

- **BTW**

Binnen het BTW Compensatiefonds hebben gemeenten voor bepaalde prestaties recht op compensatie van de aan

hen in rekening gebrachte BTW. Toch mag die BTW ook als kostenpost worden aangemerkt en worden doorberekend in de tarieven en heffingen.

Niet toerekenbare kosten

Dit zijn kosten voor beleidsvoorbereiding en algemene inspraakprocedures, kosten van handhaving, toezicht en controle (behoudens eerste controle) en kosten van bezwaar- en beroepsprocedures.

De begrote kostendekking vindt u in onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Bestemmingsbelastingen			Retributies		Totaal
	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing	Havengelden	Markt- en reclamegelden	Leges	
Directe lasten +/- baten	15.002	20.339	94	216	7.992	43.644
Overhead	1.273	4.549	2	89	3.097	9.011
Btw	1.694	1.515			308	3.518
Totaal lasten	17.969	26.404	97	305	11.397	56.173

Totaal baten heffingen/leges	17.969	26.404	79	205	9.507	54.164
-------------------------------------	---------------	---------------	-----------	------------	--------------	---------------

Kostendekkendheid	100%	100%	81%	67%	83%	96%
--------------------------	-------------	-------------	------------	------------	------------	------------

Bedragen x € 1.000

	Titel 1 Algemene dienstverlening	Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning **	Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2
	Directe lasten +/- baten	2.325	4.264
Overhead	352	1.888	857
Btw	75	233	-
Totaal lasten	2.752	6.385	2.260

Totaal baten heffingen/leges	2.557	6.281	670
-------------------------------------	--------------	--------------	------------

Kostendekkendheid	93%	98%	30%
--------------------------	------------	------------	------------

KWIJTSCHELDING

We hebben regels vastgelegd voor het verlenen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Daarbij zijn we gebonden aan de regels van de Invorderingswet. Gemeenten kunnen hier op een paar punten van afwijken. Zo kunnen ze uitgaan van hogere kosten om te leven dan landelijk is toegestaan. De gemeente Breda heeft de normbedragen voor bestaanskosten bijvoorbeeld gesteld op 100% in plaats van op 90%. Voor belastingbetalers van 65 jaar en ouder hebben we de kosten van bestaan gesteld op 100% van de netto AOW-bedragen in plaats van 100% van de normbedragen voor bestaanskosten. Daarnaast zien we de netto kosten van kinderopvang ook als uitgaven. Onze normen voor kwijtschelding voldoen aan de maximaal toegestane normering. In de belastingverordeningen is vastgelegd of kwijtschelding mogelijk is.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

INLEIDING

Beleid maken en uitvoeren is risico nemen. Er zijn veel maatschappelijke uitdagingen die vragen om nieuwe oplossingen. Hiervan is de uitkomst onzeker. Ook veranderen de omstandigheden waaronder de beleidsplannen worden uitgevoerd. Hierdoor kan het ingezette beleid andere uitkomsten opleveren dan verwacht. Daarom is risico-intelligentie nodig: een nauwkeurige inschatting van de kansen en bedreigingen. Dit is cruciaal, omdat risico's ook groter kunnen zijn dan de gemeente aankan. Een belangrijke indicator hiervoor is het weerstandsvermogen. Dit laat zien of de gemeente voldoende geld heeft om financiële tegenvallers en schade op te vangen. We berekenen het weerstandsvermogen als volgt: vrij besteedbaar bedrag (de weerstandscapaciteit) min het bedrag dat nodig is om de risico's op te vangen (de risicopositie).

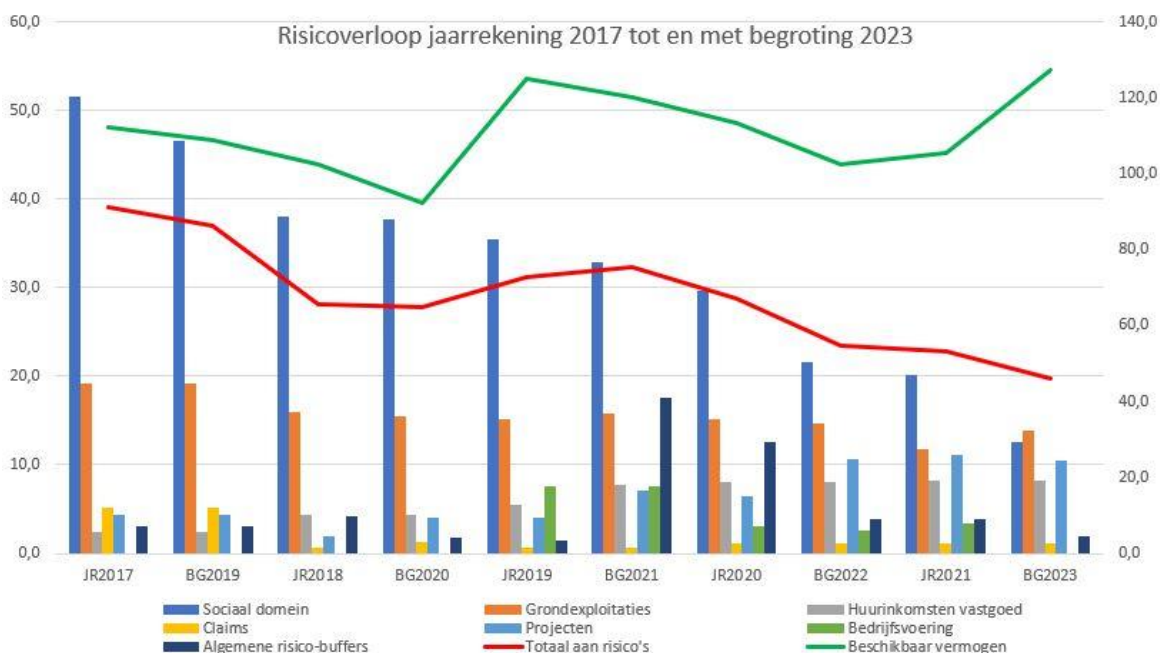
WEERSTANDSVERMOGEN

Risico's belemmeren ons in het bereiken van onze doelen. Daarom willen we de risico's in beeld hebben en zo goed mogelijk inschatten. Voor een stabiel financieel beleid reserveren we een deel van ons eigen vermogen (de reserves) om financiële risico's op te vangen.

Het risicoprofiel in de jaarrekening 2021 (laatste risico-actualisatie) was € 53,3 miljoen. In deze begroting kunnen we dit bedrag op basis van de meest actuele cijfers verlagen met € 7,3 miljoen door het toewijzen van extra budgetten of het nemen van risicobeperkende maatregelen. Het gaat daarbij onder meer om extra rijksmiddelen en maatregelen om tekorten terug te dringen. Het geactualiseerde risicoprofiel komt daarmee uit op € 46,0 miljoen.

Om de risico's van € 46,0 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2026 € 127,4 miljoen beschikbaar. Het weerstandsvermogen is dan € 81,4 miljoen (€ 127,4 miljoen min € 46,0 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we de beleidsuitvoering kunnen voortzetten. (Bij de jaarrekening 2021 bedroeg het weerstandsvermogen € 52,0 miljoen.)

De ontwikkeling van het risicoprofiel ziet er als volgt uit:

- De primaire as -links (0,0-60,0)- toont de bedragen x 1 miljoen per risicogroep (kolommen).
- De secundaire as -rechts (0,0-140,0)- toont het totaal aan risico's (de rode lijn) en het beschikbare vermogen x 1 miljoen (de groene lijn). Het verschil tussen beide lijnen is het weerstandsvermogen.

Hoe we omgaan met het weerstandsvermogen is hier grafisch weergegeven:

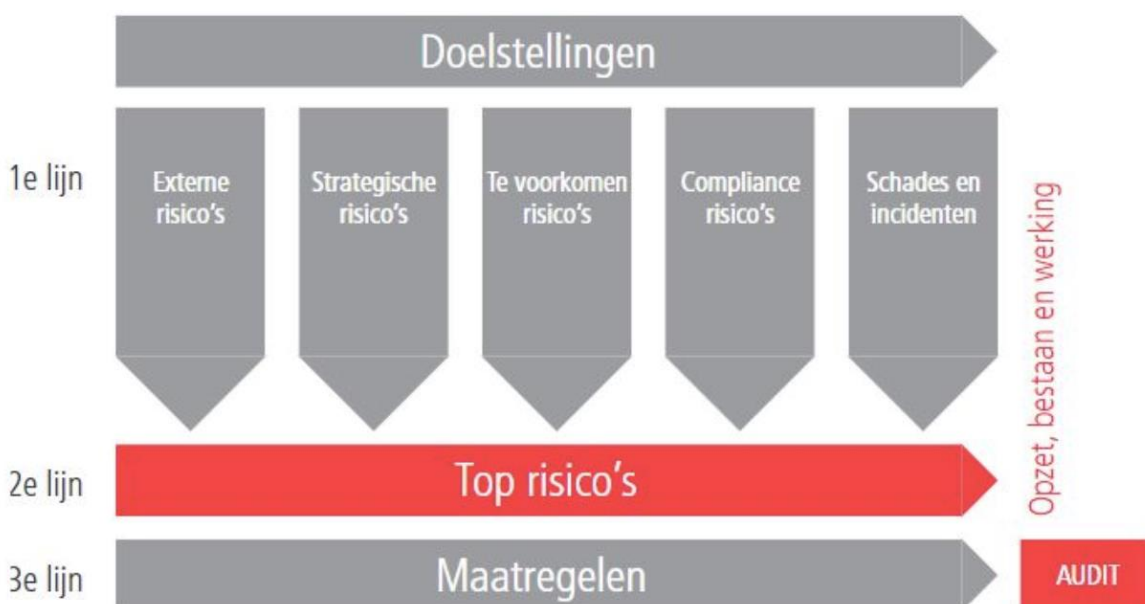

De rode streep is het minimale bedrag dat we aan buffers nodig hebben. Als er meer vermogen is dan dit bedrag, bepalen we hoeveel geld we nodig hebben om de financiële positie op orde te krijgen of te houden (het grijze vakje). Dit meten we met financiële kengetallen (zie hieronder), zoals de netto schuldquote, de solvabiliteit, de grondexploitatie, de belastingcapaciteit en de structurele exploitatieruimte. Het kan dus betekenen dat inzet van de algemene reserve ervoor zorgt dat de kengetallen onder de vereiste waarde komen.

Vervolgens bepalen we hoeveel geld er nodig is voor de uitvoering van eerdere besluiten. Bijvoorbeeld voor uitgaven die volgen uit de Structuurvisie of de Omgevingsvisie. Als dat allemaal gedekt is, zijn de overige middelen vrij in te zetten.

BELEID: UITGANGSPUNTEN EN PROCES

Ons beleid voor risicomangement ziet er als volgt uit:

Ons vertrekpunt zijn de gemeentelijke doelen. Die willen we met zo min mogelijk tegenslagen bereiken. Dat doen we in 4 lijnen.

1e lijn: risico's inventariseren

We hebben te maken met risico's en kansen die ontstaan door niet te beïnvloeden externe ontwikkelingen. De gemeente neemt risico's om het maximale uit haar beleid te halen. Deze strategische risico's zijn dus niet ongewenst, integendeel. Verder zijn er te voorkomen risico's, het directe gevolg van min of meer regulier werk. Hieronder vallen ook de zogenaamde compliancerisico's als we niet voldoen aan wet- en regelgeving. Ook zijn er schades en incidenten (bijvoorbeeld fraude) die bij de dagelijkse gang van zaken kunnen optreden.

2e lijn: top risico's selecteren

Het aantal risico's in de 1e lijn is te groot om optimaal te beheersen. Halfjaarlijks maken we daarom een selectie van maximaal 30 risico's met de grootste impact. Die noemen we top risico's, de 2e lijn.

3e lijn: maatregelen nemen

Om de geselecteerde risico's te beheersen, stellen we een strategie op voor het treffen van maatregelen. Dat is de 3e lijn.

4e lijn: audits uitvoeren

Om de werking van het proces vast te stellen, voert Concerncontrol jaarlijks gesprekken met de ketenmanagers en afdelingshoofden. Dit kan ertoe leiden dat we het proces aanscherpen of het systeem aanpassen.

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

De risico-inventarisatie levert honderden risico's op. De gemeenteraad wil alleen een toelichting op de belangrijkste. Deze top risico's zijn opgenomen in onderstaande tabel. Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen, voeren we een Monte Carlo-simulatie uit. Deze geautomatiseerde simulatie is een veelgebruikte statistische techniek die verschillende scenario's doorrekent. De bedragen van 'Vastgoedontwikkeling', 'Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed' en 'Sociaal Domein' hebben we op die manier berekend. De andere risicobedragen hebben we berekend door de kans te vermenigvuldigen met het gevolg. Een voorbeeld: stel dat het gevolg van een risico € 20 miljoen is. De kans dat het risico voorkomt, is geschat op 50%. Dan is in onderstaande tabel € 10 miljoen opgenomen (€ 20 miljoen x 50%). Hierdoor zijn de bedragen in onderstaande tabel hoger dan het aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit.

Bedragen x € 1 miljoen

Nr.	Risico's	Jaarrekening 2020	Begroting 2022	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
Grondexploitaties					
1	Vastgoedontwikkeling	15,1	14,7	11,8	13,9
2	Claims	1,1	1,1	1,1	1,1
Sociaal Domein					
3	Sociaal Domein	29,6	21,6	20,1	12,6
Derden					
4	Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed	8,1	8,1	8,2	8,2
5	Verbonden partijen (GR'en)	1,9	1,3	1,3	1,2
Projecten					
6	Projecten	6,4	10,7	11,1	10,4
Overige risico's					
7	Implementatie omgevingswet	0,1	pm	pm	pm
8	Klimaatrisico's	0,8	1,0	0,8	0,8
9	Achterstand verharding			1,8	2,0
10	Bedrijfsvoering	3,0	2,6	3,4	
11	Cyberrisico's	0,8	0,8	0,8	0,8
12	Fiscale risico's	1,0	0,9	0,3	0,3
13	Fluctuaties gemeentefondsuitkering	1,4	1,4	1,4	1,4
14	Buffer risico's Corona	12,5	3,8	3,8	1,9

15	Garantstellingen	pm	pm	pm	pm
16	Historisch hoge inflatie				pm

Toelichting op de toprisico's

1. Vastgoedontwikkeling (€ 13,9 miljoen, was € 11,8 miljoen)

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op onze Nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's verbonden aan grondexploitaties zijn onderdeel van de totale risicopositie van de Gemeente Breda. Ze worden gedekt uit de totale weerstandscapaciteit van onze gemeente. De verwachte positieve resultaten in grondexploitaties vormen een extra buffer voor de risico's in grondexploitaties. Omdat we in het financieel meerjarenperspectief een groot deel van die positieve resultaten al meenemen, is het effect van deze buffer inmiddels echter beperkt. Het totale risico verbonden aan het taakveld grondexploitatie bepalen we door te kijken naar de volgende risico's:

1. Risico's in individuele grondexploitaties. We houden die bij op risicokaarten.
2. Een scenario voor projectoverstijgende risico's met als naam 'stagnerende economie'. Vanwege de toegenomen onzekerheid rondom de parameter kostenstijging hebben we in dat scenario de kostenontwikkeling extra verhoogd. In het scenario stijgt de rente, ligt de kostenstijging structureel 4% (was 2%) hoger en de opbrengstenstijging structureel 2% lager dan de standaardparameters in onze grondexploitaties. Bovendien treedt 100% vertraging op bij het afwikkelen van de grondexploitaties. Onder dit scenario kunnen de effecten worden gerangschikt van corona en stikstofproblematiek. Maar ook de effecten van de geopolitieke situatie die zich uit in gestegen prijzen voor materialen uit binnen- en buitenland, hogere energielasten en stijgende rente plus inflatie op onze huidige grondexploitaties.
3. Risico's verbonden aan onze portefeuille panden en gronden.
Deze 3 soorten risico's brengen we apart in beeld, waarna via Monte-Carlo simulatie wordt bepaald hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om de risico's verbonden aan grondexploitatie af te dekken. De risicokaarten tellen op tot een gewogen project specifiek risico van € 4,4 miljoen. Het scenario stagnerende economie in grondexploitaties komt uit op een gewogen risico van € 6,6 miljoen. Het gewogen risico verbonden aan onze voorraad gronden en panden bedraagt € 1,6 miljoen. Met deze input berekent de Monte Carlo-simulatie een benodigde weerstandscapaciteit voor het taakveld grondexploitatie van in totaal € 13,9 miljoen.
Dat is € 2,1 miljoen meer dan berekend werd bij de jaarrekening 2021 en verklaarbaar gezien de huidige economische situatie en vooruitzichten.
Het is € 0,8 miljoen minder dan berekend bij begroting 2022 op basis van cijfers van vorig jaar. Dat komt omdat het merendeel van de grondexploitaties in een aflopend stadium verkeert waardoor risico's in algemene zin afnemen. Dat is goed zichtbaar bij het marktrisico verbonden aan grondverkoop. Sinds de vorige begroting is vanuit onze portefeuille grondexploitaties voor € 25,0 miljoen aan grond verkocht. Over de daarna nog te verkopen kleinere hoeveelheid grond wordt een lager marktrisico berekend. Daarbij blijft gelden dat het aantal grondexploitaties nog steeds zo gering is dat individuele fluctuaties een groot effect op de hele portefeuille kunnen hebben puur door de kleine aantallen.

2. Claims (blijft € 1,1 miljoen)

Dit zijn risico's voor claims van bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, of als gevolg van handhaving.

3. Sociaal Domein (€ 12,6 miljoen, was € 20,1 miljoen)

Dit risico is de optelsom van de verschillende risico's binnen het Sociaal Domein. De risico's Sociaal Domein zijn afgenomen met € 7,5 miljoen. De kans dat we financiële tekorten oplopen is door de krapte op de arbeidsmarkt (over de gehele linie) - in combinatie met onze inspanningen om Bredanaars aan het werk te krijgen - verlaagd. Wel zien we historisch hoge prijsstijgingen in de economie (denk aan de kosten van het boodschappenmandje) veroorzaakt door diverse factoren zoals de energiecrisis. De Bredanaars met een lager inkomen lopen hierdoor verhoogd risico op meer armoede, schuldenproblematiek en ondersteuningsvraagstukken. In ons bestuursakkoord is extra geld vrijgemaakt (totaal € 5,9 miljoen 2022-2026) om deze risico's te mitigeren.

Voor 2023 is voor de uitvoering van de Jeugdwet vanuit het Rijk een extra bedrag beschikbaar. Voor 2024 en verder is de hoogte van de Rijksuitkering nog niet duidelijk. Daarbij staat op macroniveau vanaf 2024 een besparingspakket op de rol in het kader van de hervorming van de jeugdzorg van € 100 miljoen, oplopend met telkens € 500 miljoen in daaropvolgende begrotingsjaren. Hierbij geldt wel dat zolang er nog geen concrete invulling is van dit pakket, de budgettaire risico's bij het Rijk liggen.

Vanaf 2022 zijn wij actief bezig om het lokale stelsel en de sturing daarop anders vorm te geven. Met het extra budget in 2023 is er financiële ruimte en tijd om bestaande beheersmaatregelen en maatregelen vanuit de

(landelijke) hervormingsagenda te implementeren. De oplopende kosten van de Jeugdhulp kunnen hiermee worden afgeremd dan wel worden omgebogen.

Door de invoering van het abonnementstarief is het aantal Wmo hulpaanvragen gestegen. De stijging geeft structureel hogere kosten, zowel de uitvoeringskosten als de voorzieningskosten huishoudelijke verzorging. In het Regeerakkoord is opgenomen dat dit kabinet werkt aan een aanpassing van de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp in de Wmo. De komende periode wordt deze maatregel met cliënten, gemeenten en het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgewerkt. De maatregel vraagt een wetswijziging en vergt een aanzienlijke implementatietijd waardoor de beoogde datum van inwerkingtreding op 1 januari 2025 is gesteld. De aanpassing dient vanaf 2025 te leiden tot een taakstellende besparing van € 95 miljoen. Daarnaast zagen we gedurende de coronacrisis een toename van begeleidingstrajecten bij jongvolwassenen ontstaan. De inschatting is dat deze toename incidenteel van karakter is. In ons bestuursakkoord is extra geld vrijgemaakt (totaal € 15,5 miljoen 2023-2026) om kosten structureel te dekken waardoor het financieel risico lager wordt.

4. *Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed (blijft € 8,2 miljoen)*
Er is onzekerheid over de voortgang huurinkomsten van het gemeentelijke vastgoed. Daarnaast zijn er leegstandsrisico's bij de panden van voormalig ATEA en Stadskantoor C.
5. *Verbonden Partijen (€ 1,2 miljoen, was € 1,3 miljoen)*
Voor gemeenschappelijke regelingen (GR'en) reserveren we vermogen. Een aantal GR'en bouwen geen eigen vermogen op en vallen bij tegenvallers direct terug op het vermogen van de deelnemende gemeenten, waaronder Breda. Wij steunen nu op het risicomanagement van de GR'en.
6. *Projecten (€ 10,4 miljoen, was € 11,1 miljoen)*
Projecten zoals het doortrekken van de Nieuwe Mark, Havenkwartier-De Strip, Talentencentrum, Doorstroomvoorziening en claims oude wijkontwikkelingsprojecten. Het gaat om claims, vertrapingsrisico's en mogelijke budgetoverschrijdingen door prijsontwikkelingen, meerwerk en subsidierisico's. Voor al deze projecten zijn de risicoanalyses en de beheersmaatregelen nu geactualiseerd. Dit betekent dat reële inschattingen beschikbaar zijn van de gekwantificeerde risico's op de afzonderlijke projecten. Het totale gewogen risicobedrag voor het project Nieuwe Mark bedraagt € 5,0 miljoen, voor het project Havenkwartier-De Strip € 2,8 miljoen, voor het project Talentencentrum € 1,8 miljoen en voor het project Doorstroomvoorziening € 0,1 miljoen.
7. *Implementatie Omgevingswet (blijft pm)*
Minister De Jonge heeft de inwerkingtreding van de Omgevingswet (vooralsnog) uitgesteld naar 1 januari 2023. Medio 2022 verwachten we dat hier meer duidelijkheid over komt. Inmiddels is de impact van de wet duidelijk en hebben we stappen gezet om, waar mogelijk, al volgens de Omgevingswet te gaan werken. Hierdoor is de structurele impact van de Omgevingswet op de diverse werkprocessen goed in te schatten. Om al zo veel mogelijk te werken volgens het gedachtengoed van de Omgevingswet zijn extra middelen bij Begroting 2022 beschikbaar gesteld. Op het moment van behandeling van deze begroting werd nog uitgegaan van inwerkingtreding per 1 januari 2022. Het uitstel door Minister De Jonge heeft ertoe geleid dat een aantal werkzaamheden in tijd wat is verschoven, andere zijn volgens oorspronkelijke planning in werking gezet. De veronderstellingen die lagen onder de claim bij de Begroting 2022 zijn nog steeds van toepassing en lopen door in 2023. Als de landelijke voorziening niet op tijd klaar is, onvoldoende getest is of er onvoldoende mee geoefend is, moeten we met tijdelijke alternatieve maatregelen werken. Dit extra werk is een risico voor capaciteit en doorlooptijden. Extra capaciteit en middelen zijn nodig om de doelen te bereiken, naast alle andere doelen op het gebied van Stedelijke Ontwikkeling.
8. *Klimaatrisico's (blijft € 0,8 miljoen)*
Klimaatrisico's in het openbaar gebied door klimaatverandering strekken zich uit van meer boomvervangingen en groenreconstructies door droogte en hevige stormen of meer dierplagen, tot aantasting kwaliteit van wegen en extra inzet gladheidsbestrijding. Er zijn acties ondernomen om de klimaatrisico's te beperken, waaronder extra structurele middelen voor onderhoud groen. Daarnaast zijn er nieuwe initiatieven die zich richten op klimaatadaptief handelen, zoals klimaatadaptieve wijkdeals, het project Groene Buurtjes, verbreding subsidieregeling groene daken, uitvoeren stresstesten en risicodialogen en het Europees project Cooltowns (maatregelen hittestress). In het strategisch investeringsplan zijn in 2023 middelen gereserveerd voor groene pleinen en parken 2.0. Deze maatregelen dragen bij aan de hitteproblematiek in de binnenstad. In het Bestuursakkoord 2022-2026 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor groen en extra bomen en het actualiseren van de bomenkaart. Daarnaast wordt een vervolg gegeven aan de reeds gestarte versnelling van verduurzaming van de openbare verlichting.
9. *Achterstand verharding (€ 2,0 miljoen, was € 1,8 miljoen)*
Na het analyseren van de weginspectie 2020 is gebleken dat de onderhoudstoestand van de wegverhardingen zich anders ontwikkelt dan eerdere inspecties uitwezen en dan geprognosticeerd, we hebben te maken gehad met een trendbreuk. In 2022 is opnieuw een weginspectie uitgevoerd van 50% van het areaal. Een voorzichtige doorkijk geeft aan dat we de achterstalligheid gaan inlopen, maar dat er een achterstand blijft.

Mede door drie hoofdpunten, blijkt de effectiviteit van de huidige onderhoudsstrategie voor wegverhardingen af te nemen:

- De toenemende complexiteit van het gebruik van de openbare ruimte.
- De theoretische versus praktische onderhoudssystematiek.
- De klimaateffecten als katalysator.

Dit is merkbaar en aantoonbaar in de controle en sturing van het op peil houden van de kwaliteit van de wegverhardingen. Dit betekent twee dingen:

1. Oplopende achterstanden kunnen leiden tot achterstalligheid in het onderhoud.
2. Op de middellange termijn leidt dit tot kapitaalsvernietiging en stijgende kosten voor onderhoud en herstel. Op langere termijn neemt de kans op onveilige situaties toe.

We kiezen voor een focus op het wegwerken van de achterstalligheid op de wegverhardingen en hebben hiertoe een dotatie in de 'voorziening achterstallig onderhoud verhardingen' gedaan van € 3,2 miljoen. Het aanpakken van de geconstateerde achterstanden in het onderhoud van de wegverharding zal bij de actualisatie kapitaalgoederen worden meegenomen in 2022.

Het risico dat achterstanden leiden tot achterstalligheid bij het niet tijdig oplossen van deze achterstanden wordt op dit moment ingeschat op € 2,0 miljoen, inclusief prijsstijging.

10. *Bedrijfsvoering (€ nihil, was € 3,4 miljoen)*

Het tweede deel van de ombuigingstaakstelling ad € 2,75 miljoen is vanaf 2023 structureel opgelost. Het oorspronkelijke tekort in de begroting van € 5,5 miljoen is daarmee vanaf 2023 structureel opgelost. De gevolgen van de nieuwe CAO zijn financieel verwerkt in het meerjarenperspectief. Het risico voor toekomstige CAO ontwikkelingen is nog niet te kwantificeren. Het bedrijfsvoeringsrisico als totaal is daarom nihil.

11. *Cyberrisico's (blijft € 0,8 miljoen)*

Het dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (IBD) geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en adviseert over prioriteiten. In het dreigingsbeeld van 2021-2022 concludeert de IBD wederom dat beveiliging van informatie onvoldoende op de (politieke) agenda's staat en het inzicht in risico's onvoldoende integraal is. Cyberrisico's hebben impact en kunnen leiden tot reputatie- en imagoschade. Recente gebeurtenissen laten zien dat de risico's voor de lokale overheid manifest zijn en de gevolgen zich niet beperken tot de digitale wereld. Ook de gemeente Breda heeft waardevolle informatie te verliezen of kan schade lijden als informatie niet meer beschikbaar is. De cyberrisicoanalyses integreren we in een intern controlesysteem, waarbij sturing op risico's het uitgangspunt vormt. De kans dat de gemeente Breda ook te maken krijgt met cybercrime is hoog. De kans dat dit leidt tot uitval van applicaties is aanwezig.

12. *Fiscale risico's (blijft € 0,3 miljoen)*

We blijven stappen zetten om de fiscale beheersing binnen de gemeente Breda te verbeteren. Dit doen we bijvoorbeeld door interne monitoring op het gebied van btw, maar wij kunnen ook een externe (aanbestede) partij betrekken bij fiscale vraagstukken. Op dit moment spelen er twee van zulke vraagstukken, btw gerelateerd, die een risico van € 0,3 miljoen vormen.

13. *Fluctuaties gemeentefondsuitkering (blijft € 1,4 miljoen)*

De gemeentefondsuitkering van het Rijk varieert flink binnen een begrotingsjaar. Het is goed om hiervoor een risicobuffer op te nemen. Zo kunnen we beheerst het beleid aanpassen, als er zich onverwachte fluctuaties voordoen.

14. *Buffer risico's corona (€ 1,9 miljoen, was € 3,8 miljoen)*

Veel effecten van de coronacrisis zijn moeilijk te kwantificeren voor de komende jaren. Denk aan de gevolgen voor onze inkomsten, zoals parkeerinkomsten en kwijschelding gemeentelijke belastingen. We vormden niet voor elk afzonderlijk risico een buffer, maar 1 algemene buffer. Het risico is afgenomen omdat er steeds meer grip komt op het beheersen van de crisis en daardoor de periode waarover we nog nadelige effecten verwachten korter is geworden.

15. *Garantstellingen (p.m.)*

Garanties verlenen aan derden en het innemen van achtervangposities bij waarborgfondsen is niet zonder risico's. De gemeente wordt aangesproken als derden de verplichtingen niet nakomen. Bij een achtervangpositie in een waarborgfonds gebeurt dit pas als het garantievermogen van de waarborgfondsen niet genoeg is. We schatten dit risico laag in. Bij een aanspraak zorgen de hypothecaire zekerheden in het voordeel van de Gemeente Breda ervoor dat het financieel verlies gering of nihil is.

De gemeente Breda heeft bij 2 waarborgfondsen een achtervangpositie:

1. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).
2. Het Waarborgfonds Eigen Woningen dat de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verstrekt.

Bij beide waarborgfondsen verwachten we de komende jaren geen aanspraak op de achtervangpositie.

16. Historisch hoge inflatie (p.m. (nieuw))

De invasie van Oekraïne zorgt voor grote onzekerheid. De inflatie is historisch hoog en langdurig hoge prijzen zijn niet uit te sluiten. Met name energie zorgt voor forse prijsstijgingen. Dit raakt onze inwoners en ondernemers. Mogelijk is daarom voor een deel van hen meer ondersteuning nodig, dan waarmee in deze begroting rekening is gehouden. Ook de historische krapte op de arbeidsmarkt en het tekort aan grondstoffen vormen een probleem. Dit raakt ook onze eigen organisatie. Veel van onze eigen uitgaven stijgen mogelijk meer dan de 2,9% waarmee in deze begroting rekening is gehouden. Denk hierbij onder andere aan de mogelijke stijging van de lonen, kosten van investeringen en de energiekosten in onze eigen gebouwen en van onze eigen voertuigen. Al deze effecten zijn slechts ten dele bij te sturen en heel moeilijk te kwantificeren. Daarom is dit risico pro memoria meegenomen.

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

Bedragen x € 1 miljoen

Onderdeel weerstandscapaciteit	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve (per 1-1)	95,9	88,5	105,6	128,8
Saldo perspectief	2,5	11,0	15,5	-2,4
Onvoorzien	1,0	1,0	1,0	1,0
Vermogen om bezuinigingen door te voeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	99,4	100,5	122,1	127,4

Met een risicopositie van € 46,0 miljoen is de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende om de risico's af te dekken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welk vermogen beschikbaar is om de risico's af te dekken. Dit bestaat uit de algemene reserve, de post onvoorzien en het vermogen om bezuinigingen door te voeren.

Algemene reserve

De gemeentebrede algemene reserve behoort tot de weerstandscapaciteit, voor zover deze vrij beschikbaar is. Vanaf 2021 is deze volledig vrij beschikbaar met uitzondering van een blokkering van € 16,5 miljoen voor de Noordelijke Rondweg en een blokkering van € 5,5 miljoen voor extreme marktomstandigheden grote bijzondere projecten.

Onvoorzien

De begrote post onvoorzien is € 1 miljoen per jaar.

Vermogen om bezuinigingen door te voeren

In de Bredase begroting is de beschikbare ruimte in de meerjarenbegroting bestemd voor nieuw beleid en toekomstige investeringen. Om deze reden rekenen we deze niet toe aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

FINANCIËLE KENGETALLEN

	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Streef- waarde
Stabiliteit								
Solvabiliteitsratio *	18,41%	18,54%	17,04%	15,38%	16,83%	17,69%	17,00%	> 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,84%	23,52%	21,25%	18,82%	20,34%	21,07%	20,24%	> 20%
Structurele exploitatieruimte *	-0,97%	0,27%	1,12%	1,05%	2,11%	3,22%	-0,11%	> 0%
Wendbaarheid								
Belastingcapaciteit *	97,43%	96,65%	95,10%	87,05%	88,41%	89,77%	91,25%	< 105%
Netto schuldquote *	61,52%	60,84%	68,63%	74,66%	74,41%	75,95%	75,57%	< 90%
Gecorrigeerde netto schuldquote *	39,90%	40,59%	49,21%	56,28%	56,86%	59,40%	59,27%	< 90%

Weerbaarheid								
Grondexploitatie *	5,07%	3,85%	0,95%	0,81%	0,81%	0,80%	0,82%	< 20%
Ratio weerstandsvermogen	1,7	2,3	1,9	2,2	2,2	2,7	2,8	> 1,0
Onbenutte belastingcapaciteit	39,13%	44,86%	62,91%	62,91%	62,91%	62,91%	62,91%	

Wettelijke kaders								
Rente risiconorm (ruimte onder risiconorm * € 1 miljoen)	50	110	110	110	110	110	110	> 0
Kasgeldlimiet: onderschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal	---	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++
EMU-saldo (* € 1.000)	12.003	-10.684	-56.173	-57.953	-5.200	-24.676	15.379	> - € 25.708

* deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven

TOELICHTING OP DE FINANCIËLE KENGETALLEN

Stabiliteit

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit drukken we uit in een percentage van het eigen vermogen tegenover het totaal vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt gedempt doordat we grote geldleningen hebben verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van onderwijshuisvesting voor de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting. Een solvabiliteitsratio onder de signaalwaarde van 20% wordt door de Provincie als risicovol beschouwd.

Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen

Omdat Breda in verhouding tot andere gemeenten grote leningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van onderwijshuisvesting, geeft dit een dempend effect op de solvabiliteitsratio. Daarom wordt hier ook de solvabiliteitsratio weergegeven zonder deze leningen. Dit kengetal geeft een realistischer beeld van onze financiële positie.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft informatie over de mate waarin we structurele lasten kunnen afdekken met structurele baten. Vanuit het BBV is de norm, dat de structurele exploitatieruimte in evenwicht dan wel positief is.

Wendbaarheid

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Breda zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden van de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage. De Provincie beschouwt een belastingcapaciteit hoger dan 105% als risicovol.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast tegenover de eigen middelen. Het geeft een indicatie over hoeveel de rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie. Signaleringswaarden van de provincie: <90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, >130% is meest risicovol.

Gecorrigeerde netto schuldquote

Bij de berekening van de gecorrigeerde netto schuldquote houden we rekening met doorgeleende gelden. Zowel de netto schuldquote als de gecorrigeerde netto schuldquote laten zien dat de lasten die samenhangen met onze netto schuld passen binnen een acceptabele bandbreedte.

Weerbaarheid

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitatie af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves). De Provincie hanteert als signaleringswaarden: < 20% is minst

risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is meest risicovol. Dit kengetal laat zien dat we voor de baten van de organisatie niet erg afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondverkoop. In het verleden zijn er flinke afboekingen geweest op de grondposities. De kans op een herhaling van een risico met deze omvang is klein.

Ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico's die de Gemeente loopt. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het weerstandsvermogen en de risico's. Het laat zien in hoeverre we voldoende weerstandsvermogen hebben om risico's af te dekken. Een ratio hoger dan 1 geeft een indicatie, dat er voldoende weerstandsvermogen is om risico's af te dekken.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de onbenutte belastingcapaciteit kijken we naar de 3 belangrijkste inkomsten voor de gemeente: de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. Dit kengetal geeft weer hoeveel ruimte de Gemeente heeft om extra belastingen te heffen.

Wettelijke kaders

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld. Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. De renterisiconorm is uitgebreid toegelicht in de paragraaf Financiering.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente, met als doel een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Indien de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, dient de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte te stellen en een plan voor te leggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen. In het overzicht is met een +plusteken aangegeven, als de Gemeente in het kwartaal onder de limiet is gebleven. Ingeval de limiet in een kwartaal is overschreden is dit met een - teken aangegeven.

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. Voor de jaren 2019-2022 is afgesproken dat de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden 0,4% van het bbp bedraagt. De gezamenlijke ruimte voor de gemeenten bedraagt 0,27% van het bbp. In de Septembercirculaire Gemeentefonds 2021 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd, die de afzonderlijke gemeenten als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Breda bedraagt - € 25,7 miljoen.

Paragraaf Grondbeleid

GEMEENTELIJK GRONDBELEID

Het gemeentelijk grondbeleid sluit aan bij de Structuurvisie Breda 2030 en de Omgevingsvisie. Elke locatie of gebiedsontwikkeling is maatwerk, waarbij we specifieke keuzes maken voor het instrumentarium, de grondexploitatie en de meest geschikte samenwerkingsvorm. De gemeente zet het instrumentarium in om gebiedsontwikkelingen te regisseren en om ruimtelijke en maatschappelijke doelen te bereiken. Voor alle keuzes geldt dat we de risico's zo veel mogelijk beperken en beheersen via risicomangement.

ONTWIKKELINGEN

Economische tegenwind

De afgelopen jaren zijn de opbrengsten van het Grondbedrijf sterk positief uitgevallen door gunstige ontwikkelingen op de vastgoedmarkt. Voor de komende jaren hebben we die verwachting niet. Er heerst grote onzekerheid door nationale ontwikkelingen, zoals corona(maatregelen), de stikstofproblematiek, personeelstekorten, een sterk toenemende inflatie en rentestijgingen. Ook de oorlog in Oekraïne en alle geopolitieke zaken eromheen hebben grote impact op de grondstoffenmarkt en de energiemarkt. Dit alles heeft een negatieve invloed op de gebiedsontwikkeling voor woningbouw en op de bedrijvigheid. Voor een deel van onze grondexploitaties zijn de effecten beperkt, doordat ze al ver klaar zijn. Grondexploitaties die minder ver zijn en grondexploitaties die nog moeten starten, krijgen meer last van economische tegenwind. Daarnaast zien we onderscheid tussen de markten voor wonen en werken. Ondanks alles blijft de behoefte aan woningen onverminderd groot. De markt voor kantoren en bedrijven daarentegen krijgt in onzekere tijden als eerste een terugval en herstelt zich meestal als laatste. Door deze ontwikkelingen zijn de resultaten minder voorspelbaar en zijn negatieve afwijkingen van de grondexploitaties alsmaar waarschijnlijker, ook al stellen we deze waar mogelijk steeds bij.

Portefeuille grondexploitaties

De gemeentelijke grondexploitaties herzien we jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening. Halverwege het jaar passen we de grondexploitaties waar nodig aan om zo de begroting met actuele cijfers te onderbouwen. Deze keer hebben we 9 van de 16 lopende grondexploitaties aangepast in vergelijking met de jaarrekening 2021. Los daarvan herzien we grondexploitaties ook tussentijds als er substantiële wijzigingen zijn. Vallen deze buiten de vastgestelde kaders van de grondexploitatie, dan vragen we voor de gewijzigde grondexploitatie opnieuw goedkeuring aan de gemeenteraad.

Binnen onze actieve grondexploitaties ligt de nadruk nog steeds op het afronden van lopende grote projecten. Bij het taakveld Wonen gaat het dan om Teteringen en het Stationskwartier. Bij het taakveld Werken gaat het om het Rithmeesterpark (bedrijven) en het Stationskwartier (kantoren).

De komende jaren neemt de groei van de bevolking toe. Het aantal huishoudens groeit procentueel zelfs nog sneller doordat huishoudens gemiddeld kleiner worden. Ons grondbeleid zetten we daarom in om de grootstedelijke ambitie te ondersteunen die we onlangs hebben vastgelegd in onze nieuwe Omgevingsvisie. De invulling van deze ambitie gebeurt deels via actief grondbeleid op gemeentegrond. In 2021 stelden we 2 nieuwe grondexploitaties vast: Druivenstraat en Klavers Jansen. In 2022 zijn 3 grondexploitaties gestart waar middeldure huurwoningen worden gerealiseerd: Calandstraat middenhuur, Waregemstraat middenhuur en Meulenspie middenhuur. Ook in 2023 en de jaren daarna starten we nieuwe grondexploitaties.

De resterende opgave vullen we in via faciliterend grondbeleid. Dit doen we samen met private partijen. Daarvoor kan het nodig zijn om strategische gronden aan te kopen. Om dit mogelijk te maken, is bij de begroting 2019 een aankoopprogramma van maximaal € 5 miljoen beschikbaar gesteld. Dit bedrag bestaat uit een zogeheten revolverend krediet: bij de verkoop of overheveling naar grondexploitaties vloeien de bedragen weer terug naar het krediet. De jaarlijkse kapitaal- en beheerslasten (maximaal € 0,4 miljoen per jaar) dekken we vanuit het beleidsterrein waarvoor we de aankoop doen. De afgelopen jaren is gebleken dat bovenstaand bedrag meestal niet toereikend is voor de beoogde aankopen. Om tot een actiever grondbeleid te komen, overweegt de gemeente een verhoging van het aankoopprogramma.

GEHANTEERDE PARAMETERS

Sinds de jaarrekening 2021 gebruiken we onderstaande parameters in ons grondexploitatiemodel.

Parameters	2023	2024	Vanaf 2025
Rente	1,5%	1,5%	1,5%
Stijging van de opbrengst	2,5%	2,5%	2,0%
Stijging van de kosten	3,0%	3,0%	2,0%

Rente

De renteparameter in onze grondexploitatie bepalen we volgens de regels uit het Besluit, Begroting en Verantwoording (BBV). De werkelijke rente over 2021 was volgens het BBV-voorschrift 1,52%. We gebruiken deze meest recente renteberekening ook voor de grondexploitatie in deze begroting. We ronden daarbij af op 1,5%. Aan het eind van het jaar maken we een nieuwe berekening voor de jaarrekening 2022.

Stijging van kosten en opbrengsten

De parameters voor de stijging van de kosten en opbrengsten baseren we op de jaarlijkse publicatie Outlook Grondexploitatie van bureau Metafoor. Deze publicatie zet de meest recente jaarcijfers en prognoses van toonaangevende instanties op een rij. Zo ontstaat een goed beeld van de ontwikkeling van de kosten en de grondwaarde in de komende jaren.

Het laatste advies van Metafoor dateert van eind 2021. Sindsdien zijn de macro-economische omstandigheden flink veranderd. De verwachting was toen dat de wereldhandel zou herstellen na de zware corona-lockdowns in de Chinese steden en dat de prijzen zouden normaliseren. Vooral de langdurige sluiting van Shanghai met een van de grootste havens ter wereld leidde tot hoge vervoerskosten van veel in de bouw gebruikte (half)fabricaten. Door de oorlog in Oekraïne vindt nu opnieuw een verstoring plaats, omdat bijvoorbeeld de aanvoer van ijzer en hout vanuit Oekraïne en Rusland stagneert. Ook de verminderde gasleverantie vanuit Rusland zorgt voor sterke kostenstijgingen en inflatie.

Door dit alles is Metafoor vooral aan de (bouw)kostenkant nu somberder voor de korte termijn dan in hun advies van eind 2021, waarop wij mede onze parameters baseerden. De verwachting voor de langere termijn is sterk afhankelijk van de duur van de oorlog in Oekraïne en de politieke spanningen daaromheen die de wereldhandel verstoren. Tot daar meer duidelijkheid over bestaat, handhaven we onze huidige parameters. De parameter kostenstijging bedraagt 3% voor 2023 en 2024, voor de jaren erna 2%. De parameter voor opbrengstenstijging stellen we op 2,5% voor 2023 en 2024, en vanaf 2025 op 2%.

Voor de jaarrekening 2022 kijken we hier opnieuw naar. Wel houden we bij de berekening van het projectoverstijgend risico nu al rekening met mogelijk blijvend hogere kosten voor onze grondexploitatie. Meer daarover leest u onder het kopje 'Risico's en weerstandsvermogen' hieronder.

PLANRESULTATEN

Planresultaten op eindwaarde

Bedragen x € 1.000

Planresultaten op eindwaarde	2023	2024	2025	2026	Totaal 2023-2026
CROSSMARK					
Stationskwartier				-3.204	-3.204
Klavers Janssen			-1.100		-1.100
WERKEN					
Verzamelcomplex bedrijventerrein		848			848
Werkdonken		1.442			1.442
Rithmeesterpark		477			477
Druivenstraat	-191				-191
WONEN					
Verzamelcomplex woningbouw		898			898
Eikberg		506			506
Calandstraat middenhuur			302		302

Waregemstraat middenhuur			-67		-67
Meulenspie midden huur			625		625
Adriaan Klaassenstraat Landgoed	-776				-776
Waterdonken	41				41
Bouwerijen			-8.503		-8.503
Westerhagelaan-Muizenberglaan		331			331
Planresultaten negatief per jaar	-967		-9.669	-3.204	-13.840
Planresultaten positief per jaar	41	4.502	927		5.470

In bovenstaande cijfers houden we al rekening met tussentijdse winstnemingen die we eind 2022 verwachten.

BOVENWIJKS

Onderstaand overzicht laat zien wanneer volgens de huidige prognose een bijdrage Bovenwijken (BOVO) verschuldigd is door het vaststellen van een planologische maatregel (bestemmingsplan of omgevingsplan) in een actieve grondexploitatie. Dit is momenteel aan de orde in 2 gemeentelijke grondexploitaties, voor in totaal € 0,13 miljoen. Deze bijdragen komen ten laste van het resultaat van de grondexploitatie in het betreffende jaar.

Bijdragen Bovenwijken

Bedragen x € 1.000

	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026
Klavers Jansen (50% al in 2022)	82			
Westerhagelaan - Muizenberglaan	50			
Totale bijdrage Bovenwijken ten laste van resultaat grondexploitatie	133	0	0	0

VOORZIENING NEGATIEVE GRONDEXPLOITATIES

Voor grondexploitaties met een negatief planresultaat treffen we een voorziening. Deze is verplicht volgens de regels van het BBV. Sinds de jaarrekening 2019 bepalen we deze voorziening door alle planresultaten op eindwaarde bij elkaar op te tellen. Dit zijn de wijzigingen in de voorziening grondexploitaties:

1. Door de start van de grondexploitatie Waregemstraat middenhuur moet de voorziening worden opgehoogd met € 67.000, omdat de grondexploitatie inmiddels een negatief financieel resultaat heeft.
2. Voor de 8 al langer lopende grondexploitaties met een negatief saldo tezamen kan de voorziening per saldo licht worden verlaagd met € 203.000. Deze verbetering komt volledig vanuit de grondexploitatie Bouwerijen, die door hogere grondopbrengsten verbetert met € 435.000.
3. Eind 2022 gaan we de grondexploitaties Markpark, Wisselslag en Meulenspie afsluiten. Om het negatief saldo van in totaal € 4.532.000 af te dekken, gebruiken we de voorzieningen die voor deze grondexploitaties getroffen zijn.

Per 1 januari 2023 komt de prognose van de voorziening grondexploitaties uit op € 13,8 miljoen.

Aan het eind van begrotingsjaar 2023 sluiten we naar verwachting weer 2 negatieve grondexploitaties af: Druivenstraat en Adriaan Klaassenstraat Landgoed. Ook deze negatieve saldi dekken we af met de € 1,0 miljoen aan voorzieningen die daarvoor al getroffen waren. Per 1 januari 2024 komt de voorziening grondexploitaties naar verwachting uit op € 12,9 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Voorziening op eindwaarde	Jaarrekening 2021	Mutatie 2022	Prognose 1-1-2023	Mutatie 2023	Prognose 1-1-2024
CROSSMARK	4.303		4.303		4.303
Stationskwartier	3.204		3.204		3.204
Klavers Janssen	1.100		1.100		1.100
WERKEN	1.704	-1.513	191	-191	

Markpark (liquidatie 2022)	1.546	-1.546			
Druivenstraat (liquidatie 2023)	158	33	191	-191	
WONEN	12.501	-3.155	9.346	-776	8.570
Waregemstraat middenhuur	nvt	67	67		67
Wisselslag [liquidatie 2022]	2.031	-2.031			
Adriaan K. landgoed (liquidatie 2023)	731	45	776	-776	
Bouwerijen	8.939	-436	8.503		8.503
Meulenspie [liquidatie 2022]	800	-800			
Totaal voorziening grondexploitaties	18.507	-4.668	13.840	-967	12.873

RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op onze nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's die zijn verbonden aan grondexploitatie, zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente. Ze worden gedekt uit onze totale weerstandscapaciteit. Om het totale risico voor grondexploitatie te bepalen, kijken we naar de volgende risico's:

1. Risico's in individuele grondexploitaties. We houden die bij op risicokaarten.
2. Projectoverstijgende risico's, zoals de stagnerende economie. Ten opzichte van de standaard exploitatieberekeningen wordt de rekenrente verhoogd, ligt de opbrengstenstijging structureel lager, de kostenstijging juist structureel hoger en treedt in de planning 100% vertraging op bij de uitvoering van onze grondexploitaties. Onder dit sombere scenario kunnen de effecten worden gerangschikt van corona, stikstofproblematiek, gestegen materiaalprijzen, hogere energielasten en stijgende inflatie. Vanwege de hiervoor beschreven toegenomen onzekerheid rondom de parameter kostenstijging zijn in het scenario stagnerende economie de kosten extra verhoogd ten opzichte van de standaard berekeningen.
3. Risico's die zijn verbonden aan onze portefeuille met panden en gronden.

Deze 3 risico's brengen we apart in beeld, waarna we via Monte-Carlo simulatie bepalen hoeveel weerstandsvermogen er nodig is om deze risico's af te dekken. De risicokaarten leiden tot een gewogen risico van € 4,4 miljoen. De project-overstijgende risico's komen uit op een gewogen risico van € 6,6 miljoen. Het gewogen risico dat is verbonden aan onze voorraad gronden en panden, bedraagt € 1,6 miljoen. Het totale risico komt daarmee uit op € 12,6 miljoen. De Monte Carlo-simulatie komt tot een benodigd weerstandsvermogen van in totaal € 13,9 miljoen. Dat is € 2,1 miljoen meer dan we hadden berekend bij de jaarrekening 2021.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

INLEIDING

De openbare ruimte in Breda wordt voor een belangrijk deel bepaald door zaken als bomen, wegen, verlichting, water en riolering. Al deze zogenoemde kapitaalgoederen zijn door de gemeente aangekocht of worden door ons in stand gehouden. Ze vormen de ruggengraat van de openbare ruimte en zorgen ervoor dat de stad en de dorpen goed kunnen functioneren. Kapitaalgoederen hebben een langdurig economisch of maatschappelijk nut en een hoge financiële (vervangings)waarde. Daarom houden we ze in stand door regelmatig (groot) onderhoud en door ze tijdig te vervangen. Hieronder beschrijven we het onderhoudsniveau en daarmee het kwaliteitsniveau van onze kapitaalinvesteringen. Die hebben we onderverdeeld in de volgende categorieën, waar we daarna verder op ingaan:

- Beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
- Beheer en onderhoud van de riolering.
- Beheer en onderhoud van onze accommodaties.
- Beheer en onderhoud van onze voertuigen.

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DE OPENBARE RUIMTE

Met 'openbare ruimte' bedoelen we de ruimte in de stad en de dorpen die voor iedereen vrij toegankelijk is. Denk daarbij aan: straten, parken, pleinen, speeltuinen en de singels. In deze openbare ruimte vinden veel dagelijkse activiteiten plaats, zoals verplaatsen van A naar B, ontmoeten, verblijven en recreëren. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is verdeeld over 6 kapitaalgoederen:

- Wegverhardingen.
- Civieltechnische kunstwerken.
- Openbare verlichting.
- Bomen .
- Waterwegen en -voorzieningen.
- Riolering.*
- Cultuurgroen.**

* Voor riolering hebben we te maken met bijzondere wettelijke eisen en een aparte financiering. Hierover leest u meer in de aparte paragraaf hieronder.

** In de actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen in 2019 is door de gemeenteraad vastgesteld dat de stand van zaken met het cultuurgroen wordt mee-gerapporteerd met de kapitaalgoederen. Het vormt een onderdeel van de openbare ruimte waarvan de gemeenteraad op de hoogte wil worden gehouden. Het is niet vastgesteld als een zelfstandig kapitaalgoed. Met cultuurgroen bedoelen we de plantsoenen en plantvakken in de woonwijken en buurten.

In 2014 heeft de gemeenteraad het Beleidskader kapitaalgoederen van de openbare ruimte vastgesteld. Met dat plan kwam € 20 miljoen beschikbaar om in de periode tot 2021 het achterstallig onderhoud aan de wegverhardingen weg te werken. Ook betekende het plan een financiële impuls om het beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen op peil te houden. Daarnaast reserveren we jaarlijks middelen voor het regulier groot onderhoud. Belangrijk voordeel van deze werkwijze is dat we vanuit de beschikbare middelen toewerken naar planmatig onderhoud, vooruit gepland en geprogrammeerd in periodes van 10 jaar.

In 2018 hebben we het beleidskader geëvalueerd en geactualiseerd. Met het bestuursakkoord Lef en Liefde is vanaf 2018 jaarlijks € 2,1 miljoen extra beschikbaar gekomen voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen, vooral voor de wegverhardingen en de civieltechnische kunstwerken. Voor de wegverhardingen was dat nodig om de kwaliteitsdoelstelling voor 2021 te kunnen halen. Het geld voor de civieltechnische kunstwerken besteden we de komende jaren aan onderzoek naar de technische staat daarvan.

In 2021 hebben we het geactualiseerde beleidskader opnieuw geëvalueerd. Daaruit bleek dat het beheer en onderhoud van de openbare ruimte steeds verder achter begon te lopen. Vooral de wegverhardingen, de civieltechnische kunstwerken, de bomen en het cultuurgroen verdienen meer aandacht. De inhoudelijke toelichting hierop volgt per kapitaalgoed hieronder. In

het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' uit 2022 hebben we ingespeeld op de uitkomsten van de evaluatie en is voor de periode 2022-2024 € 14,5 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast brengen we in beeld waar we achterstanden moeten inlopen en hoe we het beheer en onderhoud structureel op een hoger niveau kunnen brengen.

Wegverhardingen

De gemeente beheert zo'n 10 miljoen vierkante meter aan wegverhardingen. Deze onderhouden we op een gemiddeld niveau van B min. Tot 2020 lagen we goed op koers om het achterstallige onderhoud aan de wegverhardingen in te lopen vóór 2021. De inspectie van 2020 liet echter een trendbreuk zien in de opwaartse lijn; de achterstanden bleken juist te zijn opgelopen en er kwam ook achterstallig onderhoud aan het licht. Uit een analyse is gebleken dat dit is ontstaan door een samenloop van factoren. Zo hadden we te maken met een aantal extreem droge jaren op rij. Ook legden we de nadruk op asfaltverhardingen. Verder hanteerden we een standaard onderhoudssystematiek die te beperkt rekening bleek te houden met de specifieke omstandigheden in Breda.

In de begroting van 2021 hebben we daarom € 3,2 miljoen beschikbaar gesteld om de achterstand in te lopen. We stellen daar een aanpak voor vast bij de actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen in 2022-2023.

Civieltechnische kunstwerken

In de gemeente Breda staan zo'n 500 civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en viaducten. Die beheren en onderhouden we op onderhoudsniveau C. Het uitgangspunt is dat ze veilig zijn en dat de kwaliteit voldoende is voor snel en comfortabel gebruik. Voor het beheer en onderhoud hebben we begin 2020 een beheerplan vastgesteld. Hierin staat dat we het onderhoud de komende 5 jaar meer risicogestuurd gaan uitvoeren, in plaats van reactief. Zo krijgen we meer grip op de kwaliteit en kunnen we kapitaalvernietiging voorkomen.

Tot en met 2024 onderzoeken we wat de technische staat van de kunstwerken is. We pleiten voor een vervangingsprogramma met landelijke scope voor civieltechnische kunstwerken (bruggen en viaducten) en gaan in gesprek met het Rijk over de benodigde middelen.

Openbare verlichting

Veel van onze 40.000 lantaarnpalen en armaturen zijn aan onderhoud of vervanging toe. Met het regulier onderhoud werken we aan goed werkende openbare verlichting die de (verkeers)veiligheid bevordert. Daarbij werken we ook aan verduurzaming. Energievretende, versleten armaturen vervangen we door ledverlichting. In 2021 hebben we de eerste verduurzamingsslag van zo'n 8.400 armaturen afgerond. Voor de periode 2021-2030 werken we verder aan deze verduurzaming. Vóór 2030 vervangen we de resterende 25.000 armaturen door ledverlichting en vervangen we zo'n 13.500 lichtmasten.

Bomen

Breda heeft ruim 110.000 bomen, die gemiddeld een hoge leeftijd hebben en veelal vervangen moeten worden. Het gemeentelijke bomenplan geeft ons houvast voor de herplant en vervanging van bomen. We maken onderscheid tussen waardevolle bomen, structuurbomen en omgevingsbomen. Het regulier onderhoudsplan (niveau B min) gaat ervan uit dat de bomen zo worden onderhouden dat ze er aantrekkelijk uit blijven zien. Waardevolle bomen, boomgroepen en boomstructuren worden op tijd en doorlopend beheerd en onderhouden én vervangen. Dat wordt echter steeds lastiger: onder andere door de klimaatverandering, die zorgt voor stormen, droogte, ziekte en plagen.

Jaarlijks verdwijnen er tussen de 600 en 900 bomen uit de stad omdat ze niet veilig genoeg meer zijn. Volledige herplant daarvan is momenteel niet mogelijk. Daarom is voor 2023 € 0,7 miljoen uit het Strategisch Investerings Plan (SIP) beschikbaar gesteld om dit te realiseren.

Een ander probleem is wortelopdruk. Dat gebeurt op plaatsen waar bomen te weinig ruimte hebben om te groeien. Met een boomwortelprotocol stellen we prioriteiten en nemen we tijdelijke maatregelen die de boom zo veel mogelijk sparen. Als we het gemeentelijke bomenplan evalueren, maken we meteen de financiële consequenties inzichtelijk voor het wegwerken van de wortelopdruk in de komende jaren.

Waterwegen en watervoorzieningen

Breda heeft ongeveer 290 km waterlopen, 80 km duikers en diverse vijvers, plassen, havens en overige watervoorzieningen zoals watertappunten, bluswatervoorzieningen, grondwatermeetnet en waterspeelplekken. Een ander taakveld hierbinnen is het nautisch beheer, waaronder het scheepvaartverkeer en waterrecreatie op het water vallen. Hiervoor is als basis een strategische visie over het varen in Breda opgesteld.

Deze visie omschrijft naast de ambities tevens de benodigde projecten op de korte en langere termijn. Waterrecreatie wordt hierin parallel opgepakt. Met het vorige bestuursakkoord, het beheerplan waterwegen en watervoorzieningen en het vaststellen van de begroting is budget beschikbaar om het beheer en onderhoud op C-niveau te beheren en onderhouden. Dit betekent dat de waterwegen en watervoorzieningen veilig zijn.

Voor waterwegen geldt vooral dat het water voldoende kan stromen en voldoende diep is om water af te voeren of om in te varen. Beheer-technisch gezien is sprake van een grote achterstand bij het op peil houden van de kwaliteit van kantbeschoeiingen en het baggeren. Deze achterstand kunnen we de aankomende periode inhalen met de beschikbare middelen en het vastgestelde kwaliteitsniveau. In het vastgestelde beheerplan staat de samenhang van het beheer en onderhoud van de waterwegen met waterschap Brabantse Delta. Afgelopen periode is een eerste stap gezet in het preventief / cyclisch beheer en onderhoud. Calamiteiten lossen we nog steeds reactief op.

Cultuurgroen

Voor het cultuurgroen in Breda hanteren we onderhoudsniveau C. Tijdens de evaluatie in 2021 bleek dat een groot deel van het cultuurgroen aan het eind van zijn levenscyclus is. Bij onderhoudsniveau C vindt geen vervanging plaats. Dit is ook opgemerkt in het bestuursakkoord in 2022. Daarin wordt aandacht besteed aan de vervanging en instandhouding van het groen en het verhogen van de kwaliteit daarvan. In 2023 stellen we hiervoor een plan op.

BEHEER EN ONDERHOUD RIOLERING

Het Stedelijk Waterplan 2019-2023 (SWP) beschrijft het beheer en onderhoud van het afvalwater, het hemelwater en het grondwater. Dat bestaat uit een combinatie van het in stand houden en verbeteren van het huidige riool- en watersysteem. De gemeente is verantwoordelijk voor het transport van het stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuivering van het waterschap. Daarvoor hebben we 1.300 kilometer rioolbuizen en 800 grote en kleine gemalen en overige voorzieningen in beheer. Ook onderhouden we regenwaterriolen, sloten en wadi's om het regenwater te verwerken. Verder is de gemeente het aanspreekpunt voor het grondwater in de openbare ruimte.

In het SWP hebben we vastgelegd dat we het natuurlijke watersysteem willen herstellen door te ontharden en vergroenen. We willen regenwater afkoppelen van de riolering en motiveren inwoners en bedrijven om ook duurzaam met water om te gaan. Dat doen we bijvoorbeeld met projecten in het kader van Groene Buurtjes. De komende jaren maken we werk met werk, waarbij we een klimaatadaptieve inrichting bereiken en waarbij onze assets op orde zijn. Op aandringen van de gemeenteraad maken we meer werk van de communicatie en participatie van bewoners, bedrijven en andere partners binnen het stedelijk water. Denk aan het verbreden van de subsidie voor water en groen, en een subsidie voor huurders.

Hierbij past ook de verbreding van onze structurele communicatie en een verdere verdieping van de Week van ons Water en de rioolwandelingen in de Oude Vest. Daarnaast vragen we bewoners en bedrijven om op hun eigen grond maatregelen te treffen. De gemeente verbetert het riool- en watersysteem qua energiebesparing en de circulaire economie. In het najaar van 2023 leggen we het nieuwe SWP 2024-2028 voor aan de gemeenteraad.

BEHEER EN ONDERHOUD ACCOMMODATIES

Onderhoud

Voor het bouwkundig onderhoud van onze accommodaties gaan we uit van conditieafhankelijk onderhoud (NEN 2767). Daarbij hanteren we onderhoudsniveau 3 (redelijk), zodat het waardebehoud en de bedrijfsvoering geborgd zijn. Minimaal 1 keer in de 5 jaar actualiseren we de meerjarenonderhoudsplannen. Naast het planmatig onderhoud voeren we jaarlijks ook de keuringen, controles en het correctief onderhoud uit.

Voor het civiel- en cultuurtechnisch onderhoud van buitensportcomplexen (exclusief de opstallen) werken we sober en doelmatig. We sluiten hierbij aan met ons groenbeheer, dat uitgaat van de wettelijk verplichte BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en IMGeo (Informatiemodel Geografie). Voor sportaccommodaties zijn de normeringen van NOC*NSF en overkoepelende sportbonden van toepassing, die door Kiwa Isa Sport zijn vastgelegd in het handboek voor sportaccommodaties.

Wet- en Regelgeving

Het gemeentelijk vastgoed moet voldoen aan alle wettelijke verplichtingen. We letten op 4 aandachtsgebieden die een raakvlak hebben met veiligheid::

- Elektra.
- Legionellabeheersing.
- Brandveiligheid.
- Dakveiligheid.

Ook het gedrag van de gebruiker of huurder speelt hierbij een rol.

Elektra

We willen veilige gebouwgebonden installaties. Daarom voeren gecontracteerde aannemers de inspecties en het noodzakelijk herstel voor ons uit. Dit doen zij volgens het Programma van Eisen Veiligheidsinspecties voor elektrische installaties, Uneto-VNI, 2015. Het doel van de inspecties is te beoordelen of de installatie voldoet aan de eisen van NEN 1010.

Legionellabeheersing

Waterinstallaties inspecteren en herstellen we volgens NEN 1006. Het Drinkwaterbesluit en de 'Regeling legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater' noemen 2 soorten installaties: prioritaire en niet-prioritaire. De gemeente voert beheersmaatregelen uit voor de legionellapreventie. Dit is een contract waarin 127 (prioritaire en niet-prioritaire) gebouwen zijn opgenomen. Concreet gaat het om de verplichte jaarlijkse legionellabeheersmaatregelen, het controleren van terugstroombeveiligingen, het controleren en registreren van koudwatertemperaturen en het controleren en registreren van boilertemperaturen.

Brandveiligheid

Brandveiligheid verdient continu aandacht. Brandscans helpen ons om het brandveiligheidsniveau van gebouwen in kaart te brengen. De maatregelen voeren we naar prioriteit en urgentie uit. Daarbij sluiten we zo veel mogelijk aan bij andere projecten, zoals maatregelen voor verduurzaming. Dat is efficiënter en de gebruiker van het gebouw wordt hiermee zo min mogelijk gestoord. Inmiddels zijn de meeste maatregelen aan onze panden uitgevoerd. In 4 gebouwen voeren we in 2023 nog maatregelen uit. Ook ronden we in enkele gebouwen de maatregelen af die in 2022 zijn gestart.

Dakveiligheid

Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst, die veilig onderhouden moeten kunnen worden. Wij zorgen er als vastgoedeigenaar en opdrachtgever voor dat iedereen veilig kan werken op onze daken. Hiervoor hebben we een risico-inventarisatie opgesteld. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan. Dat gebeurt in 2023 nog in 2 gebouwen. Daarnaast ronden we nog enkele projecten af die in 2022 zijn gestart.

Duurzaamheid

Breda wil in 2044 een energieneutrale gemeente zijn. Een speerpunt in die ambitie is de verduurzaming van alle gemeentelijke gebouwen. Hiervoor hebben we de volgende doelen vastgesteld:

1. We maken in 2020 gemiddeld 2 labelstappen voor het totale gebouwenbestand.
2. We bereiken in 2030 een gemiddeld label A (energie-index < 1,05) voor het totale gebouwenbestand.
3. Alle gebouwen zijn in 2044 gemiddeld energieneutraal.

Voor een groot deel van onze gebouwen kunnen we bovenstaande doelen halen en 40% energie besparen via rendabele investeringen en de inzet van onderhoudsmiddelen op de korte termijn. Voor accommodaties die in de verkoop staan, of waarvan de toekomst onzeker is, investeren we alleen in duurzaamheid als dat verplicht is op basis van wet- en regelgeving

Kerncijfers

	Aantal m2 bvo	Aantal objecten
Afvalservice	6.117	20
Voormalig ATEA	21.593	4
Bibliotheken/Nieuwe Veste	12.767	4
Binnensport	32.099	20
Brandweer	9.394	4

Buitensport	6.135	24
Cultureel erfgoed	2.950	5
Cultuur (museum, theater, atelierruimten)	12.012	7
Diversen	36.881	14
Kinderopvang	2.664	5
Maatschappelijke opvang	6.718	3
MFA's/Bredescholen	25.784	6
Onderwijs/educatief overig	2.728	9
Stadskantoren/gemeentehuis	36.336	4
Uitvoering (District)sposten	7.632	7
Wijkcentra	8.358	12
Wijkzaken (Speeltuinen/zwemplassen)	340	12
Zwembad/ijsbaan	25.514	4
	256.022	164

BEHEER EN ONDERHOUD VOERTUIGEN

De voertuigen die we aanschaffen, zijn zo duurzaam mogelijk. Elektrische varianten en/of andere technieken zijn echter nog niet voor alle werkzaamheden beschikbaar of er is geen budget voor de meerkosten. We stappen over zodra dit technisch en financieel mogelijk is en de huidige voertuigen zijn afgeschreven. Tot die tijd gebruiken we voor die werkzaamheden de meest milieuvriendelijke diesels.

Eind 2019 hebben we het convenant 'Convenant duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche' ondertekend. Daarmee committeren we ons aan de aanschaf van emissievrije reinigingsvoertuigen vanaf 1 januari 2030 of zo veel eerder als mogelijk is. Dit convenant heeft betrekking op al onze reinigingsvoertuigen, zoals inzamelvoertuigen, veegmachines en afvalbakkenwagens.

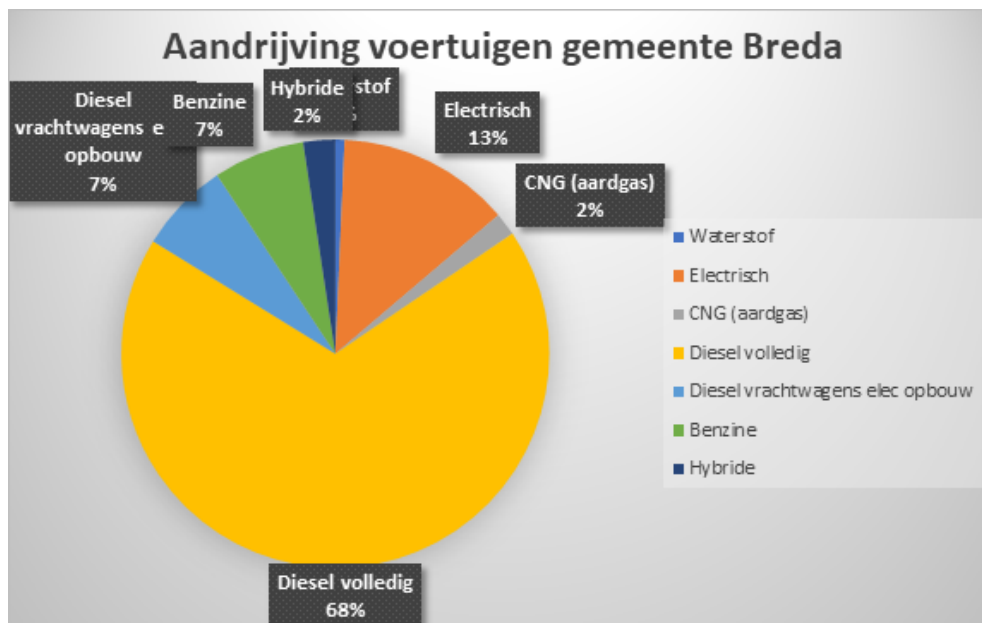
Het gemeentelijke wagenpark bestaat uit:

- 36 afvalinzamelwagens, 5 kraan/perswagens, 1 waswagen hoogbouw, 1 waswagen ondergronds, waarvan er 2 op waterstof, 2 vol hybride, 19 op diesel met elektrische opbouw en 20 volledig op diesel rijden.
- 14 haakarm-kraanwagens volledig op diesel.
- 3 lichte vrachtwagens volledig op diesel.
- 4 zware aanhangwagens.
- 174 bedrijfswagens, waarvan 38 volledig elektrisch, 5 cng (aardgas) benzine, 20 benzine, 109 volledig diesel en 2 hybride.
- 52 rijdende machines volledig op diesel.
- 85 items voor de winterdienst.
- 3 hybride voertuigen onder leasecontract.

Daarnaast gebruiken we zo'n 5.000 andere items (zoals boormachines, bladblazers, ladders, verlengsnoeren, meters, aggregaten en kettingzagen).

De indeling naar aandrijving van de wagens is als volgt:

- 2 waterstofvoertuigen.
- 38 volledig elektrische voertuigen.
- 5 cng (aardgas) benzinevoertuigen.
- 198 volledig dieselveertuigen.
- 4 vol hybride voertuigen. (en 3 lease hybride).
- 19 dieselveertuigen met elektrische opbouw.
- 20 benzinevoertuigen.

Onderhoud

Jaarlijks voeren we een onderhoudsprogramma uit aan de hand van de technische staat van de voertuigen. Een achterstand in de vervangingsinvesteringen leidt ertoe dat het moeilijker is om onze voertuigen tegen acceptabele kosten te laten rijden. Dit komt onder meer door hogere onderhouds- en reparatiekosten.

Vervanging

De vervanging van alle tractiemiddelen is vastgelegd in een vervangingsplan. Daarbij willen we blijven voldoen aan de normen voor luchtkwaliteit en de landelijke milieueisen. Op het moment van afroep kijken we onder andere naar de beschikbaarheid en toepasbaarheid van hybride, low-emissie en elektrische voertuigen, en houden we rekening met de duurzaamheidscriteria van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Ook handelen we naar de ambities van het convenant 'Duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche'.

Financiën

De nieuwwaarde van het totale wagen- en machinepark is zo'n € 31 miljoen. De afschrijvingsperiode is gemiddeld 9 jaar. De jaarlijkse vaste kosten voor onderhoud, brandstof, afschrijving, rente en verzekering zijn zo'n € 6,9 miljoen.

De afgelopen jaren is er sprake van een structureel tekort. Dit tekort is in 2022 behoorlijk toegenomen. De reden is voornamelijk de prijsstijgingen, maar tevens extra inhuur, onderhoud, investeringen inclusief de integratie voormalig ATEA. Dit betekent voor een aantal interne afnemers, te weten afdeling beheer openbare ruimte, werk, vastgoedbeheer, servicecentrum en veiligheid en leefomgeving, een extra kostenpost. Deze wordt met het beschikbaar stellen van € 0,99 miljoen in 2023 deels opgelost. Daarnaast werken we aan toekomstscenario's voor de inzet en gebruik van ons wagenpark.

Paragraaf Verbonden partijen

INLEIDING

Een verbonden partij is een instelling buiten de eigen organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Het is één van de vormen voor de gemeente om taken uit te (laten) voeren: eigen activiteiten, door een commerciële of door een verbonden partij.

Verbonden partijen zijn in elk geval alle gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt en alle NV's en BV's waarvan de gemeente aandeelhouder is.

Verbonden partijen leveren soms bestuurlijk complexe verhoudingen op, omdat de gemeente bestuurder en klant is. Bovendien doen meestal meerdere partijen mee aan de verbonden partij. De gemeente is dan niet de enige bestuurder en enige klant. Zij moet haar bestuurlijke doelen en wensen afstemmen met die van andere deelnemers. Dit maakt aansturing soms complex.

Voordelen van verbonden partijen zijn de grotere schaal en de regionale aanpak van een regionaal onderwerp. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) nemen we sinds de Begroting 2017 informatie op over een verbonden partij bij het programma waaraan de partij bijdraagt. In deze paragraaf leest u het totaaloverzicht van de verbonden partijen.

VISIE EN BELEID

In navolging van de Tweede Kamer heeft de Eerste Kamer op 14 december 2021 het wetsvoorstel 'Versterken van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen' aangenomen. Deze wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) per 1 juli 2022 richt zich onder andere op een betere positie voor raadsleden, een meer actieve informatieplicht aan de raad, een versterkende controlerende rol voor de raad en verankering van de burgerparticipatie. Daarnaast is de evaluatie van de regionale nota Verbonden Partijen in 2021 afgerond.

Beide zaken zullen leiden tot een actualisatie van de nota Verbonden Partijen. We pakken dit tegelijkertijd en regionaal op, waarbij aandacht blijft voor de Bredase belangen. Waar het kan maken we verschil tussen de verschillende soorten partijen. Een verbonden partij die zich enkel richt op bedrijfsvoering vraagt een andere betrokkenheid van de raden dan een verbonden partij waarin beleidsvoorbereiding of zelfs het maken van (strategische) beleidskeuzes aan de orde is.

Financiële richtlijnen begroting 2024 gemeenschappelijke regelingen

Voor de begroting 2024 geven we financiële richtlijnen aan gemeenschappelijke regelingen:

1. We verwachten van het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting 2024-2027 aanbiedt aan de deelnemers. De GR vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting 2024. In de begroting 2024 neemt de GR ook een overzicht op met de bijdrage (2024 t/m 2027) per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het Algemeen Bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de GR deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de GR in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan.
4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting 2024 stijgt maximaal met de geldende CAO indexering en de prijsontwikkeling uit de meicirculaire 2022 (of een actuelere circulaire). Ook wijzigt de bijdrage wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
5. In de ontwerpbegroting worden de mogelijkheden beschreven om de bijdrage van de deelnemende gemeenten te verminderen, bijvoorbeeld door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.
6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De GR kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het Algemeen Bestuur.

7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de GR de risico's met de meeste impact en de daarbij getroffen beheersingsmaatregelen.

Vanwege de afwijkende financiering van de Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV), die wordt betaald vanuit ziektekostenverzekeringen, gelden de richtlijnen 4, 5 en 6 niet voor hen.

DE VERBONDEN PARTIJEN

Totaalbeeld verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partijen	Soort verbonden partij	Verbonden partij	Bijdrage aan Breda	Bijdrage van Breda
Neovita BV	Vennootschappen en coöperaties	Vitaal en Sociaal Breda		
GR GGD West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		4.806
GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		
GR programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		786
NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
Chassétheater beheer NV	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
NV Stadsherstel Breda	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
GR Regio West Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Ondernemend Breda		5.399
Belgisch Nederlands Grensoverleg	Overige verbonden partijen	Ondernemend Breda		4
GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		350
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		12.275
GR Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		2.020
Veiligheidshuis Breda	Overige verbonden partijen	Basis op Orde in Breda		315
Midwaste	Vennootschappen en coöperaties	Basis op Orde in Breda		
Enexis Holding NV (inclusief overige NV's/BV's) (belang 0,016 %)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		
Brabant Water NV	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda	513	
GR Belastingssamenwerking West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Organisatie en financiën in Breda		4.534

Voor een uitgebreidere toelichting over de inhoudelijke activiteiten van de hieronder genoemde verbonden partijen verwijzen wij u graag naar het onderdeel verbonden partijen bij de betreffende programma's.

NEOVITA BV

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Lereren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Omdat Neovita een vast percentage op de loonsom ontvangt, is er nauwelijks sprake van risico's. Voor het risico van hogere loonkosten als gevolg van een in te voeren CAO voor de doelgroep (Aan de Slag) is al eerder een voorziening gevormd. Deze is onderdeel van aan de gemeente Breda doorbelaste loonkosten, en komt niet ten laste van het resultaat van Neovita.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	942	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	329	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-105	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	74,1	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR GGD WEST BRABANT

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	23,3 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er is krapte op de arbeidsmarkt. Onvoldoende (gekwificeerd) personeel geeft risico op een tijdige en goede beleidsuitvoering van het programma. Daarnaast zagen we onder de bijzondere omstandigheden van de coronacrisis dat de prioriteiten en inzet van bedrijfsmiddelen uitgaan naar de bestrijding van de crisis. Ook dit kan ten koste gaan van beleidsuitvoering van het programma. Hoe de coronaomstandigheden zich ontwikkelen richting het najaar en 2023 blijft onzeker.

Tot slot zien we risico's in de bedrijfsvoering die financieel hun weerslag kunnen krijgen, dan wel in de beleidsuitvoering. Landelijk hebben GGD regio's bijvoorbeeld te kampen gehad met datalekken, en is beveiliging van privacygevoelige informatie een belangrijk onderwerp geworden, ook voor de GGD West-Brabant met extra investeringen.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

1. De GGD voert in West-Brabant de in de Wet Publieke gezondheid (Wpg) aan de gemeenten opgedragen taken uit. Op onderdelen betreft dit ook taken die vallen onder de Jeugdwet, Omgevingswet, wet op de Kinderopvang en de wet op de Veiligheidsregio's. Leidraad in het handelen van de GGD is het bewaken, beschermen en bevorderen van de publieke gezondheid.
2. De GGD geeft in de kaders en Beleidsbegroting 2024 duidelijk weer op welke wijze invulling gegeven gaat worden aan de in het Meerjarenbeleidskader 2023-2026 opgenomen ambities. Daarbij dient u goed notie te nemen van:
 - o de door de VNG uitgebrachte propositie 'De winst van het sociaal domein' (met als uitgangspunten o.a. 'kansengelijkheid' en 'gezond leven makkelijker maken') en het VNG-Koersdocument 'Met daadkracht naar veerkracht'.

- de Gezamenlijke gezondheidsambitie 'Vooruitzien naar een Gezonder Nederland' van VNG en de zorgverzekeraars. In West-Brabant bent u bij de regionale uitwerking van deze ambitie partij.
 - ontwikkelingen op lokaal niveau, zoals lokale preventieakkoorden en -aanpakken, JOGG en gemeentelijke gezondheidsvisies en -nota's. Samen met gemeenten en lokale partners werkt u hierbij aan de uitwerking en realisering van doelen en ambities.
3. Met behulp van prestatie-indicatoren brengt de GGD de resultaten in beeld die zij bereikt op de diverse door haar uit te voeren taken. Door de noodgedwongen grootschalige inzet vanuit de GGD ter beteugeling van de Coronacrisis heeft het actualiseringstraject van de prestatie-indicatoren vertraging opgelopen. In de loop van 2022 heeft de GGD samen met een ambtelijke werkgroep de optimalisering van deze indicatoren weer ter hand genomen. Wij gaan ervan uit dat de GGD de geactualiseerde indicatoren opneemt in de Beleidsbegroting 2024.
 4. In eendrachtige samenwerking met de landelijke overheid, RIVM en GGD GHOR Nederland behoren de GGD'en goed toegerust en voorbereid te zijn op mogelijke oplevingen van COVID-19 dan wel op een door een andere zoönose/virus veroorzaakte gezondheids crisis. De raad verwacht dat de GGD West-Brabant in afstemming met de Veiligheidsregio Midden en West-Brabant en omringende GGD'en werkt aan een robuustere organisatie die het makkelijker maakt om snel en adequaat in te spelen op grote crisissituaties in de regio. We gaan ervan uit dat u:
 - in de kaders en daaropvolgende Beleidsbegroting 2024 een beschrijving geeft van hoe deze robuustere organisatie eruit gaat zien.
 - de raad informeert over de stand van zaken rond de samenwerking tussen de GGD'en in Brabant, Zeeland en Limburg bij door infectieziekten veroorzaakte gezondheids crises.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	4.535	4.646	4.806
Eigen vermogen	6.017	4.757	5.400
Vreemd vermogen	19.394	11.059	10.000
Resultaat voor bestemming	133	-93	-67
Ratio weerstandsvermogen	0,85	0,73	0,90
Netto schuldquote in %	2	15	10
Solvabiliteit in %	20	30	25

GR REGIONALE AMBULANCE VOORZIENING BRABANT MIDDEN-WEST-NOORD (RAV)

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale Ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de gemeente is er geen (financieel) risico.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

1. De RAV waarborgt onder de nieuwe wet ambulancezorg de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. Aangezien de financiering van de ambulancezorg via de zorgverzekeraars verloopt, dient de ambulancezorg blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.
2. Het Landelijk Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0 bevat 26 indicatoren waarmee het niveau van de geleverde zorg wordt gemeten. Tijdigheid in het spoedvervoer is er hier één van. De indicatoren zijn onderverdeeld in zeven segmenten: Bereikbare en beschikbare zorg, Patiënt centraal, Veilige zorg, Professionaliteit, Samenwerken, Continue verbeteren en Basis op orde. De RAV informeert de gemeenten hoe zij voldoet aan het landelijke kwaliteitskader.
3. In haar begroting geeft de RAV aan hoe zij de paraatheidsuitbreidingen conform het landelijk referentiekader Spreiding & Beschikbaarheid in 2024 verwacht te realiseren. Uitgangspunt dient te zijn dat in het hele werkgebied de responstijd voor A1 ritten - 15 minuten - met niet meer dan 5% wordt overschreden (dan wel met de norm qua toegestane overschrijdingen die de zorgverzekeraars in de prestatieafspraken voor 2024 met de RAV hanteren).

4. In haar begroting geeft de RAV aan op welke wijze zij invulling geeft aan de aanbevelingen uit het in 2023 uitgevoerde landelijke klanttevredenheidsonderzoek door NIVEL en het klanttevredenheidsonderzoek door middel van direct contact met de patiënt.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	14.180	13.406	14.260
Vreemd vermogen	32.686	26.021	36.566
Resultaat voor bestemming	489	0	92
Weerstandsvermogen	14.180	13.406	14.260
Netto schuldquote in %	8,9	14,3	9,4
Solvabiliteit in %	30,3	34,0	28,1

GR PROGRAMMA SCHOOLVERZUIM EN VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN

Vitaal en Sociaal Breda	Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het belangrijkste risico van deze GR is uittreden van één van de deelnemende gemeenten. Dit risico is klein, want het gaat om uitvoering van verplichte wettelijke regelingen. Uitvoering via deze GR beperkt kosten voor deelnemers en is effectief.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

Geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	778	772	786
Eigen vermogen	0	0	0
Vreemd vermogen	675	450	750
Resultaat voor bestemming	14	0	0
Weerstandsvermogen	Geen	Geen	Geen
Netto schuldquote in %	-1,6	0,0	0,0
Solvabiliteit in %	0,0	0,0	0,0

NV WERKGELEGENHEIDSINSTITUUT WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website Rewin:	Rewin
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg – van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,30 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Uiteenlopende zienswijzen over bijdragen vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgt dat op onderdelen ambities misschien niet uitkomen.

Er is steeds meer vraag voor cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	1.548	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	1.178	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	117	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	1.548	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-37,4	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	56,8	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

CHASSÉTHEATER BEHEER NV

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website Chassé:	Chassé Theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De situatie rondom corona blijft voor het theater een onzekere factor en heeft nog steeds invloed op de bezoekersaantallen. Producties zijn uitgesteld en mensen vinden moeilijk hun weg naar het theater terug. Daarbovenop komen er in de nabije toekomst kosten met betrekking tot onderhoud pand en installaties.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV STADSHERSTEL BREDA

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website Stadsherstel:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het voormalig Klapkot is verhuurd aan de brouwerij. Sinds het faillissement van restaurant Binnen is dit pand nog steeds niet in gebruik. Het huurcontract met de brouwerij is wel verlengd, waardoor het risico op inkomstenderving tot eind 2022 is afgewend. Na een lange pauze zijn gesprekken met een nieuwe exploitant recent opgestart over plannen die betrekking hebben op de Huiskamer, het voormalig Klapkot, de Vishal en de buitenruimte. Met name de ideeën voor een ander gebruik van de Vishal zijn een risico voor het opnieuw in gebruik kunnen nemen van het voormalig Klapkot.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.694	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	5.301	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	180	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	2.694	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	913,8	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	33,7	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV BREDASE INVESTERINGSMAASCHAPPIJ (NV BRIM)

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR REGIO WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website RWB:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg – van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van (vaak personele) inzet gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.

- Uiteenlopende zienswijzen over commitment vanuit gemeenten Regio West-Brabant (RWB) zorgen dat basisfinanciering van de gemeenschappelijke regeling onder (toenemende) druk staat.
- Er is steeds meer vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In de Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Het kost daarom veel tijd en inspanning om op korte termijn geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.
- Wanneer medewerkers langdurig niet inzetbaar zijn, moet er extra capaciteit aangetrokken worden.
- Een groot deel van de inkomsten bij de RWB komt van subsidies. Als mogelijkheden tot subsidies verminderen heeft dit financiële consequenties.
- Om aan subsidie-eisen te voldoen worden er activiteiten verricht. Er wordt rekening gehouden met het voorlopig toegekende bedrag. Er bestaat een kans dat de subsidieverstrekker aan het eind van het project het bedrag lager vaststelt.
- Op de activiteiten van het Mobiliteitscentrum en Regioarcheologie is de Regio West-Brabant afhankelijk van de vraag. Er bestaat een kans dat deze afneemt.

Begin 2022 is er gestart met een grondige frauderisicoanalyse. Per onderdeel worden de risico's in kaart gebracht met de daarbij behorende beheersmaatregelen. Medio 2022 zal de analyse af zijn en gedeeld worden met het bestuur.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

In de begroting 2024 wordt aangegeven:

1. Welke resultaten uit het actieprogramma 2023-2027 in 2024 worden gerealiseerd en welke resultaten in de periode 2025-2027 worden beoogd.
2. Wat de financiële en personele inzet van de RWB hierbij is en welke aanvullende middelen (capaciteit en financiën) van de gemeenten worden gevraagd.
3. Op welke wijze de verbinding met onderwijs en bedrijfsleven wordt gelegd bij de uitvoering van het actieprogramma.
4. Of en zo ja op welke manier de transitieopgaven op gebied van bijvoorbeeld circulariteit, klimaat en energie doorwerken in de opgaven uit het actieprogramma.

Specifieke financiële richtlijn begroting 2024

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van daadwerkelijke realisatie.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	4.457	4.919	5.399
Eigen vermogen	1.312	609	722
Vreemd vermogen	5.382	7.669	7.669
Resultaat voor bestemming	159	-42	-32
Ratio weerstandsvermogen	1,0	0,0	0,0
Netto schuldquote in %	-6,1	-2,9	-2,9
Solvabiliteit in %	20,0	7,4	8,6

BELGISCH NEDERLANDS GRENDOVERLEG

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website Benego:	Benego
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,52 %
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partij

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeenten-netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	4	4
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR NAZORG GESLOTEN STORTPLAATSEN BAVEL-DORST EN ZEVENBERGEN

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Tot 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. Daarna leiden meerdere factoren mogelijk tot een aanpassing:

- Een mogelijke daling van de rekenrente.
- Een verlenging van de afschrijvingstermijn van het afdekkolief van 50 naar 75 jaar.
- Een herziening van het juridisch kader (Leemtewet).

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

Geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	349	264	350
Eigen vermogen	998	1.015	998
Vreemd vermogen	26.594	26.352	25.018
Resultaat voor bestemming	-86	0	0
Weerstandsvermogen	998	1015	998
Netto schuldquote in %	-2.666,9	-2.608,2	-2.423,8
Solvabiliteit in %	3,62	3,71	3,84

GR VEILIGHEIDSREGIO MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website VrMWB:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Door corona konden niet alle (praktijk-)opleidingen en oefeningen doorgaan. De gevolgen voor de vakbekwaamheid zijn nog onduidelijk.
- De vitale ICT-infrastructuur werkte niet naar behoren tijdens corona. Dit blijft een permanent aandachtspunt.
- Het kost steeds meer moeite om voldoende vrijwilligers te vinden en te binden. De beschikbaarheid van vrijwilligers staat steeds meer onder druk - en daarmee ook de kerntaak: het bestrijden van incidenten.
- Tweede loopbaanbeleid: voor de organisatie heeft dit grote financiële gevolgen vanwege het verstrekken van noodzakelijke studiefaciliteiten, mogelijk overbruggingsregelingen, vervangingskosten personeel en extra opleidingskosten door uitstroom.
- De Omgevingswet betekent een kanteling van de organisatie en vraagt om andere competenties en kennis van de medewerkers.
- Chemie-pack: De gemeente Moerdijk, de VRMWB en onderdelen van de Staat der Nederlanden worden door de verzekeringsmaatschappijen van omliggende bedrijven van Chemie-Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade die zij zouden hebben geleden door de brand op 5 januari 2011. Het is onduidelijk of en wanneer er een dagvaarding komt.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) wordt gevraagd om een begroting 2024 op te stellen waarbij inzichtelijk is wat de beleidsmatige gevolgen zijn van de diverse onderdelen, met minimaal aandacht voor:

- De Veiligheidsregio heeft als taak zorg te dragen voor crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweerzorg, bevolkingszorg en geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises met als doel gezamenlijk de fysieke veiligheid en maatschappelijke continuïteit in de regio te borgen. Zodoende draagt de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant bij aan een veilige omgeving. In het beleidsplan 2024-2028 is beschreven hoe de veiligheidsregio de komende jaren omgaat met de door haar geïdentificeerde en geprioriteerde risico's.
- In de kaderbrief 2024 en de begroting 2024 geeft de VRMWB beleidsmatig aandacht aan de doorvertaling van de landelijke discussies over toekomst brandweer.
- In de kaderbrief 2024 geeft de Veiligheidsregio aan welke activiteiten, ten dienste van het uitvoeren van het beleidsplan, in 2024 centraal staan. In de begroting geeft de Veiligheidsregio aan op welke wijze deze actiepunten worden ingevuld. Daarbij kan worden aangegeven welke activiteiten generiek zijn en welke activiteiten gemeente specifiek zijn, bijvoorbeeld in het kader van preventie of in het kader van gemeentelijk toezicht en handhaving. Deze specificering draagt bij aan een efficiëntere samenwerking tussen gemeenten en de Veiligheidsregio.
- Indien er in 2023 nog geen uitvoerige uitwerking is verzorgd ten aanzien van de deelname aan de "stichting risicobeheer" en de vorming van een waarborgfonds, wordt hier in de kaderbrief 2024 ook beleidsmatig aandacht aan gegeven.

Specifieke financiële richtlijnen begroting 2024

De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) wordt gevraagd om een begroting 2024 op te stellen waarbij inzichtelijk is wat de financiële gevolgen zijn van de diverse onderdelen, met minimaal aandacht voor:

- Doorvertaling van de landelijke discussies over toekomst brandweer naar mogelijke gevolgen voor de begroting van de Veiligheidsregio MWB.
- Doorvertaling van het nieuw regionaal beleidsplan VRMWB 2024-2028 naar de begroting 2024.
- Indexering loon/prijs.
- Invoering omgevingswet.
- Kosten en opbrengsten die voortvloeiden uit of gemaakt worden voor (langdurige) crisisinzetten met capaciteit van de VRMWB of waarbij via de VRMWB gelden zijn doorgeleid naar de uitvoering.
- In de kaderbrief en/of begroting 2024 zal een toelichting opgenomen worden over de verdere uitwerking van de deelname aan de Stichting Risicobeheer.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	13.223	12.073	12.275
Eigen vermogen	18.703	5.659	5.276
Vreemd vermogen	47.802	59.576	55.277
Resultaat voor bestemming	1.123	-1.460	-383

Ratio weerstandsvermogen	0,32	0,35	0,32
Netto schuldquote in %	36,0	60,0	50,0
Solvabiliteit in %	28,0	9,0	9,0

GR OMGEVINGSDIENST MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website OMWB:	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De Omgevingswet heeft impact op een andere manier van werken, de cultuur, de juridische basis en het technisch instrumentarium. Hierdoor ontstaan mogelijk hogere kosten.
- De organisatie maakt een transitie door, waardoor individuele medewerkers mogelijk niet (meer) aan de eisen voldoen.
- Door corona bestaat de kans op productieverlies en/of minder opdrachten, afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus in de toekomst.
- Er is op de arbeidsmarkt een tekort aan (goed opgeleid) personeel. Daarnaast zorgt het opleiden van trainees en net afgestudeerden door OMWB-personeel voor een lager aantal declarabele uren.
- Een gevolg van de Russische invasie in Oekraïne is dat de prijzen van olie, gas en bepaalde grondstoffen aanzienlijk zijn gestegen. Dit kan impact hebben op het toekomstige kostenniveau van de OMWB. Een kwantificatie hiervan is op dit moment (nog) niet mogelijk.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

Breng in de begroting 2024 de gevolgen in beeld van:

1. De (verlate) inwerkingtreding van de Omgevingswet.
2. De invoering regeling Werk Gebonden Personenmobiliteit.
3. De implementatie van het project Van Goed naar Beter.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	1.910	2.164	2.020
Eigen vermogen	2.918	1.843	2.829
Vreemd vermogen	3.285	3.826	3.004
Resultaat voor bestemming	164	0	0
Ratio weerstandsvermogen	1,0	0,71	1,01
Netto schuldquote in %	-5,5	-3,5	-4,7
Solvabiliteit in %	47,0	32,5	48,5

ZORG- EN VEILIGHEIDSHUIS BREDA

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	54,93%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van de gemeente Breda. Daarnaast heeft de beëindiging van de samenwerking (per 1 januari 2023) door de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau tot gevolg dat de bijdrage van de overige deelnemende gemeenten stijgt.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	155	114	315
Eigen vermogen	467	537	457
Vreemd vermogen	552	475	425
Resultaat voor bestemming	114	71	-81
Weerstandsvermogen	467	537	457
Netto schuldquote in %	-56,06	-60,04	-48,93
Solvabiliteit in %	45,8	53,01	51,81

MIDWASTE

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit.
- Een tekort aan verwerkingscapaciteit kan effect hebben op de verwerkingsprijzen.
- Prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	7	71	0
Eigen vermogen	1.700	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	41.888	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	246	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	1.700	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-1,37	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	3,9	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

ENEXIS HOLDING NV (INCLUSIEF OVERIGE NV'S/BV'S)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor energietransitie.
- Effecten energietransitie en reguleringsmethodiek op de financiële positie.
- Ongeautoriseerd gebruik van data en/of systemen.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	14	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	4.241.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	5.154.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	199.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	4.241.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet van toepassing	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	45,14	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

BRABANT WATER NV

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De veranderende klimatologische omstandigheden.
- De kwaliteit van het grondwater.
- De veroudering van het netwerk.
- Informatie- en fysieke beveiliging.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	0	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	684.676	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	534.399	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	10.493	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	684.676	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	186,4	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	56,2	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN (BNG BANK)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Debiteurenrisico.
- ICT.
- Toenemende regelgeving en impact op organisatie.
- Lage rentestanden.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	465	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	5.062.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	143.995.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	236.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	5.062.000	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet van toepassing	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	3,4	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR BELASTINGSAMENWERKING WEST-BRABANT

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	19,9 % van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Door achterstanden bij het verwerken van waardebezwaren kunnen kosten voor immateriële schade worden opgelegd. Hiervoor bestaat een berekend risico van € 92.500.
- De NCNP-bureaus zorgen voor een onzekere factor qua bezwaar- en proceskosten. Het berekend risico is € 100.000.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en vraagt meer tijd om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 100.000.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een datagestuurde organisatie als de BWB. Ondanks maatregelen blijft het risico aanwezig van bijvoorbeeld een datalek. Het berekende risico is € 75.000.

Inhoudelijke richtlijnen begroting 2024

1. We verwachten van de BWB dat zij -in overleg met de deelnemers- de bestaande kritische prestatie indicatoren (kpi's) beziet op relevantie, deze waar nodig aanscherpt en nieuwe kpi's ontwikkelt. Het doel is om bij de begroting 2024 over een volledige set van kpi's te beschikken, waarover tussen BWB en deelnemers overeenstemming is.
2. De implementatie van het IT-motorblok heeft de afgelopen jaren van de BWB veel inzet gevraagd. In deze periode is het managementinformatiesysteem voor de deelnemers niet operationeel geweest. Vanwege het belang van managementinfo wordt aan de BWB gevraagd om de management info tool uiterlijk per 1 januari 2023 in de basis operationeel te laten functioneren.
3. De medewerkers zijn het belangrijkste kapitaal van de BWB. Daarom achten de deelnemers het van belang, zeker nu er sprake is van een hoog ziekteverzuim en uitzicht op met pensioen gaan van medewerkers in spilfuncties, dat er uiterlijk per 1 januari 2023 een strategisch personeelsplan beschikbaar komt.

Financiële informatie

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Financiële bijdrage	3.901	3.974	4.534
Eigen vermogen	0	0	0
Vreemd vermogen	6.069	5.018	4.868
Resultaat voor bestemming	155	0	0
Ratio weerstandsvermogen	1,0	0,0	0,0
Netto schuldquote in %	2,4	9,4	6,6
Solvabiliteit in %	2,5	0,0	0,0

Paragraaf Financiering

TREASURYFUNCTIE: TAKEN EN BELEID

De treasuryfunctie, ondergebracht bij de afdeling Financiën, Inkoop en Juridische zaken, houdt zich bezig met financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Daarmee voorzien zij de organisatie van vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en beschermen zij de gemeente tegen ongewenste financiële risico's. Ons financieringsbeleid schrijft voor dat we bij een normale rentestructuur maximaal gebruikmaken van financieringen met een korte looptijd. Het rentetarief op kortlopende leningen (geldmarkt) is doorgaans veel lager dan bij langlopende leningen (kapitaalmarkt). Daarbij nemen we uiteraard de wettelijke kaders voor renterisicobeheer in acht (kasgeldlimiet en renterisiconorm).

Het renteomslag percentage voor 2023 is 0,75% (het percentage in 2022 was 0,75%). Met het renteomslag percentage worden alle rentelasten toegerekend aan de investeringen.

RENTEVERWACHTINGEN

In 2022 is de wereldeconomie fors geraakt door de oorlog in Oekraïne en de lockdowns in China als gevolg van coronabesmettingen. De energiemarkten zijn zeer beweeglijk en de stijgende energieprijzen zorgen voor fors oplopende inflatie. In de Verenigde Staten en in Europa loopt daardoor ook de kapitaalmarktrente fors op. De centrale banken in de VS en in Europa zullen de rentetarieven dan ook verder verhogen om de inflatie te beteugelen. De kapitaalmarkt is daar al op vooruitgelopen. In Europa zal de Europese Centrale Bank het waarschijnlijk wat rustiger aandoen met het verhogen van de rente dan in de VS, omdat de staatsschulden van de zuidelijke landen in de afgelopen jaren niet noemenswaardig zijn gedaald. Een forse rentestijging zal voor die landen dan ook een grote impact hebben op de staatsfinanciën.

In Europa is de kapitaalmarktrente in het 2e kwartaal fors opgelopen waardoor de kapitaalmarktrente niet meer negatief is. De verwachting is dat ook op de geldmarkt de negatieve rente in de loop van 2022 voorbij zal zijn. Voor consumenten betekent dit dat er in 2023 wellicht weer een minimale rente wordt uitbetaald op spaartegoeden. Voor de staatskas wordt het een ander verhaal. De oplopende rente zal voor extra budgettaire problemen zorgen bij overheden, voor het ene land meer dan voor het andere.

De verwachting is dat de ECB de rente in 2022 zal hebben verhoogd met 2 of 3 stappen van 0,5% en dat de rentemarkten zeer beweeglijk zullen zijn. Met de rente kan het in 2023 alle kanten op. De oorlog, een oplaaiende pandemie, het al dan niet kunnen beperken van de inflatie, het teruglopen van de economische groei of het ontstaan van een recessie in Europa, de ontwikkeling van de staatsschulden: het zijn allemaal zaken waarmee de ECB rekening houdt bij haar rentebeleid.

Bij het opstellen van de begroting van 2023 gaan we uit van een gemiddelde rente van 0% voor benodigde kortlopende geldleningen en +0,5% voor nieuwe langlopende geldleningen.

FINANCIERINGSBELEID

Een belangrijke variabele binnen ons financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast speelt de spreiding in de vervalkalender van de langlopende schuldportefeuille een bepalende rol. We voorkomen dat te veel schulden op hetzelfde tijdstip vervallen. Daarmee verlagen we het renterisico. In 2023 ramen we een financieringsbehoefte van € 19 miljoen aan langlopende financieringsmiddelen. Daarnaast begroten we € 57 miljoen aan kortlopende financieringsmiddelen.

Financieringsinstrument	Geraamd percentage	Volume in 2023
Kasgeldleningen (meestal op maandbasis)	0,00%	57.000.000
Kapitaalmarktgeldleningen (op basis van 1 tot 20 jaar)	0,50%	19.000.000

VERSTREKTE GELDLENINGEN EN GARANTIES

De gemeente heeft een portefeuille van € 151 miljoen aan verstrekte geldleningen (jaarrekening 2021). Hiervan hebben we € 72 miljoen verstrekt aan BreedSaam, € 58 miljoen aan de woningbouwcorporaties en € 13,5 miljoen aan Chassé Theater

Beheer NV. De kredietrisico's op deze leningen zijn minimaal. Aan direct verleende garanties hebben we ruim € 95 miljoen uitstaan per 31 december 2021. Bij nagenoeg alle verstrekte garanties hebben we hypothecaire zekerheid.

We hebben verder een achtervangfunctie bij 2 waarborgfondsen: het Waarborgfonds Sociale Woningbouw en het Waarborgfonds Eigen Woningen. Hierbij staan we indirect garant voor leningen die door het waarborgfonds zijn gegarandeerd. De gemeente wordt pas aangesproken als het waarborgfonds niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen. De zekerheidsstructuur en de financiële positie van deze waarborgfondsen zijn goed. Daardoor lopen we weinig risico.

RENTERISICOBEBEER

De Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) stelt eisen aan het maximale renterisico dat een gemeente in 1 jaar mag lopen. Deze eisen komen terug in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Deze normen bepalen de speelruimte om verantwoord en goedkoop te financieren. Beide normen zijn gerelateerd aan de omvang van de begroting.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is 8,5% van de totale begroting. Een gemeente mag tot deze limiet met kortlopende geldleningen gefinancierd zijn. Het beleid om bij een normale rentestructuur maximaal kortlopend te financieren, bracht de laatste jaren veel (eenmalig) voordeel. De rente op de geldmarkt was extreem laag, maar zal komend jaar stijgen. Ook voor 2023 streven we naar maximale benutting van de kasgeldlimiet. Bij de begroting 2023 houden we rekening met een rente van 0% voor kortlopende leningen en een bedrag van € 57 miljoen om aan te trekken. Als de kortlopende rente 1% stijgt, dan betekent dit een renterisico in de begroting van € 570.000.

RENTERISICONORM

De renterisiconorm is 20% van de totale begroting. Van de langlopende schulden mag maximaal dat bedrag aan een renteherziening onderhevig zijn. De renterisiconorm zorgt ervoor dat de gemiddelde looptijd van de schuldportefeuille minimaal 5 jaar is. De renterisiconorm spreidt het vervallen van schuld in de tijd en vermindert het renterisico. De renterisiconorm wordt de komende jaren niet overschreden. Dit komt vooral door de opbouw van de leningenportefeuille. Ruim 48% daarvan (voor gemeentelijke investeringen) is langlopend gefinancierd met leningen van 40 en 50 jaar. Veelal zijn dit fix-leningen waar niet op wordt afgelost. De jaarlijkse aflossingen zijn daardoor beperkt.

Bij de langlopende schuld die in 2023 opnieuw moet worden gefinancierd (€ 19 miljoen) is het renterisico € 190.000 per procent rentestijging boven het ingezette percentage van 0,5%.

Renterisiconorm

Bedragen x € 1 miljoen

	2023	2024	2025	2026
Begrotingsnormering (raming)	818	832	859	823
Renterisiconorm (20% van de begroting)	164	166	172	165
Aflossing op de vaste schuld	24	31	23	24
Ruimte onder risiconorm	140	135	149	141

SCHATKISTBANKIEREN

Sinds eind 2013 is schatkistbankieren voor decentrale overheden verplicht. Gemeenten hebben een rekening-courant-verhouding met het Rijk en stallen daar hun overtollige middelen. Om het cashmanagement van een gemeente niet te verstoren, heeft het Rijk bepaalde middelen uitgezonderd, zoals het drempelbedrag. Per 1 juli 2021 is de drempelwaarde verhoogd tot 2% van de begroting (tot € 500 miljoen) plus 0,2% van het meerdere. Onze drempelwaarde is in 2023 dus ruim € 10 miljoen bij een begroting van € 818 miljoen. We hebben geen structurele overtollige middelen en gebruiken de rekening-courant-verhouding met het Rijk alleen voor het afstorten van tijdelijke overschotten. Dat gebeurt automatisch als het saldo van de gemeentelijke rekeningenstructuur bij de BNG bank de € 2 miljoen overschrijft.

TREASURYRESULTAAT

Rentelasten en -baten 2023	Rente %	Bedrag
Rente vaste schulden: opgenomen geldleningen t.b.v. de gemeente	1,79%	5.997.689
Rente vaste schulden: opgenomen geldleningen t.b.v. de woningbouwcorporaties	3,10%	1.673.334
Rente nieuwe langlopende financiering (2022/2023)	0,50%	196.864
Rente nieuwe kortlopende financiering (2023)	0,00%	-
Overige financieringslasten (saldo)		
Totaal rentelasten		7.867.888
Externe rentebaten: uitgegeven geldleningen aan de woningbouwcorporaties	3,10%	1.668.973
Externe rentebaten: uitgegeven geldleningen aan overige instellingen	3,36%	2.939.931
Totaal rentebaten		4.608.904
Saldo rentelasten minus -baten		3.258.984
Rentelast over eigen vermogen (reserves)	0,75%	1.077.833
Rentelast over voorzieningen	0,75%	395.153
Saldo rentelasten over eigen vermogen en voorzieningen		1.472.986
Totaal toe te rekenen rentelast		4.731.970
Toe te rekenen aan grondexploitaties	1,16%	447.000
Resteert toe te rekenen aan taakvelden (vaste activa)	0,87%	4.284.968
De toegerekende rente aan taakvelden via renteomslag	0,75%	3.705.698
Resultaat treasury		-579.270

Het treasuryresultaat over 2023 ramen we op - € 579.270. Dit resultaat ontstaat doordat het renteomslagpercentage ook dit jaar op 0,75% is vastgesteld. Er wordt minder rente toegerekend aan de taakvelden (de vaste activa) dan de totale rentelast groot is en er resteert dan een tekort.

Paragraaf Bedrijfsvoering

BEDRIJFSVOERING

De gemeentelijke organisatie heeft veel programma's, processen en taken. Die richten we op zo'n manier in dat we onze doelen bereiken en onze wettelijke en regionale taken adequaat uitvoeren. Elke dag weer zetten onze medewerkers zich in om de prestaties te leveren die we beloofd hebben.

De eisen die de stad, de omgeving en de maatschappij aan ons stellen, veranderen. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van privacy, gegevensbescherming en transparantie hebben gevolgen voor onze organisatie en onze werkprocessen. Gebeurtenissen en ontwikkelingen in de wereld beïnvloeden steeds sneller wat er in de organisatie gebeurt. We moeten dus werken aan ons fundament en goed vooruitkijken. Onszelf verbeteren en veranderen. Productie en kwaliteit leveren en vernieuwen.

In Programma 5 beschrijven we onze ambities op het gebied van bedrijfsvoering; hoe we werken en waar we naar streven.

ARTIKEL 213A ONDERZOEKEN

Jaarlijks voert het college onderzoeken uit gericht op doelmatigheid en doeltreffendheid. De programmering van voorgenomen onderzoeken wordt opgenomen in de begroting. De verplichting daartoe is vastgelegd in artikel 213a van de gemeentewet. Deze verplichting en werkwijze is nader uitgewerkt in de verordening omtrent periodiek onderzoek door het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur (Verordening 2021). De programmering richt zich in de komende periode met name op het toezicht op en versterking van de relatie en samenwerking met externe partijen.

VOORGENOMEN ONDERZOEKEN

Onderwerp 1: Gesubsidieerde instellingen

Beschrijving/Scope

Onderzoek naar de wijze van sturen van, beheersen en toezicht houden op gesubsidieerde instellingen. Instellingen worden door de gemeente gesubsidieerd om de gemeentelijke doelen efficiënt en effectief te realiseren. Met dit onderzoek wordt de wijze waarop instellingen verantwoording afleggen aan de gemeente en de wijze waarop ze vanuit de gemeentelijke organisatie worden gestuurd om tot de juiste inzet/activiteiten te komen, onder de loep genomen.

Doelstelling

Borging van een goede governance van gesubsidieerde instellingen.

Planning uitvoering

Q4 2022 - Q2 2023

Status

Dit onderzoek is in concept afgerond. Resultaten van dit onderzoek zullen worden meegenomen in de uitwerking van de nieuwe ASV en Nadere Regels. Als gevolg van prioriteitenstelling is sprake van enige vertraging ten opzichte van de oorspronkelijke planning.

Onderwerp 2: Verbonden Partijen (gemeenschappelijke regelingen)

Beschrijving/Scope

Onderzoek naar de wijze van sturen van, beheersen en toezicht houden op Verbonden Partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het deelnemen aan verbonden partijen brengt financiële en bestuurlijke risico's met zich mee.

Centraal staat in het onderzoek hoe en met welke doelen de gemeente deelneemt in gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en of sprake is van adequate invulling van de governance van deelnemingen.

Doelstelling

Bij het opstellen en uitvoeren van het gemeentelijk beleid voor verbonden partijen is een drietal aspecten van belang:

1. De governance van de verbonden partij(en).
2. De doeltreffendheid van de verbonden partij(en).
3. De risico's van de verbonden partij(en).

Deze drie aspecten zullen in het onderzoek naar voren komen om op basis daarvan tot aanscherpingen te komen in de doelmatigheid van de gemeentelijke werkwijze bij gemeentelijke deelnemingen.

Planning uitvoering

Q4 2022 - Q2 2023

Status

Er is een Raadsbesluit genomen tot verlenging van de huidige Nota Verbonden Partijen met een jaar (van 1 juli 2022 tot 1 juli 2023). In die periode wordt de Nota Verbonden partijen geactualiseerd, rekening houdend met de nieuwe Wet Gemeenschappelijke Regelingen (in werking sinds 1-7-2022), de adviezen en aanbevelingen van de uitgevoerde "Evaluatie kaderstellende spelregels verbonden partijen" en het rapport van Berenschot "Grip en sturing op gemeenschappelijke regeling Regio West-Brabant". Vervolgstappen hiervoor zullen worden gezet in regionaal verband West- en Midden-Brabant. Als gevolg van prioriteitenstelling is sprake van enige vertraging ten opzichte van de oorspronkelijke planning.

Onderwerp 3: Evaluatie overheveling WOZ-taken naar BWB

Beschrijving/Scope

Op basis van een onderzoeksrapport heeft het college besloten per 1 mei 2019 de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling over te dragen aan de BWB. Het college heeft bij deze besluitvorming tevens besloten om na 3 jaar een evaluatie uit te voeren naar de ontwikkeling van de prijsstelling, kwaliteit van dienstverlening en de wijze van samenwerking (communicatie en data-uitwisseling) tussen gemeente Breda en BWB.

Doelstelling

Beoordelen of de beoogde resultaten bij de overheveling van de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling daadwerkelijk zijn gerealiseerd, waarbij aandacht voor:

1. Afgesproken prijsstelling (budgettair neutraal).
2. Kwaliteit van dienstverlening op de processen taxeren en bezwaarafhandeling (niveau minimaal handhaven).
3. Verbetering van samenwerking (onderlinge communicatie en data-uitwisseling moet substantieel beter).

De uitkomsten van de evaluatie kunnen ook gebruikt worden voor het verder door ontwikkelen van de ingezette samenwerking op de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling.

Planning uitvoering

Q3 2022 t/m Q1 2023

Status

Nieuw onderwerp

Onderwerp 4: Doordecentralisatie onderwijshuisvesting

Beschrijving/Scope

Gemeente Breda heeft de zorgplicht voor nieuwbouw en renovatie voor onderwijshuisvesting gedecentraliseerd naar twee coöperaties, BreedSaam en Building. De gemeente onderzoekt welke verbeteringen noodzakelijk zijn om te sturen op de doelmatigheid van de gedecentraliseerde middelen.

Doelstelling

Het versterken van de interne organisatie en de aansturing richting de coöperaties. Daarvoor worden afspraken aangescherpt en een nieuwe doordecentralisatie-overeenkomst met beide coöperaties gesloten.

Planning uitvoering

Naar aanleiding van een extern onderzoek wordt er een verbeterplan opgesteld in het najaar van 2022. De nieuwe afspraken en doordecentralisatie-overeenkomst worden in het voorjaar 2023 naar verwachting vastgelegd.

Status

Nieuw onderwerp

AFGERONDE ONDERZOEKEN

Onderwerp: Evaluatie opgave gestuurd werken

Beschrijving/Scope

In 2017 is gestart met 'opgave gericht werken', gericht op de aanpak van complexe en dynamische maatschappelijke uitdagingen die we niet binnen 1 of meerdere dienstverleningsketens kunnen oppakken. De drie opgaven Wonen, Onderwijs en Economie zijn afgerond. Daarom zijn deze opgaven geëvalueerd.

Doelstelling

Het in beeld brengen van de resultaten en effecten van de opgaven, bepalen of de werkwijze volgens betrokkenen succesvol is en een toegevoegde waarde heeft en tot slot komen tot een advies over opgave gericht werken in de toekomst.

Status

Afgerond. De adviezen zijn verwerkt in het organisatie ontwikkel programma dat deze zomer is gelanceerd, onder de noemer 'Ontwikkelen van een basiswerkwijze'.

Onderwerp: Evaluatie/actualisatie beleidskader kapitaalgoederen

Beschrijving/Scope

Medio 2021 is de 2e evaluatie (1e evaluatie/actualisatie in 2018) voor het beleidskader kapitaalgoederen verschenen. Deze biedt input voor c.q. vormt de opmaat naar de actualisatie van het kapitaalgoederenbeleid in 2022. Zoals die bestuurlijk is afgesproken tussen college en gemeenteraad in 2014.

Doelstelling

Voor de kapitaalgoederen van de openbare ruimte in Breda (wegverhardingen, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, bomen, waterwegen- en voorzieningen en cultuurgroen) is in 2014 door college en gemeenteraad een beleidskader vastgesteld. Elke twee jaar wordt daarover een beperkte evaluatie uitgevoerd. Elke 4 jaar vindt een evaluatie en actualisatie van het beleidskader plaats. De doelstelling met de tweejaarlijkse evaluaties is de beleidsafspraken over kwaliteitsniveaus voor het onderhoud en de bijbehorende budgetten voor de verschillende kapitaalgoederen te beschouwen. Elke vier jaar worden deze bij de actualisatie zo nodig bijgesteld. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022, kan het nieuwe stadsbestuur het geactualiseerd beleidskader kapitaalgoederen vaststellen.

Status

Eind 2021 is met de gemeenteraad de evaluatie van het beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte gedeeld en besproken. De actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen wordt eind 2022 opgeleverd en aan de Raad voorgelegd.

Onderwerp: Evaluatie digitale strategie

Beschrijving/Scope

Het huidige Informatiebeleid dat is vastgesteld in 2018 wordt geëvalueerd en vervolgens geactualiseerd.

Doelstelling

De (tussentijdse) evaluatie van het huidige beleid gericht op de kwaliteit van technische en organisatorische randvoorwaarden en eerste (beleids)effecten.

Status

Afgerond. De digitale strategie 2018-2020 is in 2021 geëvalueerd. Deze evaluatie is samen met de ontwikkelingen in maatschappij en techniek input geweest voor de nieuwe digitale strategie. Waar de vorige strategie zich vooral richtte op het invullen van randvoorwaarden richt de huidige strategie zich op het daadwerkelijk inzetten van de techniek ten behoeve van de organisatie van de toekomst.

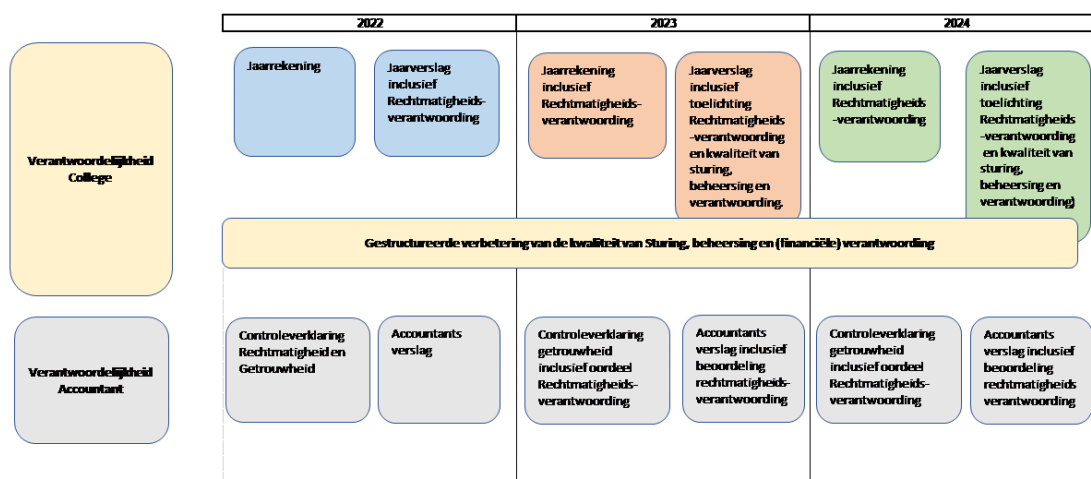
De nieuwe digitale strategie berust op 3 pijlers:

- Breda stad.
- Dienstverlening aan burgers.
- Gemeentelijke organisatie en ICT, informatievoorziening.

RECHTMATIGHEID

Vanaf 2023 moet het college verantwoording afleggen over de rechtmatigheid. Met de rechtmatigheidsverantwoording legt het college in de jaarrekening verantwoording af aan de gemeenteraad over de financiële rechtmatigheid van alle transacties. De externe accountant voegt hier een controleverklaring aan toe die bevestigt dat de jaarrekening als geheel een juist en volledig beeld geeft. In de rechtmatigheidsverantwoording komen ook eventuele afwijkingen en maatregelen aan de orde. Die verantwoording draagt bij aan het gesprek tussen het college en de gemeenteraad over de rechtmatigheid en de kwaliteit van het systeem van sturing, beheersing en verantwoording.

De definitieve invulling van de rechtmatigheidsverantwoording is nog niet uitgewerkt in wet- en regelgeving. Wel werkt het college al een tijd aan het verbeteren van de sturing, beheersing en (financiële) verantwoording. In de jaarrekening 2021 is al een voorbeeld-verantwoording opgenomen, als voorbereiding op de implementatie.

Het college legt ook in het jaarverslag 2022 verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. Daarvoor gebruiken we de interne managementrapportages en de interne managementletter van de auditfunctie. Vanaf 2023 nemen we de verantwoording op in de jaarrekening, waardoor die wordt gecontroleerd door de accountant. Voor de verantwoording hanteren we een grens van 1% van onze totale lasten, inclusief dotaties aan de reserve (ongeveer € 7,4 miljoen). Afwijkingen boven de € 100.000 lichten we toe in de paragraaf Bedrijfsvoering. Daarbij gaat het college ook in op de verbetermaatregelen die we treffen op het gebied van sturing, beheersing en verantwoording.

We willen dat deze verantwoording over de rechtmatigheid een integraal onderdeel wordt van de totale verantwoording van het college over de kwaliteit van sturing, beheersing en (financiële) verantwoording. Naar verwachting gebeurt dit vanaf 2025 in een in-control-statement. Als voorbereiding daarop werken we sinds 2021 aan een actueel, scherp en goed functionerend controleraamwerk met voldoende garanties voor tijdige (bij)sturing en beheersing van onze processen en projecten. Daarvoor verbeteren we de financiële informatievoorziening en gaan we verder met het professionaliseren van de auditfunctie.

AUDITFUNCTIE

De auditfunctie is een onderdeel van concerncontrol van de gemeente. Jaarlijks beoordeelt zij de kwaliteit van sturing en beheersing binnen de organisatie. Dat doet zij op basis van een risico georiënteerd auditplan. De auditfunctie rapporteert periodiek aan de directie en het college. Zij voldoet aan de minimale eisen van de externe accountant op het gebied van objectiviteit, competenties, en de systematische en gedisciplineerde uitvoering van onderzoeken en interne kwaliteitsbewaking. Om aan deze eisen te kunnen blijven voldoen en de afhankelijkheid van de externe accountant te verkleinen, is het nodig om de auditfunctie verder te ontwikkelen. Onder meer door controle- en kwaliteitsstandaarden te implementeren en de interne communicatie te verbeteren.

ACCOUNTANTSCONTROLE

De accountant beoordeelt de getrouwheid van de jaarrekening volgens het controleprotocol dat de gemeenteraad hiervoor heeft vastgesteld. Vanaf 2023 staat in de controleverklaring van de accountant ook de getrouwheid van de rechtenverantwoording. In zijn verslag rapporteert de accountant aan de gemeenteraad over de kwaliteit van de financiële sturing, beheersing en verantwoording.

Strekking Controleverklaring				
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperving	Oordeel onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% van de lasten)	≤ 1%	>1% <3%		≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% van de lasten)	≤ 3%	>3% <10%	≥ 10%	

Financiële begroting

Begroting | 2023

FINANCIËLE BEGROTING 2023

Inleiding financiële begroting 2023

INLEIDING

Het hoofdstuk financiële begroting 2023 en meerjarenbeeld 2024-2026 geeft een nadere financiële toelichting op de financiële gegevens van Breda.

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de baten en lasten in het begrotingsjaar 2023 en de meerjarenperiode 2024-2026, met daarbij ook opgenomen de realisatie 2021 en de begroting 2022.

Daarna is het overzicht incidentele baten en lasten opgenomen. Dit overzicht geeft inzicht in de incidentele baten en lasten in onze totale begroting zijn opgenomen. Dit inzicht is onder andere benodigd voor de bepaling van het structureel begrotingssaldo.

Daarna wordt ingegaan op de geprognoseerde balans en de ontwikkeling van de balansposities. Als laatste zijn de overzichten met reserves en voorzieningen opgenomen, waarbij een verwijzing naar de toelichting in de programmabegroting is opgenomen.

Baten en Lasten

Zie hiervoor het overzicht baten en lasten op de volgende pagina.

OVERZICHT VAN DE BATEN EN LASTEN

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Jaarrekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's												
Vitaal en Sociaal Breda	356.204	149.891	377.146	150.664	346.248	131.625	337.255	129.208	336.783	129.409	332.912	129.443
Ondernemend Breda	76.504	18.060	83.135	15.788	80.205	14.708	81.202	13.928	70.955	4.243	68.318	1.806
Duurzaam wonen in Breda	58.209	46.429	49.331	30.839	62.498	43.630	43.076	26.070	41.778	23.949	36.078	24.482
Basis op orde in Breda	162.519	98.301	163.458	93.958	166.376	90.095	166.097	91.221	171.076	92.619	167.131	94.288
Totaal Programma's	653.436	312.681	673.070	291.249	655.327	280.058	627.630	260.427	620.593	250.220	604.439	250.019
Overhead	75.198	8.104	76.450	6.067	79.362	6.348	78.982	6.428	78.097	6.428	77.415	6.428
Algemene uitkeringen		380.551	0	407.196		409.510		429.948		449.265		424.358
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.123	38.518	3.088	38.646	3.074	39.805	3.074	40.641	3.074	41.546	3.074	42.512
Onvoorzien			584		1.000		1.000		1.000		1.000	
Overige algemene dekkingsmiddelen	310	90	532		339		10.618		22.527		34.444	
Saldo van de financieringsfunctie	2.767	5.484	3.540	5.005	3.815	4.709	3.962	4.533	3.984	4.353	3.947	4.171
Dividend		479		600		513		513		513		513
Vennootschapsbelasting	4.481		755		997		740		339		80	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	739.316	745.907	758.019	748.763	743.914	740.942	726.006	742.490	729.614	752.325	724.399	728.001
Mutaties Reserves	7.277	16.584	16.423	30.271	9.244	14.703	9.593	4.113	10.493	3.313	9.493	3.513
Begrotingssaldo	746.593	762.492	774.442	779.033	753.158	755.645	735.599	746.603	740.106	755.638	733.892	731.514
Resultaat Jaarrekening	15.898											
Resultaat Begroting			4.591		2.486		11.003		15.531		-2.378	

TOELICHTING OP MUTATIES

De grootste mutaties zijn op programmaniveau per thema toegelicht. Voor een totaaloverzicht van inkomsten en uitgaven wordt verwezen naar de inleiding. In dit overzicht is het resultaat van de begroting afzonderlijk gepubliceerd. In de programma's maakt dit saldo onderdeel uit van programma 5. In de overzichten in de bijlage is dit ook als zodanig opgenomen.

Structureel begrotingssaldo

We staan voor een structureel en reëel sluitende begroting. In onderstaande tabel is ons structureel meerjarig begrotingssaldo weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	2.486	11.003	15.531	-2.378
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	5.458	-5.458	-7.180	-5.980
Saldo na bestemming	7.944	5.545	8.351	-8.358
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	6.238	5.877	9.902	4.811
Structureel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo	14.182	11.422	18.253	-3.547

De begroting is over de jaren 2023 - 2025 structureel sluitend. Dit wil zeggen dat we structurele lasten ook met structurele middelen kunnen afdekken, zoals het hoort bij solide financiën.

Het structureel begrotingssaldo wordt nader toegelicht in het kengetal structurele exploitatieruimte. Deze ontwikkelt zich vanaf 2020 als volgt:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Structurele exploitatieruimte	-0,97%	0,27%	1,12%	1,05%	2,11%	3,22%	-0,11%

De afgelopen jaren was de structurele exploitatieruimte negatief, met de keuzes in deze begroting zorgen we ervoor dat we vanaf 2023 structurele lasten dekken met structurele middelen.

Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand is per programma weergegeven wat de incidentele baten en lasten zijn.

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	2023		2024		2025		2026		Omschrijving
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
1 Vitaal en Sociaal Breda									
1.1 Opgroeien									
- Primair en voortgezet onderwijs	743	743	743	743					Nieuwe beschikking VSV 2020-2024
- Primair en voortgezet onderwijs	208		229						Septembercirculaire 2021 deel 2022 e.v.
- Primair en voortgezet onderwijs	2.441	2.441							Nationaal onderwijs programma
1.2 Betrokken zijn									
- Algemene voorzieningen volwassenen	-275		-275		55				Mantelzorg omvormen
- Volwassenen maatwerkondersteuning	500								Huishoudelijke ondersteuning / begeleiding
- Maatwerk WMO	257								Verhoging bijdrage RWB
1.3 Thuis									
- Volwassenen geëscaleerde zorg	1.014								Decembercirculaire 2021 / budgetoverheveling jaarrekening 2021
- Volwassenen geëscaleerde zorg	250								Budgetoverheveling jaarrekening 2021: Regionale aanpak huiselijk geweld
- Volwassenen geëscaleerde zorg	100		100		100		100		Bestuursakkoord 2022-2026: aanpak ongedocumenteerden
1.4 Leren, ontwikkelen en werken									
- Werk	100								Prijsstijgingen wagenpark
- Reïntegratie	1.540								Budgetoverheveling jaarrekening 2021: Regio West-Brabant (regionale middelen)
- Reïntegratie	1.157								Budgetoverheveling Berap 2022 deel meircirculaire
- Wet Buig en overige regelingen	-3.000		-2.000		-	1.000	-500		Bestuursakkoord 2022-2026: ombuiging participatie
1.5 Leven	300		400		1.100				Bestuursakkoord 22-26: inversteringen sportverenigingen 1/3 regeling
1.6 Mutaties reserves									
- Exploitatiereserve		4.019							Bijdragen aan de exploitatie uit jaaroverhevelingen
- Reserve sportinvesteringen	300	300	400	400	1.100		1.100		Bestuursakkoord 22-26: vorming en onttrekkingen bestemmingsreserve sportinvesteringen
1.8 Overige incidentele lasten en baten programma 1									
- Diversen	58								Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	5.693	7.503	-403	1.143	1.355		-400	-	
						1.100			

2 Ondernemend Breda								
2.1 Stimuleren economische ontwikkeling Breda:								
- Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	1.795	9.467	1.024	7.943				Kosten en opbrengsten grondexploitaties bedrijventerreinen
- Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	7.672		6.919					Mutatie onderhanden werk grondexploitaties bedrijventerreinen
- Economische Zaken	375	382	261	261	170	170	173	Landstad de Baronie, BIZ Winkelgebied en BIZ Industrie
- Economische Zaken	200		300					Budgetoverheveling Berap 2022: transformatie binnenstad
2.2 Grote projecten in de stad								
- Crossmark	990	1.860	1.282	4.961	766		443	932 Kosten en opbrengsten grondexploitaties Crossmark
- Crossmark	870		3.679		2.606		489	Mutatie onderhanden werk grondexploitaties Crossmark
- Gasthuisvelden	-300							Taakstelling Gasthuisvelden
- Verbeter Breda	200		200		1.500			Volkshuisvestingsfonds
- Verbeter Breda			2.000		2.000		2.000	Bestuursakkoord 2022-2026: cofinanciering subsidie volkshuisvesting
2.3 Dynamische Stad								
- Cultureel erfgoed	494							Voorjaarsnota 2019: restauratie Grote Kerk
- Cultureel erfgoed	150							Restauratie Grote Kerk
2.4 Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs:								
- Onderwijshuisvesting	438		438		438		438	Onderwijs-Building
- Volwasseneneducatie	2.229	2.229						Incidenteel 2023 op basis van toekenningsbeschikking WEB-gelden 2022
2.5 Mutaties reserves								
- Exploitatiereserve		325		200				Bijdragen aan de exploitatie uit jaaroverhevelingen
2.6 Overige incidentele lasten en baten programma 2								
- Diversen	188	60	163	60	103		53	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma					7.583	3.596		
	15.301	14.323	16.266	13.425	3.542		1.105	

3 Duurzaam wonen in Breda								
3.1 Wonen in Breda								
Wonen	4.090							Locatie gebonden impulsen
3.2 Verdeling beschikbare ruimte								
- Stedelijke planning en programmering	250		250		250			Capaciteit voor (verhoogde) opgave woningbouw
- Stedelijke planning en programmering	400							Amendement begroting 2022: verenigingloods Ulvenhout
- Stedelijke planning en programmering			254					Bijdragen bovenwijkse voorzieningen
- Ruimtelijke ordening	600							Invoering omgevingswet

3.3 Grote Woonprojecten in de stad							
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	4.019		6.503	1.807	2.361		Kosten en opbrengsten grondexploitaties woningbouw
		16.884					
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	12.865		-4.696		-		Mutatie onderhanden werk grondexploitaties woningbouw
					2.361		
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw		150		150		150	Taakstelling vastgoed VJN19- 2021-2022, verkopen panden en gronden
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw		1.200				1.000	Bestuursakkoord 2022-2026: ombuigingen winstnemingen grondexploitaties
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	350	175	350	175			t Zoet beheer en placemaking
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	100		100				Tijdelijk gebruik Havenkwartier
3.4 Bereikbaar Breda							
- Mobiliteit			-200		-400	-600	Aanpassing voorziening verkeerregelinstanties
3.5 Breda is een duurzame en bestendige stad							
- Milieubeheer	1.667						Geluidsmaatregelen HSL Zuid
- Milieubeheer	250		250		250		E-laad palen
- Milieubeheer	256	256	64	64			SPUK bodemverontreinigingen PFAS en diffuus lood
- Milieubeheer	979						Budgetoverheveling Berap 2022 deel meircirculaire
3.6 Mutaties reserves							
- Algemene reserve			200		400	500	Terugstorten voorfinanciering dotatie voorziening verkeerregelinstanties
- Algemene reserve		1.300		2.000		700	Bestuursakkoord 2022-2026: cofinanciering subsidie volkshuisvesting
						2.000	
- Exploitatiereserve		1.667					Geluidsmaatregelen HSL Zuid
- Exploitatiereserve		979					Budgetoverheveling Berap 2022 deel meircirculaire
- Reserve bodemfonds		537		537		537	Onttrekking uit reserve ten behoeve van uitvoeringsplan bodem
- Reserve klimaatfonds		243		243		243	Onttrekking uit reserve ten behoeve van klimaatprojecten
- Reserve klimaatfonds		286		286		286	Dotatie opbrengsten klimaatprojecten aan reserve klimaatfonds
- Reserve bovenwijkse voorzieningen		254					Dotatie reserve ten behoeve van bovenwijkse voorzieningen
- Reserve bovenwijkse voorzieningen			40				Onttrekking uit reserve ten behoeve van bovenwijkse voorzieningen
- Reserve versnellingsopgave wonen		4.090					Onttrekking uit reserve ten behoeve van locatie gebonden impulsen
3.7 Overige incidentele lasten en baten programma 3							
- Diversen							Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	26.366	27.775	3.107	4.976	786	186	
					1.630	3.930	

4 Basis op orde in Breda											
4.1 <i>Veilig Breda</i>											
- Veilig Breda openbare ruimte	281	140									Coffeeshops
			141	140							
- Veilig Breda openbare ruimte	130										Prijsstijgingen wagenpark
4.2 <i>Beheer van de openbare ruimte</i>											
- Vastgoedbeheer		200									Bestuursakkoord 2022-2026: verkoop vastgoed
			200	200	200	200					
- Vastgoedbeheer	250										Budgetoverheveling Berap: Integraal huisvestingsplan sport-, cultuur- en welzijnsacc.
- Beheer van de openbare ruimte, groen	100										Bestuursakkoord 2022-2026: bomenkaart goed en robuust actualiseren
- Beheer van de openbare ruimte, groen	300										Prijsstijgingen wagenpark
- Beheer van de openbare ruimte, wegen	305										Prijsstijgingen wagenpark
4.3 <i>Beheer van de het gemeentelijk vastgoed</i>											
- Vastgoedbeheer	220										Aansluiting warmtenet Ennatuurlijk
- Vastgoedbeheer											Riethill 11 en 12
	1.000										
4.4 <i>Mutaties reserves</i>											
- Exploitatiereserve		250									Budgetoverheveling Berap: Integraal huisvestingsplan sport-, cultuur- en welzijnsacc.
- Exploitatiereserve		140									Budgetoverheveling Berap:meicirculaire
- Exploitatiereserve	255	344									Verkiezingen
			255	225	255	225	255	225			
4.5 <i>Overige incidentele lasten en baten programma 4</i>											
- Diversen	276	58	54	18	17	17	27	13			Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma											
	3.117	1.132	450	583	272	442	282	438			

5 Organisatie en financiën van Breda											
5.1 <i>Een toekomstbestendige organisatie</i>											
- Overhead	121	121									DVO Regionaal Bureau Leerplicht Administratie West-Brabant
			121	121	121	121					
- Overhead	146										Meicirculaire 2021: Wet Open Overheid
			146	146	146						
- Overhead	755										Decembercirculaire 2021: versterking dienstverlening gemeenten
			755	755	755						
5.2 <i>Solide financiën</i>											
- Algemene uitkeringen		146									Meicirculaire 2021: Wet Open Overheid
			146	146	146	146					
- Algemene uitkeringen		755									Decembercirculaire 2021: versterking dienstverlening gemeenten
			755	755	755	755					

5.3	<i>Mutaties reserves</i>								
	- Algemene reserve	4.350		4.350		4.350		4.350	Bestuursakkoord 18-22: bijdrage om reserve op peil te houden
	- Algemene reserve	2.152		2.152		2.152		2.152	Extra dotatie peil houden reserve in verband met renteverlaging
	- Begrotingsreserve	171		171		171		171	Bijdrage in fietsenstalling NS
5.4.	<i>Overige incidentele lasten en baten programma 5</i>								
	- Diversen	-90	89		89		53		53 Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
	Subtotaal programma	7.605	1.111	7.695	1.111	7.695		7.574	954
							1.075		

Totaal		58.082	51.844	27.115	21.238	17.691	7.789	11.238	6.427
Incidenteel saldo		-6.238		-5.877		-9.902		-4.811	

Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Bovenstaand overzicht laat zien, dat over de jaren 2023 - 2026 het incidenteel begrotingssaldo een negatief saldo laat zien. Bij een negatief incidenteel begrotingssaldo wordt een deel van de incidentele lasten ook afgedekt door structurele baten, wat goed is voor het structureel begrotingsevenwicht.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	2023		2024		2025		2026		Omschrijving
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
5	Organisatie en financiën van Breda								
5.3	<i>Mutatie reserves</i>								
- Algemene reserve	1.419		1.422		1.422		1.422		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Begrotingsreserve	8		9		10		12		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Investeringsreserve	46		42		41		39		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Investeringsreserve		300							Dekking omkatting
- Investeringsreserve		249		249		249		249	Onttrekking kapitaallasten
Totaal	1.473	549	1.473	249	1.473	249	1.473	249	

Geprognostiseerde balans

Bedragen x € 1.000

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vaste activa									
Immateriële vaste activa	2.804	3.338	4.477	4.084	4.758	2.946	1.318	586	235
Materiële vaste activa	432.125	442.722	447.941	464.093	518.510	562.192	583.953	616.971	587.535
Financiële vaste activa	184.569	182.784	171.847	166.202	157.634	151.998	146.009	140.170	134.244
Vlottende activa									
Voorraden	44.691	46.999	37.022	28.724	6.950	6.000	6.000	6.000	6.000
Uitzettingen	20.907	30.025	26.415	57.617	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Overlopende activa	80.181	55.726	55.148	53.103	69.500	69.500	69.500	69.500	69.500
Liquide middelen	191	75	1.779	1.129	500	500	500	500	500
Balanstotaal	765.468	761.669	744.629	774.952	782.852	818.136	832.280	858.727	823.014
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Eigen vermogen									
Algemene reserve	103.876	75.601	93.448	94.088	101.368	107.989	114.112	121.736	128.159
Bestemmingsreserve	45.027	51.091	28.855	33.724	27.432	15.346	14.936	14.644	14.110
Nog te bestemmen resultaat cq positief begrotingssaldo	-8.412	7.020	14.816	15.898	4.591	2.486	11.003	15.531	-2.378
	140.491	133.712	137.119	143.710	133.391	125.821	140.051	151.911	139.891
Voorzieningen	59.094	50.854	60.484	52.687	40.150	30.687	31.390	27.140	24.752
Vaste schulden	424.819	440.614	416.918	436.489	469.311	521.628	520.839	539.676	518.371
Vlottende passiva									
Vlottende schuld	86.162	83.847	67.652	27.206	80.000	80.000	80.000	80.000	80.000
Overlopende passiva	54.902	52.642	62.456	114.860	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
Balanstotaal	765.468	761.669	744.629	774.952	782.852	818.136	832.280	858.727	823.014
EMU-saldo	12.700	-31.882	12.003	-10.684	-56.173	-57.953	-5.200	-24.676	15.379
EMU-saldo referentiewaarde	-25.715	-24.236	-24.236	-23.459	-25.708	-25.708	-25.708	-25.708	-25.708
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde	38.415	-7.646	36.239	12.775	-30.465	-32.245	20.508	1.032	41.087

Vaste activa

Vaste activa zijn zaken die meerjarig hun nut en waarde behouden. Uitgaven aan deze zaken worden in beginsel geactiveerd en gedurende de gebruiksduur afgeschreven ten laste van het saldo van baten en lasten. Er is onderscheid in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Immateriële vaste activa zijn kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief. De materiële activa zijn stoffelijk van aard; bijvoorbeeld gebouwen, computers, sportvelden en voertuigen. De financiële vaste activa zijn geldleningen, beleggingen en vorderingen op lange termijn.

De toename van de materiële vaste activa bestaat uit de investeringen in de komende periode vermindert met de jaarlijkse afschrijvingslast welke ten laste van het saldo van baten en lasten wordt gebracht.

De vermindering van de financiële vaste activa hangt samen met de leningen welke verstrekt zijn aan BreedSaam en BuildingBreda welke een jaarlijks aflossingsschema kennen.

Vlottende activa

De voorraadpositie hangt samen met het onderhanden werk inzake de grondexploitaties en de voorraden welke bestemd zijn voor verkoop. Het aflopend karakter hangt samen met het aflopende karakter van de lopende grondexploitaties.

Voor de uitzettingen en vlottende activa is voor de geprognosticeerde balans gekozen voor een gelijkblijvend volume gebaseerd op het gemiddelde van de afgelopen jaren, omdat deze een jaarlijks wisselend karakter kennen.

Toelichting op ontwikkelingen schulden

De toename van de schuldpositie hangt samen met de toename van de investeringen. Hiermee hangt het kengetal netto schuldquote sterk samen. Ondanks de toename van onze schuldpositie zijn we in staat om aan onze verplichtingen te voldoen. Zoals blijkt uit de toelichting op de financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen is de referentiewaarde van het kengetal netto-schuldquote uitstekend.

Voor de vlottende passiva is gekozen voor een jaarlijks gelijkblijvend volume gebaseerd op de afgelopen jaren, omdat deze een sterk wisselend karakter kennen.

Reserves en voorzieningen

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Reserves	Stand 1-1-2023	Bij	Af	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	101.368	7.921	1.300	107.989
Begrotingsreserve	1.010	178	0	1.189
Bodemfonds	2.777	0	537	2.240
Exploitatiereserve	8.790	255	7.725	1.320
Investerings sportverenigingen	0	300	300	0
Investeringsreserve	6.307	46	549	5.804
Klimaatfonds	1.100	371	244	1.228
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.286	254	40	1.500
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000	0	0	1.000
Versnellingsopgave Wonen	4.090	0	4.090	0
Vrouwenopvang	1.072	0	0	1.072
Totaal	128.800	9.325	14.784	123.342

TOELICHTING RESERVES

Algemene reserve

De Algemene reserve heeft een bufferfunctie voor het opvangen van schommelingen en onvoorziene gebeurtenissen. De reserve maakt deel uit van de weerstandscapaciteit. Het is de financiële buffer van de begroting. In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd voor de Noordelijke Rondweg en een blokkering van € 5,5 miljoen voor extreme marktomstandigheden grote bijzondere projecten. Dit geblokkeerde bedrag wordt niet meegerekend met de weerstandscapaciteit. Jaarlijks wordt een deel van het treasuryresultaat (bespaarde rente) aan de reserve toegevoegd. De rekening resultaten vloeien in principe naar de algemene reserve. In de begroting 2023 zijn de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de algemene reserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging		1.419
Extra dotatie		6.502
Co financiering subsidie volkshuisvesting	1.300	
Totaal	1.300	7.921

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve zijn de overige reserves zogenaamde bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Bestemmingsreserves zijn ingesteld middels een raadsbesluit ten behoeve van specifieke bestemmingen. Bestemmingsreserves zijn in wezen vrij besteedbaar vermogen, omdat de door de raad opgelegde beperking ook door de raad kan worden opgeheven.

Begrotingsreserve

De begrotingsreserve is in het verleden gevoed uit winstuitkeringen en afkoopsommen, en wordt aangewend om het wegvallen van jaarlijks grote winstuitkeringen geleidelijk in de begroting op te vangen. Het betreft resultaten die over meerdere jaren zijn gereserveerd voor specifieke doelen. Jaarlijks vindt rentetoevoeging plaats om met behulp van dit extra volume de afloop van de bijdrage aan de exploitatie zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen. De begrotingsreserve wordt vanaf 2016 ook ingezet voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de NS-fietsenstallingen. Het saldo op de begrotingsreserve (€ 1,0 miljoen begin 2023) betreft de beschikbare middelen voor de exploitatie van de NS-Fietsenstallingen. De basis voor deze stortingen en onttrekkingen vormen de afspraken die hierover aan de hand van de business case met de NS zijn gemaakt voor de periode tot en met 2027. De bijdrage van de gemeente Breda bedraagt in totaal maximaal € 6 miljoen

gedurende de gehele looptijd. In hoeverre de gereserveerde middelen in de begrotingsreserve beschikbaar moeten blijven voor de NS-fietsenstallingen wordt bekeken tijdens de voorziene evaluatie in 2023 van de business case.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve worden geoordeelde bedragen zoals budgetoverhevelingen tijdelijk vastgehouden om in volgende jaren te worden ingezet. Bij de bestuursrapportage wordt aangegeven welke bedragen voor overheveling in aanmerking komen. Vooruitlopend op de resultaatbestemming neemt het college hierover een besluit. De definitieve bedragen worden bij de jaarrekening en resultaatbestemming vastgesteld. Daarnaast dient de reserve voor de egalisatie van de uitgaven voor de organisatie van diverse verkiezingen (landelijk, gemeentelijk, waterschappen). In de begroting 2023 zijn de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de exploitatiereserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Egalisatie kosten verkiezingen	344	255
Geluidsmaatregelen HSL Zuid	1.667	
Vrijval budgetoverhevelingen voorgaande jaren	5.714	
Totaal	7.725	255

Investeringsreserve

Deze reserve dient ter financiering van kapitaallasten voor toekomstige investeringen. Bij besluitvorming is het van belang dat bij aanvang van de kredietvoting voor het specifieke project het volledige bedrag van de investering dat gedekt wordt uit de reserve in de reserve beschikbaar moet zijn. Onttrekking aan de reserve vindt gedurende de gehele afschrijvingsperiode plaats. Bij Voorjaarsnota en/of Begroting worden middelen beschikbaar gesteld voor dekking kapitaallasten van toekomstige investeringen. Daarnaast wordt aan deze reserve rente toegevoegd in verband met de door deze reserve te dekken rentelasten van de meerjarige kapitaallasten. In de begroting 2023 zijn de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de investeringsreserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging		46
Dekking omkating (cf. besluit BBV-2019-2803)	300	
Aanpassingen stadskantoor (cf. besluit BBV-2020-3104)	75	
Dekking kapitaallasten investeringen	174	
Totaal	549	46

Reserves bodemfonds

Het bodemfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Bodemsanering wordt via de exploitatie verwerkt, omdat dit niet is aan te merken als een investering. De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker, de inzet is maatwerk en is niet elk jaar hetzelfde. Met het vormen van deze reserve worden de pieken en dalen in de uitgaven opgevangen. De reserve is in het verleden gevormd middels de doeluitkering-gelden tot en met 2021. Vanaf 2021 wordt de reserve afgebouwd met onttrekkingen ter dekking van tekorten van exploitatielasten in het kader van bodemsaneringen. Voor de jaren 2023-2026 zijn onttrekkingen voorzien voor diverse projecten voor een bedrag van ruim € 2 miljoen.

Reserve klimaatfonds

Ook het klimaatfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma klimaat opgesteld, dat deel uitmaakt van de gemeentelijke begroting. Er wordt een register bijgehouden van de inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds, onder verwijzing naar de overeenkomsten die zijn gesloten. Jaarlijks wordt door het college een evaluatie van het uitvoeringsprogramma klimaat vastgesteld en ter kennisname aan de raadscommissie voorgelegd. Hierin wordt de evaluatie van het investeringsprogramma klimaat opgenomen. In 2016 is gestart wordt met energiezuinige projecten.

De reserve Klimaatfonds wordt gevoed door de Gemeentelijke participatie in project windturbines Hazeldonk. Hieruit ontvangt de gemeente Breda éénmalig een bijdrage van € 225.000 in 2014 (waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM) en vervolgens 20 jaar lang jaarlijks € 0,28 miljoen (waarvan € 43.500 bestemd voor het grondbedrijf). Met eventuele inkomsten uit toekomstige revolverende projecten kan de reserve een groter investeringsvolume genereren, wat ingezet kan worden voor de grote investeringsopgave op het gebied van klimaat. Voor de jaren 2023-2026 worden onttrekkingen voorzien voor diverse projecten voor een bedrag van € 0,5 miljoen .

Reserve bovenwijkse voorzieningen

In juli 2020 is door de raad naar aanleiding van de vastgestelde Nota bovenwijkse voorzieningen een reserve bovenwijkse voorzieningen ingesteld. Doel van de reserve is om werkelijk ontvangen bijdragen te bestemmen voor de realisatie van minimaal één van de bovenwijkse voorzieningen uit de nota bovenwijkse voorzieningen. De reserve wordt gevoed door bijdragen bij alle nieuwe bouwplannen een bijdrage te vragen aan de partij die de grondexploitatie voert. Voor 2023 zijn toevoegingen uit diverse nieuwbouwprojecten voorzien van € 0,25 miljoen. Aan onttrekkingen is voor begrotingsjaar 2023 voor diverse projecten € 0,04 miljoen voorzien.

Reserve Toekomst bestendig wonen

Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve toekomstbestendig wonen is bestemd ter dekking van deze kapitaallasten. In 2021 is conform besluit bestuursrapportage 2021 zaaknummer 1528103, € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve.

Reserve investeringen sportverenigingen

Conform besluitvorming in het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' is er een bestemmingsreserve van totaal € 1,8 miljoen ingesteld, verdeeld over € 0,3 miljoen in 2023, € 0,4 miljoen in 2024 en € 1,1 miljoen in 2025. De reserve heeft als bestemming een bijdrage te kunnen leveren aan sportvoorzieningen via de investeringsregeling (zogenoemde 1/3-regeling). Hierbij doet de gemeente een bijdrage (van 1/3-deel) aan sportverenigingen die investeren in sportvoorzieningen. De onttrekkingen aan de reserve zijn afhankelijk van de aanvragen van sportverenigingen.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Bij het Coalitieakkoord zijn incidentele middelen voor de Versnellingsopgave wonen beschikbaar gesteld (€ 14 miljoen). Deze middelen worden voor € 13,2 miljoen gedekt uit incidentele winstnemingen van het Grondbedrijf. De rest uit het meerjarenperspectief en de algemene reserve. Het doel van de bestemmingsreserve is om de te realiseren middelen beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen. De winstnemingen van het grondbedrijf worden in deze reserve gestort, de bestedingen worden uit de reserve onttrokken.

Op basis van deze uitgangspunten is bij resultaatbestemming 2018 een bedrag van € 9,6 miljoen aan de reserve toegevoegd. In 2019 is voor de versnellingsopgave wonen € 0,9 miljoen uitgegeven, zodat begin 2020 € 8,7 miljoen in de reserve beschikbaar was. In 2021 is volop ingezet op het realiseren van harde plancapaciteit, daarnaast zijn voor een aantal projecten locatiegebonden impulsen overeengekomen. Gelet op overeengekomen betalingssystematiek voor deze kosten komen de uitgaven in 2022 en 2023. De gelden voor de locatiegebonden subsidies zijn derhalve in 2021 niet volledig benut en in 2022 wordt naar verwachting € 6,6 miljoen besteed aan harde plannen. Voor de resterende € 4,1 miljoen is het afhankelijk wanneer het criterium voor harde plan capaciteit wordt gerealiseerd en of de uitbetaling in 2022 of begin 2023 zal vallen.

Reserve vrouwenopvang

Bij de bestuursrapportage 2020 (besluit 981381) is besloten een reserve vrouwenopvang in te stellen. De reserve is bestemd voor een noodzakelijke vernieuwing van de vrouwenopvangvoorziening aan de Assumburgstraat in Breda. De reserve is eenmalig gevoed met een bedrag van € 2,1 miljoen vanuit restanten van verleende subsidies voor vrouwenopvang (rijksmiddelen DUVO) over de jaren 2015-2017.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand 1-1-2023	Bij	Af	Stand 31-12-2023
Achterstallig onderhoud verhardingen	2.700	0	2.700	0
Centrale personeelsvoorziening	506	0	76	430
Onderhoud parkeerbedrijf	4.763	884	5.187	460
Onderhoud Vastgoedbeheer	16.493	5.292	6.081	15.704
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	2.669	26	338	2.358
Voorziening afvalservice	409	0	76	333
Voorziening openbare ruimte onderhoud	864	5.936	6.152	648
Voorziening riolering	3.214	0	547	2.666
Voorziening verkeersregelinstallaties	180	900	981	98
Voorziening wet AppA	8.290	250	550	7.990
Totaal	40.088	13.289	22.690	30.687

TOELICHTING VOORZIENINGEN

De post voorzieningen op de balans bestaan uit drie groepen, te weten voorzieningen voor groot onderhoud aan vastgoed en kapitaalgoederen, voorzieningen voor personeel en overige voorzieningen. Hieronder worden deze drie groepen nader toegelicht.

De voorzieningen verkeersregelinstallaties, onderhoud parkeerbedrijf, en planmatig onderhoud VO zijn opgenomen in programma 3. De voorzieningen onderhoud vastgoedbeheer, openbare ruimte onderhoud, achterstallig onderhoud verhardingen, afvalservice, riolering en de voorziening wet AppA zijn opgenomen in programma 4. De centrale personeelsvoorziening is opgenomen in programma 5. De voorziening van derden verkregen middelen is deels opgenomen bij programma 1 en deels bij programma 3.

Onderhoudsvoorzieningen

Deze onderhoudsvoorzieningen bestaan uit voorzieningen voor groot onderhoud aan de openbare ruimte en gebouwen. Aan de onderhoudsvoorzieningen dienen onderhoudsplannen ten grondslag te liggen, die niet ouder dan vijf jaar zijn. Jaarlijks wordt de toereikendheid van de onderhoudsvoorzieningen getoetst op basis van het verloop van het geplande onderhoud, de stand van de voorziening en de jaarlijkse (gelijkmatige) toevoegingen over de periode van het begrotingsjaar plus de negen daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2023	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2023
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer	16.493	6.081	5.292	15.704
Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen	4.763	5.187	884	460
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling	2.669	338	26	2.357
Onderhoudsvoorziening openbare ruimte	864	6.152	5.936	648
Onderhoudsvoorziening verkeerregelinstallaties	179	981	900	98
Onderhoudsvoorziening verharding achterstallig onderhoud	2.700	2.700	0	0
Totaal	27.668	21.439	13.038	19.267

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer

De voorziening heeft tot doel de meerjarige kosten groot onderhoud van de gebouwen die onder de afdeling Vastgoedbeheer vallen te egaliseren. Hieronder vallen onder andere gebouwen op het gebied van Sport, Welzijn, Brede Scholen, Bedrijfsvoering, Welzijn en Cultuur, de sportinventaris, buitensportvelden, en het centraal busstation. De basis voor de vorming en het beheer van de voorziening voor de gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren-onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de Raad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd, accommodaties worden maximaal om de 5 jaar geherinspecteerd. Op basis van de beschikbare toereikendheidsberekening wordt bij de begroting bepaald welk niveau van dotaties benodigd is om over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het groot onderhoud. Aan de onderhoudsvoorzieningen voor gebouwen vastgoedbeheer wordt gedoteerd conform de begroting. De voorziening is dekkend tot en met 2031. Na 2031 komt de onderhoudsvoorziening negatief te staan. Risico's zijn de panden van voormalig ATEA en het verouderende gebouwenbestand.

Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen

De voorziening heeft tot doel de meerjarige groot onderhoudskosten van de parkeergarages en fietsenstallingen van de afdeling Parkeren te egaliseren. De basis voor de vorming en het beheer van de voorzieningen voor deze gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de Raad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en vormen de basis voor de jaarlijkse dotatie aan de voorziening teneinde over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het (projectmatig) groot onderhoud. De dotatie wordt conform de bouwkostenindex (structureel) verhoogd. Aan de onderhoudsvoorziening voor parkeergarages en fietsenstallingen wordt gedoteerd conform de begroting. De voorziening is toereikend tot en met 2032.

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de strategisch aangekochte panden. De hoogte van de dotatie is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplan. De doorberekening is gemaakt tot 2032. Hierbij wordt uitgegaan van een doorlopende exploitatie, waarbij aanvullend rekening wordt gehouden met inmiddels genomen besluiten voor sloop en / of

herontwikkeling, mede gebaseerd op de Vastgoedstrategie Havenkwartier. De inzet van de onderhoudsvoorziening heeft op dit moment voornamelijk betrekking op de panden in het Havenkwartier. Jaarlijks zal worden onderzocht of, afhankelijk van de vastgoedportefeuille op dat moment, aanpassing nodig is. Met een jaarlijkse dotatie van € 0,026 miljoen is de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplanning tot en met 2032 toereikend om het geplande groot onderhoud uit te kunnen voeren.

Onderhoudsvoorziening openbare ruimte

De onderhoudsvoorziening openbare ruimte betreft het groot onderhoud van verharding, kunstwerken en waterwegen. De basis voor de voorziening voor het onderhoud aan de openbare ruimte ligt vast in periodiek te actualiseren beleidskaders en beheerplannen. De berekeningen van de benodigde dotaties zijn gebaseerd op meerjarenplanningen van 10 jaar. Op basis hiervan wordt jaarlijks € 5,7 miljoen toegevoegd aan de voorzieningen met jaarlijkse indexering. De onttrekkingen vinden plaats op basis van de uitvoering van de meerjarenplanning. De voorziening is tot en met 2032 toereikend voor het geplande onderhoud.

Onderhoudsvoorziening verkeerregelinstanties

Voor het in stand houden van verkeersregelinstanties is in 2015 besloten tot het instellen van een specifieke onderhoudsvoorziening. Het meerjarenonderhoudsplan verkeersregelinstanties wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van uitgevoerde inspecties en gerealiseerde projecten, afhankelijk van de ouderdom, vervanging, reparatie en noodzaak van de onderdelen van de verkeersregelinstanties in Breda. Bij het jaarlijks opstellen van de planning wordt ook goed gekeken naar infrastructurele projecten en werkzaamheden vanuit de afdeling Uitvoering om de werkzaamheden gelijktijdig op te pakken (werk met werk maken).

In verband met de aanpassing van de software van de regeltoestellen van de verkeersregelinstanties moeten al deze regeltoestellen op 1 januari 2024 zijn vervangen. Mochten deze verkeersregelinstanties na 1 januari 2024 nog aanwezig zijn en uitvallen, kunnen deze verkeersregelinstanties niet meer worden gerepareerd. Dit zorgt direct voor verkeersonveilige situaties op de wegen van Breda, wat ten alle tijden moet worden voorkomen. Het gevolg hiervan is dat een aantal verkeersregelinstanties eerder moet worden gerenoveerd, maar omdat het niet toegestaan is dat de bestaande voorziening een negatieve stand vertoont, dient de dotering aan de voorziening verkeersregelinstanties voor de periode 2020-2026 te worden geherprogrammeerd. De totale onderhoudslasten blijven voor de komende 8 jaar gelijk, maar in de jaren 2020 tot en met 2023 worden extra stortingen gedaan in de voorziening, die in de jaren 2024 tot en met 2026 worden gecompenseerd door de verlaging van de geplande stortingen. De voorziening is tot en met 2032 toereikend voor het geplande onderhoud.

Onderhoudsvoorziening verhardingen achterstallig onderhoud

Na het analyseren van de weginspectie die in 2020 heeft plaatsgevonden, is gebleken dat de onderhoudstoestand van de wegverhardingen zich anders ontwikkelt dan eerdere inspecties uitwezen en dan geprognostiseerd is. Dit geldt voor de asfaltverhardingen, maar met name voor de elementverhardingen (klinkers en tegels). De strategie voor het wegbeheer in Breda, die gehanteerd wordt op basis van het gemeentelijk plan wegverhardingen (2016), heeft tot voor kort goed gewerkt. De huidige praktijk wijst uit dat de houdbaarheid afneemt en de systematiek tegen het licht gehouden moet worden. Deze herijking zal plaats vinden bij de actualisatie beleidskader kapitaalgoederen die in 2022 uitgevoerd wordt.

Uit de inspectie in 2020-2021 is een achterstalligheid naar voren gekomen. Achterstalligheid wil zeggen dat kapitaalvernietiging en veiligheid direct aan de orde zijn. Volgens de nieuwe BBV richtlijnen en de provinciale handreiking daarop (2020) dient in het jaar van vaststelling van achterstalligheid, het aanvullend benodigd bedrag gestort te worden in een voorziening. Deze werkzaamheden moeten binnen twee jaar weggewerkt zijn. Als gevolg van vastgestelde achterstalligheid op het onderhoud verhardingen is in 2021 een dotatie van € 3,2 miljoen in de voorziening achterstalligheid onderhoud verhardingen gedaan. Uitvoering van deze projecten zal plaatsvinden in 2022 en 2023.

Daarnaast is sprake van achterstand. Achterstand wil zeggen dat achterstalligheid, kapitaalvernietiging en onveiligheid op korte termijn (binnen 1 à 2 jaar) te verwachten zijn. Deze hebben een omvang van circa € 8,5 miljoen. Gekozen is eerst voor een focus op het wegwerken van de achterstalligheid op de wegverhardingen. Daarmee is op dit moment in de begroting nog geen bedrag beschikbaar gesteld voor het werken aan de achterstanden. Deze achterstanden vormen geen acuut onveilige situaties of kapitaalvernietiging maar moeten wel aangepakt worden. Werkzaamheden met de aanmerking achterstand mogen binnen vier jaar weggewerkt worden. In 2022 wordt bij de actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen een beslissing genomen over de aanpak van de geconstateerde achterstanden. Deze wordt in de loop van de tweede helft van 2022 aangeboden aan de gemeenteraad. Waarmee ook aansluiting wordt gevonden met de constateringen van de provincie vanuit het interbestuurlijk toezicht op de begroting 2022.

Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen omvatten een voorziening voor nog te verwachten kosten voor voormalig personeel en een voorziening voor de zogenaamde AppA-voorziening (voorziening voor Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers). Bij de begroting wordt de toereikendheid van de personeelsvoorzieningen jaarlijks getoetst op basis van het verloop van de verwachte verplichtingen en de jaarlijkse toevoegingen over de periode van het begrotingsjaar plus de vier daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2023	Aanwendingen	Toevoegingen	Stand 31-12-2023
Voorziening voormalig personeel	506	76		430
Voorziening Wet APPA	8.290	550	250	7.990
Totaal	8.796	626	250	8.420

Voorziening voormalig personeel

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de nog verwachte kosten voor voormalig personeel. Het gaat om voormalige medewerkers waarvan om diverse redenen voortijdig afscheid is genomen, maar waarvan nog kosten doorlopen. Om de diverse afdelingen niet meerjarig met deze kosten te belasten worden deze in het jaar van uitdiensttreding in een keer ten laste van de afdeling gebracht en later vanuit deze voorziening afgewikkeld. Indien een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid) ontstaat er op basis van de werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd/verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf wel globaal in te schatten. Maar is uiteindelijk wel afhankelijk van de vraag of, en zo ja hoe snel de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Of, en zo ja hoeveel uitkeringen per jaar worden toegekend is vooraf niet in te schatten. Dit kan wel indien het ontslag wordt veroorzaakt door de uitvoering van een reorganisatieplan. Uit historisch verloop komt naar voren, dat het volume jaarlijks niet gelijkblijvend is. De Gemeente Breda kiest er derhalve voor om de ww-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen.

Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen.

Voorziening Wet APPA

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgeld van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De APPA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen.

Overige voorzieningen

De groep overige voorzieningen bestaat uit voorzieningen voor riolering, afvalservice en van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2023	Aanwendingen	Toevoegingen	Stand 31-12-2023
Voorziening riolering	3.213	547		2.666
Voorziening afvalservice	409	76		333
Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal	3.622	623	0	2.999

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en opvangen van financiële tegenvallers. De tarieven rioolheffing 2023 zijn op basis van het Bestuursakkoord 2022-2026 "Dichtbij doen, samen sterk vooruit" voor het jaar 2023 met 17,5% verlaagd, ten opzichte van 2022. Daarna wordt, evenals voorheen, uitgegaan van een stijging van 2% per jaar. Voor het investeringsvolume is uitgegaan van de verwachting conform het Stedelijk Waterplan 2019-2023 voor de periode na 2023. Daarbij is de afschrijvingstermijn gewijzigd naar 60 jaar in plaats van 30 jaar. De voorziening wordt in 2023 betrokken in het Stedelijk Waterplan vanaf 2024. Er worden dotaties of onttrekkingen begroot met als doel om

aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan uit te komen op een stand van 0. Daarnaast wordt aan het eind van ieder jaar het resultaat riolering ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie. Over begrotingsjaar 2023 wordt een onttrekking voorzien van € 0,5 miljoen.

Voorziening afvalservice

De voorziening afvalservice is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven van afvalservice en opvangen van financiële tegenvallers. Aan het eind van ieder jaar wordt het resultaat afvalservice ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie. Over begrotingsjaar 2023 wordt een onttrekking voorzien van € 0,07 miljoen. In de jaren ná 2023 worden dotaties voorzien, waarmee de voorziening tot eind 2026 toeneemt tot € 2,0 miljoen.

Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel

Deze voorziening is, ingevolge het BBV, bestemd voor van derden (niet zijnde andere overheidsinstellingen) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en die beschikbaar zijn voor het volgende begrotingsjaar. Onder deze voorziening zijn middelen toegevoegd voor van derden ontvangen afkoopsommen ten behoeve van parkeervoorzieningen, bijdrage project wind A16, bijdrage social return en bijdrage ZonMw. Bij deze voorziening is hier p.m. opgenomen, omdat bij het opstellen van de begroting 2023 nog niet bekend was of deze middelen in begrotingsjaar 2022 volledig worden besteed dan wel nog deels doorlopen naar begrotingsjaar 2023.

Strategisch investeringsplan (SIP)

1. Nieuw investeringsinstrument

De begrotingen van de afgelopen jaren laten zien dat onze financiële investeringsruimte is volgepland, terwijl we tegelijkertijd in de praktijk niet alle investeringen volgens planning realiseren. Daarmee creëren we een boeg golf aan beschikbaar investeringsvolume die we steeds voor ons uitduwen, zetten we onszelf onnodig financieel krap en mist het huidige investeringsinstrument de noodzakelijke flexibiliteit om op bovenstaande ontwikkelingen goed in te kunnen spelen. Hierdoor komt het huidige instrument (enkelvoudig overzicht van gewenste netto investeringen in komende 4 jaren) als sturingsmiddel onvoldoende tot zijn recht. Mede om deze reden is in de begroting 2021 de toezegging opgenomen om een strategisch investeringsplan (SIP) te ontwikkelen.

2. Doelstelling

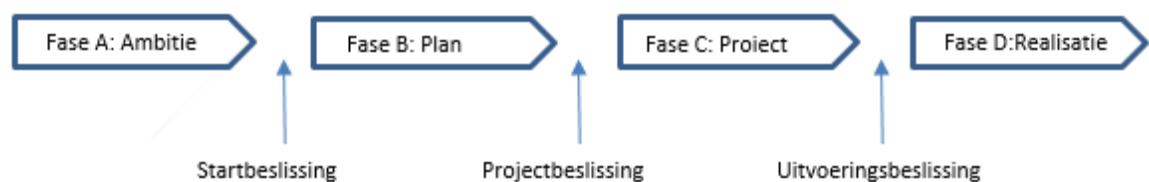
Het SIP is een flexibel sturingsinstrument om optimaal te kunnen bijsturen op actuele veranderende maatschappelijke, organisatorische en financiële omstandigheden. Het bevat actuele informatie zodat beheersing, sturing, (integraal afgewogen) besluitvorming en verantwoording van en over gemeentelijke investeringsvraagstukken periodiek kan plaatsvinden. Het instrument is dienstbaar aan zowel het gemeentebestuur als de ambtelijke organisatie, bevat inhoudelijke en financiële onderbouwingen over de investeringsprojecten vanaf ambitie tot en met realisatiefase, en heeft een lange tijdshorizon van 20 jaar.

3. Hoofdpznet SIP

MIRT fasering

Bij het SIP volgen we de procesfasering zoals het Rijk die hanteert in het MIRT (Meerjarenplan Infrastructuur, Ruimte en Transport). In het MIRT doorloopt het investeringsproject verschillende fasen: van ambitie, via plan en project naar realisatie. Iedere overgang naar een volgende fase vraagt om besluitvorming, waardoor het mogelijk is om tussentijds bij te sturen, te (her)prioriteren of te beëindigen.

Schematisch ziet de fasering er als volgt uit:

Fase A wordt afgesloten met bestuurlijke besluitvorming (startbeslissing) over de uitgevoerde verkenning of opgestelde visie. Fase B met bestuurlijke besluitvorming (projectbeslissing) over het opgestelde projectplan. Fase C met bestuurlijke besluitvorming (uitvoeringsbeslissing) over het opgestelde realisatieplan en voorstel voor kredietvotering. En fase D met een opleveringsrapport van het gerealiseerde project en met een projectevaluatie.

Investeringscategorieën

We onderscheiden 3 investeringscategorieën met de volgende kenmerken:

- Stedelijke ontwikkelingsgebieden en unieke grootschalige investeringen
 - MIRT fasering volledig van toepassing.
 - Gebruik van voorbereidingskredieten en uitvoeringskrediet.
- Instandhoudings-/vervangingsinvesteringen
 - Vaststelling van meerjarenbeleids- en uitvoeringsplan.
 - Geen aparte voorbereidingskredieten.
- Overige enkelvoudige investeringen
 - Meerjarenbeleids- en uitvoeringsplan voor bedrijfsmiddelen en bedrijfsvoering.
 - Geen aparte voorbereidingskredieten

Projectfiches

Voor ieder investeringsproject of cluster van (instandhoudings- en bedrijfsvoering)projecten wordt een projectfiche opgesteld

met een onderbouwing van o.a. scope, financiën, planning en risico's.

De projectfiches worden 2 maal per jaar geactualiseerd, voorafgaande aan de voorjaarsnota en voorafgaande aan de begroting. Dit biedt het gemeentebestuur de gelegenheid om bij te sturen op de actualiteit van dat moment.

Beheerorganisatie

Om het SIP periodiek te actualiseren en te beheren is een nieuwe beheersorganisatie opgezet. De taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen in de organisatie met betrekking tot het periodiek actualiseren van de projectfiches, het documenteren, het coördineren en het adviseren aan directie en bestuur zijn hierbij in beeld gebracht. Gekozen is voor 2 coördinatoren, een inhoudelijke coördinator en een financiële coördinator, om de gehele procesgang gezamenlijk te regisseren en te ondersteunen.

4. Stapsgewijze ontwikkeling nieuwe investeringsinstrument

Eerste stappen bij Begroting 2022

In de Begroting 2022 zijn al de eerste stappen zichtbaar van het nieuwe investeringsinstrument SIP. Concreet betekende dit dat we alle investeringsprojecten vanuit het bestaande investeringsplan (MIP) hebben ingedeeld naar de fasen van de MIRT-structuur.

Stappen bij Begroting 2023

Ten behoeve van de Begroting 2023 is het SIP voor de periode 2023-2041 (met lange tijdhorizon) geactualiseerd. We zetten voor het begrotingsjaar 2023 in op een overprogrammering van 19% t.o.v. de beschikbare gemeentelijke investeringsmiddelen. Ervan uitgaande dat we in de praktijk van de 119% geplande investeringen maximaal 100% daadwerkelijk gaan realiseren. Praktijkervaring leert dat van de geplande investeringsprojecten er verschillende door omstandigheden (wetgeving, procedures, participatietrajecten) worden vertraagd of zelfs worden stopgezet. We willen door middel van overprogrammeren zoveel mogelijk van de beschikbare investeringsmiddelen daadwerkelijk besteden in de stad.

Nog te zetten stappen

De ontwikkeling van het SIP is een complex meerjarig traject. Na de stappen bij de Begroting 2023 moeten daarna nog de diverse ontwikkelingen volgen, denk o.a. aan het digitaliseren van het gehele nieuwe investeringsinstrument. Voor het SIP is voorts ook een beleidskader in voorbereiding waarin de werkwijze van de nieuwe methodiek wordt vastgelegd. Hierbij zal ook de wijze van kredietvotering voor de verschillende investeringscategorieën worden opgenomen waarbij uiteraard de rol en bevoegdheid van de gemeenteraad wordt geborgd. Dit zal vervolgens ook leiden tot aanpassing van de Financiële Verordening en het Financiële Beleid.

5. Strategisch investeringsplanning 2023-2041

In onderstaande tabel treft u het SIP 2023-2041 waarbij de totalen van de gemeentelijke investeringen per begrotingsprogramma, per MIRT-fase en per jaarschijf zichtbaar zijn. Voor een toelichting op de individuele investeringsprojecten in 2023 wordt verwezen naar de afzonderlijke begrotingsprogramma's. De programmering van verschillende investeringen voor 2024-2041 is nog indicatief en daarom zijn deze vooralsnog PM geraamd. Bij een volgende actualisatie van het SIP zullen deze investeringen zo mogelijk al van een financiële raming worden voorzien.

STRATEGISCH INVESTERINGSPLAN (2023-2041)

Bedragen x € 1.000

Programma	Fasering	Investerings in dit programma	2023	2024	2025	2026	2027-2031	2032-2036	2037-2041
Vitaal en sociaal Breda	Project	Speeltoestellen	500	500	pm	pm	pm	pm	pm
	Totaal Project		500	500	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal Vitaal en sociaal Breda			500	500	pm	pm	pm	pm	pm
Ondernemend Breda	Ambitie	Bavel	600						
		Cultuurcluster Klavers Jansen	500	pm	pm	pm	pm		
		Gasthuisvelden	950	3.245	pm	pm	pm	pm	
		Havenkwartier	564	712					
		Oostflank	995	pm	pm	pm			
		Stadsdepot		pm	pm	pm	pm		
		t Zoet - Haveneiland			pm	pm	pm	pm	pm
		Wonen, impuls bestuursakkoord			3.848	3.180	4.475		
	Totaal Ambitie		3.609	7.805	3.180	4.475	pm	pm	pm
	Plan	Cultuurcluster Klavers Jansen	1.500						
		Havenkwartier, mobiliteitshub	476	pm	pm	pm			
		Havenkwartier, woningbouwimpuls	850	350	767	425			
		Oostflank	2.100	311					
		Digitaal platform Stadsarchief	120						
		MFA Bavel	2.800	2.600	7.700	1.200			
Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht			100	900	2.000				
t Zoet - Haveneiland		600	1.480						
Totaal Plan		8.446	4.841	9.367	3.625				
Project	BredaRing	2.100	2.100						
	Crossmark overige		200						
	Gasthuisvelden	500	2.730						
	Havenkwartier	500							
	Oostflank	2.003							

		Stationskwartier	64	1.048	878				
		t Zoet - Haveneiland		1.488	1.488				
	Totaal Project		5.167	7.566	2.366				
	Realisatie	Economische zaken	260						
		Nieuwe Mark	3.057	2.965	3.720	2.615			
		Stadsdepot	705						
	Totaal Realisatie		4.022	2.965	3.720	2.615			
Totaal Ondernemend Breda			21.244	23.177	18.633	10.715	pm	pm	pm
Duurzaam wonen in Breda	Ambitie	Wijkenergieplannen		250	250				
		Wonen	500	500	487	pm	pm	pm	pm
		Groen en Water	100	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Parkeren	1.576	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Van Gogh Nationaal Park	375	pm	pm	pm	pm		
	Totaal Ambitie		2.551	750	737	pm	pm	pm	pm
	Plan	Landschapsverbetering Singelstructuur	400	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Realisatie ecologische hoofdstructuur	1.761	pm	pm	pm			
		Groen en Water	767	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Wonen	120						
		Mobiliteit: Infrastructuur wegen en fietspaden		800	1.800				
	Totaal Plan		3.048	800	1.800	pm	pm	pm	pm
	Project	Groen en water	411	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Mobiliteit: Instandhouding bestaand netwerk	4.200	2.240	900	1.750	pm	pm	pm
		Mobiliteit: Schaalsprong fiets: snelfietsroute	2.440	pm	pm	545	pm	pm	pm
		Mobiliteit: Schaalsprong OV: spoor en bus	150	200	pm	130	pm	pm	pm
		Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noorderlijke rondweg)	2.750	4.250	pm	pm	pm	pm	pm
		Mobiliteit: Duurzaamheid				285			
		Overige stedelijke ontwikkelingen	900	250	pm	pm	pm	pm	pm
	Totaal Project		10.851	6.940	900	2.710	pm	pm	pm
	Realisatie	Aankoopprogramma strategische gronden	7.060						
		Groen en water	230						
		Hoogspanningsverbinding 150kv	1.850						

		Mobiliteit	1.727	6	2.286	pm	pm	pm	pm
		Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noorderlijke rondweg)	2.000	pm	pm	pm	pm	pm	
		Overige stedelijke ontwikkelingen	2.178						
		Parkeren	200						
		Recreatieve voorzieningen	843						
	Totaal Realisatie		16.088	6	2.286	pm	pm	pm	pm
Totaal Duurzaam wonen in Breda			32.538	8.496	5.723	2.710	pm	pm	pm
Basis op orde	Ambitie	Vastgoedbeheer	1.069	75	pm	pm	pm	pm	pm
		Vastgoedbeheer, sportaccommodaties	100						
		Investerings veilige stad	250	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Duurzaamheidsmaatregelen accommodaties		600	700	700	pm	pm	pm
		Sporthal de Doelen Princenhage			500	1.500	pm		
	Totaal Ambitie		1.419	675	1.200	2.200	pm	pm	pm
	Plan	Openbare ruimte en pleinaanpak	1.700	1.500	1.400	1.400			
		Openbare ruimte, wegen	1.579	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Specifieke kunstwerken	100	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Riolering	3.000	23.000	24.800	20.800	pm	pm	pm
		Stad in het park	250	250					
		Sportaccommodaties	575	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Vastgoedbeheer	250	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Veiligheidsschermen NAC	pm	pm	pm				
		Willemsbrug	50	1.950					
	Totaal Plan		7.504	26.700	26.200	22.200	pm	pm	pm
	Project	Afvalservice	200	200	200	200	pm	pm	pm
		Bomen	900	900	pm	pm	pm	pm	pm
		Groene pleinen & parken 2.0	833						
		Openbare ruimte: herinrichtingen	700	pm	pm	pm	pm	pm	pm
		Openbare ruimte: klimaatadaptatie	190	190	pm	pm	pm	pm	pm
		Openbare ruimte: openbare verlichting			pm	pm	pm	pm	pm
		Park Haagse Beemden	350	100					
		Vastgoedbeheer	2.015	pm	pm	pm	pm	pm	pm

	Totaal Project		5.188	1.390	200	200	pm	pm	pm
	Realisatie	Openbare ruimte: klimaatadaptatie	288						
		Openbare ruimte; openbare verlichting	3.000	3.150					
		Riolering	16.200						
		Talentencentrum	4.892						
	Totaal Realisatie		24.380	3.150					
Totaal Basis op orde			38.491	31.915	27.600	24.600	pm	pm	pm
Organisatie en financiën van Breda	Ambitie	Wagenpark	250	pm	pm	pm	pm	pm	pm
	Totaal Ambitie		250	pm	pm	pm	pm	pm	pm
	Plan	Bedrijfsvoering	5.350	5.350	pm	pm	pm	pm	pm
		Wagenpark	1.695	1.695	1.695	1.695	pm	pm	pm
	Totaal Plan		7.045	7.045	1.695	1.695	pm	pm	pm
	Project	Wagenpark	655	pm	pm	pm	pm	pm	pm
	Totaal Project		655	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal Organisatie en financiën van Breda			7.950	7.045	1.695	1.695	pm	pm	pm
Totaal Investeringsplan			100.723	71.133	53.651	39.720	pm	pm	pm
Beschikbare dekkingsmiddelen			84.469	71.133	53.651	39.720			
Overprogrammering			19%	0%	0%	0%			

* Dit betreft de middelen voor wonen en gebiedsontwikkelingen voor 2024-2026 uit het bestuursakkoord. Naast deze middelen is de reserve versnellingsopgave beschikbaar om de ambities uit het bestuursakkoord te realiseren.

Bij de bestuurlijke behandeling van de begroting wordt de gemeenteraad gevraagd de nieuwe kredieten voor de investeringsprojecten < € 1 miljoen gelijk bij de vaststelling van de Begroting 2023 te voteren. Voor de nieuwe kredieten van de investeringsprojecten > € 1 miljoen worden separaat bestuursvoorstellen aan de gemeenteraad voorgelegd.

Bijlagen

Begroting | 2023

BIJLAGEN

OVERZICHT FINANCIËEL TOTAALOVERZICHT

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Vitaal en Sociaal Breda																						
Opgroeien																						
Algemene voorzieningen jeugd	6.468		6.468	6.526	53	6.474	14.020	45	13.975	13.744		13.744	13.745		13.745	13.746		13.746	13.746		13.746	
Toeleiding tot maatwerkvoorzieningen jeugd	3.542	93	3.449	3.038	100	2.938	3.059	233	2.826	2.754	133	2.621	2.654	133	2.521	2.754	133	2.621	2.754	133	2.621	
Jeugdhulp maatwerkondersteuning	72.478	34.673	37.805	73.679	35.389	38.289	74.021	41.154	32.867	69.251	34.276	34.974	67.588	34.276	33.311	66.595	34.276	32.318	66.603	34.276	32.326	
Jeugdhulp geëscaleerde zorg	4.545	1.289	3.256	8.575	3.886	4.688	7.768	3.600	4.167	7.670	3.553	4.118	7.670	3.553	4.118	7.670	3.553	4.118	7.670	3.553	4.118	
Primair en voortgezet onderwijs	13.241	6.805	6.436	13.266	7.252	6.014	12.455	7.511	4.943	13.548	8.744	4.803	11.127	6.303	4.824	10.156	5.561	4.595	10.156	5.561	4.595	
Totaal Opgroeien	100.274	42.861	57.413	105.083	46.680	58.403	111.323	52.544	58.779	106.967	46.706	60.260	102.785	44.265	58.519	100.921	43.523	57.398	100.929	43.523	57.406	
Betrokken zijn																						
Algemene voorzieningen volwassenen	10.285	91	10.194	10.185	2	10.183	11.334		11.334	11.829		11.829	11.319		11.319	11.315		11.315	11.146		11.146	
Toeleiding tot maatwerkvoorzieningen volwassenen							260	118	142	520	242	278	520	242	278	520	242	278	520	242	278	
Volwassenen maatwerkondersteuning	39.265	1.262	38.004	40.372	1.223	39.149	37.706	1.474	36.232	40.244	1.501	38.743	39.650	1.501	38.149	39.561	2.438	37.123	38.980	2.467	36.513	
Maatwerk Wmo	6.911	318	6.593	7.132	330	6.802	7.182	501	6.681	7.479	577	6.902	7.268	647	6.621	7.260	653	6.607	7.246	658	6.588	
Totaal Betrokken zijn	56.461	1.671	54.791	57.689	1.555	56.134	56.481	2.093	54.389	60.071	2.320	57.751	58.758	2.390	56.367	58.656	3.333	55.323	57.892	3.367	54.525	
Thuis																						

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Volwassenen geëscaleerde zorg	58.034	7.789	50.245	50.522	4.512	46.010	57.705	5.357	52.348	52.801	4.550	48.251	51.502	4.504	46.997	51.514	4.504	47.010	50.841	4.504	46.336
Totaal Thuis	58.034	7.789	50.245	50.522	4.512	46.010	57.705	5.357	52.348	52.801	4.550	48.251	51.502	4.504	46.997	51.514	4.504	47.010	50.841	4.504	46.336
Leren, ontwikkelen en werken																					
Participatie	116		116	420		420	2.112	1.133	979	796		796	775		775	752		752	742		742
Werk	26.756	8.013	18.743	18.961	7.536	11.424	17.616	6.239	11.377	16.923	6.408	10.515	15.968	6.408	9.560	15.117	6.408	8.710	14.485	6.408	8.078
Reïntegratie	11.022	3.748	7.274	10.362	1.363	8.999	10.162	69	10.093	11.597	70	11.527	9.011	70	8.941	9.143	70	9.073	9.145	70	9.075
Wet BUIG en overige regelingen	99.590	101.915	-2.325	87.840	85.420	2.420	75.276	70.144	5.132	71.803	70.144	1.659	72.803	70.144	2.659	73.803	70.144	3.659	74.303	70.144	4.159
Bijzondere bijstand	6.458	772	5.686	8.330	977	7.353	17.638	825	16.813	8.500	825	7.675	9.100	825	8.275	9.700	825	8.875	8.500	825	7.675
BredaPas	124		123	157	1	156	267		267	275		275	275		275	275		275	275		275
Schuldhelpverlening	3.422	1.507	1.915	3.997	1.894	2.103	4.125	541	3.584	3.542	483	3.060	3.542	483	3.060	3.542	483	3.060	3.542	483	3.060
Kwetsbare groepen	419	434	-15																		
Totaal Leren, ontwikkelen en werken	147.908	116.390	31.517	130.067	97.192	32.875	127.197	78.951	48.246	113.436	77.929	35.507	111.475	77.929	33.546	112.333	77.929	34.404	110.993	77.929	33.064
Leven																					
Volksgezondheid	4.050	110	3.941	4.057	34	4.022	4.313	119	4.194	4.733	119	4.614	4.743	119	4.624	4.743	119	4.624	4.743	119	4.624
Sportbeleid	4.541	59	4.482	4.982	76	4.906	4.474		4.474	4.140		4.140	3.840		3.840	4.440		4.440	3.340		3.340
Totaal Leven	8.591	169	8.422	9.039	110	8.928	8.787	119	8.668	8.873	119	8.754	8.583	119	8.464	9.183	119	9.064	8.083	119	7.964
Ontmoeten																					
Wijkaanpak	3.389	43	3.347	3.474	21	3.453	4.011		4.011	4.037		4.037	4.090		4.090	4.113		4.113	4.110		4.110
Statushouders	413	7	405	331	-179	510	11.662	11.600	62	64		64	64		64	64		64	64		64
Totaal Ontmoeten	3.802	50	3.752	3.805	-158	3.963	15.674	11.600	4.074	4.101	0	4.101	4.153	0	4.153	4.177	0	4.177	4.174	0	4.174
Reserve Sociaal Domein																					
Mutatie reserve sociaal domein		1.541	-1.541																		
Totaal Reserve Sociaal Domein	0	1.541	-1.541	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve investeringen sportverenigingen																					

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Mutatie reserve investeringen sportverenigingen		173	-173		836	-836		18	-18	300	300		400	400		1.100	1.100				
Totaal Reserve investeringen sportverenigingen	0	173	-173	0	836	-836	0	18	-18	300	300	0	400	400	0	1.100	1.100	0	0	0	0
<i>Reserve vrouwenopvang</i>																					
Mutatie reserve vrouwenopvang	2.100		2.100					1.029	-1.029												
Totaal Reserve vrouwenopvang	2.100	0	2.100	0	0	0	0	1.029	-1.029	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Algemene reserve programma 1</i>																					
Mutaties algemene reserve programma 1							450	4.604	-4.154												
Totaal Algemene reserve programma 1	0	0	0	0	0	0	450	4.604	-4.154	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Exploitatiereserve programma 1</i>																					
Mutaties exploitatiereserve programma 1							1.157	5.468	-4.311		4.019	-4.019									
Totaal Exploitatiereserve programma 1	0	0	0	0	0	0	1.157	5.468	-4.311	0	4.019	-4.019	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Vitaal en Sociaal Breda	377.170	170.644	206.526	356.204	150.727	205.477	378.774	161.783	216.991	346.548	135.944	210.604	337.655	129.608	208.047	337.883	130.509	207.375	332.912	129.443	203.470
<i>Ondernemend Breda</i>																					
<i>Stimuleren economische ontwikkeling in Breda</i>																					
Economische zaken	7.024	718	6.306	6.950	997	5.952	8.773	474	8.299	9.582	384	9.198	9.323	263	9.060	9.044	170	8.873	9.057	173	8.883
Acquisitie en accountmanagement	2.126	432	1.695	2.332	479	1.853	2.340	399	1.941	2.230	399	1.831	2.217	399	1.818	2.217	399	1.818	2.217	399	1.818
Externe betrekkingen	58		58	65		65	119		119	122		122	122		122	122		122	122		122
Evenementen	434		434	558		558	1.003		1.003	972		972	972		972	972		972	972		972

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	6.214	7.777	-1.563	5.438	5.865	-427	9.970	9.882	88	9.581	9.467	114	8.065	7.943	122	211		211	283		283
Totaal Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	15.855	8.926	6.929	15.342	7.340	8.002	22.204	10.755	11.450	22.487	10.250	12.237	20.699	8.605	12.094	12.566	569	11.996	12.650	572	12.078
<i>Grote projecten in de stad</i>																					
CrossMark	-1.494	665	-2.159	10.096	7.862	2.235	2.013	588	1.425	3.576	1.861	1.715	6.811	4.961	1.850	5.022	3.372	1.650	2.370	932	1.438
Gasthuisvelden	441	9	431	643	37	605	870	1.331	-461	1.059	6	1.053	1.323		1.323	1.059		1.059	1.085		1.085
Amphia	23		23																		
Corbion	91		91																		
Verbeter Breda				495		495	1.664		1.664	1.915		1.915	2.653		2.653	2.653		2.653	2.654		2.654
Ontwikkelingen Bavel							470	33	437												
Oostflank																					
Totaal Grote projecten in de stad	-939	674	-1.614	11.234	7.899	3.335	5.017	1.952	3.065	6.550	1.867	4.683	10.786	4.961	5.825	8.734	3.372	5.363	6.109	932	5.177
<i>Dynamische stad</i>																					
Cultureel erfgoed	1.744	238	1.506	1.748	52	1.696	2.033	219	1.814	2.491	19	2.472	1.846	19	1.827	1.844	19	1.825	1.749	19	1.730
Cultuurpresentatie	19.981	108	19.873	22.400	20	22.380	24.535	50	24.485	21.585		21.585	21.571		21.571	21.571		21.571	21.571		21.571
Media	116		116	120		120	129		129	133		133	133		133	133		133	133		133
Musea	3.890	57	3.832	3.932	58	3.874	4.026	60	3.966	4.166	60	4.106	4.190	60	4.130	4.129		4.129	4.128		4.128
Historische waarde	197	180	18	277	252	25	224	275	-51	238	283	-46	238	283	-46	238	283	-46	238	283	-46
Totaal Dynamische stad	25.928	583	25.345	28.477	382	28.095	30.947	604	30.343	28.612	362	28.250	27.976	362	27.614	27.914	302	27.612	27.818	302	27.516
<i>Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs</i>																					
HBO	1.316	28	1.288	634		634	397		397	401		401	401		401	401		401	401		401
Volwasseneneducatie	2.384	2.299	84	2.226	2.140	86	2.312	2.229	83	2.312	2.229	83	83		83	83		83	83		83
Onderwijshuisvesting	16.231	29	16.202	16.771	298	16.473	19.801		19.801	17.738		17.738	19.138		19.138	19.138		19.138	19.138		19.138
Totaal Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	19.931	2.357	17.574	19.632	2.439	17.193	22.511	2.229	20.282	20.450	2.229	18.221	19.621	0	19.621	19.621	0	19.621	19.621	0	19.621
<i>Verbindend bestuur</i>																					
Samenwerking	1.641	18	1.623	1.819		1.819	2.209		2.209	2.106		2.106	2.120		2.120	2.120		2.120	2.120		2.120

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Verbindend bestuur	1.641	18	1.623	1.819	0	1.819	2.209	0	2.209	2.106	0	2.106	2.120	0	2.120	2.120	0	2.120	2.120	0	2.120
<i>Algemene reserve programma 2</i>																					
Mutaties algemene reserve programma 2								600	-600												
Totaal Algemene reserve programma 2	0	0	0	0	0	0	0	600	-600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Exploitatiereserve programma 2</i>																					
Mutaties exploitatiereserve programma 2							500	3.683	-3.183		325	-325		200	-200						
Totaal Exploitatiereserve programma 2	0	0	0	0	0	0	500	3.683	-3.183	0	325	-325	0	200	-200	0	0	0	0	0	0
Totaal Ondernemend Breda	62.415	12.558	49.857	76.504	18.060	58.444	83.388	19.824	63.564	80.205	15.033	65.172	81.202	14.128	67.074	70.955	4.243	66.712	68.318	1.806	66.512
Duurzaam wonen in Breda																					
<i>Wonen in Breda</i>																					
Wonen	2.303	47	2.257	2.093	90	2.003	8.277	29	8.248	5.683	29	5.654	2.490	29	2.462	2.488	29	2.459	2.485	29	2.456
Totaal Wonen in Breda	2.303	47	2.257	2.093	90	2.003	8.277	29	8.248	5.683	29	5.654	2.490	29	2.462	2.488	29	2.459	2.485	29	2.456
<i>Verdeling beschikbare ruimte</i>																					
Ruimtelijke ordening	2.022	336	1.686	2.217	354	1.863	1.800	90	1.710	1.401	92	1.309	801	92	709	801	92	709	801	92	709
Stedelijke planning en programmering	2.991	2.101	890	3.154	2.369	785	4.506	2.887	1.618	3.810	2.160	1.650	3.554	1.906	1.649	3.547	1.906	1.641	3.256	1.906	1.350
Totaal Verdeling beschikbare ruimte	5.012	2.437	2.576	5.370	2.723	2.648	6.306	2.977	3.328	5.211	2.251	2.959	4.355	1.997	2.358	4.347	1.997	2.350	4.057	1.997	2.060
<i>Grote woonprojecten in de stad</i>																					
Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw	33.532	26.533	6.999	29.554	31.242	-1.688	8.182	7.517	664	20.370	19.883	487	5.015	3.548	1.466	2.643	1.491	1.152	2.626	2.491	134

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Grote woonprojecten in de stad	33.532	26.533	6.999	29.554	31.242	-1.688	8.182	7.517	664	20.370	19.883	487	5.015	3.548	1.466	2.643	1.491	1.152	2.626	2.491	134
<i>Bereikbaar Breda</i>																					
Mobiliteit	5.712	156	5.556	5.863	197	5.666	6.097	158	5.938	6.126	158	5.967	9.035	158	8.877	9.934	158	9.776	5.865	158	5.707
Openbaar vervoer	49	0	49	42	0	42	40	0	40	40	0	40	39	0	39	39	0	39	39	0	39
Parkeren	7.758	10.260	-2.502	9.120	10.976	-1.855	9.572	15.232	-5.660	9.520	14.117	-4.597	9.527	14.117	-4.590	9.531	14.117	-4.586	9.531	14.117	-4.586
Totaal Bereikbaar Breda	13.520	10.417	3.103	15.025	11.172	3.852	15.708	15.391	318	15.685	14.275	1.410	18.602	14.275	4.326	19.504	14.275	5.228	15.435	14.275	1.160
<i>Breda is een duurzame en bestendige stad</i>																					
Milieubeheer	4.429	774	3.655	3.472	739	2.733	8.499	4.311	4.188	13.426	6.730	6.696	10.506	5.759	4.747	10.692	5.695	4.997	9.375	5.228	4.147
Natuur- en milieueducatie	802	178	624	785	216	569	915	356	560	926	377	550	925	377	548	924	377	548	925	377	548
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	650	100	550	1.102	85	1.017	644	85	559	422	85	337	421	85	336	421	85	336	420	85	335
Groen en water	760	250	510	808	161	646	633		633	774		774	761		761	759		759	756		756
Totaal Breda is een duurzame en bestendige stad	6.640	1.301	5.339	6.167	1.202	4.966	10.691	4.751	5.940	15.549	7.191	8.358	12.614	6.220	6.394	12.796	6.156	6.640	11.476	5.689	5.786
<i>Reserve Bodemfonds</i>																					
Mutatie reserve Bodemfonds	427	0	427	287	0	287	191	687	-496	0	537	-537	0	537	-537	0	537	-537	0	537	-537
Totaal Reserve Bodemfonds	427	0	427	287	0	287	191	687	-496	0	537	-537	0	537	-537	0	537	-537	0	537	-537
<i>Reserve Klimaatfonds</i>																					
Mutatie reserve Klimaatfonds	266	44	223	271	243	28	278	290	-12	290	162	128	293	162	131	293	162	131	293	162	131
Totaal Reserve Klimaatfonds	266	44	223	271	243	28	278	290	-12	290	162	128	293	162	131	293	162	131	293	162	131
<i>Reserve parkeerbedrijf</i>																					
Mutatie reserve parkeerbedrijf		433	-433		333	-333		356	-356												
Totaal Reserve parkeerbedrijf	0	433	-433	0	333	-333	0	356	-356	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Reserve Versnellingsopgave Wonen																					
Mutatie reserve Versnellingsopgave Wonen		1.464	-1.464		975	-975		6.610	-6.610		4.090	-4.090									
Totaal Reserve Versnellingsopgave Wonen	0	1.464	-1.464	0	975	-975	0	6.610	-6.610	0	4.090	-4.090	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen																					
Mutaties reserve bovenwijkse voorzieningen				953	7	946	1.293	953	340	254	40	214		40	-40		40	-40		40	-40
Totaal Reserve bovenwijkse voorzieningen	0	0	0	953	7	946	1.293	953	340	254	40	214	0	40	-40	0	40	-40	0	40	-40
Reserve Toekomst bestendig wonen																					
Mutaties reserve Toekomst bestendig wonen				1.000		1.000															
Totaal Reserve Toekomst bestendig wonen	0	0	0	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve programma 3																					
Mutaties algemene reserve programma 3							4.000	342	3.658		1.300	-1.300	200	2.000	-1.800	400	700	-300	500	2.000	-1.500
Totaal Algemene reserve programma 3	0	0	0	0	0	0	4.000	342	3.658	0	1.300	-1.300	200	2.000	-1.800	400	700	-300	500	2.000	-1.500
Exploitatiereserve programma 3																					
Mutaties exploitatiereserve programma 3							979	1.670	-691	0	2.646	-2.646									

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Exploitatiereserve programma 3	0	0	0	0	0	0	979	1.670	-691	0	2.646	-2.646	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Duurzaam wonen in Breda	61.701	42.674	19.027	60.720	47.987	12.733	55.905	41.573	14.332	63.042	52.405	10.637	43.568	28.809	14.759	42.471	25.388	17.083	36.870	27.221	9.649
Basis op orde in Breda																					
<i>Veilig Breda</i>																					
Veiligheid openbare ruimte	7.864	5.468	2.396	8.789	6.938	1.851	9.453	6.715	2.737	10.353	6.680	3.673	10.583	6.680	3.903	10.301	6.540	3.762	10.301	6.540	3.762
Zichtbare Criminaliteit	461	60	402	365	155	210	352	108	244	962		962	962		962	962		962	962		962
Ondermijning	1.587	153	1.434	1.355	346	1.009	1.237		1.237	1.669		1.669	2.169		2.169	2.169		2.169	2.169		2.169
Zorg en Veiligheid	854	275	579	672	195	478	800		800	982		982	1.007		1.007	1.007		1.007	1.007		1.007
Fysieke veiligheid	18.247	6.649	11.598	20.770	10.494	10.276	20.008	6.236	13.772	19.370	6.250	13.120	19.561	6.250	13.311	19.535	6.250	13.285	19.516	6.250	13.265
Veilig Breda Algemeen	1.750	843	906	2.594	992	1.603	2.590	951	1.638	1.172	861	311	1.172	861	311	1.173	861	312	1.173	861	312
Totaal Veilig Breda	30.763	13.448	17.315	34.546	19.119	15.426	34.440	14.011	20.429	34.508	13.791	20.717	35.454	13.791	21.663	35.148	13.651	21.497	35.128	13.651	21.477
Dienstverlening																					
Administratie en basisregistratie	2.451		2.451	1.136		1.136	1.367		1.367	1.691		1.691	1.691		1.691	1.691		1.691	1.691		1.691
Publieksservice	7.244	3.171	4.072	7.896	3.955	3.941	9.994	4.386	5.608	9.600	3.848	5.752	9.480	3.848	5.632	9.480	3.848	5.632	9.480	3.848	5.632
Totaal Dienstverlening	9.695	3.171	6.523	9.032	3.955	5.077	11.361	4.386	6.975	11.291	3.848	7.443	11.172	3.848	7.323	11.172	3.848	7.323	11.172	3.848	7.323
<i>Beheer van de openbare ruimte</i>																					
Afvalservice	29.841	33.404	-3.564	32.058	38.244	-6.186	32.370	38.483	-6.113	32.952	39.016	-6.064	33.379	39.468	-6.089	33.947	40.036	-6.089	34.601	40.691	-6.089
Beheer openbare ruimte, groen	13.736	94	13.642	13.594	152	13.442	15.131	207	14.924	16.890	214	16.676	16.858	174	16.684	20.878	173	20.705	15.368	169	15.199
Beheer openbare ruimte, wegen	24.287	4.078	20.209	27.607	2.746	24.861	24.722	4.146	20.577	25.738	3.927	21.811	25.425	3.927	21.499	25.420	3.927	21.493	25.416	3.927	21.489
Riolering	17.245	20.646	-3.401	17.469	21.089	-3.621	18.550	22.284	-3.734	14.882	18.882	-4.000	15.238	19.333	-4.095	16.102	20.303	-4.202	17.016	21.322	-4.306
Totaal Beheer van de openbare ruimte	85.109	58.223	26.887	90.728	62.231	28.496	90.773	65.120	25.653	90.462	62.039	28.423	90.900	62.901	27.998	96.347	64.440	31.907	92.401	66.108	26.293
<i>Beheer van het gemeentelijk vastgoed</i>																					
Vastgoedbeheer	23.692	9.710	13.982	23.850	12.586	11.264	21.283	9.495	11.787	25.110	10.417	14.694	23.563	10.680	12.883	23.382	10.680	12.702	23.332	10.680	12.652

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal Beheer van het gemeentelijk vastgoed	23.692	9.710	13.982	23.850	12.586	11.264	21.283	9.495	11.787	25.110	10.417	14.694	23.563	10.680	12.883	23.382	10.680	12.702	23.332	10.680	12.652
<i>Open overheid</i>																					
College en ondersteuning college	2.400	18	2.382	1.457	400	1.057	1.628		1.628	1.728		1.728	1.728		1.728	1.728		1.728	1.728		1.728
Raad, commissies en griffie	2.653	15	2.638	2.747	10	2.737	2.860		2.860	3.071		3.071	3.071		3.071	3.085		3.085	3.150		3.150
Rekenkamer	174	0	174	159		159	204		204	205		205	210		210	215		215	220		220
Totaal Open overheid	5.227	33	5.195	4.363	410	3.954	4.692	0	4.692	5.004	0	5.004	5.009	0	5.009	5.028	0	5.028	5.098	0	5.098
<i>Algemene reserve programma 4</i>																					
Mutaties algemene reserve programma 4								690	-690												
Totaal Algemene reserve programma 4	0	0	0	0	0	0	0	690	-690	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Exploitatiereserve programma 4</i>																					
Mutaties exploitatiereserve programma 4							645	560	85	255	734	-480	255	225	30	255	225	30	255	225	30
Totaal Exploitatiereserve programma 4	0	0	0	0	0	0	645	560	85	255	734	-480	255	225	30	255	225	30	255	225	30
<i>Investeringsreserve programma 4</i>																					
Mutaties investeringsreserve programma 4							450	207	243		249	-249		249	-249		249	-249		249	-249
Totaal Investeringsreserve programma 4	0	0	0	0	0	0	450	207	243	0	249	-249	0	249	-249	0	249	-249	0	249	-249
Totaal Basis op orde in Breda	154.486	84.584	69.901	162.519	98.301	64.218	163.643	94.468	69.175	166.631	91.078	75.553	166.352	91.695	74.658	171.331	93.093	78.238	167.385	94.762	72.624
Organisatie en financiën van Breda																					

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Een toekomstbestendige organisatie																					
Overhead	70.606	11.608	58.998	75.198	8.104	67.095	76.391	6.067	70.325	79.362	6.348	73.014	78.982	6.428	72.555	78.097	6.428	71.669	77.415	6.428	70.987
Totaal Een toekomstbestendige organisatie	70.606	11.608	58.998	75.198	8.104	67.095	76.391	6.067	70.325	79.362	6.348	73.014	78.982	6.428	72.555	78.097	6.428	71.669	77.415	6.428	70.987
Solide financiën																					
Algemene uitkeringen	0	369.523	-369.523		380.551	-380.551		407.196	-407.196		409.510	-409.510		429.948	-429.948		449.265	-449.265		424.358	-424.358
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	1.128	36.574	-35.446	3.123	38.518	-35.395	3.088	38.646	-35.558	3.074	39.805	-36.731	3.074	40.641	-37.567	3.074	41.546	-38.472	3.074	42.512	-39.438
Onvoorzien							584		584	1.000		1.000	1.000		1.000	1.000		1.000	1.000		1.000
Overige algemene dekkingsmiddelen	777	0	777	310	90	221	5.123		5.123	2.825		2.825	21.621		21.621	38.058		38.058	32.066		32.066
Saldo van de financieringsfunctie	2.002	6.041	-4.040	2.767	5.484	-2.717	3.540	5.005	-1.465	3.815	4.709	-894	3.962	4.533	-571	3.984	4.353	-369	3.947	4.171	-223
Dividend		346	-346		479	-479		600	-600		513	-513		513	-513		513	-513		513	-513
Vennootschapsbelasting				4.481		4.481	755		755	997		997	740		740	339		339	80		80
Totaal Solide financiën	3.906	412.485	-408.579	10.681	425.122	-414.441	13.090	451.447	-438.357	11.711	454.536	-442.825	30.397	475.635	-445.238	46.455	495.677	-449.222	40.167	471.554	-431.387
Algemene reserve programma 5																					
Mutatie algemene reserve programma 5	32.913	11.692	21.220	3.247	3.946	-699	6.240	327	5.913	7.921		7.921	7.923		7.923	7.923		7.923	7.924		7.924
Totaal Algemene reserve programma 5	32.913	11.692	21.220	3.247	3.946	-699	6.240	327	5.913	7.921	0	7.921	7.923	0	7.923	7.923	0	7.923	7.924	0	7.924
Exploitatiereserve programma 5																					
Mutatie Exploitatiereserve programma 5	2.291	5.889	-3.598	255	9.066	-8.811		1.610	-1.610												
Totaal Exploitatiereserve programma 5	2.291	5.889	-3.598	255	9.066	-8.811	0	1.610	-1.610	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Begrotingsreserve																					

	Jaarrekening 2020			Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Mutatie Begrotingsreserve	221	522	-301	196	399	-203	185	26	159	178		178	179		179	181		181	182		182
Totaal Begrotingsreserve	221	522	-301	196	399	-203	185	26	159	178		178	179	0	179	181		181	182		182
<i>Investeringsreserve programma 5</i>																					
Mutatie Investeringsreserve programma 5	2.090	29.959	-27.869	1.068	779	289	49	540	-491	46	300	-254	342	300	42	341	300	41	339	300	39
Totaal Investeringsreserve programma 5	2.090	29.959	-27.869	1.068	779	289	49	540	-491	46	300	-254	342	300	42	341	300	41	339	300	39
Totaal Organisatie en financiën van Breda	112.027	472.155	-360.128	90.646	447.416	-356.770	95.955	460.017	-364.062	99.219	461.184	-361.966	117.825	482.363	-364.538	132.997	502.405	-369.408	126.027	478.282	-352.255
Gerealiseerd resultaat	767.800	782.615	-14.816	746.593	762.492	-15.898	777.666	777.666	0	755.645	755.645	0	746.603	746.603	0	755.638	755.638	0	731.514	731.514	0

Begrotingspost subsidies

BEGROTINGSPOST SUBSIDIES

Deze bijlage is een overzicht van subsidies die worden verstrekt op basis van de gemeentelijke begroting. Dit is één van de juridische grondslagen voor het verstrekken van een subsidie.

Wanneer een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd door één of een beperkt aantal ontvangers, hoeft er niet speciaal voor hen een subsidieregeling in het leven te worden geroepen.

Een subsidie moet in beginsel altijd verstrekt worden op basis van een wettelijk voorschrift (subsieregeling). Er zijn uitzonderingen op de regel. De uitzonderingen zijn opgenomen in artikel 4:23, derde lid, Algemene wet bestuursrecht. Een van die subsidies is de zogenoemde begrotingspost subsidie.

Subsidies op basis van een begrotingspost zijn bedoeld om een onevenredige belasting van het bestuursorgaan te voorkomen. Wanneer een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd door één of een beperkt aantal ontvangers, hoeft er niet speciaal voor hen een subsidieregeling in het leven te worden geroepen. De naam van de ontvanger en het maximale subsidiebedrag moet in de begroting of de toelichting daarop worden opgenomen. In Breda hebben we ook een aantal ontvangers die specifieke taken uitvoeren en voor een begrotingspost subsidie in aanmerking komen. We stellen voor om een lijst vast te stellen die we als bijlage bij de begroting toevoegen. De ontvanger kan, nadat de begroting is vastgesteld door de Raad en bekend is gemaakt, een aanvraag indienen. Het college is vervolgens bevoegd om de subsidie te verlenen.

Bedrag x € 1

Subsidieontvanger	Activiteit	Maximale subsidiebedrag
Breda Marketing	Breda Marketing communiceert het verhaal van Breda zo efficiënt en effectief mogelijk zodat de juiste boodschap, bij de juiste doelgroep, terechtkomt. Hierdoor zorgt Breda Marketing er mede voor dat steeds meer mensen voor Breda kiezen om er te wonen, werken, studeren of te verblijven.	1.618.000
Stichting Ondernemersfonds Breda	De middelen moeten worden ingezet voor activiteiten die voortkomen uit de ontwikkeling van de navolgende 5 thema's: 1. Evenementen; met aansprekende evenementen de aantrekkelijkheid van de binnenstad bevorderen en het verhaal van "Breda brengt het samen" uitdragen. 2. Kunst en cultuur; samenwerking met de kunst- en cultuursector om combinatiebezoek te bevorderen en op creatieve wijze het verhaal van "Breda brengt het samen" te vertellen. 3. Gastvrijheid; inzet op gastvrijheid en collectief gastheerschap richting bezoekers, waardoor de verblijfsduur en bezoekfrequentie toenemen. 4. Sfeer en uitstraling; het verblijfsklimaat in de Bredase binnenstad krijgt een hoge waardering van bezoekers, bewoners en ondernemers door continue verbetering van de openbare ruimte in nauwe samenwerking met de gemeente en vastgoedeigenaren. 5. Vermarkten Breda; de campagne van citymarketing vraagt om verdere uitwerking en leent zich ervoor om als beeldmerk te gebruiken. De stichting ondernemersfonds Breda gaat in samenwerking en in samenspraak met de stichting Citymarketing organisatie de binnenstad promoten en de gebiedsprofielen verder uitwerken en zichtbaar maken. Zo zal de merkbelofte "Breda brengt het samen" door de stichting Ondernemersfonds Breda worden waargemaakt en draagt daarmee concreet bij aan: a. Meer bezoekers die langer verblijven en meer besteden. b. Het aantal bedrijfsvestingen bevorderen (en daarmee ook de werkgelegenheid).	250.000
Frits	Een regionale time-out voorziening van tijdelijke logeerplekken voor zelfstandig wonende mensen met psychische problematiek die dreigen te decompenseren en ter voorkoming van crisis tijdelijk een time-out kunnen nemen in de vorm van een kort verblijf bij Frits.	150.000
Breda Actief – Mooi Werk	Thema 1: Aandacht en waarden vrijwilligerswerk: vanuit de gemeente, intern en extern. Thema 2: Infrastructuur verbeteren van het vrijwilligerswerk: coördineren en samenwerken. Thema 3: Inzetten op structurele vrijwilligers- ondersteuning: stimuleren, ondersteunen en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Thema 4: Monitoring en afstemming: onder andere monitoring van dit plan en het uitvoeringsplan van MOOIWERK, de rol van het netwerk.	546.000
St. Leergeld	Bestrijding van kindarmoede	119.958

Jeugdfonds Sport en Cultuur	Bestrijding van kinderarmoede	769.851
Stichting Maczek Memorial Breda	De exploitatie van de Maczek Memorial Breda	52.479
Stichting Breda Nassaudag	Het realiseren van publieksgerichte activiteiten/producten rond het thema Breda Nassaudag, waarbij de nadruk ligt op de organisatie van de Nassaudag	36.735
Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk	De exploitatie van de Grote Kerk, de gratis openstelling van de Grote Kerk tenminste acht maanden per jaar en op het bouwkundig onderhoud van de Grote Kerk.	463.090
Nieuwe Veste/Digi-Taalhuis	* Digi-Taalpunten in de wijk. In de Digi-Taalpunten in de wijken kunnen inwoners naar het inloopspreekuur. Dit is het startpunt voor iedereen die wil werken aan basisvaardigheden (taal, rekenen, digitale vaardigheden). Iedereen kan hier terecht met vragen over het leren van basisvaardigheden. Inwoners worden doorverwezen naar aanbod dat past bij hun vraag en mogelijkheden.	47.300
	* Taalpanel Breda. Het Taalpanel Breda bestaat uit mensen die moeite hebben of hadden met lezen en/of schrijven. Ze zijn ervaren Taalambassadeurs. Zij helpen Breda eenvoudig te maken. En met bewustwording van moeite met basisvaardigheden. Ze: a. Testen communicatie van organisaties op begrijpelijkheid. b. Motiveren mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. c. Inspireren mensen onder andere tijdens presentaties en interviews om bewust te zijn van beperkte basisvaardigheden en het te herkennen.	60.000
Mondiaal Centrum Breda	Subsidie voor de coördinator ongedocumenteerden, werkzaam bij MCB. En subsidie voor leefgeld van de te huisvesten ongedocumenteerden.	100.000

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Actuele begroting	De laatste door de raad vastgestelde begroting inclusief alle tussentijdse begrotingswijzigingen.
Algemene reserve	Reserve als buffer voor risico's die de gemeente loopt. Deze reserve hoort bij het weerstandsvermogen.
Algemene uitkering	Uitkering uit het Gemeentefonds. Financiering vanuit het Rijk aan gemeenten op basis van maatstaven. De uitkering is gebaseerd op de financiële verhoudingswet en is niet geoormerkt.
Baten	Inkomsten/opbrengsten van de gemeente.
Baten-lastenstelsel	Bij een stelsel van baten en lasten worden de ontvangsten en uitgaven voor een geleverde of ontvangen dienst verantwoord in het jaar waarin die dienst geleverd of ontvangen is.
Begroting	De begroting geeft op hoofdlijnen het beleid van de gemeente weer, ingedeeld naar programma's en thema's. Per programma of thema geeft de begroting inzicht in doelstelling van het beleid, benodigde activiteiten en hiermee samenhangende lasten en baten. De gemeenteraad stelt de begroting vast. Dit gebeurt uiterlijk 15 november van het voorafgaande jaar.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. De aanpassing gebeurt door de raad.
Berap	Bestuursrapportage met tussentijdse verantwoording en nieuwe ontwikkelingen. De rapportage maakt het voor de gemeenteraad mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Bestemmingsreserve	Reserves voor een bepaald bestedingsdoel, dat de raad bepaalt. Deze reserves horen in beginsel bij het weerstandsvermogen.
Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)	Wettelijke voorschriften voor verslaggeving bij gemeenten en provincies. Hierin staan ook inrichtingsvoorschriften voor programmabegroting en –verantwoording.
Doelmatigheid (efficiency)	De mate waarin een geleverde prestatie is uitgevoerd tegen de minimale inzet van middelen. Verbeteringen op dit vlak zijn vaak verbeteringen van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	De mate waarin een product/prestatie bijdraagt aan de uitvoering van de doelstellingen. Verbeteringen verhogen vaak het resultaat.
Doeluitkering	Specifieke uitkering van het Rijk aan gemeenten voor specifieke taken. Doeluitkeringen zijn geoormerkt en niet vrij besteedbaar.
Incidenteel	Uitgaven of inkomsten die eenmalig zijn en niet terugkeren.
Investing	Uitgaven voor zaken met een meerjarig nut. Dit begrip is verderop toegelicht.
Lasten	De uitgaven/kosten van de gemeente.
Onrendabele investering	Investerings die plaatsvinden dankzij een bijdrage uit algemene middelen.
Rendabele investering	Een investering die volledig gedekt is uit opbrengsten en waarvoor geen bijdrage vanuit de algemene middelen nodig is.
Reserves	Reserves zijn het vrij te besteden vermogen van de gemeente. Dit begrip is verderop toegelicht.
Stelpost	Een begrotingspost die niet specifiek hoort bij programma's of projecten in de begroting. Toerekening kan op een later moment plaatsvinden.
Structureel	Jaarlijks terugkerende lasten en baten. Uitgangspunt is dat de structurele baten structurele lasten dekken.
Verantwoording (jaarrekening)	De jaarrekening laat het op hoofdlijnen uitgevoerde beleid van de gemeente zien, ingedeeld naar programma's en projecten. Per programma en project geeft de jaarrekening inzicht in doelstelling van het beleid, welke activiteiten zijn uitgevoerd en wat het dat jaar per saldo kostte. De gemeenteraad stelt de jaarrekening vast, uiterlijk 15 juli na het afgelopen begrotingsjaar.
Voorzieningen	Voorzieningen zijn posten op de balans, waaruit toekomstige voorwaardelijke uitgaven kunnen voortvloeien. Vaak zijn plannen en gedegen inschattingen nodig om het voorwaardelijk karakter en de dekkendheid te kunnen invullen. Dit begrip is verderop toegelicht.
Weerstandscapaciteit	De elementen waarmee de gemeente tegenvallers opvangt. De weerstandscapaciteit heeft een incidenteel en een structureel deel. Het vrij besteedbare deel van de reserves bepaalt deels de omvang van de weerstandscapaciteit.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is het verschil tussen weerstandscapaciteit en de inschatting van de risico's. Het is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van de begroting en het beleid. Dit begrip is verderop toegelicht.

STELSEL VAN BATEN EN LASTEN

De financiële wereld maakt onderscheid in inkomsten en uitgaven versus baten en lasten.

Inkomsten zijn de inkomende geldstromen, uitgaven de uitgaande geldstromen. De daadwerkelijke financiële stroom is leidend. Lasten en baten zijn inkomsten en uitgaven in een bepaald jaar. Het jaar waarop de betaling betrekking heeft bepaalt, niet de betaling zelf. Een voorbeeld van een last die geen uitgave is, is de afschrijving van een gebouw. Het gebouw is eerder neergezet en leidde in die tijd tot een uitgave. De lasten horen bij de jaren waarin het gebouw gebruikt wordt. Dit doet recht aan het feit dat het gebouw op meerdere jaren betrekking heeft en dus meerdere jaren tot last is. Een ander voorbeeld is een factuur die na 1 januari binnenkomt voor een cursus die vóór 31 december is gevolgd. De last drukt op het jaar dat de cursus is gevolgd, de betaling (de uitgave) gebeurt in het nieuwe jaar.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves en voorzieningen verschillen van elkaar op het gebied van vrije besteding. Een voorziening is voor een onderliggend doel. Geld in een reserve kan de raad voor een ander doel inzetten.

In principe zijn reserves vanuit bedrijfseconomisch perspectief vrij te besteden. Er zijn algemene en bestemmingsreserves. Een algemene reserve is een buffer om risico's op te vangen. Voor deze risico's is geen verzekering, bestemmingsreserve of voorziening. Daarnaast vangen algemene reserves niet structurele begrotings- en rekeningstekorten op. Deze buffer noemen we vaak weerstandsvermogen. We kunnen niet objectief vaststellen hoe hoog de buffer moet zijn. Inzicht in de verplichtingen en risico's is belangrijk, om de minimale hoogte van de algemene reserve te bepalen.

Er zijn algemene reserves (zonder bepaald doel) en bestemmingsreserves (met een bepaald doel). De gemeenteraad stelt een reserve in, bepaalt het doel en wijzigt dit eventueel. Voor gebruik van de reserves is een raadsbesluit nodig, vanwege de besteding voor een bepaald doel.

Voorzieningen zijn onderdelen van het vermogen. Ze geven een schatting van te voorziene lasten voor risico's en verplichtingen. De omvang en/of het tijdstip dat ze optreden zijn niet of niet helemaal aan te geven. Het doel is dus om zo goed mogelijk de omvang in te schatten van vooraf te nemen risico's en verplichtingen. Als het risico of de verplichting zich voordoet, is er dus al rekening mee gehouden. Anders dan bij reserves zijn risico's en verplichtingen bij voorzieningen wel in te schatten. Een voorziening moet de omvang van de verplichting of het risico hebben. Daarom moet deze regelmatig getoetst zijn aan de omvang. Om dit te goed te beoordelen is een beheersplan voor voorzieningen nodig. De besteding van een voorziening is dan niet vrij.

Belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen reserves en voorzieningen

	Reserves	Voorzieningen
Instelling door:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Bevoegd tot dotaties:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Wijziging bestemming:	Mogelijk door gemeenteraad	Niet mogelijk
Aanwending vrij:	Ja, met een raadsbesluit	Nee, alleen voor het benoemde doel
Financieel onderbouwd:	Niet nodig, wel gewenst	Ja, onderbouwing met (beheers)plannen

INVESTERINGEN

Investerings zijn grote uitgaven om zaken voor meerdere jaren te ontwikkelen. Het gebruik en de lasten zijn over meerdere jaren verdeeld. Deze manier van verdelen over jaren noemen we afschrijven.

FINANCIËLE POSITIE/WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen vrij besteedbare reserves (weerstandscapaciteit) en de inschatting van de risico's. Het weerstandsvermogen is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van begroting en beleid. Hoe groter het totale weerstandsvermogen, hoe beter de financiële positie.

Landelijke taakvelden en indicatoren

INLEIDING

In deze bijlage zijn de landelijk verplichte indicatoren opgenomen. De landelijk verplichte indicatoren zijn gekoppeld aan de landelijk verplichte taakvelden. In deze bijlage is deze koppeling weergegeven. Daarnaast is kort toegelicht hoe de set (beleids)indicatoren in de begroting 2023 is opgebouwd.

LANDELIJKE TAAKVELDEN

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	6.183	410	5.773	6.901	0	6.901	6.626	0	6.626	7.129	0	7.129	7.148	0	7.148	7.217	0	7.217
Mutaties reserves	7.277	16.584	-9.307	16.416	30.271	-13.854	8.758	3.193	5.566	9.593	4.113	5.480	10.493	3.313	7.180	9.493	3.513	5.980
Burgerzaken	7.896	3.955	3.941	9.994	4.386	5.608	8.911	3.252	5.659	9.480	3.848	5.632	9.480	3.848	5.632	9.480	3.848	5.632
Beheer overige gebouwen en gronden	4.775	1.945	2.830	3.977	1.720	2.257	3.999	1.909	2.090	3.981	2.000	1.981	4.034	2.000	2.034	4.046	2.000	2.046
Overhead	75.198	8.104	67.095	76.400	6.067	70.333	70.975	6.030	64.944	78.991	6.428	72.563	78.105	6.428	71.678	77.423	6.428	70.995
Treasury	2.770	5.964	-3.194	3.542	5.605	-2.063	3.542	5.455	-1.914	3.964	5.046	-1.083	3.985	4.866	-880	3.949	4.684	-734
OZB woningen	2.767	19.762	-16.994	2.914	18.946	-16.032	2.914	19.540	-16.626	3.228	19.311	-16.083	3.228	19.547	-16.319	3.228	19.810	-16.582
OZB niet-woningen	1.473	17.986	-16.513	1.532	18.750	-17.218	1.532	19.695	-18.163	1.523	19.905	-18.382	1.523	20.534	-19.011	1.523	21.202	-19.679
Parkeerbelasting	1.241	12.501	-11.261	1.389	13.369	-11.980	1.377	13.253	-11.876	1.977	12.768	-10.791	1.977	12.768	-10.791	1.977	12.768	-10.791
Belastingen overig	616	1.435	-819	738	1.350	-612	720	1.487	-767	755	1.260	-506	755	1.260	-506	755	1.260	-506
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	380.551	-380.551	0	407.196	-407.196	0	375.041	-375.041	0	429.948	-429.948	0	449.265	-449.265	0	424.358	-424.358
Overige baten en lasten	186	90	96	5.699	0	5.699	6.488	0	6.488	22.613	0	22.613	39.050	0	39.050	33.057	0	33.057
Vennootschapsbelasting (VpB)	4.481	0	4.481	755	0	755	32	0	32	740	0	740	339	0	339	80	0	80
Crisisbeheersing en brandweer	13.559	158	13.401	12.753	157	12.596	12.876	157	12.719	13.078	158	12.920	13.090	158	12.932	13.092	158	12.935
Openbare orde en veiligheid	17.329	1.988	15.341	16.884	1.503	15.381	15.925	1.495	14.430	14.456	1.436	13.020	14.176	1.296	12.880	14.176	1.296	12.879
Verkeer en vervoer	34.805	2.921	31.884	32.289	4.304	27.985	32.022	4.110	27.912	35.966	4.085	31.881	36.860	4.085	32.775	32.787	4.085	28.702
Parkeren	9.120	3.625	5.495	9.572	6.383	3.189	9.618	6.487	3.131	9.527	5.883	3.644	9.531	5.883	3.647	9.531	5.883	3.647
Economische havens en waterwegen	5	98	-93	2	309	-307	2	309	-307	2	217	-215	2	217	-215	2	217	-215
Openbaar vervoer	42	0	42	40	0	40	40	0	40	39	0	39	39	0	39	39	0	39

	Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Economische ontwikkeling	4.469	29	4.440	5.096	8	5.088	4.597	0	4.597	4.641	0	4.641	4.640	0	4.640	4.640	0	4.640
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	7.234	6.791	443	11.257	10.622	636	7.425	6.490	934	9.813	9.042	770	1.874	1.100	774	1.879	1.100	780
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.385	778	607	1.156	543	613	864	340	524	979	472	507	901	380	521	918	383	535
Economische promotie	3.199	1.138	2.062	4.555	1.091	3.464	4.538	990	3.548	5.428	1.425	4.003	5.227	1.465	3.762	5.223	1.500	3.723
Onderwijshuisvesting	18.996	1.107	17.889	21.936	869	21.067	19.340	869	18.471	21.281	940	20.341	21.280	940	20.340	21.277	940	20.338
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	15.034	9.392	5.642	15.164	9.740	5.424	11.530	6.303	5.227	11.611	6.303	5.307	10.639	5.561	5.079	10.639	5.561	5.079
Sportbeleid en activering	3.770	76	3.694	4.106	0	4.106	3.699	0	3.699	3.384	0	3.384	3.284	0	3.284	3.284	0	3.284
Sportaccommodaties	11.716	6.223	5.493	10.098	3.509	6.590	10.634	3.511	7.123	12.185	3.373	8.813	12.750	3.373	9.378	11.603	3.373	8.231
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	28.086	1.356	26.730	30.405	1.513	28.893	26.690	1.403	25.287	27.572	1.532	26.040	27.572	1.532	26.041	27.574	1.532	26.042
Musea	584	310	274	550	335	215	590	335	255	614	343	270	551	283	268	505	283	222
Cultureel erfgoed	1.820	107	1.714	2.133	274	1.859	2.318	73	2.245	1.965	74	1.891	1.924	74	1.850	1.866	74	1.791
Media	605	1.109	-504	595	1.216	-622	605	1.216	-611	609	1.288	-679	612	1.288	-676	614	1.288	-674
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	16.992	601	16.391	18.709	562	18.148	18.098	567	17.532	20.498	528	19.969	24.539	528	24.011	19.024	523	18.501
Samenkracht en burgerparticipatie	17.800	-92	17.892	36.420	11.660	24.760	18.046	62	17.984	24.361	24	24.337	24.350	24	24.326	24.176	24	24.152
Wijkteams	3.038	100	2.938	3.319	351	2.968	2.284	100	2.184	3.174	375	2.799	3.274	375	2.899	3.274	375	2.899
Inkomensregelingen	99.204	86.417	12.787	95.815	71.004	24.812	89.498	75.520	13.978	84.672	70.979	13.694	86.327	70.979	15.349	85.687	70.979	14.708
Begeleide participatie	30.378	9.121	21.257	28.246	6.404	21.842	32.933	14.383	18.550	25.287	7.055	18.233	24.508	7.055	17.453	23.866	7.055	16.811
Arbeidsparticipatie	402	0	402	2.110	1.133	977	746	0	746	773	0	773	749	0	749	740	0	740
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	29.051	1.448	27.603	25.787	1.850	23.938	25.592	1.855	23.737	28.019	2.048	25.971	27.921	2.991	24.930	27.826	3.025	24.801
Maatwerkdienstverlening 18+	21.478	1.894	19.584	22.044	541	21.503	17.696	483	17.213	21.230	483	20.747	21.232	483	20.749	20.732	483	20.249

	Jaarrekening 2021			Begroting 2022 na wijzigingen			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Maatwerkdienstverlening 18-	71.797	35.389	36.407	74.452	41.904	32.548	69.181	33.448	35.733	67.925	35.026	32.899	66.932	35.026	31.906	66.940	35.026	31.914
Geëscaleerde zorg 18+	50.522	4.512	46.010	57.705	5.357	52.348	52.333	6.057	46.275	51.502	4.504	46.997	51.514	4.504	47.010	50.841	4.504	46.336
Geëscaleerde zorg 18-	8.575	3.886	4.688	7.337	2.850	4.487	7.375	4.078	3.296	7.333	2.803	4.530	7.333	2.803	4.530	7.333	2.803	4.530
Volksgesondheid	8.422	105	8.316	7.793	119	7.674	8.511	0	8.511	8.282	119	8.163	8.283	119	8.164	8.283	119	8.164
Riolering	17.469	21.089	-3.621	18.550	22.284	-3.734	19.080	22.990	-3.910	15.238	19.333	-4.095	16.102	20.303	-4.202	17.016	21.322	-4.306
Afval	30.268	38.246	-7.978	30.607	38.483	-7.876	30.208	38.020	-7.812	31.746	39.468	-7.722	32.260	40.036	-7.776	32.856	40.691	-7.834
Milieubeheer	5.187	763	4.424	10.738	4.351	6.387	6.578	591	5.987	12.873	5.799	7.074	13.023	5.735	7.288	11.686	5.268	6.419
Begraafplaatsen en crematoria	113	77	36	119	106	13	119	106	13	144	106	38	144	106	38	144	106	38
Ruimte en leefomgeving	7.920	2.871	5.048	11.039	4.620	6.419	10.294	2.593	7.700	10.234	1.997	8.236	9.853	1.997	7.856	9.449	1.997	7.452
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	38.237	38.990	-753	8.483	7.818	664	10.879	10.594	285	9.973	8.509	1.464	6.013	4.863	1.150	3.555	3.423	132
Wonen en bouwen	3.121	10.581	-7.460	9.540	6.234	3.306	1.681	5.928	-4.247	6.217	6.248	-31	6.212	6.248	-36	6.206	6.248	-42
Gerealiseerd resultaat	746.593	762.492	-15.898	777.666	777.666	0	700.317	700.317	0	746.603	746.603	0	755.638	755.638	0	731.514	731.514	0

LANDELIJKE INDICATOREN

De begroting 2023 bevat een set (beleids) indicatoren. Met deze indicatoren geven we een beeld van de ontwikkelingen van de diverse begrotingsthema's. Een deel van de indicatoren is landelijk verplicht, de rest bestaat uit Bredase indicatoren. We actualiseren de Bredase set ieder jaar. In de begroting 2023 gaat het in totaal om 113 indicatoren. De indicatornummers blijven door de jaren heen gelijk. Ook in de begroting 2023 zijn de Bredase indicatoren gerangschikt onder het thema waar ze betrekking op hebben. Dit om de leesbaarheid en de samenhang verder te vergroten.

We gebruiken de volgende nummering:

Bestaande indicatoren hebben een basisnummering: nummer 1 tot en met 105. Aangevuld met drie deelindicatoren 32.1 tot en met 32.3 voor de bezettingsgraad van sportaccommodaties van velden, onderwijs en verenigingen.

Nieuwe indicatoren die volgen uit het jaarlijkse herijtingsbesluit (april 2021 en juli 2022) krijgen een nummer met 4 posities: de eerste twee voor de jaargang van het desbetreffende begrotingsjaar; de laatste twee voor het volgnummer in dat jaar. Zo zijn in de begroting 2022 de nummers 2201 tot en met 2214 toegevoegd; en in de begroting 2023 nummer 2301.

Van **verwijderde indicatoren** vervalt ook het nummer.

Hieronder volgt het overzicht van de landelijk verplichte indicatoren. De realisatiecijfers van deze landelijk verplichte indicatoren staan voor alle gemeenten vermeld in het VNG dashboard www.waarstaatjegemeente.nl. In het onderstaande overzicht is de situatie weergegeven per 20 september 2022. Ook in de Bredase set zijn mutaties in indicatoren verwerkt tot en met 20 september 2022.

Taakveld Omschrijving 0. Bestuur en ondersteuning

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
1	Formatie	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,42	9,62	9,83	10,42
2	Bezetting	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	8,92	9,08	9,4	9,87
3	Apparaatskosten	Vensters voor bedrijfsvoering	Bedrag	868	871,3	914,13	973,89
4	Externe inhuur in %	Vensters voor bedrijfsvoering	%	18,39	17,83	16,44	16,01
5	Overhead	Vensters voor bedrijfsvoering	%	9,76	10,23	9,91	10,4

Taakveld Omschrijving 1. Veiligheid

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
6	Verwijzingen Halt	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	13	22	14	11
8	Winkeldiefstallen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,9	3,2	2,7	2,8
9	Gewelddelicten	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	7	7	6,2	5,5
10	Diefstal uit woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	3,1	2,6	2,4	1,6
11	Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,7	6,9	7,1	6,8

Taakveld Omschrijving 3. Economie

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
14	Funcziemenging	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	56,5	56,7	56,5	56,8
16	Vestigingen van bedrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	154,2	163,4	170,8	180,6

Taakveld Omschrijving 4. Onderwijs

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
17	Absoluut schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,9	4,3	3,1	2,7
18	Relatief schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	19	22	14	16
19	Voortijdig schoolverlaters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2,2	2	2,1

Taakveld Omschrijving 5. Sport, cultuur en recreatie

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
20	Niet-wekelijkse sporters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%			42,3	

Taakveld Omschrijving 6. Sociaal domein

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
21	Aantal banen per 1.000 inwoners	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	888,6	901,8	903,5	921,5
22	Jongeren met delict voor rechter	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	1	1	1	
23	Kinderen in uitkeringsgezin	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	7	6	6	
24	Netto arbeidsparticipatie	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	71	71,8	70,4	72
26	Werkloze jongeren	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2	2	
27	Bijstandsuitkering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	425,9	395,6	499	449,3
28	Lopende re-integratievoorzieningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	361,9	221,2	150,6	
29	Jongeren met jeugdhulp	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	10,1	10,6	10,9	12,4
30	Jongeren met jeugdbescherming	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,9	0,9	0,9	0,9

31	Jongeren met jeugdreclassering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,4	0,5	0,5	0,5
32	Maatwerkarrangementen Wmo	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	830	850	840	850

Taakveld Omschrijving 7. Volksgezondheid en milieu

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
33	Restafval	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	KG per inwoner	107	111	146	155
34	Hernieuwbare elektriciteit	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	6,1	8	10,8	

Taakveld Omschrijving 8. Volkshuisvesting, RO en sted vernieuwing

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
35	Gemiddelde WOZ-waarde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag in duizend euro	250	271	293	312
36	Nieuw gebouwde woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,3	6,2	7,4	6,2
37	Demografische druk	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	66,2	66,4	66,8	66,9
38	Woonlasten éénpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	647	654	662	691
39	Woonlasten meerpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	744	754	764	804

VERDELING TAAKVELDEN OVER PROGRAMMA'S

Landelijke taakveld	Verdeling	Programma
0.0 Bestuur en ondersteuning		
0,1 Bestuur	30%	2 Ondernemend Breda
	70%	4 Basis op orde in Breda
0,2 Burgerzaken	100%	4 Basis op orde in Breda
0,3 Beheer overige gebouwen en gronden	100%	4 Basis op orde in Breda
0,4 Overhead	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,61 OZB Woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,62 OZB Niet woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,63 Parkeerbelasting	100%	4 Basis op orde in Breda
0,7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,8 Overige baten en lasten	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,9 Vennootschapsbelasting	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
1,0 Veiligheid		
1,1 Crisisbeheer en brandweer	100%	4 Basis op orde in Breda
1,2 Openbare orde en veiligheid	100%	4 Basis op orde in Breda
2,0 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2,1 Verkeer en vervoer	21%	3 Duurzaam wonen in Breda
	79%	4 Basis op orde in Breda
2,2 Parkeren	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
2,4 Economische havens en waterwegen	100%	4 Basis op orde in Breda
2,5 Openbaar vervoer	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
3,0 Economie		
3,1 Economische ontwikkeling	100%	2 Ondernemend Breda
3,2 Fysieke bedrijvenstructuur	100%	2 Ondernemend Breda
3,4 Economische promotie	100%	2 Ondernemend Breda
4,0 Onderwijs		
4,1 Openbaar basisonderwijs	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
4,2 Onderwijshuisvesting	90%	2 Ondernemend Breda
	10%	4 Basis op orde in Breda
4,3 Onderwijsbeleid en leerling zaken	77%	1 Vitaal en sociaal Breda
	23%	2 Ondernemend Breda
5,0 Sport, cultuur en recreatie		
5,1 Sportbeleid en activering	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
5,2 Sportaccommodaties	15%	1 Vitaal en sociaal Breda
	85%	4 Basis op orde in Breda
5,3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	100%	2 Ondernemend Breda
5,4 Musea	100%	2 Ondernemend Breda
5,5 Cultureel erfgoed	100%	2 Ondernemend Breda
5,6 Media	100%	2 Ondernemend Breda
5,7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	100%	4 Basis op orde in Breda

6,0 Sociaal Domein

6,1	Samenkracht en burgerparticipatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,2	Wijkteams	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,3	Inkomensregelingen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,4	Begeleide participatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,6	Maatwerkvoorzieningen WMO	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,71	Maatwerkdienstverlening 18+	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,72	Maatwerkdienstverlening 18-	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,81	Geëscaleerde zorg 18+	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,82	Geëscaleerde zorg 18-	100%	1	Vitaal en sociaal Breda

7,0 Volksgezondheid en milieu

7,1	Volksgezondheid	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
7,2	Riolering	100%	4	Basis op orde in Breda
7,3	Afval	100%	4	Basis op orde in Breda
7,5	Begraafplaatsen en crematoria	100%	4	Basis op orde in Breda

8,0 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8,1	Ruimtelijke ordening	53%	2	Ondernemend Breda
		46%	3	Duurzaam wonen in Breda
8,3	Wonen en bouwen	100%	3	Duurzaam wonen in Breda

Begroting in één oogopslag

BEGROTING BREDA 2023

www.hetgeldvanbreda.nl

Dichtbij doen samen sterk vooruit

BREDA
BRENGT HET SAMEN

Bestuursakkoord
2022-2026

Bestuursrapportage
2022

Begroting
2023

Jaarrekening
2022

Voorjaarsnota
2023

Gezond leven

Duurzamere huizen Kwaliteitsimpuls openbare ruimte
 Digital twins Startups Tijdelijke woningen Woonvisie
 Trots op alle talenten Scale-ups Werk Korte procedures
 Handhaven met charme Innovatie 't Zoet Groene bedrijventerreinen
 Verbeter Breda Opkoopbescherming Duurzaam ondernemen
 Creativiteit Gasthuisvelden Energietransitie Chassékwartier
 Havenkwartier Toegepaste technologie MFA Bavel
 Bruisende stad en dorpen

Lokale lasten

→ 0%

Osb
woningen

→ 0%

Osb
niet-woningen

↓ -17,5%

Riis-
heffing

↑ +2%

Afvalstoffen-
heffing

UITGAVEN

Jeugd / wmo	€ 206.290.730
Participatie / Armoede	€ 113.435.886
Bedrijfsvoering	€ 79.362.225
Beheer openbare ruimte	€ 42.628.043
Veiligheid	€ 34.508.140
Onderwijs (incl. huisvesting)	€ 33.997.900
Afvalservice	€ 32.952.344
Grondexploitatie	€ 29.950.776
Cultuur	€ 28.612.337
Vastgoedbeheer	€ 25.110.467
Dienstverlening	€ 16.295.436
Parkeren en mobiliteit	€ 15.685.325
Riolering	€ 14.881.740
Economische zaken en evenementen	€ 10.553.577
Sportbeoordeling / Volksgezondheid	€ 8.872.915
Grote projecten	€ 6.549.662
Overige	€ 55.957.044
Totaal	€ 755.644.547

INKOMSTEN

Gemeentefonds	€ 409.509.577
Woonlastenheffingen	€ 82.788.337
Inkomensvoorziening	€ 77.929.076
Overige opbrengsten derden	€ 66.568.581
Grondexploitatie	€ 29.349.535
Leges & heffingen	€ 27.908.492
Subsidies	€ 17.511.938
Afvalverwerking	€ 12.611.967
Verhuur vastgoed	€ 10.416.606
Bedrijfsvoering	€ 6.347.828
Overige	€ 14.702.510
Totaal	€ 755.644.547

TO DO'S

Nieuwe Mark doortrekken tot Seelig-terrein

Aan de slag met een gezonde toekomst

Actieplan verkeersveiligheid

Eerste Parkeervergoeding gratis

Opening Meet & Match centrum

Correct aanboden grofwiel kosteloos ophalen

Betere en groenere straten, parken en pleinen

Inzet veilig uitgaan

Verdedigings wapens voor onze handhavers

Experiment 'offline-zones' voor echt contact

Starten met 600 tijdelijke woningen

Aanpak spookbewoning

26 ha extra natuur en meer weidevogels in Lage Vuchtpolder

Meer jeugd-professionals bij de huisarts

Versterken kunst en cultuur in de openbare ruimte

Openen loket buurt-evenementen

Gemeente Breda

Duurzaamheid

Begroting | 2023

DUURZAAMHEID

Klimaatbegroting 2023 (-2026)

LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 vindt u de samenvatting van deze klimaatbegroting. Daarin presenteren we onder meer de resultaten van alle thema's. Hierbij laten we zien hoe we de gezamenlijke doelen voor 2030 kunnen halen. Daarbij hebben we 3 varianten uitgewerkt: een variant op basis van de middelen uit de concept-begroting 2023 en 2 varianten waarmee we de landelijke en Europese tussendoelen halen.

In hoofdstuk 2, de inleiding, lichten we de stand van zaken van het klimaatbeleid toe. Een versnelling blijkt nodig om de tussendoelen voor 2030 te kunnen halen.

In hoofdstuk 3 komen de resultaten van alle thema's verder uitgewerkt aan bod. Verder hebben we per thema aangegeven hoe we de doelen via de genoemde projecten kunnen realiseren. Het gaat om de thema's Gebouwde Omgeving, Duurzaam Ondernemen, Duurzame Energieproductie, Duurzame Overheid en Verkeer en vervoer

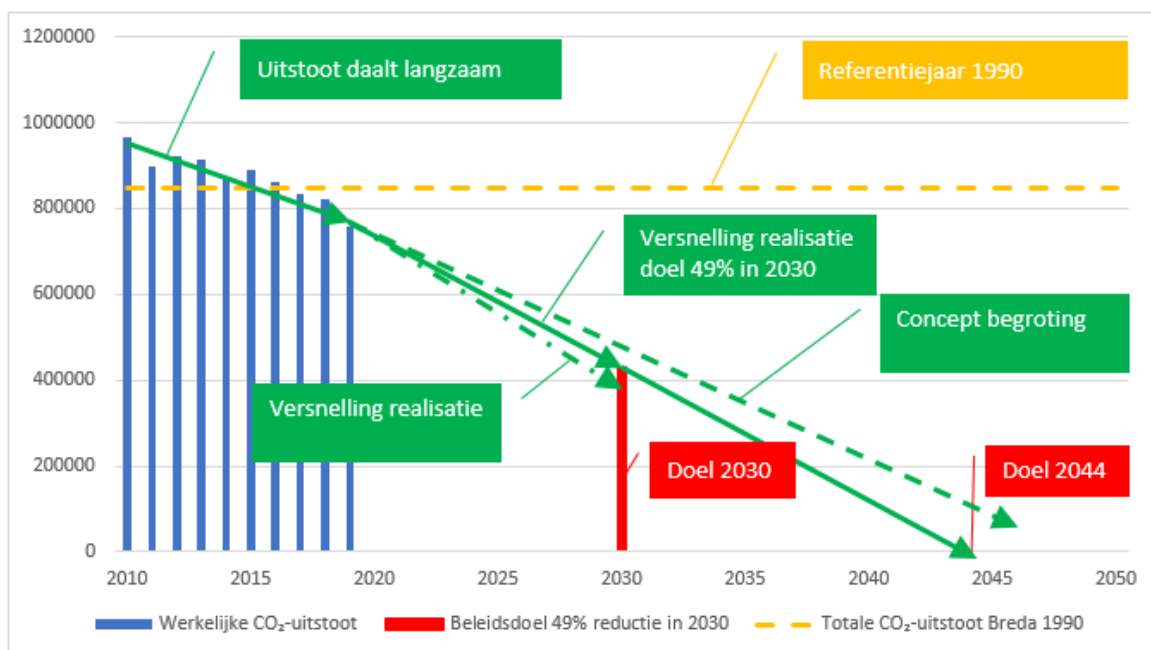
In hoofdstuk 4 geven we een meerjarendoorkijk voor de periode tot 2026, waarin we aangeven hoe we met de verschillende thema's gezamenlijk onze doelen willen realiseren.

Ten slotte geven we in hoofdstuk 5 aan hoe we de doelen mede realiseren via de Omgevingsvisie en omgevingsplannen.

1. SAMENVATTING

De energietransitie is een grote opgave, die nodig is om klimaatverandering te beperken, minder afhankelijk te zijn van andere landen, de energielasten beheersbaar te houden en te zorgen voor een comfortabele en gezonde woon- en leefruimte. Ons doel is om in 2044 CO₂-neutraal te zijn.

Gemeente Breda stelt nu als tussendoel voor 2030 : 55% CO₂-reductie in 2030 t.o.v. 1990, in lijn met de actuele landelijke en Europese ambities. We zullen daarvoor onze CO₂-reductie moeten versnellen (zie figuur 1).

Figuur 1 Werkelijke CO₂-uitstoot in de periode 2010–2019 en de doelstellingen voor 2030 (49% CO₂-reductie) en 2044 (CO₂-neutraal). Het beoogde resultaat van de 3 varianten in de klimaatbegroting is weergegeven in de figuur.

Bron CO₂-uitstoot 2010-2019: Klimaatmonitor RWS.

Gemeenten krijgen in de klimaataanpak een grote rol met enerzijds de Transitievisie Warmte (TVW) en de wijkenergieplannen (WEP) en anderzijds de Regionale Energiestrategie (RES). In de gebouwde omgeving gaat het om de verduurzaming van woningen en bedrijven en de bedrijfsvoering via onder meer een individuele aanpak, een gebiedsaanpak en een gemeentebreed isolatieprogramma. We zetten daarbij sterk in op de transitie naar een aardgasvrije samenleving.

Verder pakken we het opwekken van duurzame energie mede op in het kader van de RES. Grote opgaven zijn de verduurzaming van het warmtenet en de aanpak van netwerkcongestie, wat een belangrijke randvoorwaarde is voor de uitvoering van de energietransitie. Daarnaast gaan we aan de slag om het verkeer en het vervoer te verduurzamen. Ten slotte willen we ook met onze eigen bedrijfsvoering het goede voorbeeld geven.

In deze klimaatbegroting laten we zien wat we in Breda de komende 4 jaar willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en welke kosten daarmee gemoeid zijn. Verder geven we in dit document een doorkijk naar de tussendoelen voor 2030.

Resultaten van de thema's

In figuur 2 ziet u de resultaten van alle klimaatthema's. Figuur 3 laat zien hoe we gezamenlijk de doelen voor 2030 kunnen halen. We hebben 3 varianten uitgewerkt:

- Variant 1: we gaan uit van de middelen uit de concept-begroting 2023, waarmee we 44% CO₂-reductie bereiken in 2030.
- Variant 2: we gaan uit van extra inspanningen en middelen om in 2030 de landelijke en Europese doelen van 49% CO₂-reductie te bereiken.
- Variant 3: we gaan uit van meer extra inspanningen en middelen om in 2030 de landelijke en Europese doelen van 55% CO₂-reductie te bereiken.

Ook gaan we in op de doelstelling voor de opwekking van duurzame energie.

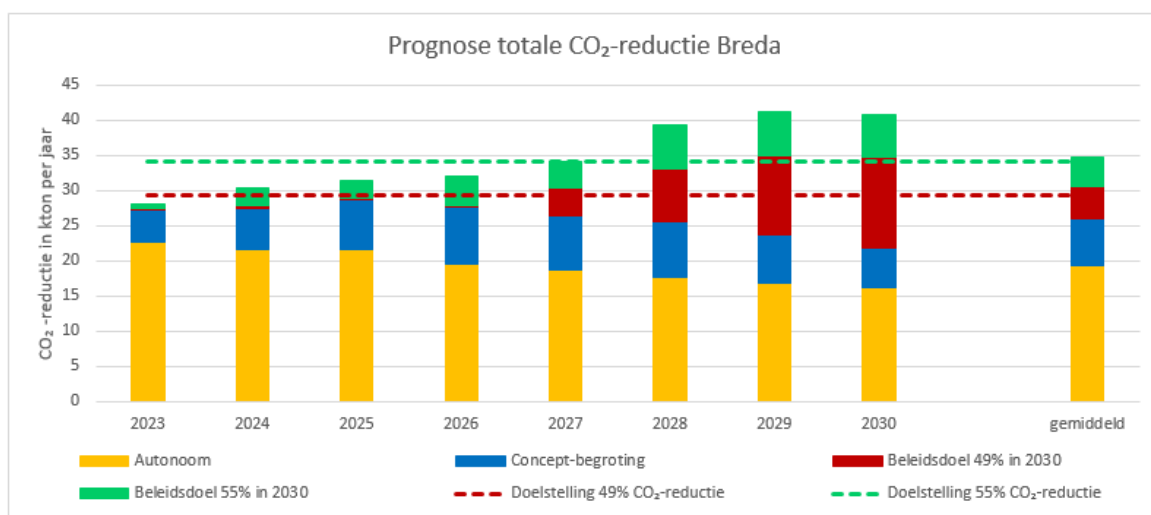
2023	Concept-begroting 2023		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	1.766.371	9,1	1.766.371	9,1	1.916.371	9,5
Duurzaam Ondernemen	137.158	16,5	188.357	16,6	263.357	16,9
Duurzame Overheid	123.665	0,4	198.665	0,5	263.597	0,5
Mobiliteit	187.966	1,2	329.864	1,2	329.864	1,2
Duurzame Energie	376.130		376.130		376.130	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
totaal	2.842.521	27,2	3.110.618	27,4	3.400.550	28,1

Figuur 2 Klimaatbegroting 2023.

Toelichting

Figuur 2 geeft een prognose voor het bereiken van de doelen voor 2023 in de bovengenoemde 3 varianten. In het Uitvoeringsprogramma Klimaat (UPK) 2023 stellen we de verdeling van de uren en de out-of-pocket-kosten definitief vast. De post 'kosten UPK' bestaat uit de proceskosten (uren voor het UPK) en de onderzoekskosten (geen investeringskosten). Voor uren van andere gemeentelijke beleidsafdelingen (dan Milieubeheer) is een extra bedrag nodig van € 231.446.

De CO₂-reductie voor Duurzame Energie is niet meegerekend bij het thema. Duurzame energie wordt in de Klimaatmonitor namelijk opgenomen in de CO₂-uitstoot per gebruikte hoeveelheid energie. Daarmee is duurzame energie meteen verwerkt in de overige thema's. Ons doel is om te voldoen aan de afspraken uit de RES. Hieraan geven we invulling met het thema Duurzame Energie.

Figuur 3 Prognose totale CO₂-reductie in Breda in de periode 2023–2030.

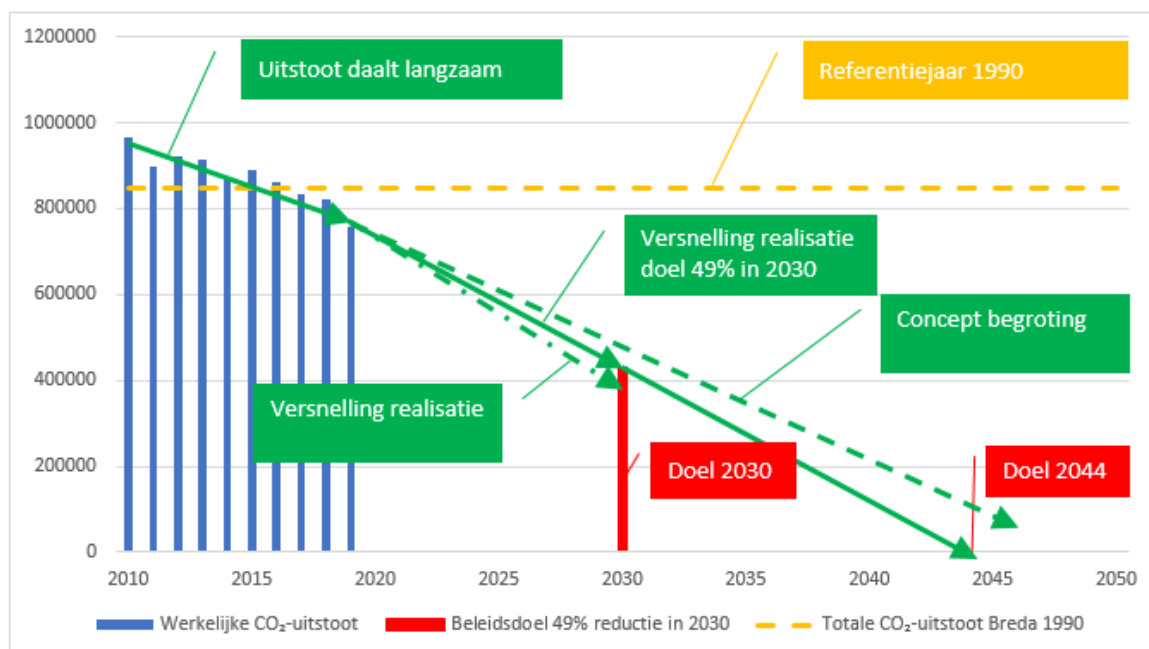
Toelichting

De ontwikkeling van de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen leidt niet meteen tot een grote CO₂-reductie in 2023. In de jaren na 2023 neemt de CO₂-reductie geleidelijk toe. Vóór 2030 moeten de eerste wijken volledig zijn aangepakt.

2. INLEIDING

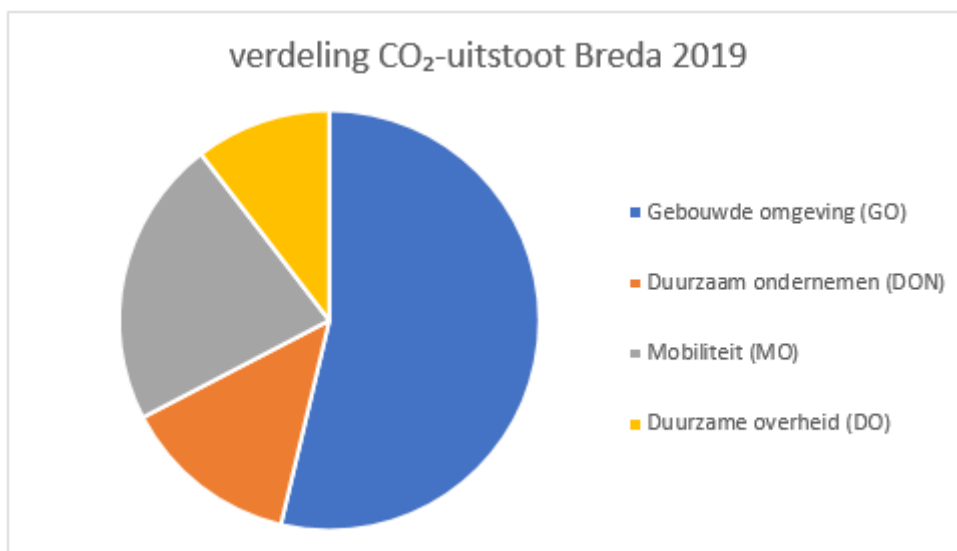
De energietransitie is een grote opgave, die nodig is om klimaatverandering te beperken, minder afhankelijk te zijn van andere landen, de energielasten beheersbaar te houden en te zorgen voor een comfortabele en gezonde woon- en leefruimte. Ons doel is om in 2044 CO₂-neutraal te zijn. De tussendoelen zijn landelijk en op Europees niveau bepaald op 49% CO₂-reductie in 2030 (ten opzichte van 1990). Recent is dit doel verhoogd tot 55%. Dit willen we bereiken door een forse energiebesparing én door het resterende energieverbruik duurzaam op te wekken.

Om de CO₂-reductiedoelen te halen zullen we moeten versnellen (zie figuur 4).

Figuur 4 Werkelijke CO₂-uitstoot in de periode 2010–2019 en de doelstellingen voor 2030 (49% CO₂-reductie) en 2044 (CO₂-neutraal). Het beoogde resultaat van de 3 varianten in de klimaatbegroting is weergegeven in de figuur.

Bron CO₂-uitstoot 2010-2019: Klimaatmonitor RWS.

*Figuur 5 Verdeling van de CO₂-uitstoot in Breda over de verschillende sectoren.
Bron: Klimaatmonitor RWS.*

Klimaatbeleid

Breda heeft haar klimaatbeleid (uit 2008) nader beschreven in de actsheet klimaatmitigatie, die onderdeel is van de actsheets duurzaamheid (2021). In deze klimaatbegroting hebben we vervolgens in beeld gebracht hoe we deze kunnen invullen en wat hiervoor nodig is. Op basis hiervan zijn de projecten beschreven in het UPK.

Uit onze eigen evaluaties blijkt dat we een achterstand hebben bij het uitvoeren van het klimaatbeleid (zie figuur 4). We moeten dus versnellen richting 2030 om de beleidsdoelen, het landelijke klimaatbeleid en de Klimaatwet te halen. Alle activiteiten op het gebied van klimaatbeleid komen samen in deelthema's. Per deelthema toetsen we de geplande activiteiten aan de beleidsdoelen. De deelthema's sluiten aan bij de 5 thema's van het UPK:

- Gebouwde omgeving.
- Duurzaam ondernemen.
- Duurzame overheid.
- Mobiliteit.
- Duurzame energieproductie.

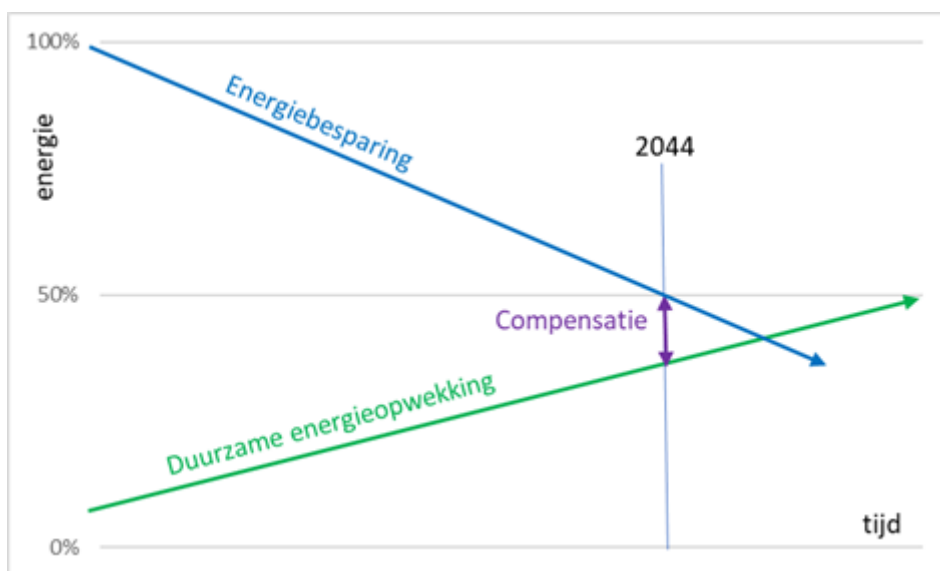
De ontwikkelingen op deze thema's gaan snel: inzichten veranderen en nieuwe technische en maatschappelijke ontwikkelingen dienen zich aan. De regelgeving verandert bijvoorbeeld ingrijpend door de nieuwe Omgevingswet. De aanpak van de klimaatproblemen bestaat vooral uit:

- Energiebesparing.
- Opwekken energie uit duurzame bronnen.
- CO₂-compensatie.

Onze doelen zijn:

- Energiebesparing: onze energiebehoefte is in 2044 50% gedaald ten opzichte van 2008.
- Het opwekken van energie uit duurzame bronnen: in 2044 benutten we de mogelijkheden maximaal, de rest compenseren we.
- CO₂-compensatie: benutten van bronnen van buiten de stad en de regio.

We volgen het landelijk beleid voor CO₂-reductie en monitoring. CO₂-compensatie is hier nu geen onderdeel van. We streven ernaar om de resterende CO₂-uitstoot te compenseren. Dit is overigens geen middel om minder te doen aan energiebesparing of duurzame opwek – dit blijft ons uitgangspunt voor de CO₂-reductie. In 2030 nemen we hierover een nieuw beleidsstandpunt in, conform ons eerdere besluit. We doen dit eerder als dat moet van het Rijk of van Europa.

Figuur 6 Klimaatdoel Breda

Het uitgangspunt in deze doelen is de zogenoemde trias energetica, een drie-stappen-strategie voor een energiezuinig ontwerp. Deze strategie is op meerdere thema's toe te passen. Bijvoorbeeld op de bebouwde omgeving:

- Beperk de energievraag: bouw goed geïsoleerd en luchtdicht, en zorg voor warmteterugwinning (uit douchewater en ventilatielucht).
- Wek zo veel mogelijk je eigen duurzame energie op.
- Gebruik fossiele brandstof alleen als dit niet anders kan en als dit de meest efficiënte oplossing is voor de resterende energiebehoefte. Ga voor hoog rendement en gebruik bijvoorbeeld lagetemperatuurverwarming.

Reductie van de CO₂-uitstoot

Het Nationaal Klimaatakkoord gaat uit van 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% in 2050, beide ten opzichte van 1990. Uit het Klimaatakkoord komen programma's en acties voort om deze doelen te realiseren. De Europese Unie heeft haar doelstelling in 2021 verhoogd naar 55% CO₂-reductie in de Europese Klimaatwet. Dat is vertaald naar nationaal beleid. Nationaal wordt zelfs ingezet op 60% CO₂-reductie, omdat de ervaring is dat een deel van de projecten niet tijdig de gewenste resultaten geeft. De minister heeft een voorstel voor aanscherping van de Klimaatwet naar de Tweede Kamer gestuurd.

In deze Klimaatbegroting geven we aan wat er nodig is om aan die nieuwe beleidsdoelstelling te voldoen. Het Europese doel van 55% CO₂-reductie in 2030 is scherper dan ons huidige tussendoel voor 2030 op weg naar een CO₂-neutrale gemeente in 2044. Gemeente Breda stelt als tussendoel voor 2030: 55% CO₂-reductie in 2030 t.o.v. 1990. Dit sluit aan op de Europese Klimaatwet en het landelijk voorstel Klimaatwet.. Vaak is dit namelijk een voorwaarde om Europese subsidie en ondersteuning te kunnen blijven krijgen. Daarnaast is het een voorwaarde om aangesloten te mogen blijven bij onder meer het Convenant of Mayors met haar ondersteuningsmogelijkheden. Hiernaast verwachten we dat ondersteuning ook landelijk gezien steeds meer aan deze doelstelling gekoppeld gaat worden.

De totale CO₂-uitstoot in Breda daalde tussen 2010 en 2019 gemiddeld met 22,7 kiloton per jaar. Sinds 2017 ligt de CO₂-uitstoot in Breda weer onder die uit het referentiejaar 1990. Om de doelstelling van 49% CO₂-reductie in 2030 te halen, had de daling tussen 2010 en 2019 op 26,5 kiloton per jaar moeten liggen. In 2018 en 2019 was de CO₂-reductie gemiddeld 38,1 kiloton per jaar. Om de doelstelling van 49% CO₂-reductie te halen, moet de CO₂-reductie tot 2030 gemiddeld 29,4 kiloton per jaar zijn. In deze klimaatbegroting beschrijven we onder meer hoe we de achterstand vóór 2030 kunnen inlopen.

Opwekken van duurzame energie

Als onderdeel van de nationale CO₂-reductie is er een doelstelling vastgelegd voor het aandeel hernieuwbare energie. In 2030 moet minstens 27% van het totale energieverbruik bestaan uit energie vanuit natuurlijke bronnen, zoals zon en wind. Voor duurzame elektriciteit ligt dat aandeel op 70% in 2030.

In 2021 is de RES West-Brabant vastgesteld. De afspraken die daarin gemaakt zijn, sluiten aan op de landelijke doelstellingen voor duurzame opwek in 2030. In de RES West-Brabant is de totale doelstelling voor het opwekken van duurzame energie toegewezen aan de gemeenten. Voor Breda is de doelstelling om uiterlijk in 2030 in totaal 864 TJ (240 GWh) duurzame energie

extra op te wekken. Gemiddeld gaat het om een stijging van 30 GWh per jaar. In deze klimaatbegroting houden we die doelstelling aan. Dat is een wijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Uitvoeringsprogramma Klimaat (UPK)

Alle projecten die Breda uitvoert op het gebied van CO₂-reductie, zijn gebundeld in het Uitvoeringsprogramma Klimaat (UPK). Met de projecten die nu gepland staan, is de uitstoot in 2030 waarschijnlijk 49% lager dan in 1990. Dat is afhankelijk van hoe volledig en succesvol deze projecten zijn. We houden jaarlijks de voortgang bij en toetsen of we de verwachtingen halen (in de jaarrekening). Op basis daarvan zijn er elk jaar nieuwe kansrijke of verbeterde projecten. Daar werken we samen aan met partners in de stad. De projecten staan in het UPK, dat we deels financieel ondersteunen. Ondersteuning gebeurt op basis van de verhouding tussen CO₂-reductie en kosten, professionaliteit, haalbaarheid en andere doelen.

Financiële instrumenten

Energieprojecten kosten geld, maar leveren ook wat op voor de eindgebruikers: zij kunnen hun woon- en bedrijfslasten beheersbaar houden. Daarnaast biedt de kostenbesparing door energiebesparing en de opwekking van duurzame energie lokaal en nationaal economische kansen. Dit geldt onder meer voor de installatietechniek en de bouw.

Bij woningeigenaren is een gebrek aan geld een van de belangrijkste redenen is om (nog) geen energetische maatregelen te treffen. Daarom heeft de gemeente de Maatwerklening uitgewerkt. Die ontzorgt de eigenaar-bewoners zo veel mogelijk in het hele proces dat ze moeten doorlopen, van de inventarisatie van de benodigde maatregelen tot en met de financiering. De Maatwerklening is ook bedoeld om verduurzaming bereikbaar te maken voor minder vermogende eigenaar-bewoners, waarbij het uitgangspunt is dat de woonlasten gelijk blijven.

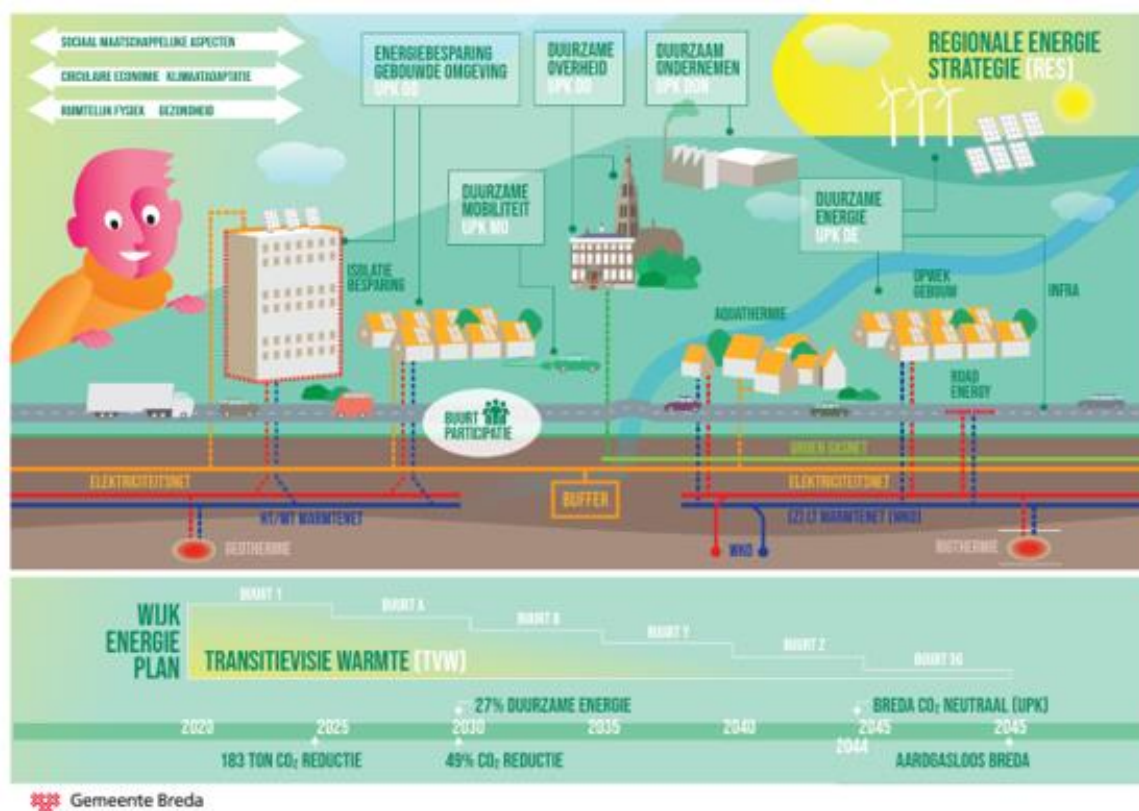
Vanuit het Klimaatfonds kunnen duurzaamheidsprojecten gefinancierd worden die niet in aanmerking komen voor leningen op de markt, bijvoorbeeld door hun (bescheiden) omvang en risicoprofiel. Deze leningen kunnen aangevraagd worden door bedrijven, verenigingen en andere collectieven. Door de Maatwerklening en de leningen uit het Klimaatfonds aan te bieden, vullen we het gat op voor initiatiefnemers die niet in aanmerking komen voor reguliere financieringen en ontzorgen we mensen die willen verduurzamen.

Andere ontwikkelingen

Ook andere ontwikkelingen hebben invloed op het klimaatbeleid van de gemeente. De belangrijkste zijn:

- Het Klimaatakkoord.
- De stijging van de gas- en elektriciteitsprijzen in 2021 en 2022.
- Het besluit om kolencentrales te sluiten (dat vanwege de oorlog in Oekraïne voorlopig is uitgesteld).
- Het besluit omtrent de beëindiging van de gaswinning in Groningen.

Deze ontwikkelingen hebben invloed op onze activiteiten. Het sluiten van de Amercentrale heeft grote invloed op de verduurzaming van de warmtelevering aan de stad. Daarbij moeten we ook extra warmteaansluitingen aanleggen om de stad aardgasvrij te maken. We zoeken actief naar andere mogelijke bronnen. Tot die tijd stookt de centrale door op houtsnippers. We hebben diverse taken vanuit landelijke programma's, zoals de RES en aardgasvrije wijken. De gemeente staat daarbij voorop als regisseur. We werken daarbij aan de Transitievisie Warmte, die aangeeft welke andere duurzame bronnen er zijn voor specifieke wijken in de stad als vervanging van aardgas. De doelen en aanpak uit de RES vertalen we naar een aandeel voor de gemeente Breda.

3. CONCLUSIE GEZAMENLIJKE ACTIES ALLE THEMA'S

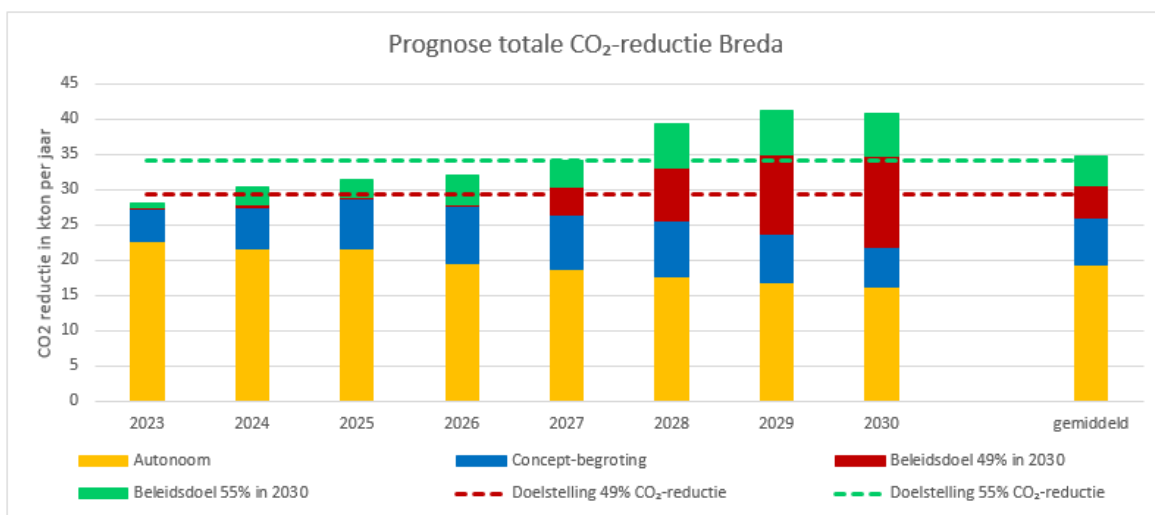
De resultaten voor 2023 staan per thema in onderstaande tabel.

2023	Concept-begroting 2023		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK [€/jaar]	CO ₂ -reductie UPK [kton/jaar]	Kosten UPK [€/jaar]	CO ₂ -reductie UPK [kton/jaar]	Kosten UPK [€/jaar]	CO ₂ -reductie UPK [kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	1.766.371	9,1	1.766.371	9,1	1.916.371	9,5
Duurzaam Ondernemen	137.158	16,5	188.357	16,6	263.357	16,9
Duurzame Overheid	123.665	0,4	123.665	0,5	188.597	0,5
Mobiliteit	187.966	1,2	329.864	1,2	329.864	1,2
Duurzame Energie	376.130		376.130		376.130	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
totaal	2.842.521	27,2	3.035.618	27,4	3.325.550	28,1

Figuur 7 Klimaatbegroting 2023

De tabel geeft een prognose voor het bereiken van de doelen voor 2023 in bovengenoemde 3 varianten. In het UPK stellen we de verdeling van de uren en de out-of-pocket-kosten definitief vast. De post 'kosten UPK' bestaat uit de proceskosten (uren voor het UPK) en de onderzoekskosten (geen investeringskosten). Voor uren van andere gemeentelijke afdelingen (dan Milieubeheer) is een extra bedrag nodig van € 231.446.

De CO₂-reductie voor Duurzame Energie is niet meegerekend bij het thema. Duurzame energie wordt in de Klimaatmonitor namelijk opgenomen in de CO₂-uitstoot per gebruikte hoeveelheid energie. Daarmee is duurzame energie meteen verwerkt in de overige thema's. Ons doel is om te voldoen aan de afspraken uit de RES. Hieraan geven we invulling met het thema Duurzame Energie.

Figuur 8 Prognose van de totale CO₂-reductie in Breda in de periode 2023-2030.

De ontwikkeling van de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen leidt niet meteen tot een grote CO₂-reductie in 2023. In de jaren na 2023 neemt de CO₂-reductie geleidelijk toe. Vóór 2030 moeten de eerste wijken volledig zijn aangepakt.

In figuur 7 staat een overzicht van de resultaten van alle thema's. Hieraan is te zien welke kosten en uren in welke mate leiden tot minder CO₂-uitstoot. Binnen deze klimaatbegroting hebben we ook begrotingen gemaakt voor de jaren 2024, 2025 en 2026. Die zijn terug te vinden in hoofdstuk 3.

Kosten en CO₂-reductie voor acties in 2023

Figuur 4 geeft per thema een prognose voor het bereiken van de doelen voor 2023. De benodigde proces- en onderzoekskosten zijn in het UPK opgenomen (met een uurtarief van € 74,66 voor de proceskosten). In de post 'kosten UPK' zijn geen investeringskosten opgenomen.

Het doel is om tot 2030 jaarlijks gemiddeld 29,4 kiloton CO₂ minder uit te stoten (zie figuur 4). De doelstelling wordt gemiddeld over de jaren 2023-2030 gehaald bij de variant '49% CO₂-reductie'. We hebben bewust gezorgd voor een lichte overprogrammering, omdat we weten dat niet alle projecten 100% zullen slagen. De CO₂-reductie wordt behaald door onze energiebehoefte te verlagen en tegelijkertijd te zorgen voor een transitie van fossiele naar duurzame brandstoffen.

Voor het beleidsdoel '55% CO₂-reductie' in 2030 moet het gelijknamige pakket worden gekozen. De jaarlijkse CO₂-reductie moet dan tot 2030 gemiddeld 34,1 kiloton per jaar zijn. Dit pakket bevat extra acties op de thema's Gebouwde Omgeving en Duurzaam Ondernemen. Die zorgen ervoor dat het doel van 55% CO₂-reductie net wordt gehaald (zie de kolom 'gemiddeld' in figuur 7).

De ontwikkeling van de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen leidt niet meteen tot een grote CO₂-reductie. In de jaren na 2023 neemt deze reductie toe. Als de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen volledig worden uitgevoerd, halen we de doelstellingen van de 49% CO₂-reductie in 2030.

Hieronder werken we de 3 varianten uit figuur 7 verder uit.

Variante 1: Concept-begroting 2023, variant op basis van de beschikbare middelen

De projecten in deze variant richten zich op een effectieve inzet van de budgetten om te komen tot een CO₂-reductie. De budgetten staan onder het kopje Milieubeheer in de begroting 2023. Voor 2023 stellen we een aanvullende dekking voor van € 266.110 als overheveling uit het Klimaatfonds.

Op verschillende thema's starten we een mix van projecten op. Voor het thema Gebouwde Omgeving starten we 2 extra wijkenergieplannen, naast de 3 wijkenergieplannen die in 2022 al gestart zijn. Deze mix van projecten levert resultaten op in 2023, 2024 en later. Andere projecten vormen een voorbereiding op activiteiten en groter draagvlak voor deelname aan toekomstige projecten. Daarbij richten we ons voor een groot deel op de wijkenergieplannen. Binnen het huidige budget starten we in 2023 om 2 extra wijken aardgasvrij(ready) te maken.

Door variant 1 uit te voeren, bereiken we in 2023 een CO₂-reductie van 27,2 kiloton. Over de periode 2023-2030 is de jaarlijkse CO₂-reductie gemiddeld 26,1 kiloton. In 2030 komen we daarmee uit op een CO₂-reductie van 44%. Om uit te komen op een gemiddelde jaarlijkse reductie van 29,4 kiloton CO₂ zijn veel meer inspanningen nodig.

De totale kosten voor variant 1 zijn € 2.842.521. Vanuit andere gemeentelijke beleidsvelden (dan Milieubeheer) is nog een aanvullende ureninzet nodig van € 231.446.

Variant 2: Beleidsdoel 49% in 2030

Deze variant bestaat uit alle acties van variant 1 plus aanvullende activiteiten om de bestaande gebouwde omgeving (gebouwen en mkb) sneller te verduurzamen. Het gaat om deze projecten:

- Thema Gebouwde Omgeving: woningen en gebouwen sneller energiezuinig maken en voorbereiden op de transitie naar duurzame brandstoffen.
- Thema Duurzame Overheid: beperken van de hoeveelheid woon-werkverkeer per auto.

Met variant 2 halen we in 2030 het beleidsdoel van 49% CO₂-reductie. De totale kosten van deze variant zijn € 3.110.618. Dat is € 268.097 meer dan variant 1.

Variant 3: Beleidsdoel 55% in 2030

Om in 2030 de doelstelling van 55% CO₂-reductie in 2030 te halen, zijn extra acties nodig t.o.v. variant 1. Deze projecten zijn vooral gericht op:

- Thema Gebouwde Omgeving: extra inzet op het gebied van communicatie en draagvlak ontwikkelen, adviseren van woningeigenaren en sociale energietransitie (verdere verdieping t.a.v. sociale aspecten rond energietransitie).
- Thema Duurzame Overheid: extra inzet om de hoeveelheid woon-werkverkeer per auto te beperken.

Met variant 3 halen we in 2030 het beleidsdoel van 55% CO₂-reductie. De totale kosten voor deze variant zijn € 3.400.550. Dat is € 558.029 meer dan variant 1.

Gedeelde verantwoordelijkheid binnen de gemeente

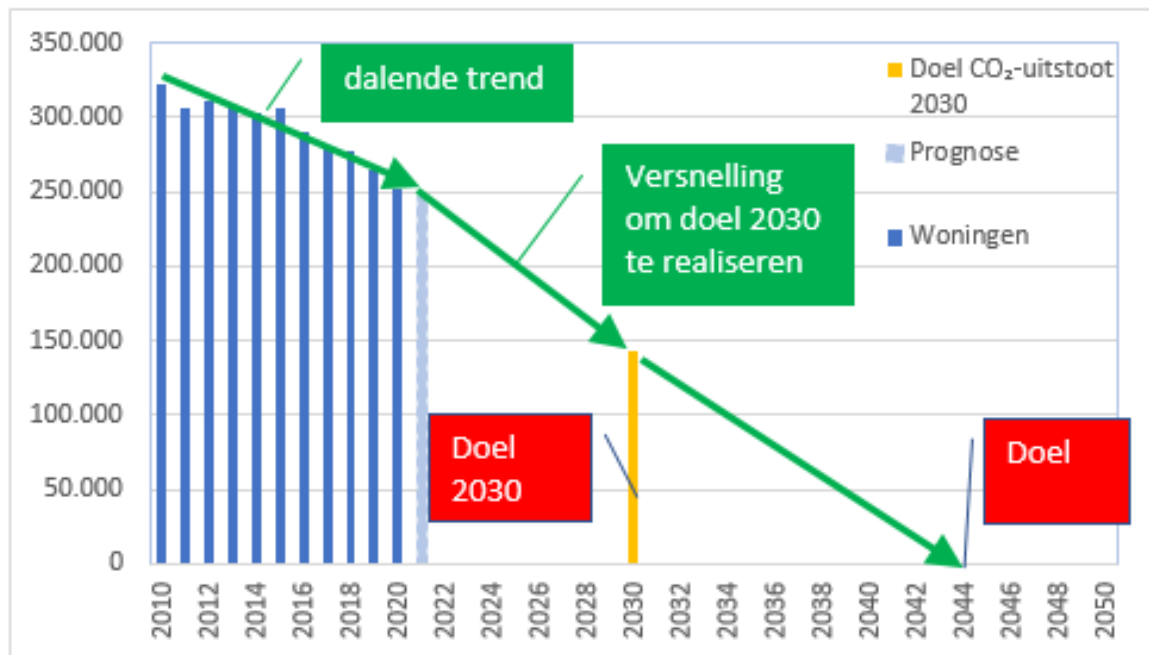
De klimaatdoelen zijn een gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeente en haar partners. De CO₂-reductie moet een integraal onderdeel zijn van het beleid en de aanpak binnen verschillende werkvelden in de organisatie. Zij nemen hier de integrale verantwoordelijkheid voor. Daarvoor moeten de kosten en uren van de door meerdere beleidsvelden in de organisatie zelf worden gedekt.

Doorkijk naar 2030

Deze klimaatbegroting is een concrete, voortschrijdende doorkijk naar de komende 4 jaar en naar de periode tot 2030. Dit document is ook belangrijk voor de betrokken partners bij de klimaatopgave. Het is de basis voor de besluitvorming over de begroting 2023. Veel acties hebben pas na enkele jaren effect. Deze klimaatbegroting maakt dit per deelthema duidelijk. Veel acties lopen meerdere jaren door. Dat is terug te zien in de begroting voor de periode 2023-2026 (zie hoofdstuk 4).

3.1 DEELTHEMA GEBOUWDE OMGEVING

CO₂-uitstoot gebouwde omgeving in ton per jaar

Figuur 9 De CO₂-uitstoot van de gebouwde omgeving. Daaronder vallen in dit deelthema alleen woningen. De lichtblauwe lijn is de prognose. Voor 2021 zijn er nog geen cijfers in de Klimaatmonitor. Dit is een schatting op basis van de trend van de 3 voorgaande jaren.

Opgave: alle woningen in de gemeente Breda zijn in 2044 CO₂-neutraal en hebben in 2050 aardgasloze, duurzame energievoorzieningen.

Tussendoel: in 2030 zijn 11.000 woningen aardgasvrij of aardgasvrij-ready, 2.500 woningen koen niet meer op gas
Middelen: de Transitievisie Warmte, de wijkenergieplannen, energiebesparing stimuleren, sociale transitie (regelen van de haalbaarheid en betaalbaarheid).

De Transitievisie Warmte is in 2022 vastgesteld en krijgt elke 5 jaar een update. Als uitwerking hiervan zijn we gestart met wijkenergieplannen in 3 gebieden en overige acties:

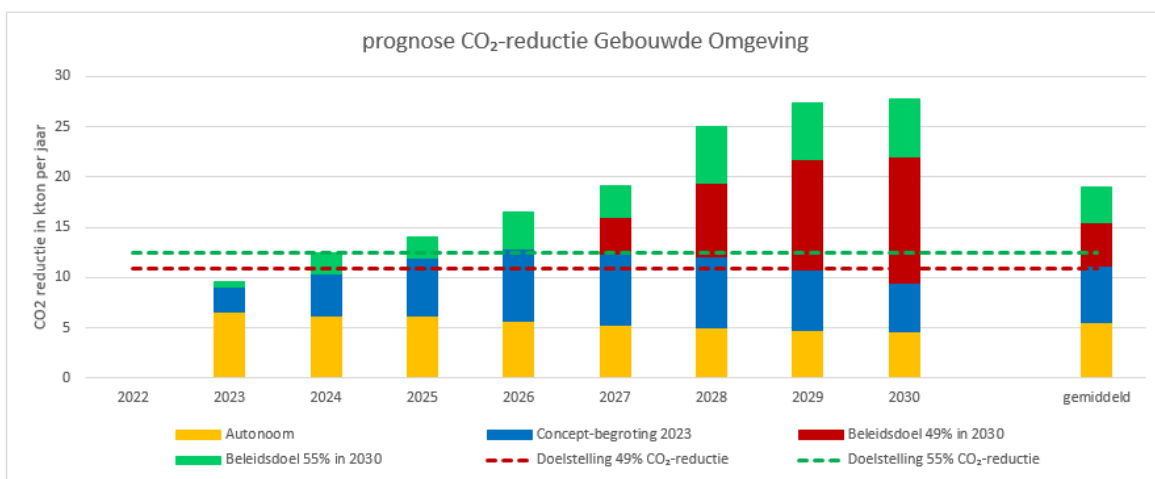
- In Prinsenbeek gaat het dorpsplatform zelf aan de slag.
- In de Hoge Vucht en Doornbos-Linie heeft de gemeente grotendeels zelf de regie, samen met woningcorporaties. (Hier heeft het project Volkshuisvestingsfonds een aanjaagfunctie.)
- Pilot-projecten met 'spikkelbezit' en VvE's zijn gestart. De resultaten hiervan worden in 2023 gebruikt bij de grootschalige aanpak, met ondersteuning van gelden uit het Volkshuisvestingsfondstra energiebesparing vindt plaats bij corporatiewoningen en vindt een overgang plaats naar duurzame infrastructuur (verbindingen).
- Gemeentebrede aanpak stimulering energiebesparing door onder andere acties van Bredase energiecoöperaties.
- Een isolatiefonds zal verder worden ontwikkeld, dit fonds is revolverend.
- Vereenvoudigen van subsidieaanvragen voor particulieren en bedrijven.
- Opschalen naar 5 wijkenergieplannen.

Conclusie gebouwde omgeving

Het thema Gebouwde Omgeving draagt in absolute zin flink bij aan de CO₂-uitstoot in de stad. Om een evenredig aandeel CO₂-reductie te halen, moet dit thema per jaar 10,95 kiloton CO₂ reduceren. Zeker op termijn, als de wijkenergieplannen op stoom komen. De CO₂-reductie was voor de periode 2014-2019 gemiddeld 8,05 kiloton per jaar. Dat is 35% van de totale jaarlijkse reductie in Breda. De laatste jaren neemt de CO₂-reductie geleidelijk toe.

Begroting 2023

- De CO₂-reductie is in 2023 9,12 kiloton, als we alle acties van variant 1 uitvoeren.
- De maatregelen bij variant 1 en variant 2 zijn gelijk en bedragen € 1.766.371, inclusief de uren vanuit het UPK.
- De maatregelen bij variant 3 bedragen € 1.916.371, inclusief de uren vanuit het UPK.
- Voor de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen gebruiken we de bijdrage van het Rijk, die we in 2022 hebben ontvangen. Het is belangrijk dat we minimaal de gestarte wijken voort kunnen zetten, in ieder geval tot en met 2026. In de klimaatbegroting doen we het voorstel om daarvoor gelden vanuit de Reserve Klimaatfonds in te zetten. Verder ontvangen we de komende jaren een bijdrage vanuit het Rijk, conform het landelijke coalitieakkoord.

Figuur 10 Prognose van de CO₂-reductie voor de periode 2023-2030 op basis van acties uit het UPK. De stippellijnen geven het evenredige aandeel CO₂-reductie aan voor het thema Gebouwde Omgeving voor de doelstellingen 49% (rood) en 55% (groen).

We halen de gemiddelde doelstelling van 10,9 kiloton CO₂-reductie per jaar. Bij variant 3 is de CO₂-reductie iets hoger. De gemiddelde jaarlijkse CO₂-reductie is 10,7 kiloton voor variant 1, 15,4 kiloton voor variant 2 en 18,18 kiloton voor variant 3. Dit hangt samen met de grote taakstelling van het Klimaatakkoord binnen dit thema, vooral voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen. Daarvan zijn de effecten pas op langere termijn zichtbaar (na 2024). Deze projecten (en bijbehorende effecten) zijn meegenomen in de onderlinge weging en het voorstel voor de keuze van de projecten. Dat geldt ook voor het Volkshuisvestingsfonds.

De tabellen hieronder geven aan op welke acties voor 2023, 2024, 2025 en 2026 de prognose voor de CO₂-reductie is gebaseerd.

2023	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2023			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	16.950	695.000	9,12	16.950	695.000	9,12	16.950	845.000	9,53
Samenwerken met woningcorporaties	1.000	25.000	0,00	1.000	25.000	0,00	1.000	25.000	0,00
Samenwerken met VvE's	1.000	50.000	0,30	1.000	50.000	0,30	1.000	50.000	0,30
Communicatie + energieloket	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13
Aandacht sociale energietransitie	2.000	75.000	0,20	2.000	75.000	0,20	2.000	75.000	0,20
Gemeentebrede begeleiding bewoners	1.000	150.000	0,39	1.000	150.000	0,39	1.000	300.000	0,80
Interne uren andere afdelingen	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Coördinatie Gebouwde omgeving	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Inpassing openbare ruimte	600	0	0,00	600	0	0,00	600	0	0,00

Financieringsconstructies	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00
Bewonersinitiatief Prinsenbeek	300	80.000	0,52	300	80.000	0,52	300	80.000	0,52
Gebiedsaanpak Hogeveucht / Doornbos	3.000	100.000	1,04	3.000	100.000	1,04	3.000	100.000	1,04
Gebiedsaanpak 2 WEP voorbereiding	2.050	65.000	0,00	2.050	65.000	0,00	2.050	65.000	0,00
Gebiedsaanpak 2 WEP uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Extra gebiedsaanpak voorbereiding	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Extra gebiedsaanpak uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	6,53	0	0	6,53	0	0	6,53

2024	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2024			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	18.775	790.000	10,36	18.775	716.500	10,36	19.800	1.332.500	12,49
Samenwerken met woningcorporaties	1.000	25.000	0,00	1.000	25.000	0,00	1.000	100.000	0,60
Samenwerken met VvE's	1.000	50.000	0,30	1.000	50.000	0,30	2.000	125.000	0,75
Communicatie + energieloket	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,20
Aandacht sociale energietransitie	2.000	75.000	0,20	2.000	75.000	0,20	1.000	300.000	0,80
Gemeentebrede begeleiding bewoners	1.000	150.000	0,39	1.000	150.000	0,39	1.000	300.000	0,80
Interne uren andere afdelingen	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Coördinatie	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Inpassing openbare ruimte	600	0	0,00	600	0	0,00	600	0	0,00
Financieringsconstructies	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00
Bewonersinitiatief Prinsenbeek	1.025	70.000	1,04	1.025	32.500	1,04	1.025	32.500	1,04
Volkshuisvestingsfonds	2.050	140.000	2,09	2.050	6.500	2,09	2.050	65.000	2,09
Gebiedsaanpak 2 WEP voorbereiding	4.100	130.000	0,00	4.100	227.500	0,00	4.100	227.500	0,00
Gebiedsaanpak 2 WEP uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Extra gebiedsaanpak voorbereiding	0	0	0,00	0	0	0,00	1.025	32.500	0,00
Extra gebiedsaanpak uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	6,20	0	0	6,20	0	0	6,20

2025	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2025			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	26.250	815.000	11,61	36.500	1.140.000	11,61	38.550	1.730.000	13,67
Samenwerken met woningcorporaties	1.000	25.000	0,00	1.000	25.000	0,00	1.000	100.000	0,60
Samenwerken met VvE's	1.000	50.000	0,30	1.000	50.000	0,30	2.000	125.000	0,75
Communicatie + energieloket	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13
Aandacht sociale energietransitie	2.000	75.000	0,20	2.000	75.000	0,20	1.000	300.000	0,80
Gemeentebrede begeleiding bewoners	1.000	150.000	0,39	1.000	150.000	0,39	1.000	300.000	0,80
Interne uren andere afdelingen	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Coördinatie	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Inpassing openbare ruimte	600	0	0,00	600	0	0,00	600	0	0,00
Financieringsconstructies	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00
Bewonersinitiatief Prinsenbeek	2.800	75.000	1,04	2.800	75.000	1,04	2.800	75.000	1,04
Volkshuisvestingsfonds	5.600	150.000	2,09	5.600	150.000	2,09	5.600	150.000	2,09
Gebiedsaanpak 2 WEP voorbereiding	2.050	65.000	0,00	12.300	390.000	0,00	12.300	390.000	0,00
Gebiedsaanpak 2 WEP uitvoering	4.200	75.000	1,57	4.200	75.000	1,57	4.200	75.000	1,57
Extra gebiedsaanpak voorbereiding	0	0	0,00	0	0	0,00	2.050	65.000	0,00
Extra gebiedsaanpak uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	5,89	0	0	5,89	0	0	5,89

2026	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2026			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	28.400	825.000	12,88	44.900	1.392.500	12,88	47.325	1.987.500	16,51
Samenwerken met woningcorporaties	1.000	25.000	0,00	1.000	25.000	0,00	1.000	100.000	0,60
Samenwerken met VvE's	1.000	50.000	0,30	1.000	50.000	0,30	2.000	125.000	0,75
Communicatie + energieloket	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13	2.000	125.000	0,13
Aandacht sociale energietransitie	2.000	75.000	0,20	2.000	75.000	0,20	1.000	300.000	0,80
Gemeentebrede begeleiding bewoners	1.000	150.000	0,39	1.000	150.000	0,39	1.000	300.000	0,80
Interne uren andere afdelingen	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Coördinatie	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00	2.000	0	0,00
Inpassing openbare ruimte	600	0	0,00	600	0	0,00	600	0	0,00
Financieringsconstructies	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00	0	25.000	0,00

Bewonersinitiatief Prinsenbeek	2.800	75.000	1,04	2.800	75.000	1,04	2.800	75.000	1,04
Volkshuisvestingsfonds	5.600	150.000	2,09	5.600	150.000	2,09	5.600	150.000	2,09
Gebiedsaanpak 2 WEP voorbereiding	0	0	0,00	12.300	455.000	0,00	12.300	455.000	0,00
Gebiedsaanpak 2 WEP uitvoering	8.400	150.000	3,13	12.600	262.500	3,13	12.600	262.500	3,13
Extra gebiedsaanpak voorbereiding	0	0	0,00	0	0	0,00	1.025	32.500	0,00
Extra gebiedsaanpak uitvoering	0	0	0,00	0	0	0,00	1.400	37.500	1,57
Autonome ontwikkeling	0	0	5,60	0	0	5,60	0	0	5,60

Figuur 11 Begroting gebouwde omgeving 2023–2026.

Toelichting

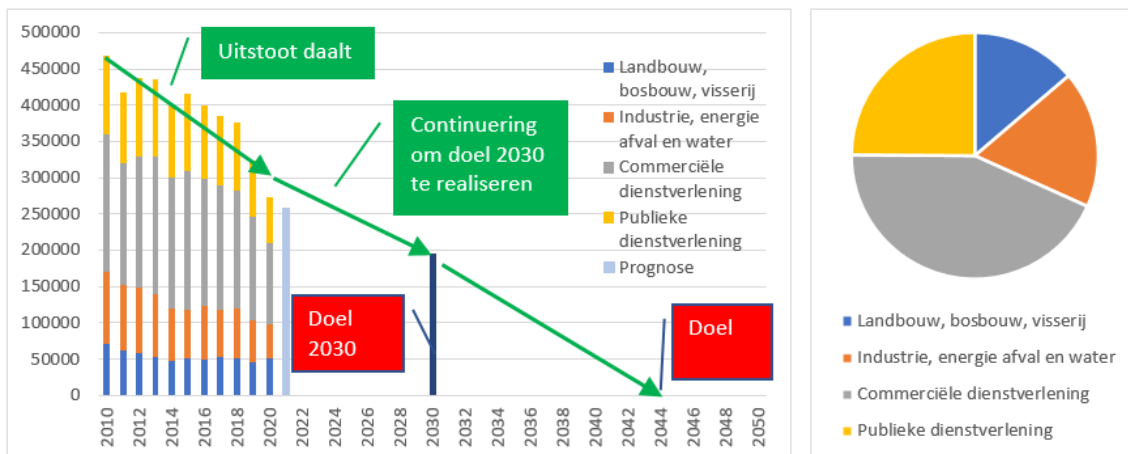
Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

Het aantal wijkenergieplannen varieert over de jaren en per variant. Zo kunnen we de uitvoering hiervan tot en met 2026 garanderen met de gelden vanuit het Klimaatfonds en het Rijk.

- In variant 1 starten we in 2023 2 nieuwe wijkenergieplannen die in de jaren daarna worden uitgevoerd. In de jaren 2024-2026 zijn er geen nieuwe wijkenergieplannen gepland.
- In variant 2 starten we 2 gebiedsplannen in 2023, 3 gebiedsplannen in 2024, 4 gebiedsplannen in 2025 en 3 gebiedsplannen in 2026. Dit betreft de uitvoering van de Transitievisie Warmte.
- In variant 3 starten we 2 gebiedsplannen in 2023, 4 gebiedsplannen in 2024, 4 gebiedsplannen in 2025 en 3 gebiedsplannen in 2026.

3.2 DEELTHEMA DUURZAAM ONDERNEMEN

CO₂-uitstoot duurzaam ondernemen in ton per jaar

Figuur 12 CO₂-uitstoot duurzaam ondernemen. Lichtblauwe lijn zijn prognoses.

Verdeling CO₂-uitstoot

Opgave: alle utiliteitsgebouwen en bedrijventerreinen in de gemeente Breda zijn in 2044 CO₂-neutraal en hebben in 2050 aardgasloze duurzame energievoorzieningen.

Deze opgave vindt plaats via de volgende visies en programma's: Transitievisie Warmte 2022 (met 5-jarige update), Bedrijventerrein uitvoeringsplannen voor verbetering van het vestigingsklimaat (Economische Visie Breda, binnen programma Verrassende Stad)), energiebesparing en stimulering energiepductie), (regionale) visie op bedrijventerreinen.

Utiliteitsgebouwen (gebouw met maatschappelijk doel, zoals scholen) nemen we mee in de wijk of het bedrijventerrein

waarop ze staan.

Middelen zijn beschikbaar vanuit partners Green Deal Bedrijventerreinen en via inzet gelden uit Europa.

Specifieke acties voor 2023 en verder zijn:

- Oplossen van de netwerkschaarste. De capaciteitsbeperking van het elektriciteitsnet wordt een steeds groter probleem. Dit vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. In 2023 werken we uit hoe we dit voor bedrijventerreinen kunnen aanpakken.
- Vanaf 1 januari 2023 moeten kantoren minstens energielabel C halen. In 2023 zetten we ons extra in om de achterstand hierin op te lossen.
- We zetten specifiek in op energiebesparing bij het mkb .
- Zon op bedrijfsdaken (zie ook het thema Duurzame Energie).

Conclusie duurzaam ondernemen

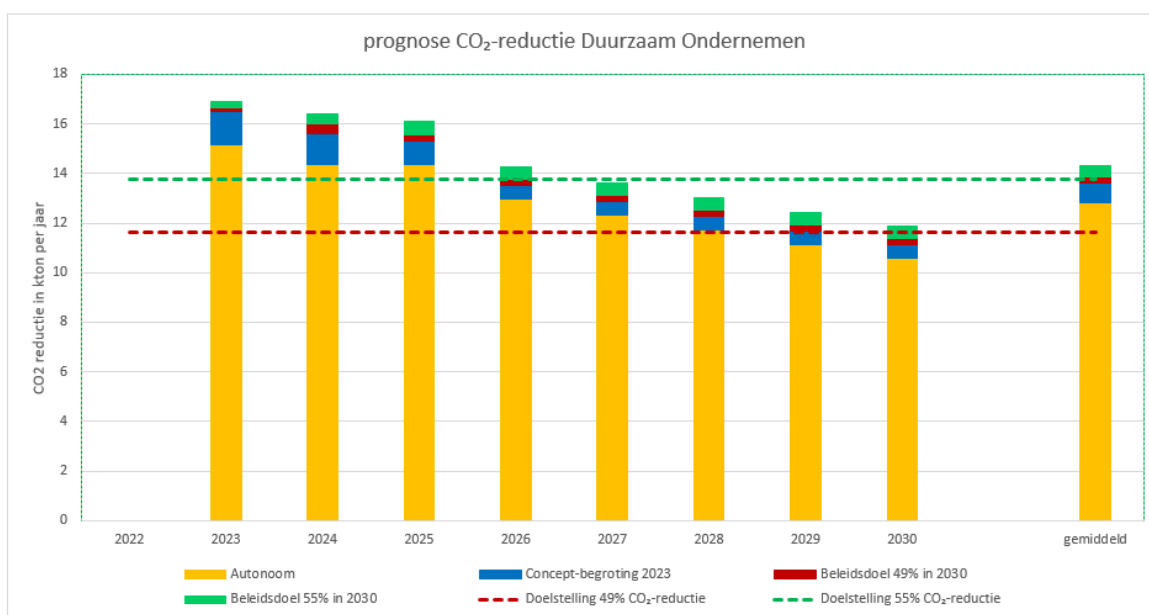
De CO₂-reductie in de periode 2014-2019 was jaarlijks gemiddeld 15,1 kiloton. Dat is 43% van de totale jaarlijkse CO₂-reductie in Breda. Duurzaam Ondernemen draagt als thema redelijk bij aan de CO₂-reductie in de stad. In 2019 en 2020 is de CO₂-uitstoot binnen dit thema flink gedaald.

We zien al een versnelling voor Duurzaam Ondernemen. Voortgaan op dezelfde weg is nodig en leidt tot minimaal 49% CO₂-reductie in 2030. De gemiddelde verwachte reductie tot en met 2030 is voor variant 1 12,32 kiloton, voor variant 2 12,58 kiloton en voor variant 3 13,04 kiloton per jaar. De afgelopen jaren hebben we al veel energie gestoken in de CO₂-reductie van ondernemingen. Voortgaan op dezelfde weg vraagt extra inspanningen; het laaghangende fruit is geplukt.

Begroting 2023

- De CO₂-reductie voor de periode 2023-2030 is jaarlijks gemiddeld 12,32 kiloton bij variant 1. Dat is meer dan het gelijke aandeel van Duurzaam Ondernemen in het totaal. Een groot deel daarvan (11,54 kiloton) is het gevolg van landelijke ontwikkelingen en Europees beleid.
- De kosten voor de gemeente Breda bedragen € 137.158 per jaar (inclusief uren). De aanvullende kosten voor variant 2 bedragen € 51.199, die voor variant 3 zijn € 126.199. Deze kosten worden veroorzaakt door energieadviezen en de stimulering van energiebesparing binnen het mkb, inclusief proceskosten om dit te organiseren .

Een doorkijk naar 2030:

Figuur 13 Prognose van de CO₂-reductie binnen het thema Duurzaam Ondernemen tot 2030. De prognose is gebaseerd op lopende projecten en de doorvertaling naar 2030. De stippellijnen geven het evenredig aandeel CO₂-reductie aan voor Duurzaam Ondernemen in 2030.

Enkele projecten lopen niet meer door na 2024. Voor de autonome ontwikkeling gaan we ervan uit dat de hoge CO₂-reductie na 2025 jaarlijks afneemt met 0,5 kiloton. De totaal voorspelde CO₂-reductie in 2023 is met 12,77 kiloton hoger dan nodig (10,72 kiloton). In de jaren daarna neemt de CO₂-reductie af. Voor de komende jaren moeten we een tandje bijzetten om het niveau op peil te houden. De daling van de effecten van de autonome ontwikkeling compenseren we na 2024 door landelijk of gemeentelijk beleid en een bijbehorende aanpak.

In onderstaande tabel ziet u de onderverdeling naar projecten en kosten.

2023	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2023			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[h/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	470	117.000	16,51	620	157.000	16,64	620	232.000	16,89
Green Deal zorginstellingen	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23
Vervolg intensivering energietoezicht	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32
Duurzame evenementen	200	35.000	0,30	200	35.000	0,30	200	35.000	0,30
CO ₂ -reductie middels label C regelgeving	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40
Bedrijvendag duurzaamheid	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieadvies MKB	0	35.000	0,12	150	75.000	0,25	150	150.000	0,50
Autonome ontwikkeling	0	0	15,14	0	0	15,14	0	0	15,14

2024	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2024			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	270	83.000	15,63	420	158.000	16,00	420	283.000	16,38
Green Deal zorginstellingen	200	7.000	0,23	200	7.000	0,23	200	7.000	0,23
Vervolg intensivering energietoezicht	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32
Duurzame evenementen	0	35.000	0,30	0	35.000	0,30	0	35.000	0,30
CO ₂ -reductie middels label C regelgeving	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40
Bedrijvendag duurzaamheid	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieadvies MKB	0	0	0,00	150	75.000	0,37	150	200.000	0,75
Autonome ontwikkeling	0	0	14,38	0	0	14,38	0	0	14,38

2025	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2025			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	270	47.000	14,61	420	122.000	14,86	420	247.000	15,36
Green Deal zorginstellingen	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23
Vervolg intensivering energietoezicht	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32

Duurzame evenementen	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
CO ₂ -reductie middels label C regelgeving	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40	50	25.000	0,40
Bedrijvendag duurzaamheid	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieadvies MKB	0	0	0,00	150	75.000	0,25	150	200.000	0,75
Autonome ontwikkeling	0	0	13,66	0	0	13,66	0	0	13,66

2026	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2026			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	220	22.000	13,53	370	97.000	13,78	370	222.000	14,28
Green Deal zorginstellingen	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23	200	6.000	0,23
Vervolg intensivering energietoezicht	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32	20	16.000	0,32
Duurzame evenementen	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
CO ₂ -reductie middels label C regelgeving	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Bedrijvendag duurzaamheid	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieadvies MKB	0	0	0,00	150	75.000	0,25	150	200.000	0,75
Autonome ontwikkeling	0	0	12,98	0	0	12,98	0	0	12,98

Figuur 14 Begroting voor het thema Duurzaam Ondernemen 2023-2026.

Toelichting

Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

3.3 DEELTHEMA DUURZAME ENERGIEPRODUCTIE

In eerdere klimaatbegrotingen is de doelstelling van het thema Duurzame Energie uitgedrukt in CO₂-uitstoot. Dat hebben we vanaf nu veranderd om 2 redenen:

- De monitoring van duurzame energie door Rijkswaterstaat vindt plaats in terrajoule (TJ) opgewekte duurzame energie.
- De taakstelling van Breda voor het opwekken van duurzame energie is sinds 2021 vastgelegd in de RES.

Daarom is vanaf deze klimaatbegroting de taakstelling van de RES leidend. De opwekking van duurzame energie wordt in de CO₂-reductie van de andere thema's meegenomen door een lagere CO₂-uitstoot per gebruikte eenheid brandstof.

Opgave: de opgave vanuit de RES West-Brabant is een totale opwek van 280 GWh aan duurzame elektriciteit per jaar.

Middelen: de RES is vastgesteld in 2021 met een 2-jarige update. De gemeenten pakken het regionale uitvoeringsprogramma decentraal op. We maken de boven- en ondergrondse infrastructuur voor de aanleg van duurzame energievoorzieningen tijdig beschikbaar. In 2023 komen er 7 windmolens in productie. Het percentage duurzame energie in Breda stijft daardoor fors. Naast de grootschalige opwek van energiebronnen die we in de RES regelen, is er ook kleinschalige opwek, onder andere zonne-energie. Dit pakken we regulier op.

In Breda pakken we kleinschalige projecten voor zon op particuliere daken op (geen bijdrage aan de RES). Breda levert daarnaast een eigen bijdrage aan de RES.

De duurzame energieproductie omvat het duurzaam opwekken van elektriciteit en warmte. Denk bij duurzame warmte aan projecten als Verduurzaming Amerwarmtenet, geothermie en de Energiehub Nieuwveer, die we in 2023 verder uitwerken.

Belangrijk hierbij is de ontwikkeling van een lokale bronnenstrategie voor warmtebronnen en de verdeling daarvan. In 2023 maken we de resultaten hiervan inzichtelijk in de leidraad voor het gemeentelijke warmtevraagstuk.

Mogelijkheden voor versnelling en het oplossen van knelpunten:

- Duurzame warmteproductie voor stadsverwarming, energiehub (geothermie, zonthermie).
- Projecten voor warmte-koude-opslag (aquathermie met WKO); studie naar het potentieel van de Mark voor aquathermie.
- Studie naar de mogelijkheden van riothermie (warmte uit afvalwater) in Breda.
- Zon op grote daken.
- Windmolens.
- Onderzoek naar innovatieve oplossingen voor de transportschaarste op het elektriciteitsnet.
- Onderzoek naar de toepassing van batterijen op straat- of buurniveau.

Conclusie duurzame energie

De opwek van duurzame energie werd tot en met 2021 gemonitord met de gegevens uit de Klimaatmonitor. De bijdrage die Breda levert aan de landelijke toename van duurzame energie, is vastgelegd in de RES. Vanaf 2022 wordt de Bredase bijdrage aan de opwek van duurzame energie gemonitord via de RES.

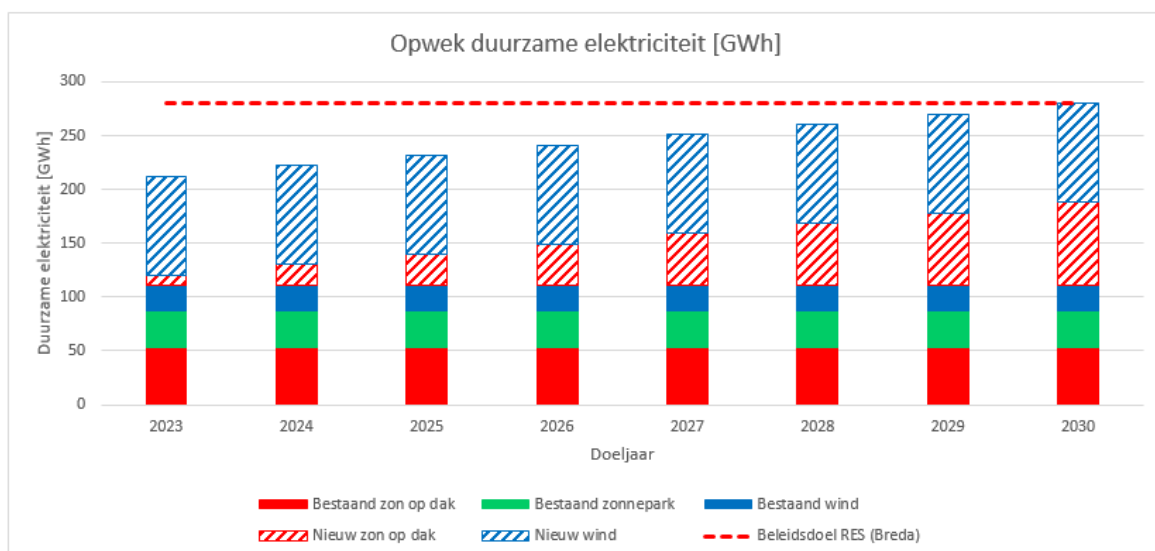
Om de doelstelling van de RES te halen, moet Breda jaarlijks 30 GWh duurzame energie méér opwekken. Duurzame warmte heeft het hoogste verbruik per jaar. Als we inzetten op een groter aandeel duurzame warmte, heeft dat het grootste effect.

Begroting 2023

- De bijdrage aan de duurzame energie-opwek is in 2023 110 GWh. Dat is hoog vergeleken met andere jaren door een toename van het aantal windmolens.
- De gemiddelde toename van duurzame opwek is in de periode 2023-2030 30 GWh per jaar. Daarmee realiseren we in 2030 de doelstelling van 280 GWh duurzame energie-opwek.
- De compensatie van duurzame energie zit niet in het beleid tot 2030.
- Voor de uitvoering van de RES ontvangen we in 2023 in principe een bijdrage vanuit het Rijk.
- In alle varianten realiseren we de RES-doelstelling van 280 GWh. De kosten zijn dus ook gelijk en bedragen € 376.130, inclusief de uren voor het UPK.

Duurzame elektriciteit

In figuur 15 ziet u de prognose van de opwek van duurzame energie voor de periode 2023-2030. Deze prognose is gebaseerd op het bestaande opgestelde vermogen en de acties vanuit de RES. De prognose laat de jaarlijkse nieuwe opwek van duurzame energie zien. De stippellijn geeft de ambitie van de RES aan, die start op 40 GWh (bestaand) plus 30 GWh (het doel voor 2023), dus in totaal 70 GWh. Daarna loopt het vermogen geleidelijk op tot 280 GWh. Na 2023 kan ook de monitoring van de RES worden opgenomen in de grafiek.

Figuur 15 Prognose van de opwek van duurzame energie voor de periode 2023-2030 op basis het bestaande opgestelde vermogen en de acties uit de RES.

Duurzame warmte

Voor duurzame warmte is de opgave 4.900 GWh per jaar. Dat is de som van de regionale en lokale bronnen. In 2023 werken we het regionale verdelingsvraagstuk voor de opwek van duurzame warmte verder uit. Voor Breda is nu nog geen doelstelling bekend. In 2023 stellen we een bronnenstrategie op voor de lokale opwek van duurzame warmte.

De onderverdeling naar projecten en kosten voor warmte en elektriciteit staat in de tabellen hieronder.

2023	Overzicht uren, kosten en opwek DE								
	Concept-begroting 2023			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE
	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]
	3.000	152.150	337,39	3.000	152.150	337,39	3.000	152.150	337,39
Solar Scan	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59
LECsea	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Green Deal Geothermie Brabant.	100	0	0,00	100	0	0,00	100	0	0,00
Energieopslag	50	0	0,00	50	0	0,00	50	0	0,00
Amer warmteregio	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00
Strategisch projectencluster windenergie	500	0	334,80	500	0	334,80	500	0	334,80
Ontwikkeling bovenregionaal warmtenetwerk	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00
RES West Brabant	600	19.000	0,00	600	19.000	0,00	600	19.000	0,00
Transportschaarste	600	40.000	0,00	600	40.000	0,00	600	40.000	0,00
Energiehub	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

2024	Overzicht uren, kosten en opwek DE								
	Concept-begroting 2024			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE
	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]
	2.500	152.150	91,39	2.500	152.150	91,39	2.500	152.150	91,39
Solar Scan	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59
LECsea virtueel smart warmtenet Hoogeind/Moleneind	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Green Deal Geothermie Brabant.	100	0	0,00	100	0	0,00	100	0	0,00
Energieopslag	50	0	0,00	50	0	0,00	50	0	0,00
Amer warmteregio	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00
Strategisch projectencluse winenergie	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Ontwikkeling bovenregionaal warmtenetwerk	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00
RES West Brabant	600	19.000	88,80	600	19.000	88,80	600	19.000	88,80
Transportschaarste	600	40.000	0,00	600	40.000	0,00	600	40.000	0,00
Energiehub	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

2025	Overzicht uren, kosten en opwek DE								
	Concept-begroting 2025			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE
	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]
	2.500	112.150	91,39	2.500	112.150	91,39	2.500	112.150	91,39
Solar Scan	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59	50	3.150	2,59
LECsea virtueel smart warmtenet Hoogeind/Moleneind	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Green Deal Geothermie Brabant.	100	0	0,00	100	0	0,00	100	0	0,00
Energieopslag	50	0	0,00	50	0	0,00	50	0	0,00
Amer warmteregio	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00	600	30.000	0,00
Strategisch projectencluse winenergie	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Ontwikkeling bovenregionaal warmtenetwerk	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00	200	20.000	0,00
RES West Brabant	600	19.000	88,80	600	19.000	88,80	600	19.000	88,80
Transportschaarste	600	0	0,00	600	0	0,00	600	0	0,00
Energiehub	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00	300	40.000	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

2026	Overzicht uren, kosten en opwek DE								
	Concept-begroting 2026			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE	Uren UPK	Kosten UPK	Opwek DE
	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[TJ/jaar]
	2.500	112.150	91,39	2.500	112.150	0,00	2.500	112.150	0,00
Solar Scan	50	3.150	2,59	3.150	3	0,00	3	0	0,00
LECsea virtueel smart warmtenet Hoogeind/Moleneind	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Green Deal Geothermie Brabant.	100	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieopslag	50	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Amer warmteregio	600	30.000	0,00	30.000	0	0,00	0	0	0,00
Strategisch projectencluse winenergie	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Ontwikkeling bovenregionaal warmtenetwerk	200	20.000	0,00	20.000	0	0,00	0	0	0,00
RES West Brabant	600	19.000	88,80	19.000	89	0,00	89	0	0,00
Transportschaarste	600	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energiehub	300	40.000	0,00	40.000	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

Figuur 16 Begroting duurzame energie 2023-2026.

Toelichting

Het effect van de activiteiten van de RES ligt de komende jaren op het gewenste niveau. De doorlooptijd van projecten is vaak 3 tot 5 jaar. De opwek van duurzame energie neemt na 2023 minder toe. Dat komt door het afronden van het project WindA16.

Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

3.4 DEELTHEMA DUURZAME OVERHEID

De CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie vindt u binnen het thema Duurzaam Ondernemen. Dit thema hebben we apart opgenomen vanwege de belangrijke voorbeeldfunctie van de overheid.

Opgave: de ambitie uit 2008 om als gemeentelijke organisatie in 2020 CO₂-neutraal te zijn, is niet haalbaar gebleken. Op basis van de CO₂-prestatieladder zou er een nieuw voorstel worden gedaan. Dat is de volgende ambitie geworden: alle gemeentelijke gebouwen, de openbare ruimte, de uitvoering van werken en het bedrijfsmatig vervoer en woon-werkvervoer van de gemeente Breda zijn in 2044 CO₂-neutraal en hebben in 2050 aardgasloze duurzame energievoorzieningen.

Middelen: vanaf 2023 passen we de managementtool CO₂-prestatieladder van SKAO toe om meer systematisch toe te werken naar een CO₂-reductie. Buiten de scope van de managementtool vallen de GWW-werken in de openbare ruimte, het bedrijfsrestaurant, het woon-werkverkeer van medewerkers en de inkoop van facilitaire zaken, waar ook aandacht aan wordt besteed binnen het thema Duurzame Overheid.

Betrokken afdelingen zijn: Vastgoedbeheer, Wijkzaken, Wagenpark en Bedrijfsvoering.

We zien deze mogelijkheden voor een versnelling:

- Reductie van het energieverbruik voor openbare verlichting en stedelijk waterbeheer (riolen en gemalen) en verduurzamen naar CO₂-neutraal.
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor het opwekken van duurzame energie in de openbare ruimte.
- Verdere verduurzaming en vermindering van de (zakelijke) mobiliteit van gemeentebtenaren.

- Onderzoek naar het tegengaan van voedselverspilling en afval in het bedrijfsrestaurant. Dit is onderdeel van het traject van Breda Circulair, een organisatie die horecaondernemers ditzelfde aanbiedt.
- Aanpak vastgoedbeheer mede samen oplopend met gebiedsgerichte aanpak Transitievisie Warmte Breda.

Het thema Duurzame Overheid houdt verband met de onderdelen Duurzaam Ondernemen, Duurzame Energie en Mobiliteit. Door hiermee aan de slag te gaan, geeft Breda het goede voorbeeld voor andere sectoren. Onder Duurzame Overheid valt het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie. Daarbij hebben we een nieuwe doelstelling geformuleerd om aan te sluiten bij het doel om in 2044 CO₂-neutraal te zijn. In 2022 hebben we onze CO₂-uitstoot vastgesteld met de CO₂-prestatieladder. Daarbij kwamen we uit op 13,5 kiloton. Dat betekent dat we streven naar een jaarlijkse reductie van 0,614 kiloton.

De CO₂-prestatieladder heeft ons inzicht gegeven in onze CO₂-footprint en in de taken per organisatieonderdeel in de aanloop naar 2030. De 3 grootste bronnen van CO₂-uitstoot zijn het elektriciteitsverbruik van de openbare ruimte en het gemeentelijk vastgoed, het gasverbruik van het gemeentelijk vastgoed en het dieselvebruik door ons wagenpark. Deze onderwerpen geven we dan ook de meeste aandacht in de eerste 3 jaar van de certificering. We zouden onze footprint met 69% kunnen reduceren door in ons contract voor Nederlandse in plaats van Europese wind te kiezen. Omdat dit als een vorm van compensatie gezien kan worden, overwegen we deze optie niet tot 2030, conform ons eerdere besluit.

Conclusie duurzame overheid

De afgelopen jaren hebben we al grote stappen gezet op het gebied van CO₂-reductie. In 2023 gebruiken we onze ervaringen van de afgelopen jaren en zetten deze door. Ze staan in een verzameldocument met uitgewerkte uitvoeringsplannen per organisatieonderdeel. Een CO₂-balans dient als richtsnoer voor toekomstige doelen op weg naar 2030. In 2022 zijn we gecertificeerd voor de CO₂-prestatieladder niveau 3 en we monitoren vanaf nu elk jaar de maatregelen en de gereduceerde uitstoot. Na elke cyclus van 3 jaar kan de focus voor verduurzamingsmaatregelen verschuiven, wat zorgt voor een dynamisch projectendossier. Onze certificering helpt daarnaast om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om het goede voorbeeld te geven.

Voor het gemeentelijke vastgoed sluiten we zo veel mogelijk aan bij de Transitievisie Warmte en de wijkenergieplannen. De openbare verlichting en de gemalen maken we duurzaam. Binnen een maatschappelijk verantwoord inkoopmanifest krijgt CO₂-reductie een plek, naast de elektrificatie van ons wagenpark en een plan om de gemeentelijke mobiliteit te verduurzamen.

De afdelingen hebben de benodigde maatregelen geformuleerd en begroot om de duurzaamheidsdoelstelling te behalen. In het driejarenplan 2023-2025 pakken we de volgende zaken (versneld) aan:

Vastgoedbeheer (elektra en gasverbruik gebouwen)

- Zonnepanelen op daken van gebouwen.
- Vervangen van de WKO-installatie bij het stadskantoor .
- Meerjarenplan opstellen voor het maatschappelijk vastgoed.
- Slimme meters implementeren in het gemeentelijk vastgoed.

Wijkzaken (elektraverbruik openbare ruimte)

- Verduurzaming van de openbare verlichting.
- Onderzoek naar de opwek van duurzame energie in de openbare ruimte (in variant 3).
- Verduurzaming van de rioolgemalen.

Uitvoering (brandstof- en elektraverbruik van ons wagenpark)

- Inkoop schonere wagens bij vervanging (in variant 1, 2 en 3).
- Standaard CO₂-toolbox voor medewerkers (hulp bij CO₂-reductie).
- Standaard controleren van de bandenspanning.
- Onderzoek naar het inkopen en verschonen van ons wagenpark (in variant 1, 2 en 3).

Bedrijfsvoering

- We stimuleren thuiswerken (in variant 2 en 3).
- We maken een opzet om voor schonere mobiliteit te zorgen.

- We voorkomen voedselverspilling en afval in de gemeentelijke organisatie (in variant 1, 2 en 3) .

Begroting 2023

- Variant 1 levert in 2023 een CO₂-reductie op van 0,40 kiloton. De kosten bedragen € 123.665, inclusief de uren voor het UPK.
- Variant 2 levert een CO₂-reductie op van 0,49 kiloton. De kosten bedragen € 198.665, inclusief de uren voor het UPK.
- Variant 3 levert een CO₂-reductie op van 0,49 kiloton. De kosten bedragen € 263.597, inclusief de uren voor het UPK.

De onderverdeling naar projecten en kosten staat in onderstaande tabellen.

2023	Overzicht uren, kosten en CO2-reductie								
	Concept-begroting 2023			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	250	105.000	0,40	250	105.000	0,49	450	155.000	0,49
Verduurzaming gemeentelijke verlichting	0	0	0,00	0	0	0,09	0	0	0,09
Verschonen zakelijke mobiliteit	100	25.000	0,00	100	25.000	0,00	100	25.000	0,00
Verduurzaming gemeentelijk wagenpark	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Energieopwek openbare ruimte	0	0	0	0	0	0	200	50.000	0
CO ₂ prestatieladder	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00
Reduceren voedselverspilling en afval	0	10.000	0,00	0	10.000	0,00	0	10.000	0,00
Plaatsen slimme meters stadskantoor	0	50.000	0,40	0	50.000	0,40	0	50.000	0,40

2024	Overzicht uren, kosten en CO2-reductie								
	Concept-begroting 2024			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	150	20.000	0,30	150	20.000	0,39	150	20.000	0,39
Verduurzaming gemeentelijke verlichting	0	0	0,00	0	0	0,09	0	0	0,09
Verschonen zakelijke mobiliteit	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Verduurzaming gemeentelijk wagenpark	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Energieopwek openbare ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CO ₂ prestatieladder	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00
Reduceren voedselverspilling en afval	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Plaatsen slimme meters stadskantoor	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

2025	Overzicht uren, kosten en CO2-reductie								
	Concept-begroting 2025			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	150	20.000	0,30	150	20.000	0,30	150	20.000	0,30
Verduurzaming gemeentelijke verlichting	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Verschonen zakelijke mobiliteit	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Verduurzaming gemeentelijk wagenpark	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Energieopwek openbare ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CO ₂ prestatieladder	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00
Reduceren voedselverspilling en afval	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Plaatsen slimme meters stadskantoor	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

2026	Overzicht uren, kosten en CO2-reductie								
	Concept-begroting 2026			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	150	20.000	0,30	150	20.000	0,30	150	20.000	0,30
Verduurzaming gemeentelijke verlichting	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Verschonen zakelijke mobiliteit	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Verduurzaming gemeentelijk wagenpark	0	0	0,15	0	0	0,15	0	0	0,15
Energieopwek openbare ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CO ₂ prestatieladder	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00	150	20.000	0,00
Reduceren voedselverspilling en afval	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Plaatsen slimme meters stadskantoor	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00

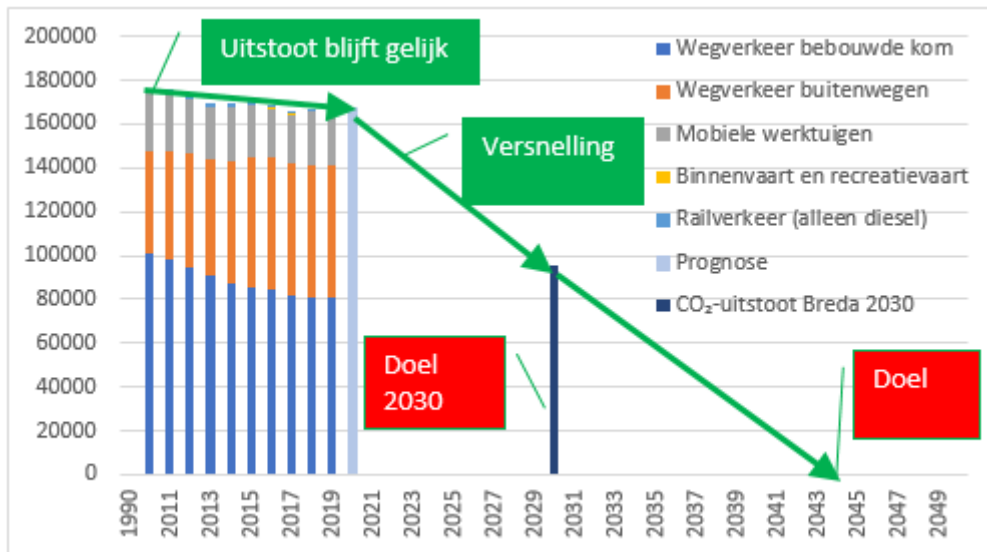
Figuur 17 Begroting duurzame overheid 2023-2026.

Toelichting

Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

3.5 DEELTHEMA VERKEER EN VERVOER

CO₂-uitstoot verkeer en vervoer in ton per jaar

Figuur 18 De CO₂-uitstoot binnen het thema Verkeer en Vervoer. De lichtblauwe lijn is een prognose. De uitstoot is exclusief het verkeer op snelwegen.

Opgave: alle verkeer en vervoer vindt in 2050 plaats met voertuigen die op hernieuwbare brandstoffen rijden.

Middelen, visie en programma's: in 2022 stellen we een nieuwe mobiliteitsvisie vast. Daarin staat langs welke beleidslijnen we de CO₂-reductie uitwerken. We noemen dat de 3 V's:

- Voorkomen van mobiliteit: we plannen ontwikkelingen vooral binnenstedelijk en mengen functies zo veel mogelijk. Dit verankeren we in het ruimtelijke beleid (de Omgevingsvisie).
- Veranderen van vervoerswijze: we stimuleren duurzame vormen van vervoer, zoals lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Daardoor verwachten we een wijziging van auto naar fiets. Dit staat in het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit.
- Verduurzamen van vervoermiddel: we stimuleren en faciliteren het gebruik van schone voertuigen om te komen tot een CO₂-reductie. Deze lijn zit in het klimaatprogramma.

Conclusie verkeer en vervoer

De CO₂-reductie was de afgelopen 10 jaar zeer beperkt. Het thema Verkeer en Vervoer draagt dus niet bij aan de CO₂-reductie in de stad. Er zijn extra maatregelen nodig om de doelstellingen voor 2030 te halen.

We hebben nog geen cijfers over 2020. De verwachting is dat corona heeft gezorgd voor een tijdelijke dip in de CO₂-uitstoot. Maar halverwege 2021 en halverwege 2022 zat de (auto)mobiliteit alweer op het niveau van vóór corona, dus is er een extra inspanning nodig. De verwachting is dat werkgevers hun personeel structureel meer thuis willen laten werken. Daar is een extra stimulans voor nodig. Het landelijke Klimaatakkoord leidt daarnaast tot 2 megaton CO₂-reductie in 2030 door schonere brandstoffen. Omgerekend betekent dit voor Breda 1 kiloton CO₂-reductie per jaar tot en met 2030.

Er is een versnelling nodig naar 6,90 kiloton per jaar om de doelstelling voor 2030 te halen. Daarvoor hebben we verschillende opties.

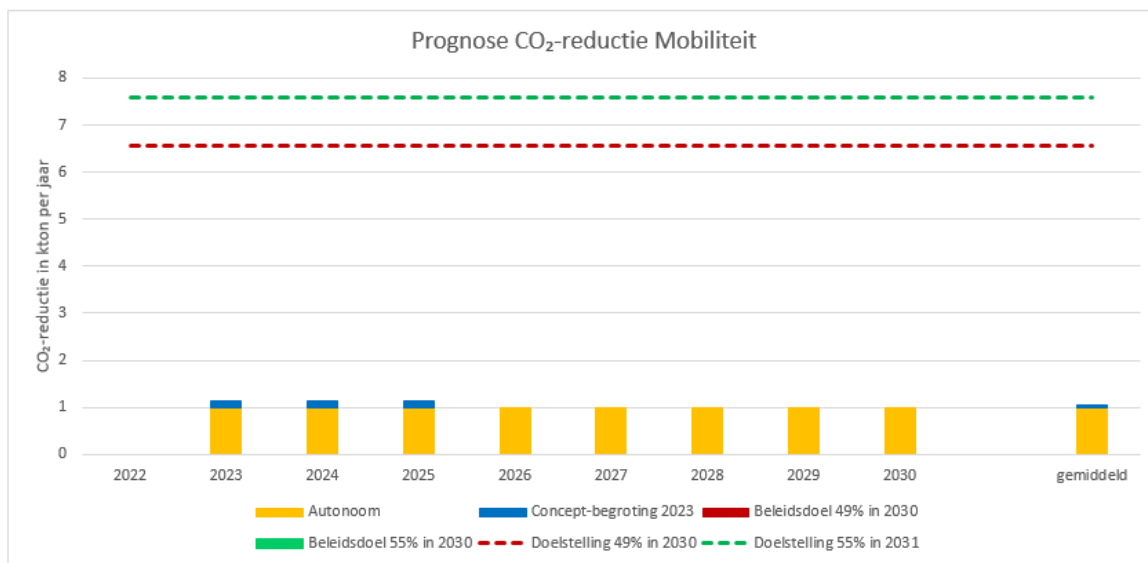
Mogelijkheden versnelling

- In de Mobiliteitsvisie staat hoe duurzame mobiliteit een uitnodigend alternatief is voor de auto. Met een extra impuls is hier meer mogelijk. Ook verlaging van de maximumsnelheid beïnvloedt de concurrentiepositie van de auto. Dit is positief voor de hoeveelheid autoverkeer en voor het brandstofverbruik (en daarmee de CO₂-uitstoot). Andere doelen zijn een verbetering van de verkeersveiligheid en meer ruimte voor groen.
- We ondersteunen bedrijven met meer dan 100 werknemers om een plan van aanpak op te stellen en te implementeren voor een reductie van 40% op de autokilometers (vanuit het Klimaatakkoord). Landelijk leidt dat tot 8 miljard zakelijke kilometers minder. Voor Breda is dat 10 miljoen zakelijke kilometers minder per jaar tot en met 2030.
- In 2022 wordt onze milieuzone aangescherpt van Euro 4 naar Euro 6. Dat ligt in lijn met de landelijke harmonisatie van de milieuzones. Vanaf 2025 is het wettelijk mogelijk om een zero-emissiezone in te stellen voor bepaalde voertuigen. Door hier nu al duidelijkheid over te geven, kunnen ondernemers tijdig anticiperen en faciliteren we voorlopers in plaats van achterblijvers.
- We stimuleren een verdere verschoning van het wagenpark. Het aandeel elektrische personenauto's in Breda is groot. Door de laadinfrastructuur in de stad verder uit te breiden en te zorgen voor tankstations voor waterstof, dragen we bij aan de verschoning.

Begroting 2023

- Variant 1 levert in 2023 een CO₂-reductie op van 1,15 kiloton. Voor variant 2 en 3 hebben we geen extra acties opgenomen. Deze leveren dus dezelfde reductie op. De kosten bedragen € 187.999, inclusief de uren voor het UPK.

Een doorkijk naar 2030:

Figuur 19 Prognose van de CO₂-reductie op het gebied van Verkeer en Vervoer tot 2030. De prognose is gebaseerd op lopende projecten tot en met 2024 en een doorvertaling naar 2030. De stippellijn geeft het evenredig aandeel CO₂-reductie voor mobiliteit aan (waarbij we rekening houden met een doelstelling van 27% duurzame energie in de energievoorziening in 2030).

Ondanks onze inspanningen gaan we de beoogde reductie van de CO₂-uitstoot niet halen. De autonome ontwikkeling vanuit Europees en nationaal beleid is erg laag. De CO₂-reductie door onze projecten en de bijbehorende kosten staan in onderstaande tabellen.

2023	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2023			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	400	180.500	1,15	700	300.000	1,15	700	300.000	1,15
Verminderen verschonen zakelijke mobiliteit	200	50.000	0,15	200	50.000	0,15	200	50.000	0,15
Zero emissiezone	100	50.000	0,00	100	50.000	0,00	100	50.000	0,00
Beleidsonderzoek duurzame mobiliteit	100	80.500	0,00	200	100.000	0,00	200	100.000	0,00
Stimuleren deelmobiliteit	0	0	0,00	200	100.000	0,00	200	100.000	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	1,00	0	0	1,00	0	0	1,00

2024	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2024			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	100	50.000	1,15	400	400.000	1,15	400	400.000	1,15
Verminderen verschonen zakelijke mobiliteit	100	50.000	0,15	100	50.000	0,15	100	50.000	0,15
Zero emissiezone	0	0	0,00	100	50.000	0,00	100	50.000	0,00
Beleidsonderzoek duurzame mobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Stimuleren deelmobiliteit	0	0	0,00	200	300.000	0,00	200	300.000	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	1,00	0	0	1,00	0	0	1,00

2025	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2025			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	100	50.000	1,15	200	50.000	1,15	200	50.000	1,15
Verminderen verschonen zakelijke mobiliteit	100	50.000	0,15	200	50.000	0,15	200	50.000	0,15
Zero emissiezone	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Beleidsonderzoek duurzame mobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Stimuleren deelmobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	1,00	0	0	1,00	0	0	1,00

2026	Overzicht uren, kosten en CO ₂ -reductie								
	Concept-begroting 2026			Beleidsdoel 49% in 2030			Beleidsdoel 55% in 2030		
	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Uren UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[u/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
	0	0	1,00	0	0	1,00	0	0	1,00
Verminderen verschonen zakelijke mobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Zero emissiezone	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Beleidsonderzoek duurzame mobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Stimuleren deelmobiliteit	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Autonome ontwikkeling	0	0	1,00	0	0	1,00	0	0	1,00

Figuur 20 Begroting voor het thema Verkeer en Vervoer 2023-2026.

Toelichting

Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

4. MEERJARENDOORKIJK GEZAMENLIJKE ACTIES BEGROTING 2023 - 2026

In onderstaande tabellen geven we een overzicht van de proces- en onderzoekskosten voor alle activiteiten, per variant en per thema uit het UPK. Daarnaast presenteren we het resultaat van de activiteiten per thema.

2023	Concept-begroting 2023		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	1.766.371	9,1	1.766.371	9,1	1.916.371	9,5
Duurzaam Ondernemen	137.158	16,5	188.357	16,6	263.357	16,9
Duurzame Overheid	123.665	0,4	123.665	0,5	188.597	0,5
Mobiliteit	187.966	1,2	329.864	1,2	329.864	1,2
Duurzame Energie	376.130		376.130		376.130	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
Totaal	2.842.521	27,2	3.035.618	27,4	3.325.550	28,1

2024	Concept-begroting 2024		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	1.997.626	10,4	1.924.126	10,4	2.616.652	12,5
Duurzaam Ondernemen	103.158	15,6	189.357	16,0	314.357	16,4
Duurzame Overheid	31.199	0,3	31.199	0,4	31.199	0,4
Mobiliteit	50.000	1,2	422.398	1,2	422.398	1,2
Duurzame Energie	338.800		338.800		338.800	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
Totaal	2.772.014	27,4	3.157.111	27,9	3.974.637	30,4

2025	Concept-begroting 2025		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	2.580.709	11,6	3.670.974	11,6	4.414.027	13,7
Duurzaam Ondernemen	67.158	14,6	153.357	14,9	278.357	15,4
Duurzame Overheid	31.199	0,3	31.199	0,3	31.199	0,3
Mobiliteit	50.000	1,2	57.466	1,2	57.466	1,2
Duurzame Energie	298.800		298.800		298.800	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
Totaal	3.279.097	27,7	4.463.027	27,9	5.331.080	30,5

2026	Concept-begroting 2026		Beleidsdoel 49% in 2030		Beleidsdoel 55% in 2030	
	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK	Kosten UPK	CO ₂ -reductie UPK
	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]	[€/jaar]	[kton/jaar]
Gebouwde Omgeving	2.751.228	12,9	4.550.618	12,9	5.326.669	16,5
Duurzaam Ondernemen	38.425	13,5	124.624	13,8	249.624	14,3
Duurzame Overheid	31.199	0,3	31.199	0,3	31.199	0,3
Mobiliteit	0	1,0	0	1,0	0	1,0
Duurzame Energie	298.800		298.800		298.800	
Coördinatie en algemeen	251.231		251.231		251.231	
Totaal	3.370.883	27,7	5.256.472	28,0	6.157.523	32,1

Figuur 21 Begroting van het UPK 2023-2026.

Toelichting

Met 'autonome ontwikkeling' bedoelen we de CO₂-reductie die niet direct wordt beïnvloed door acties vanuit het UPK. De kosten voor het UPK bestaan uit proceskosten (uren) en onderzoekskosten.

5. OMGEVINGSVISIE EN -PLAN(NEN)

De meeste thema's spelen zich af in het ruimtelijk domein, waarvoor de Omgevingswet en de Omgevingsvisie de kaders bieden. In de Omgevingsvisie zijn de volgende onderwerpen uitgewerkt:

Algemeen

- Ons klimaatdoel: Breda CO₂-neutraal in 2044.
- Breda is aardgasvrij in 2050, de gaskraan in Groningen gaat in 2022 dicht.
- Het toepassen van de trias energetica (zie bladzijde 8).

Openbare ruimte

- Energieopslag, batterij op straat- of buurtniveau nodig om het (zon)aanbod en de behoefte te overbruggen.
- Beplanting, zorgen voor het benutten van passieve en actieve zonne-energie.

Wonen

- Vaststellen van de Transitievisie Warmte.
- Nieuwbouw: voorbereiden op energieneutraal wonen.
- Warmtewet 2.0 en aanwijzen van warmtekavels (concept-wet), d.w.z. gebieden waar marktpartijen een aanbod voor kunnen doen om deze gebieden gasloos te maken.
- Op de zon gericht verkavelen en ontwerpen van bouwplannen.
- De focus op het verduurzamen van warmte. 70% van het huidige energiegebruik in Breda bestaat uit warmte. We willen de verduurzaming daarvan faciliteren en waar mogelijk tot een reductie komen.

Warmtebehoefte is hoogste prioriteit

- Transformaties gaan uit van de trias energetica met als uitgangspunt: verwarmen met een laagtemperatuursysteem.

Duurzame energieproductie

- Nieuwbouw: daken geschikt maken voor zonnecollectoren.
- Wind- en zonneparken: 50% participatie door inwoners (uitgangspunt Klimaatakkoord).
- Vaststellen van een beleid voor zonneparken.
- Onderzoek naar de toepassing van batterijen op straat- of buurtniveau.

Werken

- Uitwisselen warmte(tussen bedrijven onderling en naar woningen).
- Opwekken van warmte en elektriciteit.
- Ruimte reserveren voor de seizoensopslag van warmte en de opslag van elektra voor balans op het elektriciteitsnet.

Mobiliteit

- Voorzien in de juiste laadinfrastructuur.
- Benutten van de accucapaciteit van auto's als energieopslag.
- Voorbereiden van het elektriciteitsnet op Smart Grid-technologie.

Colofon

PROCLAIMER

De Gemeente Breda is verantwoordelijk voor de gemeentelijk inhoud van dit boekwerk/website, en doet er alles aan om het boekwerk/website actueel en correct te houden. Toegankelijkheid en gebruikersvriendelijkheid zijn hierbij van belang. Mocht u toch informatie treffen die niet correct is of heeft u suggesties of opmerkingen, dan vernemen wij dit graag van u via hetgeldvanbreda@breda.nl.

AUTEURSRECHT

De Gemeente Breda bezit het auteursrecht op alle gemeentelijke informatie die via www.hetgeldvanbreda.nl toegankelijk is. Dit geldt ook voor beeldmerken, logo's en fotomateriaal. Het is niet toegestaan deze informatie zonder schriftelijke toestemming vanuit commercieel oogpunt te verspreiden of kopiëren. Via www.breda.nl/contact kunt u informatie opvragen over het gebruik van het materiaal.

LINKS NAAR ANDERE WEBSITES

Om het u makkelijk te maken, kunt u via deze website ook websites bezoeken die niet door de Gemeente Breda worden geëxploiteerd. De Gemeente Breda heeft geen zeggenschap over deze websites en is niet verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

Uitgave:	Gemeente Breda
Tekstbewerking:	Gemeente Breda
Foto's:	
* Kaft boekwerk:	Urban Synergy
* Managementsamenvatting website:	Urban Synergy
* Ondernemend Breda	Edwin Wiekens
* Duurzaam Wonen	ILoveBreda
* Basis op Orde	Jimke Joling
* Organisatie en financën	Johan Abbink
* Duurzaamheid	Carolien Lageuse
* Overig	Gemeente Breda
Vormgeving:	Gemeente Breda
Website gemeente:	www.breda.nl
Mailadres:	gemeentebreda@breda.nl
Telefoon:	14076
Postadres:	Postbus 90.156 4800 RH Breda
Nummer KvK:	20169706

